

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2016-2020 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨР

Улсын Их Хурлын ээлжит 7 дахь удаагийн сонгуулийн үр дүнд шинээр байгуулагдсан Монгол Улсын Засгийн газар нь Монгол Улсын Тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал-2030, 2016 оны Улсын Их Хурлын сонгуульд оролцсон Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр, иргэний нийгэмийн байгууллагууд, иргэд сонгогчдын санал, олон улсын гэрээ хэлэлцээрүүдэд үндэслэн 2016-2020 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хөтөлбөрөө тодорхойлж байна.

Монгол Улсад бий болсон эдийн засаг, санхүүгийн хүнд нөхцөлд Засгийн газрын гол зорилт нь улс орныхоо эдийн засгийг богино хугацаанд сэргээж, өсөлтийг бий болгон нийгмийн салбаруудыг дэмжиж, иргэдийнхээ аж амьдралыг эрс сайжруулахад оршино. Мөн төрийн албыг чадавхжуулах, бүх шатанд мэргэшсэн албан хаагчидтай байж, төрийн үйлчилгээг хөнгөн шуурхай, чирэгдэлгүй бөгөөд ил тод, нээлттэй үзүүлэх, нийгмийн итгэлцлийг бэхжүүлэн, улс үндэстний аюулгүй байдлыг баталгаажуулахад чиглэсэн тодорхой зорилтуудыг дэвшүүлээ.

НЭГ.ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХҮНДРЭЛИЙГ ДАВАН ТУУЛАХ ОНЦГОЙ БОДЛОГО

Эдийн засагт үүссэн хүндрэлийг богино хугацаанд даван туулж, макро эдийн засгийн тэнцвэрийг хангах, эдийн засгийн бүтцийг төрөлжүүлж, түүхий эдийн үнээс хэт хамааралтай байдлыг бууруулж, төлбөрийн тэнцлийн эрсдэлийг багасгах, дунд хугацаанд учирч байгаа өрийн дарамтыг бууруулах, эдийн засгийг дархлаатай болгох, улмаар эдийн засаг дунд хугацаанд тогтвортой тэлэх бодлогыг баримтална.

1.1.Эдийн засгийн хүндрэлийг богино хугацаанд даван туулах, тогтворжуулах хөтөлбөр боловсруулна.

Биелэлт: Улсын Их Хурлын 2016 оны 11 дүгээр сарын 24-ний өдрийн 71 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Эдийн засгийг сэргээх хөтөлбөр”-ийг 1.5 жилийн хугацаанд амжилттай хэрэгжүүлж дууслаа. Хөтөлбөр хэрэгжсний үр дүнд макро эдийн засгийн тогтвортой байдлыг хангаж, 2018 оны гуравдугаар улиралд эдийн засгийн өсөлт 6.4 хувь болж нэмэгдэн, ажилгүйдлийн төвшин 6.9 хувьд хүрч буурч, Монгол Улсын нэгдсэн төсөв 2018 оны 11 дүгээр сарын байдлаар 266 тэрбум төгрөгийн ашигтай гарч, Засгийн газрын өр өнөөгийн үнэ цэнээр ДНБ-ий 61 хувь хүртэл буурч, өрхийн орлого, амьжиргаа өмнөх оны мөн үеэс 15 хувиар нэмэгдсэн байна. /70 хувь/

1.2.Макро эдийн засгийн тогтвортой байдлыг хангаж, гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: 2017 оны 2 дугаар сарын 1-19-ний өдрүүдэд Монгол Улсын Засгийн газар, ОУВС-ын ажлын хэсэгтэй хамтран ажиллаж, 2017 оны 5 дугаар сарын 24-нд ОУВС-ын “Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөр”-г баталсан. Энэ хөтөлбөрийн хүрээнд нэн тэргүүнд төсвийн нэгдмэл байдлыг бодитойгоор хангах, сахилга батыг чангатгах, төсвийн тогтвортой орлогын эх үүсвэрийг бий болгох, төсвийн зарлагын үр ашгийг сайжруулах замаар төсвийн алдагдлыг үе шаттайгаар бууруулахаар зорьж байна.

УИХ-ын 2018 оны 11 дүгээр сарын 02-ны өдрийн чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2019 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2020-2021 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг батлууллаа. Өмнө нь /2018 оны 5 дугаар сарын 25-ны баталсан/ хуулиар ДНБ-нд эзлэх төсвийн алдагдал 2019 онд -6.1 хувь, 2020 онд -4.3 хувь, 2021 онд -2.6 хувь тэнцэхээр батлагдсан бол өөрчлөлт орсон хуулиар ДНБ-нд эзлэх төсвийн алдагдал 2019 онд -5.4 хувь, 2020 онд -4.1 хувь, 2021 онд -2.4 хувь тус тус болж харьцангуй сайжирсан.

Монгол Улсын Засгийн газраас 2017 оны 3 дугаар сард Хуралдай бонд, 10 дугаар сард Гэрэгэ бондыг амжилттай гаргасан, ОУВС-ын ӨСХ-ийн хүрээнд орж ирсэн хөтөлбөр, төслийн зээлийн үр дүн болон эдийн засгийн идэвхжил сайжирсантай холбоотойгоор төлбөрийн тэнцэл 2017 онд тэрбум гаруй ам.долларын ашигтай гарсан. Гадаад валютын улсын нөөц 2018 оны 11 дүгээр сард 3.5 тэрбум ам.долларыг давсан нь 2018 онд ханшийн эрсдэл буурах нөхцөлийг бий болгож байна. УИХ-ын 2017 оны 70 дугаар тогтоолоор Төрөөс мөнгөний бодлогын талаар 2018 онд баримтлах үндсэн чиглэлийг баталж, "Мөнгөний бодлогын зах зээлийн зарчимд суурилсан хэрэгслийг ашиглан хэрэглээний үнийн индексээр хэмжигдэх инфляцийг 2018-2020 онд жилийн 8 хувь орчимд тогтворжуулна" гэж заасан. **Инфляци улсын хэмжээнд 2018 оны 12 дугаар сард 8.1 хувьтай гарсан.**

Улсын Хөгжлийн банкны гаргасан 580.0 ам.долларын евро-бондын хугацаа 2017 оны 3 дугаар сарын 21-ний өдрөөр дуусгавар болсон бөгөөд Монгол Улсын Хөгжлийн банкны бондын хөрөнгө оруулагч нарт эзэмшиж буй бондоо Засгийн газрын бондоор солих /exchange offer/ саналыг 2017 оны 2 дугаар сарын 20-ноос эхлэн хүргүүлсэн. Бонд солих саналыг 2017 оны 3 дугаар сарын 1-ний өдөр хаах үед \$476.0 сая ам.доллар буюу нийт бонд эзэмшигчдийн 82.07 хувь нь Засгийн газрын 8.75 хувийн хүүтэй үнэт цаасанд солих саналыг ирүүлсэн. 2017 оны 3 дугаар сарын 02-ны өдөр шинээр 124.0 сая ам.долларын үнэт цаасыг арилжаалж бондын үлдсэн төлбөрийг босгосон. Засгийн газрын шинэ үнэт цаасны арилжаанд 200 орчим хөрөнгө оруулалтын сан, банкнууд, хөрөнгө оруулагч нараас 3.4 тэрбум ам.долларын захиалга ирснээр шинээр гаргасан бондын өгөөжийг төлөвлөж байсан 8.75 хувиас 7.625 хувь хүртэл бууруулсан. Мөн 800 сая ам.долларын 5.5 жилийн хугацаатай, 5.625 хувийн хүүтэй Гэрэгэ бондоор 2018 оны 1 дүгээр сард төлөгдөх 500.0 сая ам.долларын Чингис бондын 74.5 хувь, 2018 оны 6 дугаар сард төлөгдөх 1.0 тэрбум юанийн Дим сам бондын 9.5 хувийг тус тус буцаан худалдан авсан бөгөөд Чингис бонд, Дим сам бондын үлдэгдэл хэсгийг Гэрэгэ бондын эх үүсвэрээр хугацаанд нь дахин санхүүжүүлэв. Дээрх арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлснээр 2017-2018 онд хугацаа нь дуусч байгаа Засгийн газар, Хөгжлийн банкны гадаад бондуудыг хугацаанд нь дахин санхүүжүүлсэн бөгөөд их хэмжээний гадаад төлбөрөөс үүдэн улсын төсөв, эдийн засагт учирч болзошгүй эрсдэлүүдийг хаав.

/70 хувь/

1.3.Төсвийн нэгдмэл байдлыг ханган, төсвөөс гадуурх санхүүжилтийг зогсоож, хөрөнгө оруулалтын бодлого, төлөвлөлтийг боловсронгуй болгох замаар үр ашгийг нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: Монгол Улсын 2017 оны Төсвийн тухай хуулийн хүрээнд зөвхөн төсөвт туссан санхүүжилтийг олгосон. Төсөвт тодотголоор нөхөн тусгах аливаа төсөл, арга хэмжээг санхүүжүүлээгүй болно. 2016 онд бичигдсэн векселийн төлбөрт 303.0 тэрбум төгрөгийг төлж барагдуулсан бөгөөд ингэснээр дутуу санхүүжигдсэн хөрөнгө оруулалтын ажлын гүйцэтгэлд бичигдсэн векселийн үлдэгдэл 4.0 тэрбум төгрөг болсон байна. Мөн нэмэлт санхүүжилтийн журмын төслийг боловсруулж байна.

Монгол Улсын 2017 оны төсвийн тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд Хөгжлийн банкны төсвөөс эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй төсөл, арга хэмжээг

улсын төсөвт нэгтгэх, төсвөөс эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй концессын эргэн төлөлтийг төлөвлөлтийн шатанд нь төсөвтэй уялдуулах, төсөвт учруулж болох дарамт, нөлөөллийг урьдчилан тодорхойлох, цаашид өрийн бичиг гаргаж хөрөнгө оруулалтын төслүүдийг санхүүжүүлэхгүй байх, ипотекийн зээлийг Засгийн газар хариуцан хэрэгжүүлэх зэргээр төсвийн нэгдмэл бодлого, сахилга батыг дэмжихэд чиглэсэн арга хэмжээг тусган Улсын Их Хурлын 2017 оны 4 дүгээр сарын 14-ний өдрийн чуулганаар хэлэлцүүлэн батлууллаа.

"Монгол Улсын 2018-2021 оны хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр"-ийн төслийг Олон улсын валютын сангийн Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөр, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2018 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2019-2020 оны төсвийн төсөөлөл, Зээл тусламжийн хязгаар болон улсын төсвийн эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй концессын гэрээний эргэн төлөлтийн хуваарь зэрэгтэй уялдуулан боловсруулсан бөгөөд Засгийн газрын 2018 оны 5 дугаар сарын 23-ны өдрийн хуралдааны 140 дүгээр тогтоолоор батлав. /70 хувь/

1.4.Төсвийн сахилга батыг сайжруулж, үр ашиггүй зардлыг танах, хэмнэлтийн горимд шилжүүлэх замаар төсвийн алдагдлыг бууруулна.

Биелэлт: "Төсвийн зарлагын хэмнэлт, үндсэн үйл ажиллагааны нэмэлт орлогыг зарцуулах, тайлагнах, нягтлан бодох бүртгэлд тусгах, хяналт тавих журам"-ыг боловсруулан Сангийн сайдын 2017 оны 6 дугаар сарын 216 дугаартай тушаалаар батлуулан хэрэгжүүлж байна. Тус журамд зарцуулалтын үр ашгийг нэмэгдүүлэхээр төсвийн байгууллагын зарлагын хэмнэлтэд ямар зардлыг тооцох тухай, үндсэн үйл ажиллагааны нэмэлт орлогод ямар орлогыг тооцох, орлогыг бүрдүүлэхэд хориглох үйл ажиллагаа, төсвийн байгууллагын зарлагын хэмнэлт, үндсэн үйл ажиллагааны нэмэлт орлогын тайланг хэрхэн хянан шийдвэрлэх талаар нарийвчлан тусгасан.

Хөрөнгө оруулалтын үр дүнг төсвийн орлогыг нэмэгдүүлэх, зарлагыг бууруулах арга замыг бий болгоход хэрэглэх бодлогын арга хэмжээ авах зорилгоор Төсвийн зарлагын төлөвлөлтийг ил тод, тэгш, шударга, үр ашигтай, үр дүнд чиглэсэн байх зарчимд нийцүүлэн боловсронгуй болгох, сайжруулах санал боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг Сангийн сайдын 2018 оны 1 дүгээр сарын 4-ний өдрийн 1 тоот тушаалаар байгуулан ажиллаж байна.

Засгийн газрын 2016 оны 193 дугаар тогтоолоор "Төрийн болон орон нутгийн өмчийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай" 2016 онд улсын хэмжээнд зохион байгуулсан төрийн болон орон нутгийн өмчийн эд хөрөнгийн үзлэг, тооллогын дүнгийн мөрөөр авах арга хэмжээг баталсан. Улсын үзлэг, тооллогоор дутагдсан хөрөнгийг нөхөн төлүүлэх, хэрэгцээнээс илүүдэлтэй болон цаашид ашиглах боломжгүй болсон үндсэн хөрөнгийг хуульд заасны дагуу шилжүүлэх, худалдах, устгах, өмчлөлийн талаар маргаантай байгаа хөрөнгийн асуудлыг шийдвэрлэх, илэрсэн зөрчил доголдлыг арилгах талаар Орон нутгийн өмчийн газрын удирдлага, ажилтнуудад хугацаатай үүрэг даалгавар өгөв.

Төрийн болон орон нутгийн өмчит байгууллагын 2016 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайланд бүртгэлтэй байгаа нийт 729 нэрийн 1,131.0 тэрбум төгрөгийн дуусаагүй барилга, байгууламж, зураг төсвийн улсын нэгтгэл гаргаж, нэгдсэн дүнг холбогдох байгууллагуудад хүргүүлэв.

2017 онд төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой 32 байгууллагын 2015-2016 оны үйлдвэрлэл, санхүү, эдийн засгийн үйл ажиллагаанд баримтын шалгалт хийх төлөвлөгөөтэй ажиллав. Төлөвлөгөөний биелэлт 100 хувийн гүйцэтгэлтэй бөгөөд шалгалтын дүнг ТӨБЗГ-ын хуралд танилцуулан илэрсэн зөрчил, доголдлыг арилгах талаар тогтоол гаргаж, арга хэмжээ авч ажилласан. Шалгалтаар 2016 онд 61.0 тэрбум төгрөгийн зөрчил, дутагдал илэрч байсан бол 2017 онд нийт 21.6 тэрбум төгрөгийн зөрчил, дутагдал илрүүлсэн байна. "Монголын төмөр зам", "ДЦС-3" ХК-д хяналт шалгалт

хийж байна. Тэдгээрээс 6 төрийн өмчит хуулийн этгээдэд хийсэн шалгалтын дүнг Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газрын /ТӨБЗГ/ хуралдаанаар хэлэлцүүлэн, хяналт шалгалтаар илэрсэн нийт 12.3 тэрбум төгрөгийн зөрчил, дутагдлыг арилгах арга хэмжээг төлөвлөн ажиллах үүргийг ТӨБЗГ-ын 2017 оны 211, 213, 214, 215, 250, 290 дугаар тогтоолуудаар тухайн хуулийн этгээдэд тус тус өгч, биелэлтийг хангуулан ажиллаж байна. 7 хуулийн этгээдэд хийсэн шалгалтын дүнг ТӨБЗГ-ын хуралдаанд танилцуулав.

ТӨБЗГ-ын даргын 2018 оны А/65 дугаар тушаалаар гадаад улс дахь Дипломат төлөөлөгчийн газрын эзэмшиж, ашиглаж байгаа газар болон үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээний ажлыг гүйцэтгэх үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулан ажиллаж байна. Төрийн болон орон нутгийн өмчид хяналт тавьж, өмчийн эзэмшилт, ашиглалтыг сайжруулах хүрээнд ТӨБЗГ-ын 2018 оны 86 дугаар тогтоолоор "Өмч хамгаалах зөвлөлийн үйл ажиллагааны нийтлэг журам"-ыг баталж, төрийн өмчит хуулийн этгээдэд хүргүүлж, хэрэгжилтийг хангуулан ажиллаж байна. /40 хувь/

1.5.Орон нутгийн хөгжлийн сангийн зарцуулалтыг үр дүнтэй, ард иргэдэд нээлттэй, ил тод болгоно.

Биелэлт: Орон нутгийн хөгжлийн сангаар хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалт, хөтөлбөр, төсөл арга хэмжээний төлөвлөлт, гүйцэтгэлийн талаарх цогц мэдээллийн системийг 2013 оноос бий болгож энэхүү системийг иргэд олон нийтэд нээлттэй ил тод тод мэдээлэх талаар байнга анхаарч системийг хөгжүүлсээр ирсэн. Аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг тус бүрийн ОНХС-аар хэрэгжүүлж байгаа хөтөлбөр төсөл арга хэмжээг www.tusuv-oronnutag.mn цахим хуудсаар тогтмол мэдээлж байгаа бөгөөд арга хэмжээ бүрийн дэлгэрэнгүй мэдээлэлийн хэсэгт иргэдийн санал, гомдлыг хүлээн авах нэмэлт талбар нээн ажиллуулж байна. Дээрх мэдээллийг нэгдсэн байдлаар сар бүр Сангийн яамны шилэн дансны "орон нутгийн хөгжлийн сангийн гүйцэтгэл арга хэмжээ тус бүрээр" хэсэгт тогтмол байршуулж ил тод мэдээлж байна.

Улсын хэмжээнд 2018 оны эхний хагас жилийн байдлаар ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх 3367 хөтөлбөр, төсөл арга хэмжээний нийт 48.6 тэрбум төгрөгийн гүйцэтгэлийн талаар дэлгэрэнгүй мэдээллийг "Шилэн дансны тухай" хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.9-д заасны дагуу <http://shilendans.gov.mn> болон www.tusuv-oronnutag.mn цахим хуудсанд тогтмол мэдээлж иргэд олон нийтийг мэдээллээр ханган ажиллаж байна.

/70 хувь/

1.6.Ард иргэд, аж ахуйн нэгж, улс орноо өрийн дарамтаас гаргаж, иргэдийн тогтвортой амьжиргааг дэмжин орлогыг нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: Засгийн газрын өрийн үлдэгдэл 2016 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 22,280.1 тэрбум төгрөг, өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлсэн Засгийн газрын өрийн үлдэгдлийг ДНБ-д харьцуулсан харьцаа 78.8 хувьтай тэнцэж байсан бол 2017 оны жилийн эцсийн байдлаар 22,751.6 тэрбум төгрөгт хүрч, өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлсэн Засгийн газрын өрийн үлдэгдлийг урьдчилсан ДНБ-д харьцуулсан харьцаа 74.4 хувь болж буураад байна. 2018 оны 3 дугаар улирлын гүйцэтгэлээр Засгийн газрын өрийн нэрлэсэн үлдэгдэл 21.4 их наяд төгрөг, өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлсэн үлдэгдлийг хүлээгдэж буй ДНБ-д харьцуулсан харьцаа 60 хувьд хүрээд байна. Засгийн газрын өрийн 81 хувийг гадаад өр, 19 хувийг дотоод өр эзэлж байна. /40 хувь/

1.7.Төрөөс захиалгаар гүйцэтгэсэн ажил үйлчилгээний хөлсөө авч чадахгүй байгаа иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын төлбөрийг барагдуулна.

Биелэлт: 2017 оны төсвийн тухай хуулиар "Монгол улсын төсвийн хөрөнгөөр 2017 онд санхүүжүүлэх "барих-шилжүүлэх" концессын төрлөөр хэрэгжүүлсэн төсөл, арга хэмжээ, барилга байгууламжийн жагсаалт" батлагдсан. 2017 оны төсвийн тодотголд төрийн өмчийн концессын зүйлийн жагсаалтад тусгагдаж "Барих-шилжүүлэх" концессын гэрээгээр хэрэгжсэн нийт 15 төслийн эргэн төлөлтөд 177.7 тэрбум төгрөг батлагдаж 176.2 тэрбум төгрөг олгосон.

Монгол улсын төсвийн хөрөнгөөр 2019 онд санхүүжүүлэх "барих-шилжүүлэх" концессын төрлөөр хэрэгжүүлсэн төсөл, арга хэмжээ, барилга байгууламжийн эргэн төлөлтийн жагсаалтад 12 төсөл, арга хэмжээ тусгагдаж нийт 144,7 тэрбум төгрөг батлагдсан. 2018 онд улсын төсвөөс концессын эргэн төлөлтөд нийт 79.0 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт олгосон. /70 хувь/

1.8.Өр зээлийн нөхцөлийг хөнгөвчилж, үндсэн төлбөрийн хугацааг хойшлуулах чиглэлээр яриа хэлэлцээ хийж, улсын төсөвт тулгарч буй өрийн дарамтыг үе шаттайгаар бууруулна.

Биелэлт: Засгийн газрын өрийн үлдэгдэл 2016 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 22,280.1 тэрбум төгрөг, өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлсэн Засгийн газрын өрийн үлдэгдлийг ДНБ-д харьцуулсан харьцаа 78.8 хувьтай тэнцэж байсан бол 2017 оны жилийн эцсийн байдлаар 22,751.6 тэрбум төгрөгт хүрч, өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлсэн Засгийн газрын өрийн үлдэгдлийг урьдчилсан ДНБ-д харьцуулсан харьцаа 74.4 хувь болж буураад байна. 2018 оны 3 дугаар улирлын гүйцэтгэлээр Засгийн газрын өрийн нэрлэсэн үлдэгдэл 21.4 их наяд төгрөг, өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлсэн үлдэгдлийг хүлээгдэж буй ДНБ-д харьцуулсан харьцаа 60 хувьд хүрээд байна. Засгийн газрын өрийн 81 хувийг гадаад өр, 19 хувийг дотоод өр эзэлж байна. /70 хувь/

1.9."Үнэ тогтворжуулах" хөтөлбөрийн хүрээнд олгосон зээлийн ашиглалтад үнэлэлт, дүгнэлт өгч, үр ашгийг дээшлүүлэх бодлого хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: "Үнэ тогтворжуулах хөтөлбөр"-ийн хүрээнд олгосон зээлийн эдийн засаг, нийгмийн үзүүлэлтүүдэд нөлөөлсөн нөлөөллийг тодорхойлж, холбогдох санал, дүгнэлт гаргаж, цаашид хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал боловсруулах үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг Сангийн сайдын тушаалаар байгуулж, ажлын хэсгийн удирдамж, ажлын төлөвлөгөөг боловсруулан батлуулах чиглэлд ажиллаж байсан боловч уг асуудлыг ОУВС өргөтгөсөн хөтөлбөрийн хүрээнд Монгол улсын Засгийн газарт тавьсан нөхцөлийн дагуу УИХ-ын байнгын хорооны 2017 оны 2 дугаар сарын 1-ний өдрийн 2 дугаар тогтоолоор байгуулагдсан Ажлын хэсэг хийж гүйцэтгэхээр туссан бөгөөд Ажлын хэсгийн дүгнэлт УИХ-ын Эдийн засгийн байнгын хороон дээр танилцуулагдаж олон нийтэд 2017 оны 5 дугаар сард нээлттэй болсон, уг ажлын хэсгээс гарсан дүгнэлт, зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх хүрээнд Монголбанкны Ерөнхийлөгч 2017 оны 6 дугаар сарын 27-ны өдөр А184 тоот тушаал гаргаж, хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

Үнэ тогтворжуулах дэд хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хугацаа дууссан бөгөөд хөтөлбөрийн хэрэгжилтэнд үнэлэлт дүгнэлт хийхээр Монголбанк болон Кэй Пи Эм Жи Аудит ХХК-ийн хооронд 2018 оны 7 дугаар сарын 23-ны өдөр гэрээ байгуулсан. Гэрээний дагуу Кэй Пи Эм Жи нь Монголбанкнаас хэрэгжүүлсэн Төсвийн шинжтэй хөтөлбөр арга хэмжээнд хөндлөнгийн тусгай үнэлгээ хийх зөвлөх үйлчилгээг үзүүлсэн бөгөөд аудитын дүгнэлтийг Монголбанкны цахим хуудсанд байршуулсан болно. /70 хувь/

1.10.Хөгжлийн банкны бонд, зээлийн зарцуулалтыг дүгнэж, төсөл, хөтөлбөрт үнэлгээ хийж, зориулалтын бусаар ашигласан, хугацаа хэтэрсэн зээлийг буцаан төлүүлнэ.

Биелэлт: Монгол Улсын Хөгжлийн банкны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг холбогдох байгууллагууд болон олон улсын байгууллагуудаас саналуудыг авч тусган шинэчлэн боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн бөгөөд Улсын Их Хурал 2017 оны 2 дугаар сарын 10-ны өдөр баталсан. Шинэчилсэн хуулийн гол зорилго нь Хөгжлийн банкыг төсвийн хамрах хүрээнээс ангид, үйл ажиллагаа нь Засгийн газраас хараат бус бие даасан шийдвэр гаргах эрхтэй, 100 хувь ашгийн төлөө үйл ажиллагаа явуулах нөхцлөөр хангаж, Хөгжлийн банкаар санхүүжигдэх төсөл хөтөлбөрүүд нь арилжааны нөхцөлтэй, санхүүгийн үр ашигтай, хэрэгжүүлсэн төсөл эргэн төлөгдөх чадвартай байхаар тусгасан.

Хөгжлийн банкны бонд, үнэ тогтворжуулах хөтөлбөрийн хүрээнд олгосон зээлийн ашиглалт, зээлийн эргэн төлөлт, чанарын судалгааг хийх, дүгнэлт гаргах ажлыг УИХ-ын байнгын хорооноос 2017 оны 2 дугаар сарын 1-ний өдрийн 2 дугаар тогтоолоор байгуулсан Ажлын хэсгийн хүрээнд хийж гүйцэтгэхээр тохиролцон ажилласан. Ажлын хэсгийн дүгнэлт УИХ-ын Эдийн засгийн байнгын хороон дээр танилцуулагдаж олон нийтэд 2017 оны 5 дугаар сард нээлттэй болсон. **/40 хувь/**

1.11.Шинэ төрлийн татвар бий болгохгүй ба үндэсний үйлдвэрлэлийг дэмжих бодлогын хүрээнд тодорхой салбарт үйл ажиллагаа явуулж байгаа 1.5 тэрбум төгрөгөөс бага жилийн орлоготой аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварыг 1 хувь болгон бууруулна.

Биелэлт: Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулан 2018 оны 6 дугаар сарын 22-ны өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн. Татварын хуулийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлж эхэлснээр нэг талаас жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг дэмжиж, бизнесийн орчныг сайжруулах замаар, нөгөө талаас татвараас зайлсхийх, зугтах явдлын эсрэг олон улсын туршлагуудаас нэвтрүүлэх замаар татварын бааз суурийг өргөжүүлнэ. Хуулийн төсөлд Албан татвар төлөгчийн жилийн татвар ногдох орлого нь 1.5 тэрбум төгрөгөөс ихгүй, уул уурхай болон архи тамхи үйлдвэрлэл, газрын тосны бүтээгдэхүүний хайгуул олборлолттой холбоотой үйл ажиллагаа эрхэлдэг хуулийн этгээдээс бусад салбарт үйл ажиллагаа явуулдаг албан татвар төлөгчийн үйл ажиллагаанаас олсон орлогод ногдох албан татварыг 90 хувиар хөнгөлөхөөр тусгаад байна. **/40 хувь/**

1.12.Аж ахуйн нэгжийн болон хувь хүний орлогын албан татварыг орлогын түвшингээс хамаарсан шатлалтай болгоно.

Биелэлт: Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуульд 2017 оны 4 дүгээр сарын 14-ний өдрийн хуулиар нэмэлт өөрчлөлт оруулж орлогын дүнгээс хамаарсан орлогын албан татварын шатлалын тогтолцоог нэвтрүүлсэн. Цалин, хөдөлмөрийн хөлс, шагнал, урамшуулал болон тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрхлэлтийн орлогод ногдуулах татварын хэмжээг нэг шатлалтай, 10 хувь болгох хуулийн төслийг УИХ-д 2018 оны 1 дүгээр сарын 30-нд өргөн мэдүүлж, УИХ-ын 2018 оны 2 дугаар сарын 02-ны өдрийн нэгдсэн чуулганы хуралдаанаар батлав. **/70 хувь/**

1.13.Хувь хүний орлогын албан татварын хөнгөлөлтийг хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээтэй уялдуулах эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуульд 2017 оны 4 дүгээр сарын 14-ний өдрийн хуулиар нэмэлт өөрчлөлт оруулж орлогын дүнгээс хамаарсан орлогын албан татварын шатлалын тогтолцоог нэвтрүүлсэн. УИХ-ын 2018 оны 2 дугаар сарын 2-ны өдрийн хуралдаанаар Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг баталсан. Ингэснээр иргэдийн цалин, хөдөлмөрийн хөлс болон бусад хөдөлмөр эрхлэлтийн орлогод ногдуулах албан татварт үзүүлэх хөнгөлөлтийг 2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээтэй уялдуулахаар болж, хуулийн 24.1 дэх хэсгийг өөрчилсөн. /70 хувь/

1.14. Үндэсний хөрөнгө оруулагчдыг бүхий л талаар дэмжиж, эхний хөрөнгө оруулалтаа нөхөх хүртэл орлогын албан татвараас хөнгөлөх, чөлөөлөх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Жилийн борлуулалтын орлого нь 1.5 тэрбум төгрөгөөс ихгүй, хүнсний үйлдвэрлэл, хувцас болон нэхмэлийн үйлдвэрлэл, барилгын материалын үйлдвэрлэл болон газар тариалан, мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа албан татвар төлөгчийн үндсэн үйл ажиллагааны орлогод ногдуулсан татварыг 90 хувиар хөнгөлөх хуулийн төслийг УИХ-ын 2017 оны 2 дугаар сарын 12-ны өдөр баталлаа. Уг хуулийн хүрээнд жилийн борлуулалтын орлого нь 1.5 тэрбум төгрөгөөс ихгүй, хүнсний үйлдвэрлэл, хувцас болон нэхмэлийн үйлдвэрлэл, барилгын материалын үйлдвэрлэл болон газар тариалан, мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа албан татвар төлөгчийн үндсэн үйл ажиллагааны орлогод ногдуулсан татварыг 90 хувиар хөнгөлөх юм. Энэ хуулийн үйлчлэл 2021 оны 1 дүгээр сарын 01 хүртэл хүчин төгөлдөр мөрдөгдөнө. /40 хувь/

1.15. Эрх бүхий байгууллагуудаас үндэсний аж ахуйн нэгжүүдэд тавигдсан татварын актын хүү, торгууль, алданги, үндсэн татварын нөхөн төлбөр төлөх хугацааг сунгах, хаалгасан дансыг нь нээх зэргээр бизнес эрхлэгчдээ дэмжинэ.

Биелэлт: УИХ-д Татварын багц хуулийн төслийг 2018 оны 5 дугаар сарын 29-нд өргөн мэдүүлэв. Одоогийн хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа Татварын ерөнхий хуулиар татвар төлөгч хуульд заасан хугацаанд татварын өрөө төлж чадахгүй тохиолдолд татварын өр төлөх хугацааг 60 хүртэл хоногоор нэг удаа сунгаж байгааг хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслөөр “татварын өрийн дүнгээр хязгаарлан татвар төлөгчийн бичгээр гаргасан хүсэлтийг үндэслэн тухайн шатны татварын албаны даргын тушаалаар татварын өрийг сар бүр тодорхой хэмжээгээр хэсэгчлэн төлөх нөхцөлтэй гэрээ байгуулж, өр төлөх хугацааг нэг удаа 12 сар хүртэлх хугацаагаар сунгаж болно” гэж өөрчлөлт оруулж байгаа болно. /40 хувь/

1.16. Эдийн засгийн хүндрэлээс улбаалан ажил, орлого нь хумигдан, зээлээ төлж чадахгүйд хүрч, “Найдваргүй зээлдэгчдийн жагсаалт”-д бүртгэгдсэн аж ахуй нэгж, иргэдэд зээлээ эргэн төлж, зээлийн түүхээ сайжруулах боломж олгоно.

Биелэлт: Монголбанкны зээлийн мэдээллийн сангаас 25621 зээлдэгчийн зээлийн мэдээллийг лавлагаанд тусгахгүй байхаар 2017 оны 2 дугаар сарын 10-ны өдөр зохицууллаа. Тус зохицуулалтад анх авсан зээлийн хугацаа нэг жилээс илүүгүй, өөрөөр хэлбэл зээлийн гэрээ нь нэг жил хүртлэх хугацаагаар байгуулагдсан, мөн хугацаанд олгосон зээл нь хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг 12 дахин нэмэгдүүлсэнтэй буюу 2.9 сая төгрөгөөс ихгүй, зээлдэгч нь зээлийн түүхэндээ зөвхөн нэг удаа эргэн төлөлтийн зөрчил гаргасан ч 2017 оны 01 дүгээр сарын 31-ний өдрөөс өмнө зээл нь бүрэн төлөгдөж

дууссан зээлийн мэдээлэл хамрагдав. Энэхүү арга хэмжээ нь санхүүгийн үйлчилгээг иргэд, аж ахуйн нэгжүүдэд тэгш хүртээх боломжийг дахин олгож байна.

Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн 2018 оны 3 дугаарын сарын 9-ний өдрийн А-60 дугаар тушаалаар Монголбанкны зээлийн мэдээллийн сангаас мэдээлэл солилцох хүрээнд зээлийн лавлагаанд тусгахгүй байх иргэний зарим мэдээллийн нөхцөлийг тодорхойлов. Энэ арга хэмжээний үр дүнд 2018 оны 2 дугаар сарын 1-ний өдрөөс өмнө зээл, төлбөрөө бүрэн барагдуулж дууссан чанаргүй зээлийн нэгээс дээшгүй түүхтэй буюу үүрэн болон суурин холбооны үйлчилгээний төлбөрийн зөрчил нь 90 хоногоос дээшгүй хугацааны хэтрэлттэй бол Монголбанкны зээлийн мэдээллийн сангийн лавлагаанд тусгагдахгүй байхаар уг тушаалаар зохицуулагдсан ба нийт 41085 иргэний мэдээлэл дээрх нөхцлийг хангаад байна.

Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн 2018 оны 8 дугаар сарын 01-ний өдрийн А-209 тоот тушаалаар 2018 оны 6 дугаарын сарын 01-ний өдрөөс өмнө санхүүгийн түрээс (лизинг)-ийн төлбөр нь бүрэн төлөгдөж дууссан, нэг удаагийн хугацаа хэтэрсэн болон чанаргүй санхүүгийн түрээсийн төлбөрийн түүхтэй иргэний Монголбанкны Зээлийн мэдээллийн сан дахь сөрөг түүхийг хэвийн ангилалд шилжүүлэхээр боллоо. Уг шийдвэрийн дагуу нийт 14170 иргэний мэдээлэл дээрх нөхцөлийг хангаад байна.

/70 хувь/

1.17. Таваас доошгүй жил тасралтгүй үйл ажиллагаа эрхэлж, байнгын ажлын байр шинээр бий болгосон хөнгөн, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг урт хугацаатай, хөнгөлөлттэй зээлээр дэмжинэ.

Биелэлт: Таваас доошгүй жил тасралтгүй үйл ажиллагаа эрхэлж, шинээр байнгын ажлын байрыг бий болгосон бичил бизнес эрхлэгчидэд арилжааны банкаар дамжуулан хөнгөлөлттэй зээл олгохоос гадна эргэн төлөгдөх санхүүгийн болон санхүүгийн бус дэмжлэг үзүүлэх, мөн тохируулгатай болон тогтвортой ажлын байрыг шинээр бий болгож ажил олоход хүндрэлтэй иргэн, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг авч ажиллуулж буй ажил олгогчийг дэмжих "Ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөр", "Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөр"-ийг Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний зөвлөлийн 2017 оны 1 дүгээр тогтоолоор батлан хэрэгжүүлж байна.

Таваас дээш жил үйл ажиллагаа явуулж буй 18893 жижиг дунд эрхлэгч байна. Хөнгөлөлттэй зээлийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор зээлийн олон хувилбарт төрлийг нэвтрүүлэх хүрээнд 5-аас доошгүй жил тасралтгүй үйл ажиллагаа эрхэлж, байнгын ажлын байр шинээр бий болгосон 92 ЖДҮ эрхлэгчдэд 28.9 тэрбум төгрөгийн хөнгөлөлттэй зээл олгосон. ЖДҮХСангаас 2017 оны 4 дүгээр улирлын байдлаар жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих хөнгөлөлттэй зээлийн эх үүсвэрээр 154 төслийг 49.7 тэрбум төгрөгөөр санхүүжүүлж шинэ 30 үйлдвэр байгуулагдаж, 124 үйлдвэр үйл ажиллагаагаа өргөтгөсөний үр дүнд шинээр 2811 ажлын байр бий болж 1373 ажлын байр хадгалагдаж үлдсэн байна.

Өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэгч, аж ахуйн нэгж, нөхөрлөл, хоршооны хэлбэрээр бичил бизнес эрхлэгч иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих жижиг зээлийг 2018 оны 11 дүгээр сарын байдлаар Улсын хэмжээнд Голомт банк, Төрийн банк, Хаан банкаар дамжуулан нийт 2000 орчим зээлдэгчид 21.9 тэрбум төгрөгийн жижиг зээлийг олгож 3000 орчим ажлын байр хадгалагдаж, 2000 орчим ажлын байр шинээр бий болсон байна.

Азийн хөгжлийн банкны Хөдөө аж ахуй, хөдөөгийн хөгжил төслийн хөнгөлөлттэй зээлийн санхүүжилтээр 2017 онд ноос, ноолуурын эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч 6 аж ахуйн нэгжид 23,6, үслэг эдлэлийн 1 аж ахуйн нэгжид 4.1 буюу нийт 27,7 тэрбум төгрөг, Хөгжлийн банкны эх үүсвэрээс ноолуурын 5 аж ахуйн нэгжид 17,9 тэрбум төгрөгийн

эргэлтийн хөрөнгийн зээл олгосоны үр дүнд 2017 оны ноолуурын бэлтгэлээс 2200 тн-ыг дотоодын үйлдвэрүүд бэлдсэн.

2017 оны байдлаар Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангийн жижиг зээлийг хариуцан гүйцэтгэх арилжааны банкыг сонгон шалгаруулж 10.0 тэрбум төгрөгийн эх үүсвэрийг байршуулан, жижиг зээл олгож байгаа бөгөөд 2500 орчим иргэнд зээл олгоод байна. Эдгээр зээлэгчээс 12 хувь буюу 300 орчим нь эрүүл мэндийн чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхлэгчид байна.

Ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөрийн санхүүгийн бус дэмжлэгт 831.6 сая төгрөг зарцуулж 6210 иргэн, ажил олгогчийн дэмжлэгт 993.6 сая төгрөг зарцуулж 345 иргэнийг хамруулж 2059 байнгын ажлын байрыг хадгалж, шинээр бий болгохоор ажиллаж байна.

2018 онд жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих хөнгөлөлттэй зээлийн санхүүжилтэд 97.8 тэрбум төгрөгийн эх үүсвэр батлагдсантай холбоотойгоор 1542 иргэн, аж ахуйн нэгжийн 1.58 их наяд төгрөгийн санхүүжилт хүссэн төсөл ирсэнээс журмын шаардлага хангасан 212 төслийг шалгаруулж, ХХААХҮ-ийн сайдын 2018 оны А/88 тоот тушаалаар 96.4 тэрбум төгрөгийн зээлийн дэмжлэг үзүүлээд байна. Үүнд:

Чиглэл	ААН-ийн тоо	Зээл /тэрбум, төгрөг/
Барилгын материалын	27	15.1
Биобэлдмэл	5	3.6
Газар тариалан	29	15.0
Зоорь	10	4.1
МАА	30	13.5
Хөнгөн үйлдвэрлэл	37	10.3
Худалдаа үйлчилгээ	15	7.9
Хүнс үйлдвэрлэл	54	24.7
Боловсруулах	3	1.3
Дахивар	2	0.7
	212	96.4

/40 хувь/

1.18.Төрийн үйлчилгээний шимтгэл, төлбөрийн хэмжээг бууруулна.

Биелэлт: 2017 онд ЭМНДЕГ, ОӨУБЕГ, Монголбанк, Автотээврийн үндэсний төв ТӨҮГ-ын нэр бүхий 9 үйлчилгээг ТҮЦ машины үйлчилгээнд нэмсэн. Одоогийн байдлаар нийт 28 үйлчилгээг ТҮЦ машинаар дамжуулан иргэдэд үзүүлж байна. 2018 онд төрийн 35 үйлчилгээг цахим хэлбэрт шилжүүлэх зорилт тавин ажиллаж байна. Төрийн мэдээлэл солилцооны “Хур” системд 18 байгууллагын 39 вэб сервисийг хөгжүүлж, цахим хэлбэрээр лавлагаа, тодорхойлолтыг иргэд, төрийн байгууллага, аж ахуй нэгжүүдэд хүргэж эхэлсэн. Төрийн үйлчилгээг цахим хэлбэрт шилжүүлсэнээр:

1. Төрийн байгууллагын зүгээс зарцуулж байгаа нийт зардал- 166.5 тэрбум төгрөг
2. Иргэдийн зүгээс төрийн үйлчилгээг авахад зарцуулж байгаа нийт зардал 153,4 тэрбум төгрөг:
 - Төрийн байгууллагад ирж, буцах үйл ажиллагаа /унаа/-ны зардал жилд 26,2 тэрбум төгрөг
 - Төрийн үйлчилгээ авахад зарцуулж байгаа хугацаанаас үүдэлтэй зардал жилд 123,4 тэрбум төгрөг
 - Төрийн үйлчилгээ авахад шаардагдах баримт бичиг бүрдүүлэх зардал жилд 3,8 тэрбум төгрөгийг хэмнэх боломжтой болно.

Төрийн мэдээлэл солилцооны системд Иргэдийн хамгийн ихээр үйлчлүүлдэг банкны салбар холбогдсноор орон сууцны зээл авахад бүрдүүлэх 10 төрлийн материалын 6, цалингийн зээл авахад бүрдүүлэх 6 материалын 4-ийг тус системээр дамжуулан авч эхэлсэн. Ингэснээр иргэдээс гарах зардал (үйлчилгээ авахад шаардагдах баримт бичиг бүрдүүлэх зардал, ирж, буцах үйл ажиллагаа /унаа/-ны зардал)-ыг дунджаар 9000 төгрөгөөр багасгаж, жилд 3,7 тэрбум төгрөг хэмнэх юм. (2017 онд 416,932 иргэн цалингийн зээл авсан).

Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд, Эрүүл мэндийн сайд, Сангийн сайдын 2017 оны 10 дугаар сарын 31-ний өдрийн А/263, А/406, 321 хамтарсан "Журамд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай" тушаалаар "Шүүх эмнэлгийн төлбөрт үйлчилгээний журам"-д насанд хүрээгүй хүнээс 8,000 төгрөгийн хураамж, мөн "Цогцост хийх шинжилгээ /0-18 насны/-30000 төгрөгийн хураамж" гэснийг тус тус хүчингүй болгосон байна. /40 хувь/

1.19.Төрөөс бизнес эрхлэгчдэд олгож байгаа тусгай зөвшөөрлийн тоог гурав дахин цөөрүүлж, хүчинтэй байх хугацааг уртасган, давхардсан хяналт шалгалт, хүнд суртлыг арилгана.

Биелэлт: Барилгын үйл ажиллагаанд холбогдсон зөвшөөрөл олгох хүсэлтийг цахимаар хүлээн авч шийдвэрлэх болон барилгын салбарт нэг цэгийн үйлчилгээ үзүүлэх нийтлэг журмыг Барилга, хот байгуулалтын сайдын 2017 оны 12 дугаар сарын 14-ын өдрийн 203 дугаар тушаалаар батлав. Барилга байгууламжийн зураг төсөл боловсруулах, барилгын ажил гүйцэтгэх, өргөх байгууламж, түүний эд ангийн үйлдвэрлэл, угсралт, засвар үйлчилгээ эрхлэх хуулийн этгээдэд тусгай зөвшөөрөл олгох үйл ажиллагааг цахимжуулах программыг 2018 оны 1 дүгээр сарын 18-нд хүлээн авч, үйл ажиллагаандаа ашиглаж эхэллээ. Тус цахим программын ач холбогдол нь олон шат дамжлага дамжиж хүний гараар шалгадаг байсан ажлын ачааллыг багасгаж, инженер, техникийн ажилчдын давхцалыг арилгаж, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн үйл ажиллагааг чанаржуулах, иргэдэд түргэн шуурхай үйлчлэх явдал юм.

"Эрүүл мэндийн байгууллагын тусгай зөвшөөрлийн мэдээллийн нэгдсэн бүртгэлийн санг хөтлөх, мэдээллийг шинэчлэх, ашиглах журам"-ыг Эрүүл мэндийн сайдын 2018 оны А/64 дүгээр тушаалаар батлан хэрэгжүүлж байна. "Эрүүл мэндийн чиглэлээр тусгай зөвшөөрөл олгох хэрэгцээний үнэлгээ хийх, мэргэжлийн үйл ажиллагааны төслийг үнэлэх, хэрэгцээний тодорхойлолт гаргах журам"-ыг боловсруулж байна.

Эрүүл мэндийн яамнаас тусгай зөвшөөрөлтэй байгууллагуудад хяналт, шалгалт хийсэн эсэх талаарх лавлагааг МХЕГ-аас авч хяналт шалгалтыг давхардуулахгүйгээр тусгай зөвшөөрлийг сунгах үйл ажиллагааг зохион байгуулж байна. 2016, 2017, 2018 онд нийт 133 эрүүл мэнд, эм хангамжийн эрүүл мэндийн байгууллага тусгай зөвшөөрөл сунгуулахаар хүсэлт ирүүлсэн бөгөөд үүнээс 61 байгууллагад хяналт шалгалтыг давхардуулахгүйгээр хийж тусгай зөвшөөрлийг сунгах үйл ажиллагааг зохион байгуулж олгосон. /40 хувь/

1.20.Эдийн засгийн хүндрэлийг даван туулах, эмзэг байдлыг бууруулах, эрсдэлийг багасгах чиглэлээр олон улсын болон бүс нутгийн банк, санхүүгийн байгууллагуудтай нягт хамтран ажиллана.

Биелэлт: Монгол Улсын Засгийн газар ОУВС-тай "Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөр"-ийг тохиролцсоны дагуу санхүүжилтийг багцад тусгагдсан Дэлхийн банк, Азийн хөгжлийн банк, Япон Улсын Засгийн газраас орж ирэх хөгжлийн бодлогын зээлүүд, Бүгд Найрамдах Солонгос Улсаас төслийн санхүүжилтүүдийг авах ажлыг эрчимжүүлж

хоёр талт уулзалт, хэлэлцээ хийсэн. Энэ хүрээнд АХБ-аас 2017 онд хэрэгжүүлэх Нийгмийн халамжийг дэмжих хөтөлбөр, Банкны салбарыг нөхөн сэргээх, санхүүгийн тогтвортой байдлыг бэхжүүлэх төсвийн дэмжлэгүүдийн хэлэлцээрийг байгуулж, эхний 100 сая ам.долларын санхүүжилтийг 2017 оны 8 дугаар сарын 04-ний өдөр авсан. Дэлхийн банкт байгуулах "Эдийн засгийн удирдлагыг бэхжүүлэх хөтөлбөрийн Нэгдүгээр хөгжлийн бодлогын зээл" болон Япон Улсын Засгийн газрын ЖАЙКА-тай байгуулах "Төсөв, нийгэм болон эдийн засгийн шинэчлэлийн хөгжлийн бодлогын зээл"-ийн санхүүжилтийн хэлэлцээрүүдийг 2017 оны 12 дугаар сард байгуулж, УИХ-аар 2017 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр соёрхон батлуулав. Японы олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллагын төсвийн дэмжлэгийн 32.0 тэрбум иен 2017 оны 12 дугаар сарын 19-ний өдөр, Дэлхийн банкны төсвийн дэмжлэгийн 120.0 сая ам.долларын санхүүжилт 2017 оны 12 дугаар сарын 26-ны өдөр төрийн сангийн дансанд шилжин орж ирэв.

Солонгосын улсын Эдийн засгийн хөгжлийн хамтын ажиллагааны сангаас 2017-2019 онд зээл авах тухай Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Солонгос Улсын Засгийн газар хоорондын ерөнхий хэлэлцээрийн агуулгыг тохиролцож хэлэлцээр байгуулав.

ОУВС-тай тохирсон хөтөлбөрийн хүрээнд бүх банкны актив хөрөнгийн чанарт Чех улсад бүртгэлтэй PwC компани шалгарч үнэлгээ хийлээ. Үнэлгээгээр банкны салбарын төлбөрийн чадварыг бүхэлдээ тогтвортой байна гэж дүгнэлээ. Монголбанк банкны салбарт итгэх итгэлийг хадгалах зорилгоор системд нөлөө бүхий банкуудыг дахин хөрөнгөжүүлэх хуулийн төслийг Засгийн газартай хамтран боловсруулж УИХ-д өргөн барихаар ажиллаж байна. /70 хувь/

1.21.Түншлэгч улс орон, олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагуудтай зөвшилцөх уулзалтуудыг сэргээн зохион байгуулна.

Биелэлт: Засгийн газар-Хөгжлийн түншүүдийн зөвлөлдөх уулзалтыг 2016 оны 12 дугаар сарын 2-ны өдөр зохион байгуулж, уулзалтын дүнг Засгийн газрын 2016 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэв. Засгийн газрын хуралдаанаас зөвлөлдөх уулзалтын дүнг сайшааж, уулзалтыг тогтмолжуулан жил тутам хийх, салбарын дэд зөвлөлдөх уулзалтыг зохион байгуулах, салбарын хэмжээнд зээл, тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжиж байгаа төслийн хэрэгжилт, үр дүнг сайжруулах хөгжлийн албан ёсны тусламжийн үр өгөөжийг дээшлүүлэх, нэгдсэн удирдлагаар ханган зохицуулж, хөгжлийн түншүүдтэй хамтын ажиллагааг эрчимжүүлэн ажиллах нь зүйтэй гэж үзсэн.

ОУВС-ийн хөтөлбөрт хамрагдсантай холбогдон Бүгд Найрамдах Солонгос Улсын Засгийн газарт хүсэлт болгосны дагуу "Эдийн засгийн хөгжлийн хамтын ажиллагааны сангаас 2017-2019 онд авах зээлийн тухай Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Солонгос Улс /БНСУ/-ын Засгийн газар хоорондын ерөнхий хэлэлцээр"-ийг 2018 оны 1 дүгээр сарын 16-ны өдөр байгуулж, 2018 оны 2 дугаар сарын 1-ний өдөр УИХ-ын нэгдсэн чуулганаар хэлэлцүүлэн соёрхон батлуулав. Хэлэлцээрийн хүрээнд Монгол Улсын Засгийн газар БНСУ-ын Засгийн газраас 700 сая ам.доллартай тэнцэх Солонгос воны хөнгөлөлттэй зээлийг 0.2 хувийн хүү, зээл эргэн төлөх хугацаа 30 жил, үүнээс үндсэн төлбөрөөс чөлөөлөгдөх хугацаа 10 жилийн нөхцөлтэйгээр 2017-2019 онд авах юм. Энэхүү зээлийн 200 сая ам.долларын эх үүсвэр нь хоёр улсын Засгийн газар хооронд 2011 онд тохиролцсон ашиглагдаагүй зээлийн үлдэгдлийн хугацааг сунгаж байгаа ба 500 сая ам.доллар нь шинээр авахаар тохирч буй зээлийн эх үүсвэр болно. Шинээр авах зээлийн эх үүсвэрийг Монгол Улсын Засгийн газар Улаанбаатар хотын агаарын бохирдлыг бууруулахад ашиглана. /70 хувь/

1.22.Эдийн засгийн суурь үзүүлэлтүүд болон Монгол Улсын зээлжих зэрэглэлийг сайжруулж, гадаадын хөрөнгө оруулагчдын итгэлийг сэргээнэ.

Биелэлт: Олон улсын зээлжих зэрэглэлийн үнэлгээний "Фитч" агентлаг 2018 оны 7-р сарын 09-ний өдөр Монгол Улсын урт хугацааны зээлжих зэрэглэлийн үнэлгээг "В-" байсныг "В" болгон дээшлүүлж, төлөвийг "Тогтвортой" болгов. Зээлжих зэрэглэлийг нэмэгдүүлэхдээ тус агентлаг дараах үндэслэлийг авч үзсэн байна Үүнд: Төсвийн гүйцэтгэл, тоон үзүүлэлтүүд 2017 оны 11-р сараас хойш тогтмол сайжирч 2018 оны 5-р сард төсвийн орлого өмнөх оны мөн үеэс 26 хувь өссөн. Мөн төсвийн зарлага 6 хувьд хүрсэн нь 2018 оны зорилтот түвшинд хадгалагдаж байна. Фитчийн зүгээс төсвийн алдагдал 2018 оны эцэст ДНБ-ний 3.9 хувьд хүрч бууран, улмаар Засгийн газрын нийт өр ДНБ-ний 75.3 хувь (2017 онд 81.2 хувь, 2016 онд 91.4 хувь байсан) хүртэл буурна гэсэн төсөөлөлтэй байна.

Монгол Улсын зээлжих зэрэглэлийг Мүүдис агентлаг "В3, тогтвортой" (2018.01.18), Стандарт энд Пүүрс агентлаг "В, тогтвортой" (2018.11.09) болгож шинэчлэн тогтоолоо.

Гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татах, Монгол Улсыг сурталчлах, мэдээлэл түгээх зорилгоор Сангийн яам, Монголбанк, Хөгжлийн банк хамтран 2016 оны 10 дугаар сар, 2017 оны 2 дугаар сард Нью Йорк, Бостон, Вашингтон, Лондон, Хонг Конг, Сингапур зэрэг хотуудад хөрөнгө оруулагчдын уулзалтыг зохион байгуулж, Монгол Улсын төсөв, мөнгөний бодлого, хэрэгжиж буй томоохон төслүүд, макро эдийн засгийн талаар мэдээллийг өгсөн. Тэр дундаа ОУВС, Дэлхийн банкны 2016 он, 2017 оны 10 дугаар сард АНУ-ын Вашингтон хотноо зохион байгуулагдсан жилийн уулзалтын үеэр бие даасан хөрөнгө оруулагчид, зээлжих зэрэглэл тогтоогч агентлагийн удирдлагууд, хөрөнгө оруулалтын банкнуудын удирдлагуудтай уулзалтыг зохион байгуулж, үргэлжлүүлэн олон улсын санхүүгийн гол хотуудад Засгийн газрын бондын хөрөнгө оруулагчидтай уулзалт хийсэн. Хөрөнгө оруулагчдын эрх ашгийг хамгаалах зөвлөлөөс Монголын эдийн газрын чуулганыг 2018 оны 3 дугаар сарын 25, 5 дугаар сарын 21, 22-ны өдрүүдэд 2 удаа, Инвест Монголиа хөрөнгө оруулалтын форумыг Фронтинер ҮЦК хамтран Улаанбаатар, Токио, Хонг Конг, Лондон хотноо амжилттай зохион байгуулж, зөвлөлийн гишүүн байгууллагууд идэвхтэй оролцож ирсэн.

Ерөнхий сайдын "Зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг батлах тухай" 2016 оны 12 дугаар сарын 22-ны өдрийн 136 дугаар захирамжаар 17 хүний бүрэлдэхүүнтэй зөвлөл байгуулагдан ажиллаж байна. ЗГХЭГ-ын даргын 2016 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдрийн 353 дугаар тушаалаар "Хөрөнгө оруулагчдын эрх ашгийг хамгаалах зөвлөлийн ажиллах журам"-ыг баталсан. Зөвлөлд одоогийн байдлаар гадаад, дотоодын байгууллага, хөрөнгө оруулагчдаас 145 санал хүсэлт, өргөдөл, гомдол, мэдэгдэл ирүүлснийг хүлээн авч хуулийн дагуу шийдвэрлэсэн байна. Тус зөвлөлд ирсэн "Мобиком нэтворкс" ХХК-ийн гомдлыг шийдвэрлэж Хөрөнгө оруулагчдын эрх ашгийг хамгаалах зөвлөлийн 2017 оны 4 дүгээр сарын 14-ний өдрийн №01 дугаартай зөвлөмжийг гарган холбогдох байгууллагуудад хүргүүлсэн. Мөн тус зөвлөлд "Инфра Инвестмент Партнерс" ХХК, "Монцемент Билдинг Материалс" ХХК, "Алтайн зам" ХК –аас ирүүлсэн гомдол, хүсэлтийг судалж байна. Зөвлөлийн ээлжит хуралдаан 2017 оны 12 дугаар сарын 1-ний өдөр хуралдсан. Уг хуралдаанд ҮХГ-аас Гадаадын хөрөнгө оруулагчдад зориулсан "Нэг цэгийн үйлчилгээний төв"-ийг байгуулах саналыг танилцуулсан. Засгийн газрын 2017 оны 160 дугаар тогтоолоор "Гадаадын арбитр болон гадаад улсын шүүхэд маргаан үүсэхээс урьдчилан сэргийлэх, маргааныг хэлэлцээний замаар шийдвэрлэх, маргаан үүссэн тохиолдолд баримтлах журам"-ыг батлан хэрэгжилтийг зохион байгуулан ажиллаж байна. /70 хувь/

1.23. “Үндэсний үйлдвэрлэл” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээний өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлнэ.

Биелэлт: Засгийн газрын 2018 оны 1 дүгээр сарын 31-ний өдрийн хуралдаанаар “Үйлдвэржилт 21:100” хөтөлбөр, энэ хүрээнд байгуулах үйлдвэрийн байршил, чиглэлийн хамт баталлаа. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийг Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр, жил бүрийн Үндсэн чиглэлд тусгаж, гадаадын зээл, тусламжаар санхүүжүүлнэ. Хөтөлбөр нь орон нутгийн онцлог, нөөцөд суурилан дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлж, нэмүү өртөг шингэсэн, олон улсын чанар, стандартын шаардлага хангасан, өрсөлдөх чадвартай, эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн, ажлын байр, гадаад, дотоод худалдааны эргэлт, эдийн засгийн өсөлтийг нэмэгдүүлэх зорилготой. Хөтөлбөр уул уурхайн олборлох, баяжуулах үйлдвэрлэлээс бусад салбарыг хамрах бөгөөд эхний шатыг 2018-2019, хоёрдугаар шатыг 2019-2020 онд хэрэгжүүлэх юм. ХХААХҮ-ийн сайдын 2018 оны А-129 дүгээр тушаалаар хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө батлан хэрэгжүүлж байна. 2018 онд хуурай сүүний үйлдвэр-8, мах боловсруулах болон дайвар бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх үйлдвэр-5, ноос, ноолуур сүлжмэлийн үйлдвэр зэрэг нийт 34 үйлдвэр байгуулсан байна. 10 аймагт 11 хуурай сүүний үйлдвэрийн барилгын ажил дууссан. Увс, Орхон, Говь-Алтай аймагт мал төхөөрөх үйлдвэрийн барилгын ажлыг эхлүүлэв. Баянхонгорт ЖДҮ-ийн инкубатор төвийг ашиглалтад оруулсан. Төв аймгийн Сэргэлэн суманд Говь ХК жилд 2000 тн ноолуур самнах хүчин чадалтай, анхан шатны цогцолбор үйлдвэр байгуулах шав тавьсан. /40 хувь/

1.24. “Эрдэнэс Монгол” компани болон Оюутолгой төслийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлж, Тавантолгой, стратегийн ач холбогдол бүхий бусад ордыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулна.

Биелэлт: Тавантолгойн ордыг дэд бүтцийн хамт иж бүрнээр нь ашиглалтад оруулах талаар хөрөнгө оруулагчидтай гэрээ байгуулах ажлын хэсэг Ерөнхий сайдын 2016 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдрийн 104 дүгээр захирамжаар шинээр байгуулагдаж хэлэлцээр хийгдэж байна. Ажлын хэсгийн хүрээнд ордыг иж бүрэн ашиглах ажлыг эрчимжүүлэх зорилгоор харьцуулсан судалгаа хийж, санал дүгнэлт, зөвлөмж боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулан Эрдэнэс Тавантолгой ХК, Энержи Ресурс ХХК -ийн төлөөллийг оролцуулан, орд ашиглах харьцуулсан тооцоо, судалгааг хийж ордыг иж бүрэн ашиглах боломжит хувилбарыг боловсруулаад байна. Мөн Энержи Ресурс компанийн Ухаа Худаг уурхайн 0-р давхаргын нүүрстэй “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн Цанхийн баруун хэсгийн 3, 4, 0-р давхаргын чанар муутай нүүрсийг хольж баяжуулан үр дүнг тодорхойлох үүргийг УУХҮ-ийн сайдаас Эрдэнэс Таван Толгой болон Энержи Ресурс компаниудад өгсний дагуу тус компаниуд анхдагч хэлэлцээрийг эхлүүлээд байна. Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайд Д.Сумъяабазар, Зам, тээврийн хөгжлийн сайд Ж.Бат-Эрдэнэ, УИХ-ын гишүүн Л.Энхболд хамт 2017 оны 11 дүгээр сарын 11-12-ны өдрүүдэд Таван толгойн бүлэг ордод олборлолт, баяжуулалт хийж буй аж ахуйн нэгжүүдийн үйл ажиллагаа, нөхцөл байдалтай газар дээр нь очиж танилцсаны дагуу “Таван толгойн ордыг иж бүрэн ашиглах ажлыг эрчимжүүлэх тухай” Засгийн газрын тогтоолын төслийг боловсруулж байна.

Тавантолгойн коксжих нүүрсний ордыг иж бүрэн ашиглахтай холбогдон, Уул уурхайн яам /Эрдэнэс тавантолгой ХК/ болон Япон улсын НЕДО байгууллага /Нагата инженеринг/ хамтран Тавантолгойн ордыг түшиглэн нүүрсийг хуурай аргаар баяжуулах туршилтын үйлдвэр байгуулах тухай санамж бичгийг байгуулав.

Оюу толгойн зэс алтны ордыг ашиглах далд уурхайн бүтээн байгуулалтад 2018 онд 1,076.3 сая ам.доллар оруулахаар төлөвлөснөөс далд уурхайн хэвтээ малталтыг

11159 метр нэвтрэхээр төлөвлөснөөс 9555 метр, конвейерын налуу аманд 3474 метр нэвтрэлт хийхээс 2732 метр малталт нэвтэрч, 5 дугаар босоо амны нэвтрэлт 56 метр нэвтрэхээс 56 метр гүнзгийрсэн байна. Далд уурхайн ажлын гүйцэтгэл 2018 оны байдлаар 46,2 хувьтай байна.

Цагаан суваргын зэс-молибдений ордын уулын баяжуулах үйлдвэрийг ашиглалтад оруулах ажлын явц 46.1 хувийн байна цаашид төслийг бүрэн ашиглалтад оруулахад 600.0 сая ам.долларын хөрөнгө оруулалт шаардлагатай байна. /40 хувь/

ХОЁР.ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТОГТВОРТОЙ ӨСӨЛТИЙГ ХАНГАХ БОДЛОГО

Макро тэнцвэрийг бататгасан олон тулгуурт дотоодын үйлдвэрлэлд түшиглэсэн, тогтвортой эдийн засгийг бий болгон Монгол Улсын үндэсний нийт орлогыг нэмэгдүүлж, дундаж-дээгүүр орлоготой орнуудын эгнээнд буцаан оруулна.

2.1.Монгол Улсын Үйлдвэржилтийн газрын зургийг гаргаж, хүнд аж үйлдвэрийн хөгжлийн хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Монгол Улсын үйлдвэржилтийн газрын зургийг гаргах, хүнд үйлдвэрийн хөгжлийн хөтөлбөрийг боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулж ажиллав. Үйлдвэржилтийн газрын зургийг боловсруулах хүрээнд дараах ажлуудыг зохион байгуулав. Үүнд:

- Хүнд үйлдвэрийг бүртгэлжүүлэх ажлыг Улсын хэмжээнд зохион байгуулав.
- Аймаг, нийслэл, сум дүүрэг, хорооллын хилийг харуулсан, анализ дүн шинжилгээнүүдийг боловсруулав.
- Байгалийн үндсэн нөөцүүдийн талаар судалгааг хийв.
- Авто замын сүлжээ, гүүр, төмөр замын сүлжээ, эрчим хүчний хангамж зэрэг дэд бүтэцтэй холбоотой барилга байгууламжуудын мэдээллийг цуглуулав.
- Уул уурхайн орд болон нөөцийн мэдээллийн баазийг оруулах загварыг өгөгдсөн маягтын дагуу бэлтгэн, ордын өнөөгийн байдлыг зургаар харуулах боломжийг үүсгэн, орд газруудын өгөгдөлд үндэслэсэн тайлангийн загваруудыг бэлтгэв.
- Аймаг, сум, дүүргийн түвшинд нийгэм, эдийн засгийн суурь үзүүлэлтүүдийг гаргав.
- Онолын судалгааг хийв.
- Мэдээллийн баазын ерөнхий дизайныг боловсруулан, Монгол улсад мөрдөгдөж байгаа баримталбал зохих стандартуудыг олж судлан эдгээр стандартад нийцүүлэв. Дээрх бүх мэдээллүүдийг ARCJIS программд оруулж, үйлдвэржилтийн газрын зургийг боловсруулж дуусгав. /40 хувь/

2.2.Монгол Улсад үйлдвэрлэсэн уул уурхайгаас бусад салбарын бүтээгдэхүүний 50-аас дээш хувийг экспортод гаргаж байгаа аж ахуйн нэгжийг татварын бодлогоор дэмжинэ.

Биелэлт: Татварын багц хууль болох “Татварын ерөнхий хууль, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хууль, Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хууль”-ийн шинэчилсэн найруулгыг дагалдуулж, Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулж, УИХ-д 2018 оны 6 дугаар сарын 22-ны өдөр өргөн мэдүүлээд байна. /40 хувь/

2.3.“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн хувьцааг хөрөнгийн зах зээлд бүртгүүлэх, арилжих, эргэлтэд оруулах замаар иргэдэд эзэмшүүлсэн 1072 хувьцааг үнэ цэнэтэй болгоно.

Биелэлт: “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн 1072 ширхэг хувьцааны талаарх асуудлыг эдийн засгийн агуулгаар нь шийдвэрлэх тухай асуудлыг судалж, холбогдох санал дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг Сангийн сайдын 2016 оны 11 дүгээр сарын 15-ны өдрийн 379 дүгээр тушаалаар Сангийн дэд сайдаар ахлуулан байгуулж ажиллаж байна. “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн хувьцаатай холбоотой болж ирсэн үйл явц, хувьцаатай холбоотой гарч байгаа хүндрэлүүд, хувьцааны бүртгэлийн байдал, хувьцааны төрлийг хэрхэн ойлгох, “Эрдэнэс Таван толгой” ХК-ийн үнэлгээ ямар болох асуудлуудыг хэлэлцэн нэгдсэн санал, дүгнэлтийг гаргаад байна.

“Эрдэнэс Тавантолгой” хувьцаат компани 2017 онд 461 тэрбум төгрөгийн цэвэр ашигтай ажиллаж, өмнөх алдагдлаа бүрэн нөхсөн. Хувьцааны 30 хүртэлх хувийг гадаад улсын хөрөнгийн биржид гаргахаар ажиллаж байгаа бөгөөд 65 хувийг “Эрдэнэс Монгол”, 14.5 хувийг иргэд, 0.05 хувийг аж ахуйн нэгж эзэмшиж байна.

“Эрдэнэс Тавантолгой” хувьцаат компани 2018 онд улсын төсөвт 510 тэрбум төгрөг төвлөрүүлж, компанийн цэвэр ашиг 720 тэрбум төгрөгт хүрсэн. 2019 онд ногдол ашиг тараах төлөвлөгөөтэй ажиллаж байна. **/40 хувь/**

2.4. Оюутолгой, Тавантолгой, Эрдэнэт зэрэг томоохон компаниудын үр ашгийг иргэн бүрд хүртээмжтэй байлгах бололцоог бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Ерөнхий сайдын 2017 оны 2 дугаар сарын 21-ний өдрийн 40 дүгээр захирамжийн дагуу Оюутолгой ордыг ашиглах төслийн хэрэгжилттэй холбогдсон зарим тулгамдсан асуудлыг зохицуулж, зохих журмын дагуу шийдвэрлүүлэх, гэрээний биелэлтэд хяналт тавих, “Далд уурхайн бүтээн байгуулалт, санхүүжилтийн төлөвлөгөө”-нд тусгагдсан асуудлаар холбогдох санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулсан. Ажлын хэсэг нь Оюутолгой төслийн 2010-2016 оны санхүүгийн тайлангууд, 2010-2016 оны “Оюу Толгой” ХХК-ийн зээлийн хүү болон Монголын талын Үлдэгдэл төлбөрийн хүүгийн тооцооллууд зэрэгт судалгаа хийсэн болно. Мөн Оюутолгой төслийн нэн тулгамдсан асуудал болох Төслийн санхүүжилтийн нэмэлт зээл болон, хувьцааны санхүүжилтийн асуудал, Монголын талын өгөөжийн талаар судалгаа, харьцуулалт хийж, нөөцөд болон баялагт суурилсан санхүүгийн загварууд дээр ажиллалаа. Хөрөнгө оруулагч талууд харилцан зөвшилцөж тус төслийн үр өгөөжийн дээшлүүлэх санал боловсруулах, цаашид Оюутолгой ХХК-д учирч буй зээлийн хүүгийн дарамтыг үе шаттай бууруулах талаар санал боловсруулан ажиллаж байна.

“Эрдэнэс Тавантолгой” хувьцаат компани 2018 онд улсын төсөвт 510 тэрбум төгрөг төвлөрүүлж, компанийн цэвэр ашиг 720 тэрбум төгрөгт хүрсэн. 2019 онд ногдол ашиг тараах төлөвлөгөөтэй ажиллаж байна.

Эрдэнэт үйлдвэр 2017 онд 320 тэрбум төгрөгийн цэвэр ашигтай ажилласан бол 2018 оны эхний хагас жилд 303,3 тэрбум төгрөгийн цэвэр ашигтай ажилласан. **/40 хувь/**

2.5. Томоохон төслийг хэрэгжүүлж байгаа аж ахуйн нэгжүүдэд олгох зээлийн хугацааг уртасгаж, хүүг бууруулах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Японы олон улсын хамтын ажиллагааны банкны санхүүжилтээр хэрэгжүүлж буй “Экспортын зээлийн шугам нээх тухай төсөл”-ийн хэрэгжих хугацааг 2018 оны 6 дугаар сарын 6-ны өдрөөс 2019 оны 6 дугаар сарын 6-ны өдөр хүртэл 1 жилийн хугацаагаар сунгасан. Энэхүү зээлийн хүрээнд уул, уурхайн тоног, төхөөрөмж, АТМ машин зэргийг худалдан авахад нийт 1,9 тэрбум иен ашигласан байна. **/40 хувь/**

2.6. Иргэндээ ээлтэй, эдийн засагтаа үр өгөөжтэй банк санхүү, хөрөнгийн зах зээлийг хөгжүүлнэ.

Биелэлт: Санхүүгийн зах зээлийг хөгжүүлэх үндэсний хөтөлбөрийн асуудлыг Санхүүгийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн 2017 оны 1 дүгээр сарын 30-ны өдрийн хурлаар хэлэлцэж, Монголбанк, Сангийн яам, Санхүүгийн зохицуулах хорооны хамтарсан ажлын хэсгийг байгуулж, ажиллуулахаар шийдвэрлэсэн. Энэ хүрээнд хөтөлбөрийн төслийг боловсруулж, батлуулах үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг МБ, СЯ, СЗХ-ний хамтарсан А-35, 33, 64 тоот тушаалаар байгуулж, олон улсын байгууллагуудаас МУ-ын санхүүгийн салбарт өгсөн үнэлгээ болон тайланг судалж, тухай бүр хэлэлцүүлгийг хийн ажиллав. Засгийн газрын 2017 оны 10 дугаар сарын 03-ны өдрийн хуралдаанаар “Монгол Улсын санхүүгийн зах зээлийг 2025 он хүртэл хөгжүүлэх үндэсний хөтөлбөр”-ийг баталсан болно. *170 хувь*

2.7.Стандартчилал, хэмжил зүйн талаархи хууль тогтоомжийг олон улсын нийтлэг зарчимд нийцүүлэн шинэчилж, “Үндэсний чанарын хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Засгийн газрын 2017 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн хуралдаанаар Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай хуулийн төслийг хэлэлцэн дэмжиж, УИХ-д өргөн мэдүүлэхээр тогтсон. УИХ-ын 2017 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдрийн хуралдаанаар “Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай” хуулийг баталсан.

“Хэмжил зүйн тухай” хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг Засгийн газрын 2018 оны 6 дугаар сарын 13-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэн дэмжиж УИХ-д өргөн мэдүүлэв.

Олон улс болон Европын холбооны хөгжлийн чиг хандлагад нийцүүлэн Стандартчилал, тохирлын үнэлгээний салбарт хэрэглэж байгаа, дүрэм журам, стандарт, арга зүйн баримт бичгийг үндэсний болгон стандартчилал, тохирлын үнэлгээний бодлогоор худалдаа, бизнесийг дэмжих үйл ажиллагаандаа хэрэглэж байна.

2017 оны байдлаар Стандартчиллын Үндэсний Зөвлөлийн хуралдаанаар 156 стандартыг баталсан бөгөөд нийт баталсан стандартын 38.1 хувь нь Олон улс, Европын стандартын түвшинд хүрсэн байна. 2018 онд нийт 87 стандарт батлагдсанаас 22,6 хувь нь Олон улс, Европын стандартын түвшинд хүрсэн байна. *170 хувь*

2.8.Бараа бүтээгдэхүүний зах зээлд өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэх, худалдаан дахь техникийн саад тотгорыг багасгахад Стандартчилал, тохирлын үнэлгээний үр дүнг хүлээн зөвшөөрөх, хэрэглэх, ашиглах механизмыг оновчтой болгоно.

Биелэлт: Менежментийн тогтолцооны ISO 9001 стандартыг хэрэгжүүлсэн “Гүнгэрваа” ХХК, “Би Эф Си Ложистик” ХХК, “Еврохан” ХХК, “Ультра соник” ХХК, “Монфреш жүүс” ХХК-иудад анхдагч аудитыг, ЦУОШГ-ын Нислэгийн цаг уурын төв, “Эм Си Эс интернэйшнл” ХХК, “Төр засгийн үйлчилгээг эрхлэх газар”, “Бласт” ХХК “Чингис хаан олон улсын нисэх буудал, “Арж капитал” ХХК-иудад давтан аудитыг тус тус гүйцэтгэж, аудитын тайлан, дүгнэлтийг Баталгаажуулалтын зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж шийдвэрлүүлсэн.

Олон улсын стандартын шаардлага хангасан ISO, HACCP, GMP, GHP нэвтрүүлсэн үйлдвэрийн экспорт, импортын барааг сорилт, шинжилгээнд хамруулахгүй байх, хяналтаас чөлөөлөх арга хэмжээг үе шаттайгаар авч хэрэгжүүлэх хүрээнд “Импортын бараанд эрсдэлийн ангиллаар хяналт шалгалт хийх заавар”-т нэмэлт өөрчлөлт оруулах асуудлыг судлан боловсруулж, МХЕГ-ын 2017 оны 5 дугаар сарын 25-ны өдрийн А/95 тоот тушаалаар өөрчлөлт оруулж, дээрх сертификаттай, эрсдэл бага, дунд барааг лабораторийн шинжилгээнээс чөлөөлөн ажиллаж байна.

2017 онд импортоор орж ирсэн 1266 аж ахуйн нэгжийн /өссөн дүнгээр/ 21.949.7 тн түүхий эд, бүтээгдэхүүнээс их эрсдэлтэй 176 нэр төрлийн 5224 тн буюу 23.8 хувь түүхий эд, бүтээгдэхүүнээс дээж авч лабораторийн шинжилгээнд хамруулан, бусад бараа бүтээгдэхүүнийг шинжилгээнд хамруулахгүйгээр хилээр нэвтрүүлсэн нь өмнөх оны үзүүлэлтээс 4 дахин буурсан үзүүлэлттэй байна. Энэ нь олон улс, бүс нутагт хүлээн зөвшөөрөгдсөн (итгэмжлэгдсэн) лабораторийн шинжилгээний гэрчилгээтэй бараа бүтээгдэхүүнийг Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэх үед экспортлогч талд хийгдсэн итгэмжлэгдсэн лабораторийн сорилтын дүн, гэрчилгээ зэрэг баримт бичигт тулгуурлан хяналтыг давхардуулахгүйгээр гүйцэтгэх арга хэмжээг авч байгаа нь гадаад худалдааг хөнгөвчлөх, бизнесийн өсөлтийг дэмжихэд чухал алхам болж байна.

Тохирлын үнэлгээний мэргэшсэн байгууллагыг шинээр бий болгоход бүх талын дэмжлэг үзүүлж, итгэмжилд хамруулж, шинээр техникийн хяналтын байгууллага 1, Менежментийн тогтолцооны баталгаажуулалтын 1, Хүлэмжийн хийн магадлагаа, нотолгоо гаргах 1, нийт 3 байгууллагыг бий болгосон.

Ази номхон далайн лаборатори итгэмжлэлийн хамтын ажиллагааны байгууллага, Олон улсын лаборатори итгэмжлэлийн хамтын ажиллагааны байгууллага) APLAC/ILAC олон талын хүрээнд Харилцан хүлээн зөвшөөрөх хэлэлцээрт 2012 онд сорилт, шалгалт тохируулгын лабораторийн итгэмжлэл, 2016 онд сорилт, шалгалт тохируулгын лаборатори, хяналтын байгууллагын итгэмжлэлийн төрлөөр тус тус нэгдэн ажиллаж байна. Монгол Улс болон Евразийн эдийн засгийн холбооны хооронд худалдаан дахь тарифын бус хориг саадыг арилгах зорилгоор "Стандарт хэмжил зүйн газар болон Евразийн эдийн засгийн комисс хоорондын техникийн зохицуулалт, итгэмжлэлийн салбарт хамтран ажиллахаар санамж бичиг" байгуулсан нь нь "Үндэсний чанарын хөтөлбөр"-т тусгагдсан экспортын гол нэрийн бүтээгдэхүүн болох мах, сүү, арьс шир, чацаргана, зөгийн балыг гадаад зах зээлд гаргахад чухал ач холбогдолтой арга хэмжээ болсон. /70 хувь/

2.9.Үйлдвэрлэлд ашиглагддаг уур, ус, дулаан, цахилгааны тарифыг тогтвортой байлгаж, аажмаар бууруулах бодлого баримтална.

Биелэлт: Үйлдвэрлэлийн уураар болон усаар түгээх дулаан, цахилгааны энергийн болон чадлын тарифыг 2015 оны 7 сараас хойш тогтвортой мөрдөж байна. Монгол Улсын хэрэглээний үнийн индексийн өөрчлөлт, гадаад орнуудын үйлдвэрлэлийн үнийн индексийн өөрчлөлт, валютын ханшны өсөлт гэх мэт макро эдийн засгийн хүчин зүйлсийн улмаас цахилгаан дулааны өртөг зардалд нэмэгдэх өөрчлөлт гарч байгаа боловч цахилгааны хэрэглээний өсөлт, хямд өртөг бүхий эрчим хүчний эх үүсвэрүүдийг ачааллах арга хэмжээ авч хэрэгжүүлснээр үнэ тарифыг тогтвортой хадгалах боломжийг бүрдүүлсэн.

Сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсгүүр /Цэций 50МВт СЦС, Солар пауэр интернэйшнл Дарханы 10МВт НЦС, Эвридэй фермийн Моннаран 10МВт НЦС/ ашиглалтад орж, мөн тэдгээрийн цахилгаан үйлдвэрлэлийн хэмжээ нэмэгдсэнтэй холбоотойгоор Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай хуулийн дагуу сэргээгдэх эрчим хүчийг дэмжих тарифыг 2017 онд 11.88 төг/кВт.ц болгож, 7.93 төгрөгөөр нэмэгдүүлсэн.

Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт, үйлчилгээг зохицуулах зөвлөлийн Үнэ тарифын алба, Монголын арьс шир үйлдвэрлэлийн холбоо, хөндлөнгийн шинжээчийн бүрэлдэхүүнтэй Ажлын хэсэг ажиллаж арьс шир боловсруулах үйлдвэрүүдийн бохир ус татан зайлуулахад гарч байгаа зардлын тарифыг судалж, бодит байдал дээр лабораторийн шинжилгээгээр нотолсноор төлбөрийн хэмжээг бууруулах үндэслэлтэйг тогтоосон. Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт, үйлчилгээг зохицуулах зөвлөлийн 2017 оны 5 дугаар сарын 19-ний өдрийн 73-р

тогтоолоор дээрхи тарифыг баталгаажуулсан нь үйлдвэрлэлийн өртөг буурахад бодит нөлөө үзүүлээ. /70 хувь/

2.10. Малын гаралтай түүхий эдийг бэлтгэх, тээвэрлэх, боловсруулах нийлүүлэлтийн нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Арьс шир, малын гаралтай дайвар бүтээгдэхүүн, ноос, ноолуурыг боловсруулах, зах зээлд нийлүүлэх нэмүү өртгийн сүлжээг бүрдүүлж, хөрөнгө оруулалтаар дэмжихээр Азийн хөгжлийн банк, Европийн хөгжлийн сэргээн босголтын банкуудын зээл, тусламжид хамруулахаар ажиллаж, Азийн хөгжлийн банкны Хөдөө аж ахуй, хөдөөгийн хөгжил төслийн хөнгөлөлттэй зээлийн санхүүжилтээр 2017 онд ноос, ноолуурын эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч 6 аж ахуйн нэгжид 23,6, үслэг эдлэлийн 1 аж ахуйн нэгжид 4.1 буюу нийт 27,7 тэрбум төгрөг, Хөгжлийн банкны эх үүсвэрээс ноолуурын 5 аж ахуйн нэгжид 17,9 тэрбум төгрөгийн эргэлтийн хөрөнгийн зээл олгосоны үр дүнд 2017 оны ноолуурын бэлтгэлээс 2200 тн-ыг дотоодын үйлдвэрүүд бэлдсэн. 2018 онд хөгжлийн банкнаас ноолуурын чиглэлийн 20 аж ахуйн нэгжид 188.2 тэрбум төгрөгийн эргэлтийн хөрөнгийн зээл олгосон бөгөөд дотоодын үйлдвэрүүд 3700 тн ноолуур бэлтгэв.

2017 оны төсвийн тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хуульд "Атрын 3 дугаар аяныг үргэлжлүүлэх, мах, сүүний аяныг эхлүүлэх хөрөнгө оруулалт /улсын хэмжээнд/" төсөл арга хэмжээнд 20,0 тэрбум төгрөг тусгагдаж санхүүжилтийг олгож байна. 2018 оны төсвийн төсөлд 6,5 тэрбум төгрөгийг тусгаад байна.

2018 онд 2 885.2 сая ам.долларын бараа, түүхий эд экспортод гаргасан нь өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 14.6 хувиар өссөн байна. Экспортын барааны нийт дүнд арьс ширэн түүхий эд болон боловсруулсан арьс, шир, ангийн үс, эдгээрээр хийсэн эдлэл 10.6 сая ам доллар буюу 0.4 хувь; нэхмэл бүтээгдэхүүн 166.3 сая ам доллар буюу 5.8 хувийг тус тус эзэлж байна. /40 хувь/

2.11. Чөлөөт бүсүүдийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлж, гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулалтыг дэмжиж ажиллана.

Биелэлт: "Замын-Үүд–Эрээний хил дамнасан чөлөөт бүс байгуулах тухай Монгол Улсын Засгийн газар, БНХАУ-ын Засгийн газар хоорондын хэлэлцээр"-ийн төслийг бэлтгэв мөн хил дамнасан чөлөөт бүс байгуулах судалгааны ажил хийгдэж байна. 2015 онд "Замын-Үүдийн дэд бүтцийг сайжруулах төслийн 2 дугаар ээлжийн дэд бүтцийн байгууламжийн зураг, төслийг боловсруулах зөвлөх үйлчилгээ" төсөлд 390,4 сая төгрөгийг векселиэр олгосон. 2017 оны төсөвт "Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжүүлэх Замын-Үүдийн дэд бүтцийг сайжруулах төслийн монголын талын хөрөнгө /Дорноговь/" төсөлд 631,0 сая төгрөг батлагдсан. Замын-Үүд чөлөөт бүсийн эхний ээлжийн 3, 4–р хэсгийн 278,62 га газарт дэд бүтцийн 4 багц ажлыг гүйцэтгэн, Улсын комисст хүлээлгэн өгөхөд бэлэн болсон бөгөөд 2-р ээлжийн 1, 2, 5, 6-р хэсгийн дэд бүтцийн бүтээн байгуулалтын ажлын зургийг хийгээд байна.

"Замын Үүдийн дэд бүтцийг сайжруулах" төслийн 1 ээлжийн бүтээн байгуулалтын 4 багц ажлуудыг үе шаттайгаар ашиглалтад оруулав. Үүнд: дулаан хангамжийн системийн ажил, ус хангамжийн, ариутгах татуургын системийн ажил, цахилгаан хангамжийн системийн ажил, автозам болон холбооны системийн ажил багтаж байна. "Замын Үүдийн дэд бүтцийг сайжруулах" төслийн II ээлжийн бүтээн байгуулалтын ажил болох Замын-Үүд чөлөөт бүсийн дэд бүтцийн ашиглалтыг бий болгох үүднээс 200 га газарт зураг төсөл, хөрөнгө оруулалт хийн хот бүтээн байгуулалтын ажлыг эхлүүлэх асуудлаар БНХАУ-ын талд санал тавиад байна.

Монгол, Оросын ЗГХК-ын 20, 21 дүгээр хуралдааны протоколд "ОХУ-ын Хиагт хот, "Алтанбулаг" чөлөөт бүсийг шууд холбох замыг нээх боломжийг судлах саналыг Монголын тал дэвшүүлэв" гэж тусгасан. ОХУ-ын Хиагт боомтын өргөтгөлийн ажлыг Оросын тал 2017 оны 6 дугаар сард дуусгахаар төлөвлөж байсан хэдий ч тодорхойгүй хугацаагаар хойшлуулаад байна.

Худалдаа-Эдийн засаг, Шинжлэх ухаан-Техникийн Хамтын Ажиллагааны Монгол улс, ОХУ-ын Засгийн газар хоорондын Тээврийн ажлын хэсгийн 13-р хуралдаанаар "Эдийн засгийн коридор" хөтөлбөрийн хүрээнд 3 улсын хил дамнасан олон улсын авто замын транзит тээвэрлэлтийн тодорхой хэсгийг Алтанбулаг чөлөөт бүсээр дамжин өнгөрүүлэх асуудлыг тавьсан боловч тодорхой шийдвэрт хүрч чадаагүй байна. /40 хувь/

2.12.Зах зээл дэх шударга өрсөлдөөнийг дэмжиж, хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах хууль, эрх зүйн орчинг сайжруулна.

Биелэлт: Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулан 2016 онд УИХ-д өргөн мэдүүлж, хэлэлцүүлсэн боловч, хэлэлцүүлгийн явцад дахин шинэчлэн боловсруулах шаардлагатай гэж үзсэн. Хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулах ажлын хэсгийг шинэчлэн байгуулж, "Зөрчлийн тухай", "Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай" болон холбогдох бусад хууль тогтоомжид хуулийн шинэчилсэн найруулгыг нийцүүлсэн бөгөөд Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр бэлтгэж байна.

Өрсөлдөөний тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн хэрэгцээ шаардлага, холбогдох судалгааг хийх зэрэг ажлуудыг гүйцэтгэн, боловсруулж Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэн дэмжсэн бөгөөд УИХ-д өргөн мэдүүлэхээр бэлтгэж байна.

Зар сурталчилгааны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулах ажлын хэсгийг байгуулан, үзэл баримтлал, хуулийн төсөл зэргийг боловсруулаад байна.

Шударга өрсөлдөөн, Хэрэглэгчийн төлөө газрын даргын 2017 оны 1 дүгээр сарын 02-ны өдрийн А/01 тоот тушаалаар "Зах зээлийн өрсөлдөөнийг дэмжих үндэсний хөтөлбөрийг боловсруулах" ажлын хэсгийг байгуулан, хөтөлбөрийг боловсруулж байна.

Засгийн Газрын 2016 оны 233 дугаар тогтоолоор батлагдсан "Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах үндэсний хөтөлбөр"-ийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, хяналт тавих үүрэг бүхий Зөвлөлийг Монгол Улсын Шадар сайдын 2017 оны 2 дугаар сарын 24-ний өдрийн 22 дугаар тушаалаар батлан хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна. /40 хувь/

2.13.Дотоодын үйлдвэрлэлийг гааль, татварын бодлогоор дэмжинэ.

Биелэлт: Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжиж ажлын байрыг нэмэгдүүлэх, импортыг орлох, экспортыг дэмжсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх зорилгоор импортоор оруулж байгаа жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн зориулалт бүхий тоног төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгслийг гаалийн албан татвараас чөлөөлөх хугацааг "Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай" 2014 оны 6 дугаар сарын 06-ны өдрийн хуульд 2017 оны 2 дугаар сарын 02-ны өдөр өөрчлөлт оруулж 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийг хүртэл хоёр жилээр сунгасан.

2017-2018 оны өвөлжилт, хаваржилтад бэлтгэхэд шаардагдах малын тэжээл, өвс, 225.0 /хоёр зуун хорин таван/ мянга хүртэл тонн хүнсний улаан буудай, 10.0 /арван/ мянга хүртэл тонн үрийн улаан буудайг импортлоход нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлсөн.

"Баруун бүсийн эрчим хүчний систем" ТӨХК-ийн Оросын Холбооны Улсын болон Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсаас импортолж байгаа цахилгаан эрчим хүчийг нэмэгдсэн

өртгийн албан татвараас 2021 оны 1 дүгээр сарын 01-ний өдрийг хүртэл хугацаанд чөлөөлөв. Зарим бараанд ногдуулах экспортын гаалийн татварын хэмжээ тогтоох тухай 1996 оны 3 дугаар сарын 29-ний өдрийн хуульд 2016 оны 9 дүгээр сарын 9-ний өдөр нэмэлт, өөрчлөлт оруулж “ямааны боловсруулаагүй ноолуурын килограмм тутамд 4000 төгрөг, тэмээний боловсруулаагүй ноос /эм/-ны килограмм тутамд 200 төгрөг, тэмээний боловсруулаагүй ноос /эр/-ны килограмм тутамд 100 төгрөг” ногдуулж байсныг 2017 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хүчингүй болгов.

Барилгын материалын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, цемент, төмөр хийц, шил, дулаалгын материал зэрэг бүтээгдэхүүний хэрэгцээг дотоодын үйлдвэрлэлээр хангах, түүнчлэн импортыг орлох экспортын бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг дэмжих бодлогын хүрээнд улсын чанартай томоохон төсөл, арга хэмжээний бүтээн байгуулалтын ажилд зориулан импортоор оруулж ирж байгаа техник, тоног төхөөрөмж, түүний иж бүрдлийн гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татварын төлөх хугацааг 2 жил хүртэл хугацаагаар сунгах, эсхүл уг татварыг 2 жилийн хугацаанд хэсэгчилэн төлүүлэхээр Сангийн сайд, Барилга, хот байгуулалтын сайд болон “Монцемент” ХХК-ийн хамтарсан гурвалсан гэрээг байгуулсан. /40 хувь/

2.14.Экспортын нэг цонхны бодлого хэрэгжүүлж, гааль, татвар, мэргэжлийн хяналт зэрэг төрийн үйлчилгээг цахим хэлбэрээр, эсхүл нэг цэгт үзүүлж, чирэгдлийг багасгана.

Биелэлт: Дэлхийн худалдааны байгууллагын “Худалдааг хөнгөвчлөх хэлэлцээр”-т Монгол Улс 2016 оны 11 дүгээр сарын 24-ний өдөр нэгдэн орсноор Монгол Улсын олон улсын гэрээ, конвенцийн зохицуулалтыг хуульд тусгах, гадаад худалдааны үйл ажиллагааг хөнгөвчлөх олон төрлийн арга хэмжээг авах зэрэг үүрэг хүлээсэн. Гадаад худалдаа эрхэлдэг аж ахуйн нэгжүүдийн чирэгдэл, зардлыг бууруулах зорилгоор экспортод гарч байгаа бүтээгдэхүүнд хийдэг “цаасгүй бүрдүүлэлт”-ийг эрчимжүүлж, цахимжуулах ажлын хүрээнд гаалийн бүрдүүлэлтийн 95 хувийг цахим хэлбэрт шилжүүлсэн. Гаалийн бүрдүүлэлтийн үйл ажиллагааг цаасгүй технологид шилжүүлснээр өмнө нь 31 шат дамжлагыг 27 минутанд гүйцэтгэдэг байсныг 13-18 шат дамжлага болгон хялбаршуулж гаалийн бүрдүүлэлтийг 6 минутанд гүйцэтгэдэг болсон. /70 хувь/

2.15.“Итгэлийн зээл”-ийг олгож, жижиг, дунд үйлдвэрлэл, өрхийн аж ахуй, бичил бизнес эрхлэгчдэд дэмжлэг үзүүлнэ.

Биелэлт: “Итгэлийн зээл” олгох бодлогын хүрээнд 2017 онд 118 төсөлд 7,198 сая төгрөгийн зээлийг олгосон.

“Ажлын байрыг дэмжих”, “Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлт, гарааны бизнесийг дэмжих”, “Малчдын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих”, “Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний ажлын байрыг дэмжих”, “Ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээг хөгжүүлэх” хөтөлбөрүүдийн хүрээнд итгэлийн зээл буюу 24-48 сарын хугацаанд эргэн төлөх нөхцөлтэй 5.0 хүртэл сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэг олгох арга хэмжээг 2018 онд хэрэгжүүллээ. Уг арга хэмжээнд 2018 оны 11 дүгээр сарын байдлаар 6046 иргэнийг хамруулж 14,650.3 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэг олгоод байна.

2017 оны байдлаар “Ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөр”-ийн эргэн төлөгдөх санхүүгийн дэмжлэг арга хэмжээнд 2151 өрхийн аж ахуй, бичил бизнес эрхлэгчдийг хамруулж 5054.7 сая төгрөгийн эргэн төлөгдөх санхүүгийн дэмжлэг олгосон. Эргэн төлөгдөх санхүүгийн дэмжлэгт хамрагдсан эдгээр иргэд болон өрхийн аж ахуй, бичил бизнес эрхлэгчдийг өртөг шингэсэн үйлдвэрлэл эрхлэх, нэмүү өртгийн сүлжээнд хамрагдах санаачлагыг дэмжих, үйл ажиллагаагаа тогтвортой эрхлэн явуулахыг дэмжих хүрээнд доорх санхүүгийн бус дэмжлэг үзүүлэх арга хэмжээнүүдэд хамруулсан. Үүнд:

- Аж ахуй эрхлэх ур чадвар олгох сургалтад 4346 иргэнийг хамруулж 130.2 сая төгрөг,

- Борлуулалт болон ажлын байрны түрээсийн дэмжлэгт 746 иргэнийг хамруулж 188.1 сая төгрөгийг тус тус зарцуулсан. Дээрх хөтөлбөрт, арга хэмжээнүүдийн хүрээнд 2696 байнгын ажлын байр шинээр бий болсон.

2018 оны эхний 6 сарын байдлаар Сум хөгжүүлэх сангаар дамжуулан "Итгэлийн зээл"-ийн шугамаар 2.5 тэрбум төгрөгийн зээлийг 340 жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгчид олгож 1388 шинэ ажлын байр бий болсон байна. /40 хувь/

2.16.Хөдөө орон нутаг, алслагдсан бүс нутагт бизнес эрхлэлтийг дэмжих "Бүсийн хөнгөлөлт"-ийн бодлого хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: УИХ-ын 2019 оны ээлжит бус чуулганы /2019.03.22/ нэгдсэн хуралдаанаар Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай болон Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг батлав. Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад "алслагдсан бүс нутагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж нийслэл Улаанбаатар хотоос 500 км алслагдсан бол 50 хувиар, 1000 км алслагдсан бол 90 хувиар албан татварын хөнгөлөлт үзүүлэхээр" заасан байна.

Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад "нийслэл Улаанбаатар хотоос алслагдсан аймаг, суманд оршин суудаг, тухайн орон нутагт бүртгэлтэй Монгол Улсын иргэн нийслэл Улаанбаатар хотоос 500 км алслагдсан бол 50 хувиар, 1000 км алслагдсан бол 90 хувиар албан татварын хөнгөлөлт үзүүлэхээр" заасан байна. /70 хувь/

2.17.Шатахууны үнийг дэлхийн зах зээлийн үнэтэй уялдуулан үнийн дарамтыг бууруулна.

Биелэлт: Засгийн газрын 2018 оны 10 дугаар сарын 24-ний өдрийн хуралдаанаар Ашигт малтмалын тухай, Газрын тосны тухай, Газрын тосны бүтээгдэхүүний тухай болон бусад хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг хэлэлцэн дэмжиж УИХ-д өргөн мэдүүлэхээр боллоо.

Засгийн газрын 2016 оны 109 дүгээр, 166 дугаар тогтоол, Засгийн газрын 2017 оны 01 дүгээр сарын 25-ны өдрийн хуралдаанаар Сүхбаатар, Алтанбулаг, Замын-Үүдийн боомтоор импортлож буй автобензин, дизелийн түлшинд ногдуулах онцгой албан татварыг бууруулж, баруун болон зүүн бүсийн боомтуудаар импортлож буй бүтээгдэхүүний татварыг тэглээд байна. Улсын хэмжээнд шатахууны жижиглэнгийн үнэ 2017 оны 6 дугаар сарын 01-ний өдрийн байдлаар Аи-92 автобензин 30 орчим төгрөг, дизелийн түлш 60 орчим төгрөгийн тус тус зөрүүтэй байна. Мөн Роснефть компанийн удирдлагуудтай хийсэн удаа дараагийн уулзалтаар газрын тосны бүтээгдэхүүн импортлогч компаниудын "Бүтээгдэхүүн нийлүүлэх үндсэн гэрээ"-нд заасан үнэ тооцох томъёололд өөрчлөлт оруулж, 2018 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдрөөс бүс нутаг, бүтээгдэхүүний төрлөөс хамааран шатахууны үнийг 20-40 ам.доллараар бууруулахаар тохиролцсон. Энэ нь алслагдсан бүс нутгийн шатахууны үнийг төвийн бүстэй ойролцоо түвшинд барихад томоохон ахиц боллоо.

Шатахууны импортын үнэ нь дэлхийн зах зээл дээрх газрын тосны үнийн өсөлттэй холбоотойгоор нэмэгдэж байгаа учир Засгийн газар нь ард иргэдэд ирэх үнийн дарамтыг бууруулах, инфляц болон эдийн засгийн өсөлтийг тогтвортой хадгалах зорилгоор 2018 оны 1 дүгээр сарын 24-ний өдрийн хуралдаанаар А-80, АИ-92 авто бензиний онцгой албан татварын хэмжээг "тэг" болгон өөрчлөлт оруулаад байна. 2018 оны 1 сарын 25-ны өдрийн байдлаар шатахууны жижиглэн худалдаа эрхлэгч аж ахуйн

нэгжүүдийн борлуулалтын үйл ажиллагаа хэвийн явагдаж байна. 2018 оны 6 дугаар сарын 05-ны өдрийн байдлаар улсын хэмжээнд дунджаар ердийн хэрэглээний 37 хоногийн нөөцтэй байгаа бөгөөд үүнээс А-80 автобензин 44, Аи-92 автобензин 35, дизелийн түлш 35, ТС-1 онгоцны түлш 39 хоногийн тус тус нөөц бүрдүүлсэн.

Евро-5 стандартад нийцсэн автобензин, дизель түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх, чанарын шаардлага хангахгүй байгаа автобензин, дизель түлшний импорт, борлуулалт, үйлдвэрлэлийг хязгаарлах, онцгой албан татварыг чанар, стандарттай уялдуулан тогтоох хууль, эрх зүйн орчин бүрдүүлэх зорилгоор Онцгой албан татварын тухай хуулинд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл, танилцуулга, үзэл баримтлалыг боловсруулан Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр бэлтгэж байна. Автобензин, дизель түлшний Евро-5 стандартын жишигт нийцсэн MNS стандартын төсөл боловсруулж, Стандарт, хэмжилзүйн газрын "Газрын тос, байгалийн хийн техникийн хороо"-ны 2016 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлсэн. Стандартчиллын Үндэсний хорооны 2017 оны 4 дүгээр сарын 06-ны өдрийн хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулав.

2017 оны 3 дугаар сард БНХАУ-ын Чайна Ойл компанийн төлөөлөлтэй хийсэн газрын тосны бүтээгдэхүүний үнэ, хангамж, боомтуудын талаарх уулзалт, хэлэлцээрийн үеэр Гашуунсухайт, Шивээхүрэн, Бургастай зэрэг боомтуудаар шатахуун нийлүүлэх асуудлаар санал солилцсон ба дээрх боомтуудаар шатахуун импортлох боломжийн талаарх судалгааг хамтран хийхээр тохиролцов. /40 хувь/

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн салбарын хүрээнд авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ:

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн салбарын тогтвортой хөгжлийг хангах зорилгоор "ЭРҮҮЛ ХҮНС-ЭРҮҮЛ МОНГОЛ ХҮН" үндэсний хөтөлбөр, "ҮЙЛДВЭРЖИЛТИЙН 21:100" хөтөлбөр, "ҮНДЭСНИЙ ҮЙЛДВЭРЛЭЛ" хөтөлбөр, "МАХ, СҮҮНИЙ АНХДУГААР АЯН"-ыг шинээр эхлүүлж, "АТРЫН-III АЯН"-ыг үргэлжүүлэн хэрэгжүүлнэ.

Хүнсний үйлдвэрлэлийн чиглэлээр:

2.18.Хүн амын хүнсний хангамжийг тогтворжуулах, стратегийн хүнсний нийлүүлэлтийн улирлын хамаарлыг бууруулах зорилгоор "Мах, сүүний анхдугаар аян"-ыг зохион байгуулж, хүн амыг эрүүл, аюулгүй бүтээгдэхүүнээр хангана.

Биелэлт: Засгийн газрын 2016 оны 212 дугаар тогтоолоор "Мах, сүүний анхдугаар аян"-ыг улсын хэмжээнд хэрэгжүүлэхээр шийдвэрлэсэн. Аяны хүрээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний төслийг боловсруулж байна. Засгийн газрын 2017 оны 14 дүгээр тогтоолын дагуу малчдаас мал, мах худалдан авах зорилгоор мах боловсруулах, мах хадгалах зориулалтын зоорь бүхий аж ахуйн нэгжүүдэд арилжааны банкны болон Хөгжлийн банкнаас олгох, зээлийн хүүгийн 8-10 нэгж хувийг хөнгөлөх арга хэмжээний бэлтгэл ажлыг хангаж байна.

Мах, сүүний анхдугаар аяны хүрээнд "Мал, мах бэлтгэлийг нэмэгдүүлэх зарим арга хэмжээний тухай" Засгийн газрын 2017 оны 14 дүгээр тогтоолыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Улаанбаатар, Дархан, Эрдэнэт хотын хүн амын хаврын улирлын хэрэгцээнд зориулан нийт 15.8 мянган тн махыг өвөлжилт хүндэрсэн орон нутгаас бэлтгэсэн. Тус арга хэмжээнд хамрагдсан 13 үйлдвэр, аж ахуйн нэгжид Хөгжлийн банк, арилжааны банкаас олгосон 63.4 тэрбум төгрөгийн зээлийн хүүд хөнгөлөлт үзүүлсэн. 2017 оны 4 дүгээр сараас эхлэн Улаанбаатар, Дархан, Эрдэнэт хотын хүн амын хаврын улирлын

хэрэгцээнд тогтоосон үнээр буюу зах зээл дэх махны үнээс 10-30 хувь хямд үнээр хэрэглэгчдэд нийлүүлж эхэлснээр махны үнийг тогтворжуулж, хаврын улиралд махны хомсдол үүсэхгүй байх нөхцлийг бүрдүүлсэн. Одоогийн байдлаар нийт бэлтгэсэн махны 72 хувь буюу 11.3 мянган тонн махыг худалдан борлуулаад байна.

Хөгжлийн банкны дэмжлэгтэйгээр "МБҮ Трейд" ХХК хоногт 1500 бод, 7500 бог төхөөрөх хүчин чадалтай 4 үйлдвэрийг малын зах болон махны төрөлжсөн худалдааны төвийн хамт цогцолбороор байгуулах төслийг хэрэгжүүлж байна, барилга угсралтын ажил 60 хувьтай.

Засгийн газрын 2017 оны 6 дугаар сарын 14-ны өдрийн 168 дугаар тогтоолоор "Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх жижиг, дунд үйлдвэрийн үйлдвэрлэлийн зориулалт бүхий тоног төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгсийн жагсаалт"-ыг батлуулсан. Уг тогтоолын хүрээнд мах, сүү боловсруулах салбарын импортоор авсан мах, сүүны үйлдвэрийн тоног төхөөрөмжийг гаалийн албан татвараас чөлөөлсөн.

"MDM"ХХК-ийн боловсруулсан "Монголын хуурай сүү" төслийг дэмжин, санхүүжилтын эх үүсвэрийг шийдвэрлүүлэх хүсэлтийг Хөгжлийн банкинд хүргүүлсэн. Тус компани Хөгжлийн банкнаас эхний ээлжийн санхүүжилт болох 25.9 тэрбум төгрөгийн хөнгөлөлттэй зээлийг авч, Хөвсгөл аймгийн Их-Уул суманд хуурай сүүний үйлдвэрийг 2017 оны 6 дугаар сарын 24-нд ашиглалтад оруулсан. Уг төслийн хүрээнд 2018 онд орон нутагт хуурай сүүний 30 үйлдвэр ашиглалтад орно. 2018 оны хагас жилийн байдлаар:

Ашиглалтад орсон үйлдвэр:

2017 оны 6 дугаар сард Хөвсгөлийн Их-Уул, 2018 онд Хэнтийн Баянхутаг, Дорнодын Баян-Уул, Баяндун, Булганы Хутаг-Өндөр, Хөвсгөл-Галт, Говь-Алтай-Эрдэнэ сум.

Барилгын ажил, дэд бүтэц, трансформатор суурилуулалтын ажил хийж байгаа үйлдвэр: Өвөрхангай-Уянга, Бат-Өлзий, Богд, Сүхбаатар-Эрдэнэцагаан, Дарьганга, Сэлэнгэ-Ерөө, Шаамар, Баянхонгор-Баянлиг, Бууцагаан, Завхан-Тосонцэнгэл суманд үйлдвэрийн дэд бүтэц, барилгын угсралт явагдаж байна.

№	Он	Үйлдвэрийн аргаар боловсруулсан сүү /сая.л/	Өмнөх оноос өссөн /хувь/
1	2016	63.3	-
2	2017	86.6	36.8
3	2018	90.1*	4.0

**Урьдчилсан гүйцэтгэл.*

УИХ-аас Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хуулийг 2017 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдөр баталсантай холбогдуулан тус хуульд нийцүүлэн мах, махан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, худалдаанд мөрдөх техникийн зохицуулалтын төслийг шинэчилж байна.

/40 хувь/

2.19.Хүнсний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлж, нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн экспортлох боломжийг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Махны онцлог давуу талыг тогтоох судалгаа хийлгэх, махны экспортыг тогтвортой, урт хугацаанд төлөвлөн тодорхойлох, зах зээлийг өргөтгөх, шинэ зах зээлийг нээх судалгааны ажлыг Азийн хөгжлийн банкны "Хөдөө аж ахуй, хөдөөгийн хөгжил төслийн нэмэлт санхүүжилт"-ийн төслийн хүрээнд хийхээр ажлын даалгаврын төслийг боловсруулав. АХБ-ны Хүнс, хөдөө аж ахуйн салбарын техникийн зөвлөх нэгжийн 2017 оны 8 дугаар сарын 25-ны өдрийн хурлаар "Монгол малын махны физик, химийн үзүүлэлт, онцлог, давуу талыг тодорхойлох судалгаа" болон "Махны зорилтот гадаад зах зээлийн судалгаа"-нд зориулан нийт 213.43 мянган доллар зарцуулахаар шийдвэрлэсэн.

Төслүүдийн ажлын даалгаврыг эцэслэн боловсруулах, судалгааны ажлын гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулахаар бэлтгэж байна.

Монгол Улсаас Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсад гурил экспортлох асуудлаар эрсдлийн хянан магадлагааг хийв. “Монгол Улсаас БНХАУ-д улаанбуудай, хөх тарианы гурил экспортлох үеийн ургамлын хорио цээрийн шаардлагын тухай Протокол”-ын төслийг БНХАУ-ын талд хүргүүлсэн. БНХАУ-ын Бээжин хотноо 2018 оны 9 дүгээр сарын 17-ны өдөр зохион байгуулагдсан “Худалдаа, эдийн засаг, шинжлэх ухаан, техникийн хамтын ажиллагааны Монгол-Хятадын Засгийн газар хоорондын комиссын хуралдаан”-ны үеэр МХЕГ-аас тус улсын Гаалийн ерөнхий газарт Монгол Улсаас улаан буудай, хөх тарианы гурил экспортлох, үеийн хорио цээр, эрүүл ахуйн шаардлагын талаар байгуулах протоколын төслийг хэлэлцүүлж, дахин судалгаа хийх шаардлагатай гэж дүгнэсэн. 2019 онд үргэлжлүүлэн хэлэлцүүлж ажиллахаар төлөвлөж байна.

Монгол Улсаас гадаад улс орнуудад 2018 онд нийт 8 улсад 72638.3 тн мах, махан бүтээгдэхүүн экспортлоод байна. Үүнээс: БНХАУ-д Адууны цул мах 31419 тн, Боловсуурласан мах /Дулааны аргаар боловсруулсан үхэр, хонь, ямааны мах/ 32376.5 тн, ОХУ-д Хиама/хатаасан мах , Адууны цул мах /хөлдүү/ 2202.4тн, Боловсуурласан мах /Дулаанын аргаар боловсруулсан үхэр, хонь, ямааны мах/ 154 тн, БНСВУ-д Үхрийн мах /Хөлдүү/ 656.4тн, Ямааны хөлдүү мах 999,8тн, Дайвар бүтээгдэхүүн 1029,4тн, Лаос улсад Хонины хөлдүү мах 160,2 тн, Узбекистан улсад Үхрийн мах /Хөлдүү/ 85 тн, Хонг Конг улсад Хонины хөлдүү мах 40 тн, Хонины хөлдүү мах 40 тн, Казахстан улсад Хонины хөлдүү мах 350 тн, Иран Улс Хонины хөлдүү мах 1777.7 тн тус тус экспортолсон байна. /40 хувь/

2.20.Органик болон зохицуулах үйлчилгээтэй хүнсний эрх зүйн орчинг бүрдүүлж, энэ чиглэлийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх санхүү, хөрөнгө оруулалт, татварын бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Зохицуулах үйлчилгээтэй хүнсний тухай хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэлийг тогтоох нөхцөл байдал, шаардлагын тандан судалгааг хийж, бусад улсын хууль эрх зүйн орчны талаар баримтын судалгаа хийв. Хүнс баяжуулах тухай хуулийн төсөл, үзэл баримтлалыг УИХ-д 2016 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн. УИХ-ын Байгаль орчин, хүнс хөдөө аж ахуйн байнгын хороо болон УИХ-ын нэгдсэн чуулганаар “Хүнс баяжуулах” тухай хуулийн эхний хэлэлцүүлгийг хийж, дэмжигдээд байна. УИХ-аас Баяжуулсан хүнсний тухай хуулийг 2018 оны 5 дугаар сарын 03-ны өдөр баталсан. “Албан журмаар баяжуулах хүнсний жагсаалт”-ыг Засгийн газрын 2018 оны 10 дугаар сарын 31-ний өдрийн 336 дугаар тогтоолоор баталсан.

Органик газар тариалангийн үйлдвэрлэлд хөрсний үржил шим, бүтцийг сайжруулах, ургамлын өсөлт идэвхижүүлэх болон ургамал хамгааллын зорилгоор хэрэглэх бодисын жагсаалтыг боловсруулав. Зөвшөөрөгдөх бодисын жагсаалтад орсон бодисын хэрэглэх заавар, физик, хими шинж чанар, худалдан авах эх үүсвэрийн талаарх мэдээллийг багтаасан каталогыг 2018 онд хэвлэн тараахаар бэлтгэж байна. Органик хүнсний тухай хуулийн хүрээнд гарах 6 журам, 1 аргачлалын төслийг боловсруулж Улаанбаатар хотод 20 удаа, хөдөө орон нутагт 13 удаагийн танхимын болон цахим хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, санал авч тусгав. Эдгээр эрх зүйн актын нөлөөллийн шинжилгээг хийсэн. Дээр дурдсан журам, аргачлалын төслийг ХХААХҮ-ийн сайдын зөвлөлийн 2017 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдрийн хурлаар хэлэлцэж, дэмжив.

"Органик хүнсний бүртгэл, хяналт, удирдлагын мэдээллийн сангийн бүтэц, архитектур, програм хангамж, тоног төхөөрөмжид тавигдах шаардлагыг тодорхойлох" зөвлөх үйлчилгээний сонгон шалгаруулалт зарлахаар бэлтгэж байна. /40 хувь/

2.21. Аймаг, нийслэл, сум, суурин газруудын хэрэгцээнд тохирсон орчин үеийн дэвшилтэт технологи бүхий бага, дунд оврын хүнсний боловсруулах жишиг загвар үйлдвэрийг байгуулахыг дэмжинэ.

Биелэлт: “MDM”ХХК-ийн боловсруулсан “Монголын хуурай сүү” төслийг дэмжин, санхүүжилтын эх үүсвэрийг шийдвэрлүүлэх хүсэлтийг Хөгжлийн банкинд хүргүүлсэн. Тус компани Хөгжлийн банкнаас эхний ээлжийн санхүүжилт болох 25.9 тэрбум төгрөгийн хөнгөлөлттэй зээлийг авч, Хөвсгөл аймгийн Их-Уул суманд хуурай сүүний үйлдвэрийг 2017 оны 6 дугаар сарын 24-нд ашиглалтад оруулсан. 2018 онд Хэнтий-Баянхутаг, Дорнод-Баян-Уул, Баяндун, Булган-Хутаг-Өндөр, Хөвсгөл-Галт, Говь-Алтай-Эрдэнэ суманд хуурай сүүний үйлдвэр ашиглалтад орж, Өвөрхангай-Уянга, Бат-Өлзий, Богд, Сүхбаатар-Эрдэнэцагаан, Дарьганга, Сэлэнгэ-Ерөө, Шаамар, Баянхонгор-Баянлиг, Бууцагаан, Завхан-Тосонцэнгэл суманд үйлдвэрийн дэд бүтэц, барилгын угсралт явагдаж байна.

Хүнсний эслэг ихээр агуулсан жимсний хальс, навч, хүнсний ногоо, ургамал зэрэг эх орны түүхий эдийн шинэ нөөц ашиглан эрүүл мэндийг дэмжих ундаа, шүүсний үйлдвэрийн ТЭЗҮ боловсруулах зөвлөх үйлчилгээний тендер шалгаруулалт зохион байгуулж, шалгарсан зөвлөхтэй 2018 оны 06 дугаар сарын 18-ны өдөр гэрээ байгуулж ажлыг эхлүүлсэн ба ажлын тайлан болох ТЭЗҮ-г хүлээн авсан. /40 хувь/

2.22. Хүнсний аюулгүй байдлын бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн цахим санг бий болгоно.

Биелэлт: Хүний эрүүл мэндэд нөлөөтэй эмийн бус бүтээгдэхүүний тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлал, хуулийн төслийг боловсруулж байна. “Хувиргасан амьд организмгаас гаралтай хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүний эрсдлийн үнэлгээ хийх, бүртгэх журам”-ыг батлав.

“Стратегийн болон гол нэрийн хүнсний бүтээгдэхүүний тэнцлийг тооцоолох программ боловсруулах, хүнсний аюулгүй байдлын бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн санг үүсгэх” зөвлөх үйлчилгээний тендер шалгаруулалтыг 2018 оны 5-6 дугаар сард зохион байгуулж, шалгарсан аж ахуйн нэгжтэй гэрээ байгуулсан. 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 146562 аж ахуйн нэгжийн мэдээллийг бүртгэж, мэдээллийн сан бүрдүүлээд байна.

“Хүнсний аюулгүй байдлын статистик үзүүлэлтийг тооцох аргачлал”-д тусгагдсан гол нэрийн 13 бүтээгдэхүүний хангамж, тэнцэл, хүнсний аюулгүй байдлын үзүүлэлтийг тооцоолоход шаардагдах тоон мэдээлэл авах загвар хүснэгтийг боловсруулсан. Монгол Улсын 2016, 2017 оны хүнсний тэнцлийг тооцоолох тоон мэдээллийг дээрх хүснэгтийн дагуу авч ҮСХ-той хамтран ажиллаж байна. Энэхүү ажлыг зохион байгуулснаар хүнсний хангамж, тэнцлийн тооцоог 6 сарын өмнө эцэслэн боловсруулах боломжтой болсон.

/70 хувь/

2.23. Иргэдийн эрүүл, баталгаат хүнс хэрэглэх нөхцөлийг бүрдүүлж, хүнсний бүтээгдэхүүний бэлтгэл, боловсруулалт, хадгалалт, тээвэрлэлт, борлуулалтын тогтолцоог бий болгож, хүнсний аюулгүй байдлыг сайжруулна.

Биелэлт: “Эрүүл хүнс-Эрүүл Монгол хүн” үндэсний хөтөлбөрийн төсөл боловсруулах үндэслэл шаардлагыг тогтоох нөхцөл байдлын дүн шинжилгээ хийж, хөтөлбөрийн төслийн эхний хувилбарыг боловсруулав.

Хөдөө аж ахуй, эрүүл ахуй, үйлдвэрлэлийн зохистой дадлыг хялбаршуулан нэвтрүүлэх зааврын төслийг боловсруулсан. Нийтийн хоолны газруудыг зэрэглэх тогтоох арга хэмжээний хүрээнд олон улсын хууль эрх зүйн баримт бичиг, туршлагыг судалж,

Хүнсний тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах үндэслэл шаардлага, Үндэсний стандартыг шинэчлэн боловсруулж, хэлэлцүүлэхээр бэлтгэл ажлыг хангаж байна. Хоол үйлдвэрлэлд мөрдөж ажиллах зохистой дадлын хялбаршуулсан зааврын төслийг боловсруулсан.

“Сав, баглаа боодол” үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний төсөл, тус хөтөлбөрийн Үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, зөвлөлийн дүрмийг батлав. Сав, баглаа боодол үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг ХХААХҮ-ийн сайдын 2017 оны 10 дугаар сарын 23-ны өдрийн А-138 дугаар тушаалаар батлуулан, ажиллаж байна. 2018 онд үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд хяналт шалгалтыг улсын хэмжээнд зохион байгуулж, нийт 3474, үүнээс хоол үйлдвэрлэлийн 1324, хүнсний үйлдвэр 427, худалдаа үйлчилгээний газар 1696 аж ахуйн нэгж, байгууллагыг хамруулан хийж, 259 зөрчил илрүүлж, 190 хуванцар савны дээжийг лабораторийн шинжилгээнд хамруулахад химийн шинжилгээгээр 41 дээж стандартын шаардлага хангаагүй байв. Шалгалтаар 145 нэр төрлийн 405 ширхэг чанар, аюулгүй байдлын шаардлага хангаагүй, зориулалтын бус хуванцар савыг улсын байцаагчийн 16 акт үйлдэн хүнсний үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд ашиглах, худалдан борлуулахыг хориглох арга хэмжээ авч эрсдэлээс урьдчилан сэргийллээ.

Хүн амын хүнсний талаарх мэдлэг, боловсролыг дээшлүүлэх мэдээлэл, сурталчилгаа болон хүнсний үйлдвэрлэгчид, судалгаа шинжилгээний ажилтнуудын чадавхжуулах зорилгоор 2017 онд “Хүнсний аюулгүй байдлын үндэсний чуулган”, “Хүнсний аюулгүй байдал”, “Органик хүнс, хөдөө аж ахуйн үндэсний II чуулган”-ыг зохион байгуулав.

“Согтууруулах ундааны үйлдвэрийн төсөл сонгон шалгаруулах, үйлдвэрлэлд хяналт тавих журам”-ыг шинэчлэн боловсруулж, ХХААХҮ-ийн сайдын 2018 оны А-84 дүгээр тушаалаар батлав. Засгийн газрын 2017 оны 2-р сарын 01-ний өдрийн 46 дугаар тогтоолын дагуу улсын хэмжээнд согтууруулах ундаа үйлдвэрлэх тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгжүүдийн үйл ажиллагаанд холбогдох хуульд заасан нийтлэг эрх, үүргийн хүрээнд тусгай зөвшөөрлийн хугацаа, нөхцөл, шаардлагад хяналт шалгалт хийж, илэрсэн зөрчил дутагдлыг арилгуулах, өмнөх онуудад үйлдсэн албан шаардлага, өгөгдсөн үүрэг даалгаврын биелэлтийг хангуулах, цаашид авах арга хэмжээний санал боловсруулах ажлын хэсгүүдийг томилон, улсын хэмжээнд хяналт шалгалт хийж, Засгийн газрын 2018 оны 3 дугаар сарын 27-ны өдрийн 86 дугаар тогтоолоор нэр бүхий 16 аж ахуйн нэгжийн согтууруулах ундаа үйлдвэрлэх тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгосон.

Хүнсний тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 2 дугаар заалтыг хэрэгжүүлэхээр “Стратегийн хүнсний улирлын нөөц бүрдүүлэх, зарцуулах журмыг боловсруулаад байна.

/40 хувь/

2.24.Дотоодын хүнсний бүтээгдэхүүний нэр төрлийг олшруулж, тахиа, гахай, зөгий, загасны аж ахуй зэрэг дэд хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэн, бүтээгдэхүүний нийлүүлэлт, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: 2016-2017 онд хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалт болон орон нутгийг хөгжүүлэх сангийн зээлийн дэмжлэгтэйгээр дараах мал төхөөрөх, боловсруулах үйлдвэрийг байгуулж, ашиглалтад оруулсан байна. Тухайлбал:

- Ховд аймгийн “Жаргалант шанд” ХХК нь өөрийн хөрөнгөөр хоногт 500 бог, 100 бод төхөөрөх хүчин чадалтай, 100 тн хөргүүртэй зоорь бүхий мал төхөөрөх, боловсруулах үйлдвэр.

- Орхон аймгийн “Жаргалант мах импекс” ХХК нь өөрийн хөрөнгөөр хоногт 100 бог, 20 бод төхөөрөх хүчин чадалтай, 200 тн хөргүүртэй зоорь бүхий мал төхөөрөх, боловсруулах үйлдвэр.
- Баянхонгор аймгийн “Мах март” ХХК нь өөрийн хөрөнгөөр Баянхонгор суманд хоногт 500 бог, 50 бод төхөөрөх хүчин чадалтай, 250 тн агуулах зоорь бүхий мах бэлтгэх, боловсруулах үйлдвэр.
- Говь-Алтай аймагт “Алтайн сүрлэг” ХХК өөрийн хөрөнгө болоод Орон нутгийг хөгжүүлэх сангаас 60.0 сая.төг-ийн зээл авч хоногт Есөнбулаг суманд 100 бод, 250 бог төхөөрөх хүчин чадалтай, 100 тн хөргүүртэй зоорь бүхий “Түмэн уул” мах бэлтгэх боловсруулах үйлдвэр.
- Төв аймгийн Баяндэлгэр суманд “Баяндэлгэр хүнс” ХХК Сингапур Улсын хөрөнгө оруулалтаар хоногт 100 бог, 50 бод төхөөрөх хүчин чадалтай, 20 тн хөргүүртэй зоорь бүхий мах бэлтгэх, ангилж вакуумжуулан савлах, үйлдвэр.
- Улаанбаатар хотын “Саян уул” ХХК нь өөрийн хөрөнгөөр СХД-ийн Эмээлтэд 300 бог, 100 бод төхөөрөх хүчин чадалтай, 1000 тн агуулах зоорь бүхий мах бэлтгэх, боловсруулах үйлдвэрийг тус тус ашиглалтад оруулсан байна.

“Загас, загасан бүтээгдэхүүний нийлүүлэлтийг нэмэгдүүлэхэд цөөрмийн аж ахуйг Монголд хөгжүүлэх” төслийн хүрээнд 200.000 ширхэг загас үржүүлэх хүчин чадалтай “Загас үржүүлгийн лаборатори” 2017 оны 5 дугаар сарын 29-нд ашиглалтад оров.

2017-2018 онд дараах мал төхөөрөх, боловсруулах үйлдвэрийг байгуулахаар ажиллаж байна. Үүнд: Турк Улсын олон улсын хамтын ажиллагааны /ТИКА/ байгууллагын шугамаар Говь-Алтай аймгийн Чандмань суманд мал төхөөрөх, мах боловсруулах үйлдвэрийг барьж байна. Тус үйлдвэрийн дэд бүтцийг орон нутгийн захиргаа хариуцаж байна. 2018 онд “Булган мах маркет” ХХК өдөрт 500 бог, 100 бод мал нядлах, 15.0 тн мах хөлдөөх хүчин чадалтай үйлдвэрийг ашиглалтад оруулав.

Улаанбаатар хотын баруун, зүүн талд хоногт нийт 7500 бог, 1500 бод төхөөрөх хүчин чадалтай мал төхөөрөх 4 үйлдвэр, мах, махан бүтээгдэхүүний төрөлжсөн худалдааны төв бүхий цогцолборыг “МБҮ” ХХК-тай бодлогын хувьд хамтран байгуулахаар ажиллаж байна.

Увс аймгийн Тариалан сумын “Хүмэн нэгдэл” ХХК хоногт 40 бод, 100 бог төхөөрөх хүчин чадалтай үйлдвэрийг байгуулж байна. Энэ үйлдвэрт Австри улсын “Ласка” үйлдвэрийн тоног төхөөрөмжийг суурилуулна.

Орхон аймгийн Баян-Өндөр суманд Чех-Монголын хамтарсан мал төхөөрөх, мах боловсруулах үйлдвэр байгуулахаар барилгын суурийн ажлыг гүйцэтгэсэн байна.

/40 хувь/

Мал аж ахуйн чиглэлээр:

2.25.Мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийн үр ашгийг нэмэгдүүлэх, эдийн засгийн эргэлтийг сайжруулах, дэвшилтэт техник, технологийн шинэчлэлийг хийх, инновацийг нэвтрүүлэх, түүнчлэн “Монгол мал” үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлнэ.

Биелэлт: “Монгол мал” үндэсний хөтөлбөрийг улсын хэмжээнд зохицуулах, удирдан зохион байгуулах үндэсний хороог шинэчлэн байгуулахаар санал авч 2016 оны тайлангийн хэрэгжилтэд үнэлгээ, дүгнэлт өгч, 2017 оны төлөвлөгөөг батлуулан ажиллав.

Мал аж ахуйн салбар 2018 оны 6 дугаар сарын 15-ны байдлаар 20.0 орчим сая төл хүлээн авч, 1.8 сая том малын зүй бусын хорогдолтой байна. Өнгөрсөн жилийн зуншлага тааруу хадлан тэжээлийн хангамж муу байсан ч, “Өвөл, хаврыг өнтэй давъя” аяны хүрээнд 50.0-аад мянган тонн тэжээл импортолсон нь дотоодын тэжээлийн хангамжийг нэмэгдүүлэх, үнийн хөөрөгдлийг бууруулахад томоохон үүрэг гүйцэтгэлээ.

“Мал угаалгын зөөврийн тоног төхөөрөмж нийлүүлэгчийг сонгох” тендер зарлаж, гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулан, нийт 21 аймгийн 225 сумыг мал угаалгын зөөврийн тоног төхөөрөмжөөр хангав.

Хадлан бэлтгэлд зориулж ОХУ-аас техникийн зээлийн хүрээнд хаман боогч 40 ширхэг, бага оврын трактор, хадуур тармуур тус бүр 20 ширхэг орж ирснийг 30 хувийн урьдчилгаатай, 5 жилийн хугацаатай лизингээр олгох ажлыг зохион байгуулсан нь дэвшилтэт технологи, инновацийн бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэлтийг гурван хувиар нэмэгдүүлэв.

Сүүний чиглэлийн үхэр үржүүлж буй аж ахуйн нэгжүүдэд дэмжлэг үзүүлэхээр 2016 онд 20 аж ахуйн нэгжид 235 сая төгрөгийн, таримал тэжээл тариалах дэмжлэг үзүүлэхэд 160 сая төгрөгийн дэмжлэгийг тус тус Мал хамгаалах сангаар дамжуулан олгосон байна. Эрчимжсэн мал аж ахуйн тэжээлийн үйлдвэрийг бүсчилэн байгуулах зорилгоор улсын хэмжээнд ажиллаж байгаа болон ажиллахгүй байгаа тэжээлийн үйлдвэрүүдийн судалгааг авч нэгтгэж, хаана ямар хүчин чадалтай тэжээлийн үйлдвэр байгуулах талаар судалгаа хийх ажлыг зохион байгуулж байна.

Мал аж ахуйн салбарын үйлдвэрлэлийн хэвийн байдлыг хангах хаваржилт, мал төллөлтийн бэлтгэл хангуулах МАА-н графикт ажлыг мөрдлөг болгон ажиллах талаар аймгуудын Засаг дарга нарт зөвлөмж хүргүүлсэн ба улсын хэмжээнд мал хаваржилт, төллөлтийг зохион байгуулах нэгдсэн төлөвлөгөөг батлуулан хэрэгжилтийг хангуулан ажиллав. ЖДҮХС-аас 2018 онд мах, сүүний үхрийн 30 фермерт 14.1 тэрбум төгрөгийн зээлийн дэмжлэг үзүүлснээр техникийн шинэчлэл 50 хувьд хүрч байна. /40 хувь/

2.26. “Төрөөс малчдын талаар баримтлах бодлого”, “Монгол малчин”, “Малжуулах” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Төрөөс малчдын талаар баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлэх хоёр дахь үе шатны төлөвлөгөөг ХХААХҮ-ийн сайдын 2018 оны А-198 дугаар тушаалаар баталж, хэрэгжилтийг зохион байгуулж байна.

“Монгол малчин”, “Малжуулах”, “Малчдыг мэдлэгжүүлэх, мэдээллээр хангах” гэсэн 3 хөтөлбөрүүдийг нэгтгэн “Монгол малчин” хөтөлбөрийн төслийг 2018 оны 3 дугаар улиралд хэлэлцүүлэн, батлахаар төлөвлөн ажиллаж байна. Хөтөлбөрийн хүрээнд залуу болон шинээр малчин болсон малчдыг дэмжих, тэдгээрийг туршлагажуулах ажлыг орон нутагтай хамтран хэрэгжүүлэх асуудлыг тусгахаар бэлтгэж байна.

Малчдын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрт 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар өссөн дүнгээр нийт 1511 малчин өрхийн 4028 иргэнийг хамруулж 4,362,803.31 мянган төгрөгийг зарцуулсан байна. Малжуулах арга хэмжээнд 991 өрхийн 1982 малчин иргэдийг хамруулж 39144 хонь, 35838 ямаа, 367 адуу, 2254 үхэр, 251 тэмээг 4,251,412.3 мянган төгрөгөөр худалдан авсан байна.

Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний зөвлөлийн шийдвэрээр “Малчдын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр”-ийг 2017-2018 онд үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэхээр хэлэлцэн баталж арга хэмжээг эхлүүлээд байна. 2017 оны байдлаар “Малчдын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр”-ийн хүрээнд малчин өрхийг малжуулах арга хэмжээнд 937 малчин өрхийн 1874 малчдыг хамруулж 4.1 тэрбум төгрөгийн мал худалдан авч өгөв. Малжуулах арга хэмжээнд хамрагдсан болон залуу 2458 малчдыг мал аж ахуй эрхлэлтийн сургалт, туршлага солилцох уулзалтад хамруулсан. 2018 онд малжуулах арга хэмжээнд 1175 малчин өрхийн 2916 малчныг, мал аж ахуй эрхлэх сургалт, туршлага солилцох уулзалтад 2260 малчин өрхийн 3387 малчныг хамруулж 5,536.8 сая төгрөгийг зарцуулснаар 1175 байнгын ажлын байр бий болсон байна.

2017 оны жилийн эцсийн байдлаар “Ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөр”-ийн бүлгийн зохион байгуулалттай хүнсний ногоо тариалах арга хэмжээнд 741.7 сая төгрөг зарцуулж

1940 иргэнийг хамруулж түр ажлын байраар хангасан. 2018 онд 886.5 сая төгрөгийг зарцуулж 2141 иргэнийг хамруулж түр ажлын байраар хангав. /40 хувь/

2.27.Бэлчээрийн болон эрчимжсэн мал аж ахуй, фермерийн аж ахуйг зохистой хослуулснаар мах, махан бүтээгдэхүүний экспортыг дэмжиж, жилд экспортлох хэмжээг 50 мянган тоннд хүргэж, малчин өрхийн орлогыг нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: 2018 онд Монгол Улсаас гадаадын 8 улсад 72638.3 тн мах, махан бүтээгдэхүүн экспортлоод байна.

Махны чиглэлийн өндөр ашиг шимт хонины аж ахуй байгуулах зорилгоор төсөл сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулж Улаанбаатар хотын “Тайшир-Өргөө” ХХК шалгарч гэрээ байгуулан Суффолк үүлдрийн эм хонь-169, хуц-10, Меринос үүлдрийн эм хонь -217, хуц-10, Беришон душер үүлдрийн эм хонь-200, хуц-10, Романов үүлдрийн эм хонь-65, хуц-6 толгой, нийт 651 толгой үржлийн эм хонь, 36 толгой хуц нийт 687 толгой хонийг Франц улсаас оруулж ирлээ.

“Гацуурт” ХХК-тай 2011 онд байгуулсан “Махны цэвэр үүлдрийн үхэр импортлож үржлийн аж ахуй эрхлэх төсөлд дэмжлэг үзүүлэх” зээлийн гэрээний дагуу эргэн төлөлтийн 200-н толгой өсвөр үхрийг хүлээн авч Сэлэнгэ-65, Дархан-4, Дорнод-5, Хэнтий-5, Төв-5, Архангай-5, УСҮТ-5, МХС-6, хээлтэгчээс УСҮТ-20, үлдсэн 80 толгой хээлтэгчийг Мал хамгаалах сангийн мэдэлд хүлээн авч төсөл сонгон шалгаруулалтаар иргэд, аж ахуйн нэгжүүдэд олгохоор бэлтгэл хангаад байна.

	Арга хэмжээний нэр	Он	ААН-ын тоо	Төсөв
1	“Мах болон сүүний чиглэлийн үхэр” үржүүлж буй аж ахуйн нэгжүүдэд хөнгөлөлттэй зээлийн дэмжлэг үзүүлэх /5 жилийн хугацаатай зээл/	2017	52	800.0 сая.төг
2	Эрчимжсэн сүүний үхрийн аж ахуй эрхлэгчдэд дэмжлэг үзүүлэх /5 жилийн хугацаатай зээл/	2018	26	509.0 сая.төг

“Махны чиглэлийн цэвэр үүлдрийн Герефорд бухны гүн хөлдөөсөн үр үйлвэрлэх” гүйцэтгэгчийг сонгох тендерийг зарлаад байна. Үнийн дүн: 200,000,000.00 (Хоёр зуун сая) төгрөг, нийт 30.000,0 тунгаас доошгүй гүн хөлдөөсөн үр хүлээн авч энэ төрлийн аж ахуй эрхлэгч иргэн, аж ахуйн нэгжүүдийн үхрийн чанарыг сайжруулна.

2018 онд Улсын төсвийн санхүүжилтээр Булган аймагт “Герефорд” үүлдрийн үржлийн өсвөр бух 25, Сэлэнгэ үүлдрийн үржлийн бух 100, Баяд үүлдрийн үржлийн өсвөр хуц 160, Дархад үүлдрийн үржлийн өсвөр хуц 200, Эрчмийн хар үүлдрийн үржлийн өсвөр ухна 180 толгой, Герефорд үүлдрийн бухын гүн хөлдөөсөн үр 6000 ширхэг, зохиомол хээлтүүлгийн 4 иж бүрдэл тоног төхөөрөмж нийлүүлэв. Эргэн төлөгдөх нөхцөлөөр 12 иргэнд 60 толгой сүүний чиглэлийн үхэрийг 5 жилийн хугацаатай олгосон.

/70 хувь/

2.28.Мал аж ахуйн мэргэжилтнийг бэлтгэх, давтан сургах, мал аж ахуйн хөгжлийн талаархи олон улсын туршлагыг судлах, нэвтрүүлэх, “Малчдыг мэдлэгжүүлэх, мэдээллээр хангах” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: “Мал, амьтны эрүүл мэндийн хууль”-ийн төсөл УИХ-ын 2017 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдрийн хуралдаанаар батлагдсантай холбогдуулан малын эмчид итгэмжлэл олгох сургалт зохион байгуулах, шалгалт авч итгэмжлэл олгох журам, Мал эмнэлгийн үйлчилгээний нэгжийн MNS5368-1:2011 стандартад өөрчлөлт оруулах,

шинэчлэх саналын төслийг боловсруулаад байна. ХААИС-ийн Мал эмнэлгийн сургууль жил бүр 120-150 малын их эмч бэлтгэн төгсгөж байна.

МЭҮГ, ХААИС-ийн Мал аж ахуйн биотехнологийн сургуультай хамтран ажиллах гэрээг байгуулан “Бог, бод малын ангилал шинжээч” мэргэжилтэн бэлтгэх сургалтыг хамтран зохион байгуулав. Сургалтад 14 аймгийн ХХААГ, 50 сумдын МЭҮТ-ийн болон малын үржлийн үйлчилгээний нэгжийн 51 мэргэжилтэн сургалтанд хамрагдаж мэргэшлийн үнэмлэх олгох ажлыг зохион байгуулав. Энэхүү сургалтын үр дүнд тухайн орон нутагт үзлэг, ангилалтын ажлыг мэргэшсэн малзүйч нар чанартай зохион байгуулах үндсэн нөхцөл бүрдэж хувийн аж ахуй нэгжүүд малын үржлийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулахад дэмжсэн, дадлагажуулсан ажил болов.

Хүнс, хөдөө аж ахуйн салбарын боловсон хүчинг чадавхжуулах зорилгоор БНХАУ, БНСУ, Япон, Вьетнам, Энэтхэг, Тайланд зэрэг улсуудад тогтмол сургаж байна. /40 хувь/

2.29. Мал аж ахуйн үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг хөнгөлөлттэй зээл, хөрөнгө оруулалт, даатгал, татварын уян хатан бодлогоор дэмжих, малын гаралтай түүхий эдийн үнэ ханшийн уналтаас хамгаалах, малчдад ирж байгаа хүндрэлийг багасгахад чиглэгдсэн мал аж ахуйн хөгжлийг дэмжих тусгай санг өргөжүүлж, малчин өрхийн орлого, амьжиргааны баталгааг хангана.

Биелэлт: 2016 оны сүүлийн хагас жилд малчин, мал бүхий иргэдэд 2015 оны ноосны урамшууллаас, хоршооны гишүүн бус гэсэн шалтгаанаар хасагдсан 5229 малчдад 661.8 сая төгрөгийн урамшууллыг нөхөн олгосон. Мөн 2016 оны сүүлийн хагас жилд малчин, мал бүхий иргэдэд 2015 оны арьс, ширний урамшууллыг 44,705 малчдад, 8.5 тэрбум төгрөгийн урамшууллыг олголоо. Засгийн газрын 2017 оны 14-р тогтоолоор ноосны урамшуулалд 22,6 тэрбум төгрөг, арьс ширний урамшуулалд 10,8 тэрбум төгрөг батлагдан, 100 хувь малчдад олгосон.

Малчдад олгосон ноосны урамшуулал

Он	Малчны тоо	Ноосны хэмжээ /тн/	Мөнгөн дүн /тэрбум төгрөг/
2011	32,977	4 924.9	9.8
2012	103,162	14 696.6	29.4
2013	117,667	18 307.3	36.6
2014	80,619	16 643.5	18.3
2015	79,407	16 897.0	19.3
2016	92,885	20 598.9	22.6
2017	86985	20 244.1	22.5
ДҮН	593702	112312.4	158.5

Мэдээллийн эх сурвалж: Мал хамгаалах сан

Малын гаралтай түүхий эдийн үнэ ханшийн уналтаас хамгаалах, малчин өрхийн орлогыг нэмэгдүүлэх зорилгоор Засгийн газар нийт 30.0 мянган тонн мах нэмж бэлтгэхээр шийдвэрлэлээ.

Засгийн газрын 2016 оны 9 дүгээр сарын 14-ны өдрийн 90 дугаар тогтоолоор арьс, ширний үйлдвэрлэл, худалдаанд мөрдөх техникийн зохицуулалтыг 2016 оны 10 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн 2017 оны 8 дугаар сарын 1-ний өдрийг хүртэлх хугацаанд түр түдгэлзүүлсэн. Энэ ажлын үр дүнд тухайн үед 300-500 төгрөгийн үнэ ханштай байсан хонины нэхий, өлөнгийн хамт 2500-3000 төгрөг болж өслөө. Азийн хөгжлийн банкны “Хөдөө аж ахуй, хөдөөгийн хөгжил” төслийн хөнгөлөлттэй зээлийн санхүүжилтээр 2017

онд ноос, ноолуурын эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч 6 аж ахуйн нэгжид 23.6 тэрбум төгрөг, Хөгжлийн банкны эх үүсвэрээс ноолуурын 5 аж ахуйн нэгжид 17.9 тэрбум төгрөгийн эргэлтийн хөрөнгийн зээл олгов.

2018 онд малын тэжээл тариалалтад 1.0 тэрбум төгрөг, зөгий үржүүлэгч аж ахуйн нэгжүүдэд 35.0, сүүний чиглэлийн үхрийн аж ахуй эрхлэгчдэд 509.0, хувиараа үржлийн ажил үйлчилгээ эрхлэгчдэд 180.0, бүгд 1,724.0 сая төгрөгийн хөнгөлөлттэй зээл олгосон. 2018 онд малын тэжээл тариалалт-17, зөгий үржүүлэгч-7, сүүний чиглэлийн үхрийн аж ахуй эрхлэгч-27, бүгд 51 аж ахуйн нэгж хөнгөлөлттэй зээлд хамрагдсан.

Малын генетик нөөцийн тухай хууль 2017 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдөр батлагдсанаар мал аж ахуйн салбарын үйлдвэрлэлийн бүтээгдэхүүнийг эргэлтэд оруулах, бүтэц, зохион байгуулалт, хариуцлагыг сайжруулах, чиг үүргийн заагийг тодорхой болгох, малын генетик нөөцийн бүртгэл, ашиглалт, хамгаалалт, сайжруулалтын санхүү, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэхэд дэмжлэг боллоо. /40 хувь/

2.30.Малыг бүртгэлжүүлж, малын гаралтай түүхий эд бэлтгэлийн чанар стандартыг дээшлүүлж, гарал үүслийг тодорхой болгох системийг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Малын бүртгэлжүүлэлтийн чиглэлээр загвар төслийг Өвөрхангай аймгийн Баянгол, Зүүн баян-Улаан, Гучин-Ус сумдад хэрэгжүүлэхээр тохирч төслийн санхүүжилтийн асуудлаар Франц улсын Засгийн газар, Дэлхийн худалдааны байгууллагад хандаад байна.

2016 онд 11 аймагт нийт 41376 ширхэг ээмэгний захиалгыг хүлээн авч кодыг олгож “Тэргүүн сүрэг” ХХК-ийн ээмэгний үйлдвэрт захиалах, орон нутагт хүргүүлэх, малыг ээмэгжүүлэх, бүртгэлд авах, мэдээллийн санд мэдээллийг оруулах ажлыг зохион байгуулав. Онлайн мэдээгээр 2017 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдрийн байдлаар малын бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн санд 21 аймаг, нийслэлийн нийт 339 сум, дүүргийн 90,0 мянган малчин өрх, мал бүхий 9,9 мянган өрхийн нийт 2830,5 мянган мал бүртгэлд хамрагдсан, үүнээс үхэр 1205,6 мянга, хонь 1007,2 мянга, ямаа 604,2 мянга, тэмээ 3,6 мянга, адуу 1,1 мянган мал байна. Өмнөх оноос нийт 136,6 мянган малаар нэмэгдсэн.

2018 онд ноолуурын чиглэлийн Галшарын улаан омгийн ямааны 23.3 мянга, Өлгий улаан омгийн ямааны 20.6 мянга, Дорноговь аймгийн Дэлгэрэх суманд үржүүлж байгаа нутгийн шилмэл ямааны 23.0 мянга, нийт 66.9 мянган цөм сүргийн ямааг ялган тэмдэглэж, мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэх ажлыг эхлүүлээд байна. Мөн төрийн өмчтэй 11 цөм сүргийн аж ахуйд үржүүлж байгаа 14.1 мянган малыг ээмэглэж мэдээллийн санд бүртгэв. Улсын төсвийн хөрөнгөөр үзлэг ангилалт хийсэн 16 аймгийн 25 суманд бог малын 15.9 мянга, бод малын 3.6 мянга, нийт 32.2 мянган ээмэгний бар кодыг олгосны дагуу бүртгэлд хамруулах ажлыг зохион байгуулсан.

Азийн хөгжлийн банкны ХАА, хөдөөгийн хөгжил төслийн хөнгөлөлттэй зээлийн санхүүжилтээр малчдын хоршоог чадавхижуулахад 141.6 мянган америк доллар, судалгааны лабораторийг чадавхижуулахад 308.0 мянган америк доллар зарцуулахаар төлөвлөсөн. Худалдан авах ажиллагаа явагдаж байна.

Малын гаралтай түүхий эдийн стандартуудыг шинэчлэх, түүхий эдийн чанарыг орон нутагт хянан баталгаажуулах нөхцөлийг бүрдүүлэх арга хэмжээг холбогдох байгууллагуудтай хамтран судлан үзэж, боловсруулах ажлыг хийж байна. /40 хувь/

2.31.Малчдыг орон сууцны хөтөлбөрт хамруулах, нийгмийн асуудлыг шийдэх арга хэмжээ авна.

Биелэлт: Малчдыг орон сууцны хөтөлбөрт хамруулах, нийгмийн асуудлыг шийдэх асуудлыг холбогдох байгууллагуудтай хамтран судлан үзэж, боловсруулах ажлыг хийж байна. /0 хувь/

2.32. Мал эмнэлгийн албаны тогтолцоог олон улсын жишигт нийцүүлж, үйл ажиллагааны шуурхай, нэгдмэл байдлыг ханган, мал, амьтны гоц халдварт, халдварт зооноз өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, өвчнийг хяналтад авах, тэмцэх стратегийг хилийн боомтуудыг түшиглэн бүсчлэн хэрэгжүүлж, мал аж ахуйн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг экспортлох боломжийг нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: “Малын эрүүл мэнд” хөтөлбөрийг Засгийн газрын 2018 оны 1 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэн батлав. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг эцэслэн боловсруулж, батлуулахаар ажиллаж байна.

“Малын эмийн үлдэгдлийн хяналтын хөтөлбөр”-ийг боловсруулах ажлын хэсгийг ХХААХҮ-ийн Сайдын 2017 оны 1 дүгээр сарын 06-ны өдрийн А-04 дугаар тушаалаар байгуулав. Ажлын хэсгийн хуралдааныг 3 удаа зохион байгуулан хөтөлбөрийн төслийг Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хуулийн хүрээнд бэлтгэн боловсруулж салбарын эрдэмтэд, судлаачдаас санал авч, хэлэлцүүлэхээр бэлтгэл ажлыг ханган ажиллаж байна.

Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэн, дэмжиж, УИХ-д 2016 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн. УИХ-ын 2017 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэн, батлав. Хуулийн дагуу шинээр 2018 оны 6 дугаар сард Мал эмнэлгийн ерөнхий газар байгуулагдав.

Улсын хэмжээнд 2016 оны жилийн байдлаар 10 аймгийн давхардсан тоогоор 161 сумын 42,432 өрхийн 4,691 толгой тэмээ, 184.7 мянган толгой үхэр, 4,566 мянган хонь, 3,561,5 мянган толгой ямаа, 314 гахай нийт 9,9 толгой сая малыг шүлхийн эсрэг вакцинжуулалтанд хамруулсан.

Хонины цэцэг өвчний вакцинжуулалтанд 2016 онд нийт 11 аймаг, нийслэлийн 145 сум, дүүргийн 16,879 малчин өрхийн 6,6 сая толгой хонь хамрагдлаа.

Бог малын мялзангаас сэргийлэх вакцинжуулалтанд 5 аймгийн 70 сумын 23,959 малчин өрхийн 4.6 сая толгой хонь, 5.8 сая толгой ямаа, нийт 10.4 сая толгой бог малыг хамруулсан.

2016 онд бруцеллёзоос сэргийлэх вакцинжуулалтанд нийт 13.3 сая толгой мал, 2017 онд 16.6 сая толгой малыг хамруулсан. 2018 онд бруцеллёзоос сэргийлэх вакцинжуулалтад 21 аймаг, нийслэлийн 13.02 сая толгой мал хамруулав.

Халдварт өвчнөөс сэргийлэх арга хэмжээнд өнгөрсөн 2016 онд давхардсан тоогоор 36.8 сая толгой мал хамрагдсан. Улсын хэмжээнд өнгөрсөн 2016 онд давхардсан тоогоор 598 суманд 1,299 удаагийн халдварт өвчний тохиолдол бүртгэгдэж, 17,419 толгой мал өвчилсөн байна. Энэ нь өнгөрсөн оныхоос өвчилсөн малын тоо 1,622 толгойгоор нэмэгдэж харин өвчин гарсан сум 262, тохиолдолын тоо 566-аар тус тус буурсан.

Өвчин	2017 он			2018 он		
	Өвчилөл бүртгэгдсэн аймгийн тоо	Вакцинжуулалтад хамрагдсан аймгийн тоо	Вакцинжуулсан малын тоо /сая.толгой/	Өвчилөл бүртгэгдсэн аймгийн тоо	Вакцинжуулалтад хамрагдах аймгийн тоо	Вакцинжуулах малын тоо /сая.толгой/
Шүлхий	9	12	4,148,328	13	13	15,300,000

Бог малын мялзан	1 /Монгол бөхөн/	5	4,818,243	2	5	14,200 000
Хонь, ямааны цэцэг	9	14	23,600,000	1	4	7,200,000

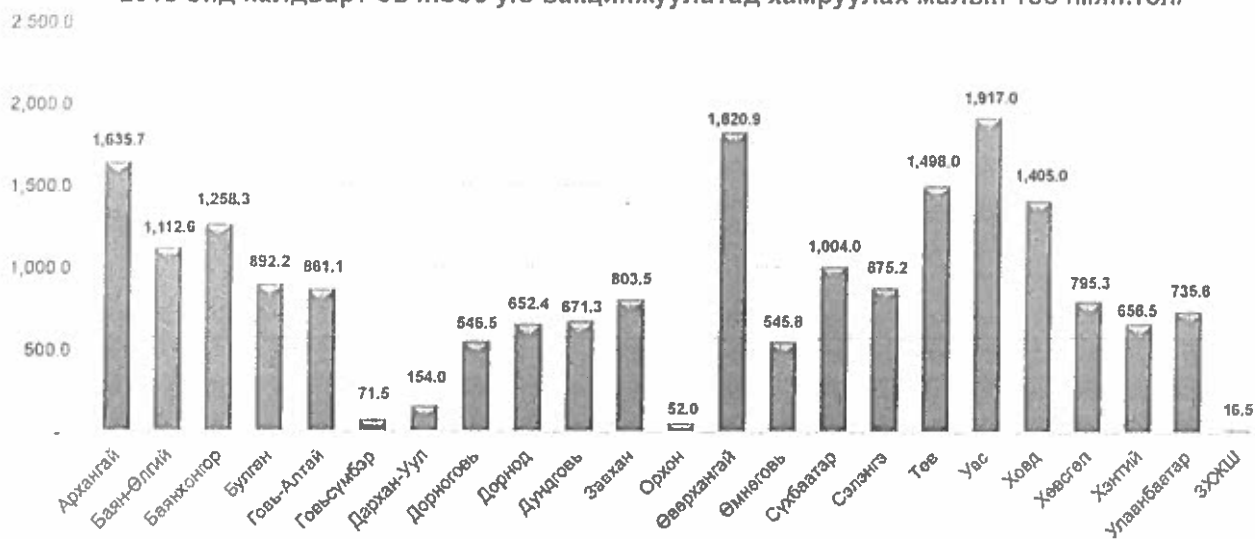
2017 он гарсаар шүлхий өвчин Сүхбаатар аймгийн 7, Дорнод аймгийн 2, Хэнтий аймгийн 2, нийт 3 аймгийн 11 суманд бүртгэгдсэнтэй холбоотойгоор улсын нөөцийн шүлхий өвчний вакцинаар 5,0 сая гаруй толгой малыг, Говь Алтай, Ховд, Увс аймгийн зарим сумдад зэрлэг амьтдын дунд бог малын мялзан өвчин оношлогдсоноор Говь алтай аймгийн 2, Увс аймгийн 2 сумын нийт 600,0 мянган толгой малыг бог малын мялзан өвчний нөөцийн вакцинаар вакцинжуулалтад хамруулаад байна.

2017 оны байдлаар хонины цэцэг өвчнөөс сэргийлэх вакцинжуулалтад 23,3 сая, бог малын мялзангийн вакциныг 7,1 сая, шүлхийн вакцинжуулалтад 10,2 сая малыг тус тус хамруулаад байна.

2018 онд 20 нэрийн халдварт өвчний вакцинжуулалтад 41.0 сая толгой мал хамруулж, халдварт өвчний өвчлөлийг бууруулах нөхцөлийг бүрдүүлэх ба II улирлын урьдчилсан гүйцэтгэлээр 13.4 сая малыг хамруулаад байна.

2018 оны жилийн эцсийн байдлаар 20 аймаг, нийслэлийн давхардсан тоогоор 574 суманд, малын халдварт өвчний 980 удаагийн гаралт бүрдгэгдэж, 8589 мал өвчилж, 2323 мал хорогдож, 927 мал устгасан байна. Говьсүмбэр аймагт малын халдварт өвчин бүрдгэгдээгүй бол 2017 онтой харьцуулахад улсын хэмжээнд малын халдварт өвчний гаралтын тоо 160 тохиолдлоор буурсан дүнтэй байна.

2018 онд халдварт өвчнөөс у/с вакцинжуулатад хамруулах малын тоо /мян.тол/

/40 хувь/

2.33.Малын тоог чанарт шилжүүлж ашиг шим, хүртээмжийг сайжруулах, генетикийн нөөцийг хамгаалах, үржил селекцийн ажлыг шинжлэх ухааны үндэслэлтэй явуулах, биотехнологийн ололтыг нэвтрүүлэх, шинэ үүлдэр, омгийг бий болгох, орон нутгийн мал үржлийн нэгжүүдийг чадавхжуулна.

Биелэлт: “Монгол улсын малын үржлийн ажлын стратеги төлөвлөгөө”-г шинэчлэн боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгүүд малын төрөл тус бүрээр томилогдон ажиллаж байна.

“Малын удмын сангийн үндэсний цогцолбор”-ын захиргаа, үйлдвэрлэл, малын зориулалттай 18 барилгыг инженерийн иж бүрэн шугам сүлжээ болон барилгуудын гадна зам, талбай, тохижилт, гэрэлтүүлгийн ажлын хамт 2017 оны 11 дүгээр сарын 24-ний өдөр Улсын комисст хүлээлгэн өгөв. “Малын удмын сангийн үндэсний цогцолбор”-ын эхний ээлжийг хүлээн авснаар 2016-2020 онд монгол малын генийн санг баяжуулж дотоодод үйлдвэрлэх гойд ашиг шимтэй малын гүн хөлдөөсөн үрийн хэмжээг 30.0 мянгад хүргэх ажил эрчимжиж урт хугацаанд хадгалагдах гүн хөлдөөсөн үрийн нөөц 24.5 мянган тун болоод байна. Малын удмын сангийн үндэсний төвийн генийн санд одоогоор Монгол улсад үржүүлж буй бог малын 16 үүлдэр, 3 үүлдрийн бухны болон импортоор авсан өндөр ашиг шимт бог малын 6 үүлдэр, үхрийн 10 үүлдрийн бухны нийт 65.5 мянган тун үрийг хадгалж, үржүүлэгт ашиглан, удам зүйн дэвшлийг түгээж байна.

Мал, тэжээвэр амьтдын үржил селекцийн ажлын ололтыг хянан магадлах, баталгаа-жуулах бүртгэх, хяналт тавих журам”-ын хүрээнд дараах үүлдэр, омгийн малыг баталгаажуулав. Үүнд: Адууны 1 үүлдэр - “Галшар”, ямааны 1 үүлдэр - “Алтайн улаан”, ямааны 1 омог - “Бөмбөгөрийн улаан”-ыг ХХАА-н сайдын зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэн баталгаажуулсаны үр дүнд Монгол улсын хэмжээнд баталгаажсан үүлдэр, омгийн 45 малтай болсон байна.

Мал эмнэлэг үржлийн газраас 2016 онд мал үржлийн ажил үйлчилгээ явуулж байгаа хувийн хэвшлийн хуулийн этгээдэд хөнгөлөлттэй зээлийн дэмжлэг үзүүлэх төслийг сонгон шалгаруулж 16 аймгийн 30 аж ахуйн нэгжид 386.0 сая төгрөгийн дэмжлэг үзүүлсэн байна. 2018 онд 7 аймгийн 8 аж ахуйн нэгжид 185.0 сая төгрөгийн хөнгөлөлттэй зээлийн дэмжлэг үзүүлсэн.

2017 онд үзлэг, ангилалтын ажлыг аймаг, орон нутгийн саналыг харгалзан тухайн бүс нутагт үндсэн сайжруулагчаар ашиглах бүрэн боломжтой, цаашид үүлдэр, омгоор баталгаажуулан ашиглах мал үржүүлж буй 13 аймгийн 43 сумдыг хамруулан зохион байгуулав. Үзлэг, ангилалтанд 286.1 мянган толгой малыг хамруулав. 2018 онд үзлэг ангилалтад 310.5 мянган бог, 64.4 мянган бод, нийт 374.9 мянган малыг хамруулав.

/40 хувь/

2.34.Малын тэжээлийн үйлдвэрийг бүсчлэн байгуулах үйл ажиллагаанд зээлийн дэмжлэг үзүүлж, өвс тэжээлийн аюулгүй нөөцийг нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: Малын тэжээлийн үйлдвэрийг бүсчлэн байгуулах үйл ажиллагааны техник, эдийн засгийн тооцоо судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх ажлыг судалж байна. Манай улсын хэмжээнд 166 тэжээлийн үйлдвэр, цех байгаагаас 68 нь байнгийн болон түр ажиллагаатай, 49 нь огт ажиллагаагүй байна. Судалгаан дээр тулгуурлан тэжээлийн хэрэгцээг бүсчилэн гаргав. Байгалийн эрсдэлд өртөмтгий аймгуудад уурагт таримал тэжээл тариалах ажлыг эхлүүлж Булган, Сэлэнгэ, Төв аймагт тус бүр 100 га-д царгас тариалахад дэмжлэг үзүүлж тэжээл үйлдвэрлэлийг 2018 онд 1200 тн ногоон тэжээлээр нэмэгдүүлнэ. Ховд аймгийн Дарви сумын нутаг дахь улсын тусгай хэрэгцээний аймаг дундын Баян-Нурууны отрын бүс нутагт 4000 боодол өвсний багтаамжтай саравч, 250 тн тэжээлийн багтаамжтай агуулах, хамгаалалтын хашааг барьж байгуулав.

Өвс тэжээлийн аюулгүйн нөөц бүрдүүлэх техник, тоног төхөөрөмжийг сайжруулж, өвс, тэжээлийн агуулахыг орон нутагт бий болгоход шаардагдах зардлын тооцоо, судалгаа хийж байна. **/40 хувь/**

2.35.Хөдөөгийн хүн ам болон мал аж ахуйн усан хангамжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор бэлчээрт худаг, хөв цөөрөм барьж байгуулан ашиглалт, хяналтыг сайжруулна.

Биелэлт: Бэлчээрийн усан хангамжийг сайжруулах зорилгоор 2016 онд улсын төсвийн хөрөнгөөр 42 инженерийн хийц бүхий худгуудыг Баянхонгор, Завхан, Ховд, Хөвсгөл аймгуудад гаргав. “Зах зээл ба бэлчээрийн удирдлагын хөгжлийн төсөл”-ийн хүрээнд 2016 онд Хөвсгөл аймгийн Цэцэрлэг, Цагаан-Уул сумдын цэвдэгтэй бүсэд инженерийн хийцтэй 2 худаг шинээр гаргав.

Хөдөөгийн хүн ам, мал аж ахуйн усан хангамжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор 2017 оны улсын төсвийн 2.0 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар 18 аймаг, отрын бүс нутагт 110, орон нутгийн хөрөнгө оруулалтаар 110, гадаадын төсөл хөтөлбөрийн хөрөнгө оруулалтаар 15, усны өрөмдлөгийн машины түрээсийн гэрээгээр 53, нийт 288 инженерийн хийцтэй худгийг шинээр барьж ашиглалтанд оруулж 432.0 мянган га бэлчээр, 806.4 мянган мал сүрэг, 1400 гаруй малчин өрхийн усан хангамжийг шийдвэрлэв.

2018 онд Улсын төсвийн 4.2 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар 191, гадаадын төсөл, хөтөлбөрийн 368.1 сая төгрөгөөр 26, орон нутгийн төсвийн 2.8 тэрбум төгрөгөөр 206 инженерийн хийцтэй худаг, малчдын өөрсдийн санаачлагаар 296 гар худаг, нийт 7.3 тэрбум төгрөгөөр 719 худаг гаргасан нь 930.5 мянган га бэлчээр буюу 2.7 мянган малчин өрхийн 1.4 сая толгой малын усан хангамж нэмэгдүүлэх арга хэмжээ болсон.

2017 онд нар, салхины сэргээгдэх эрчим хүчийг ашиглан газрын гүнээс ус татах дэвшилтэт тоног төхөөрөмж, технологийг Өмнөговь аймгийн 30 худагт суурилуулах ажил хийгдэж байна, 2017 оны 12 дугаар сарын байдлаар 14 худгийн ажил бүрэн дууссан. 2017 онд Дорнод аймгийн Матад, Халх гол сумдад байгаль хамгаалах сангийн 130 сая төгрөгийн хөрөнгөөр 2 хөв цөөрөм, Дундговь аймгийн Хулд, Сайхан-Овоо, Дэлгэрцогт сумдад нийт 3 булгийн эхийг хашиж хамгаалсан. /40 хувь/

2.36.Бэлчээрийн ашиглалт, хамгаалалтыг сайжруулах, төлөв байдлыг тогтоох, хянах, сэргээн сайжруулах, доройтол, талхагдал, цөлжилтийг бууруулах, бэлчээрт хөнөөл учруулж байгаа мэрэгч амьтан, шавжтай тэмцэхэд малчдын оролцоог нэмэгдүүлж, байгаль орчинд халгүй, дэвшилтэт аргыг ашиглана.

Биелэлт: ХХААХҮ-ийн Сайдын 2017 оны 9 дүгээр сарын 25-ны өдрийн А-132 дугаар тушаалаар “Бэлчээр хамгаалах тухай” хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг байгуулсан бөгөөд Ажлын хэсэг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн дагуу тус хуулийн төслийг боловсруулах үндэслэл, шаардлага, үр нөлөөллийн судалгааг хийж, үзэл баримтлалын болон хуулийн төслийг анхны хувилбарыг боловсруулахаар ажиллаж байна.

Бэлчээр хамгаалах арга хэмжээний хүрээнд 2016 онд үлийн цагаан оготнотой тэмцэх ажлыг 4-11 дүгээр сард байгаль орчинд халгүй аргаар 10 аймгийн 67 сумын 525.0 мянга га талбайд, царцаатай тэмцэх ажлыг 5-7 дугаар сард химийн аргаар 2 аймгийн 11 сумын 45.1 мянган га талбайд хийлээ. Энэ ажлын үр дүнд нийт 12 аймгийн 78 сумын 570.1 мянга га-аар бэлчээрийн даац багтаамжийг нэмэгдүүлсэн байна. Улсын тусгай хэрэгцээний аймаг дундын отрын бэлчээрийг шинээр бий болгох судалгааны ажлыг Хөвсгөл аймгийн Төмөрбулаг, Бүрэнтогтох, Цэцэрлэг сумдад хийж гүйцэтгэлээ. Судалгааны ажлын хүрээнд дээрх сумдын бэлчээрийг төлөв байдал, доройтлын зэрэг, бэлчээрийн ургамлын төрөл зүйлийг тодорхойлох, бэлчээрийн зураглал зэргийг боловсруулсан болно.

2017 онд Баянхонгор, Өвөрхангай аймгийн 50.0 мянган га бэлчээрт микробиологийн аргаар үлийн цагаан оготнотой тэмцэх ажил 82.3 хувьтай гүйцэтгээд

байна, үлийн цагаан оготной энгийн механик аргаар 13 аймаг, аймаг дундын отрын бэлчээрийн 480 мянган га талбайд тэмцэх ажлыг зохион байгуулахаар ажиллаж байна. Царцаатай тэмцэх ажлыг химийн аргаар 6-7 дугаар сард 3 аймгийн 89.8 мян.га бэлчээрийн талбайд зохион байгуулахаар ажиллаж байна.

2017 онд нийт 650 мянган га, 2018 онд 730 мянган га бэлчээрийн талбайг хөнөөлт шавж болон мэрэгч амьтдын хөнөөлөөс хамгаалж төдий хэмжээний бэлчээрийн талбайн ургамлын нөхөн ургах боломжийг бүрдүүлэх замаар бэлчээрийн даац, багтаамжийг нэмэгдүүлэв. Бэлчээрийн ургамал хамгааллын арга хэмжээг орон нутагт зохион байгуулахдаа малчид, малчдын хоршоодтой дамжуулан гүйцэтгүүлж тэднийг түр ажлын байраар ханган ажиллаа.

"Ногоон алт-Малын эрүүл мэнд" төслийн хүрээнд баруун 2018 онд 7 аймгийн төсөл хэрэгжиж байгаа нийт 11 суманд бэлчээрийн төлөв байдлын үнэлгээ хийгээд байна. 2018 онд "Царцаатай тэмцэх ажлыг зохион байгуулах тухай" гэрээг Баян-Өлгий, Ховд, Говь-Алтай, Увс аймгуудын Хүнс, хөдөө аж ахуйн газартай байгуулсан бөгөөд тэмцэх ажлыг 70 мян.га талбайд 6-8 дугаар сард зохион байгуулав. /40 хувь/

2.37. Мал аж ахуйн салбарын тогтвортой хөгжлийг хангахад чиглэгдсэн Малын генетик нөөцийн тухай, Бэлчээр хамгаалах тухай, Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай, Мал аж ахуйн хөгжлийг дэмжих тухай хуулийг тус тус боловсруулан батлуулж, эрх зүйн таатай орчинг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Малын генетик нөөцийн тухай хуулийг УИХ-ын 2017 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн, батлуулав. Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хуулийг УИХ-ын 2017 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн, батлуулав. "Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай" хуулийн хүрээнд Засгийн газрын тогтоолоор батлах журам 2/1, чиглэл 2/2, жагсаалт 2/2, ХХААХҮ-ийн сайдын батлах журам 19/4, МЭЕГ-ын даргын батлах журам 2/1, нийтээр дагаж мөрдөх заавар 7/1, дүрэм 1/1, стандарт 1/1, урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх заавар 67/61, төлөвлөгөө 4/1 батлагдаж бусад баримт бичиг батлагдах шатандаа байгаа ба нийт 125 дүрэм, журам, зааврын 60 хувийг батлан, мөрдөж байна.

"Бэлчээр хамгаалах тухай" хуулийн төсөл боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулж, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн дагуу тус хуулийн төслийг боловсруулах үндэслэл, шаардлага, нөлөөллийн судалгааг хийж, үзэл баримтлалын болон хуулийн төслийг боловсруулж байна. /40 хувь/

2.38. Мал аж ахуй эрхлэх уламжлалт хэв маяг, мэдлэгийг хадгалах, баяжуулах, малын тоо, төрөл, сүргийн бүтцийн зохист харьцааг баримтлах, эрчимжсэн аж ахуйг төрөлжүүлэн хөгжүүлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: "Эрчимжсэн мал аж ахуйн хөгжлийг дэмжих" үндэсний хөтөлбөрийн төслийг боловсруулж байна. Үхэр сүргийн таваарлаг байдал, тоог өсгөх, сүрэгт эзлэх хээлтүүлэгч, хээлтэгчийн тоог зохистой түвшинд барих бодлогыг барьж ажиллаж байна. Сүүлийн жилүүдэд манай улсын үхрийн тоо толгой жил дараалан өссөн байна. Үүнд: 2015 онд үхэр 3.78 сая, 2016 онд 4.1 сая, 2017 онд 4.3 сая болж өсчээ. Нийт сүрэгт үхрийн эзлэх хувь 2016 онд 6.5 хувь, 2017 онд 6.6 хувь, 2018 онд 6.8 хувь байна. 2016 онд үхрийн аж ахуйг дэмжих зорилгоор сүүний чиглэлийн үхрийн аж ахуй эрхэлдэг 26 аж ахуйн нэгжид 300.0 сая төгрөгний хөнгөлөлттэй зээл олгосон. Үхэр сүргийн таваарлаг байдал, тоог өсгөх, сүрэгт эзлэх хээлтүүлэгч, хээлтэгчийн тоог зохистой түвшинд байлгах үүднээс "Махны чиглэлийн цэвэр үүлдрийн Герефорд бухны гүн хөлдөөсөн үр үйлвэрлэх" гүйцэтгэгчийг тендерийг зарлаад байна. Үнийн дүн 200,000,000.0 (Хоёр зуун

сая) төгрөг, Монгол улсад үйлдвэрлэсэн 40,000.0 тунгаас доошгүй гүн хөлдөөсөн үр хүлээн авна. Энэ үрээр махны чиглэлийн үхэрт зохиомол хээлтүүлэг хийнэ.

Сүүний чиглэлийн үхэр үржүүлэгч 13 аж ахуйн нэгжид 134 сая төгрөг, махны чиглэлийн үхэр үржүүлэх төслийн 20 аж ахуйн нэгжид 200 сая төгрөг, 19 аж ахуйн нэгжид 225 сая төгрөгийн төслийн дэмжлэгийг үзүүлсэн. Мах, сүүний анхдугаар аян"-ыг эрчимжүүлэх зорилгоор 2017 онд дотоодын эх үүсвэрээс санхүүжүүлэхээр "Махны болон сүүний чиглэлийн үхэр" үржүүлж буй аж ахуйн нэгжүүдэд хөнгөлөлттэй зээлийн дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор төсөл шалгаруулалтыг зохион байгуулсан. Нийт төсөвт өртөг 800.000.000,0 /найман зуун сая төгрөг/

2018 онд сүүний чиглэлийн үхрийн аж ахуй эрхэлж байгаа аж ахуйн нэгжүүдэд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор 500.0 сая төгрөгийн төсөвтэй төсөл зарлан 25 аж ахуйн нэгжид дэмжлэхээр ажиллаж байна.

2016 онд гахайн цогцолбор аж ахуйд дэмжлэг үзүүлэх төслийн баримт бичгийг боловсруулж шаардлага хангасан 1 төслийг сонгон шалгаруулах ажлыг зохион байгуулан 109 сая төгрөгний хөнгөлөлттэй зээлийн дэмжлэг үзүүлсэн байна. Төслийн үр дүнд гахайн махны үйлдвэрлэл 20 тонноор нэмэгдэв.

Зөгийн аж ахуйг дэмжих зорилгоор 34.1 сая төгрөгний үнэ бүхий 231 ширхэг башкер үүлдэрийн эх зөгийг иргэн, аж ахуйн нэгжид зээл хэлбэрээр олгох ажлыг Мал хамгаалах сан, Монголын зөгийчдийн нийгэмлэгтэй хамтран зохион байгуулав. Энэ ажлын үр дүнд зөгийн бүлийн тоо 250-аар нэмэгдэх урьдчилсан тооцоо гарч байна.

/40 хувь/

“АТРЫН-III аян”-ыг үргэлжлүүлэх хүрээнд:

2.39.Эргэлтийн талбайн ашиглалтыг сайжруулж, газар тариалан, эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэх бүс нутгийг тогтоон үр тариа, төмс, гол нэрийн хүнсний ногоог 100 хувь, таримал тэжээлийн 50 хувийг дотоодын үйлдвэрлэлээр хангана.

Биелэлт: Засгийн газрын 2018 оны 131 дүгээр тогтоолоор Сэлэнгэ, Төв, Булган, Дархан, Архангай, Хэнтий аймгуудын зарим сумдыг Тариалангийн бүс нутаг болгон тогтоох тухай шийдвэр гарч, шийдвэрийг тариаланч, малчдад сурталчлах ажлыг орон нутагт үе шаттайгаар зохион байгуулах ажлыг эхлүүлээд байна.

2018 онд Улсын хэмжээнд тариаланчид нийт 497 мянган га-д тариалалт хийснээс 367 мянган га-д үр тариа, 13 мянга га-д төмс, 8,3 мянган га-д хүнсний ногоо, 69,8 мянган га-д тосны ургамал 38,8 мянган га-д тэжээлийн ургамал тус тус тариалжээ. Энэ оны урьдчилсан балансыг өмнөх жилтэй харьцуулбал 1,2-1,8 дахин өссөн үзүүлэлт юм. **2018 онд** буудайн урамшуулалд 14.9 тэрбум төгрөг баталсан.

2016 онд вирусгүй бичил булцуу 80.0 мянган ширхэгийг УГТХ-н үйлдвэрлэсэн. 2017 онд 14.1 га-д тариалалт хийж 183,3 тн үрийн ургац хураан авав. 2018 онд вирусгүй бичил булцуугаар үйлдвэрлэсэн төмсний элит үр авч үр үйлдвэрлэлд шинэчлэл хийхээр үр авах хязгаарлагдмал тендер зарлаж, 34.2 тн элит үрээр 13.7 га талбайд тариалалт хийв. Үүний үр днд 780 тн ургац авч үр шинэчлэлийг тогтворжуулав.

Төрөөс газар тариалангийн салбарт авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, дэмжлэгийн үр дүнд 2016 онд нийтдээ 475.8 мянган тонн үр тариа, үүнээс 460.7 мянган тонн буудай, 153.7 мянган тонн төмс, 93.5 мянган тонн хүнсний ногоо, 19.6 мянган тонн тосны ургамал, 50.6 мянган тонн тэжээлийн ургамал буюу нэгжээс 14.0 цн улаанбуудай, 105.0 цн төмс, 112.1 цн хүнсний ногоо, 17.3 цн тэжээлийн ургамал, 3.1 цн тосны ургамал тус тус хураан авч улаанбуудай, төмсний хэрэгцээг 100 хувь, хүнсний ногооны 45 хувь, таримал тэжээлийн 40 хувь, тосны ургамлын 46 хувийг дотоодын ургацаас хангалаа.

2017 онд 230.6 мянган тн буудай, 116.8 мянган тн төмс, 80.2 мянган тн хүнсний ногоо, 61.9 мянган тн тэжээл, 12.5 мянган тн тосны ургамал хурааж, хэрэгцээт буудайны 54.9 хувь, төмс 83.4, хүнсний ногооны 47.7 хувийг дотоодын үйлдвэрлэлээр хангасан.

2018 онд төмс 13.8, хүнсний ногоо 8.5 мянган га-д тус тус тариалсан. Ургацын балансар 450.3 мянган тн үр тариа, үүнээс буудай 425.8, төмс 151.0, хүнсний ногоо 99.2, тосны ургамал 30.1, малын тэжээлийн ургамал 86.3 мянган тн тус тус авав. Дотоодын үйлдвэрлэлээр төмсний хэрэгцээг 100.0, хүнсний ногооны хэрэгцээг 60.0 хувь хангав.

Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангаас улсын төсвийн хөрөнгөөр нийлүүлэгдсэн төмс, хүнсний ногоо хураагч, сийрүүлүүр, БНХАУ-ын хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгөөр нийлүүлэгдсэн 125 морины хүчтэй тракторыг 20 хувийн урьдчилгаа төлбөртэй 4 жилийн хугацаатай зээлээр олгож байна.

2017 онд БНХАУ-ын Засгийн газрын хөнгөлөлттэй зээлийн 7.6 сая ам. долларын хөрөнгөөр Хөдөө аж ахуйн зориулалттай дунд оврын трактор, техник, тоног төхөөрөмжийг худалдан авч аж ахуйн нэгж, хоршоонд хөнгөлөлттэй зээлээр олгохоор нийлүүлэгчийн сонгон шалгаруулалтыг хийж байна. Мөн төслийн хүрээнд хүнсний ногооны усалгаанд ашиглах усны хэмнэлттэй дуслын систем болон бага оврын бороожуулах усалгааны тоног төхөөрөмжийг нийлүүлэх тендерийн сонгон шалгаруулалтыг хийж БНХАУ-ын "Foton lovol heavy industry" ХХК шалгарч гэрээ байгуулж байна. Үүний үр дүнд хүнсний ногооны 810 га талбайн усан хангамж сайжрах боломж бүрдэх юм.

2016 онд хүнсний ногооны хүлэмжийн хэмхийн Saladin f1/, лоолийн /tolstoi f1/ сортыг туршилтад, Артишокийн Green globe сортыг ирээдүйтэй сортоор, шар луувангийн Шантенэ Роял, хүрэн манжингийн Одноростковая, улаан луувангийн Софит, гоньдны Лесногородская, сонгиноны баян овоо сортуудыг нутагшсан сортоор батлав.

2017 онд байцааны 14, сонгины 12, хүрэн манжингийн 5, шар манжингийн 1, луувангийн 5, яншуйны 1, хашын 3, салатны 3, лоолийн 2, улаан луувангийн 1, тарвасны 4, хулууны 3, гуаны 2, хэмхний 2, брокколигийн 1, чинжүүний 3 сорт, нийт 17 нэр төрлийн хүнсний ногооны 63 сортыг шинээр сорт сорилт, туршилтад УГТ-н хүрээлэнд болон үйлдвэрлэлд Гацуурт ХХК-д тарьж эхэлсэн.

Улсын төсвийн 1.7 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөөр дунд оврын 19 трактор, хүнсний ногооны 27 иж бүрдэл техник худалдан авах ажлыг зохион байгуулав. /70 хувь/

2.40.Жимс жимсгэний нэр төрөл, үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, чацарганы үйлдвэрлэлийн нэгдсэн сүлжээ байгуулан, хүн амыг амин дэм бүхий жимс жимсгэнээр ханган, экспортын орлогыг нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: "Жимс жимсгэнэ" хөтөлбөрийн төслийг боловсруулж салбарын мэргэжилтэн, судлаачид, эрдэм шинжилгээний байгууллага, үйлдвэрлэл эрхлэгчдээр хэлэлцүүлж санал авсан бөгөөд Засгийн газрын 2017 оны 8 дугаар сарын 09-ны өдрийн 223 дугаар тогтоолоор батлав.

2018 онд Улсын төсвийн санхүүжилтээр нийт 211.0 мянган ширхэг 166.0 га талбайд тариалах чацаргана, үхэр нүд, алим, чавганы суулгацыг нийлүүлж 10 хувийн урьдчилгаатай, 6 жилийн хүүгүй зээлээр олгож 2018 оны хавар 35 га талбайд 33000 ширхэг үхэр нүд, 6900 ширхэг бэсрэг алим, 5750 ширхэг чавганы суулгацыг 22 аймаг, нийслэлийн жимс жимсгэнэ тариалагч иргэд, аж ахуйн нэгж тариалсан. 2018 онд жимс жимсгэнийн талбай 6358 га –д хүрч, хураан авсан жимсний ургац 2670 тн болов.

НҮБ-ын ХХААБ-ын санхүүжилтээр "Монгол улсын жимс жимсгэний үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх" төслийн нээлтийн семинарыг 2017 оны 6 дугаар сарын 09-ний өдөр зохион байгуулж бүх аймаг, нийслэлийн 60 гаруй жимс жимсгэнэ тариалагч, судлаач иргэн, аж

ахуйн нэгж, байгууллага оролцов. Тус төслийн хүрээнд алим, чавга зэрэг яст, үрт 5 төрлийн 35 сортын 7000 гаруй ширхэг суулгацыг импортлож турших, нутагшуулах, үржүүлэх ажлыг эхлүүлэх, суулгац эх материал турших хорио цээрийн байгууламж байгуулах, судлаач мэргэжилтний мэдлэг чадварыг дээшлүүлэхээр төлөвлөж, хэрэгжүүлэх ажлыг эхлүүлээд байна. /40 хувь/

2.41.Газрын үржил шим, үр өгөөж, таримал ургамлын үр үржүүлгийн аж ахуйг цогцолбор байдлаар хөгжүүлж, үрийн сорт чанарыг сайжруулах замаар га-аас авах ургацын хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: 2017 онд Улсын төсвийн 1.5 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөөр анхдагч үрийн аж ахуйд техникийн шинэчлэл хийх зорилгоор трактор, үр тариа хураах комбайн, үрлүүр, сийрүүлүүр, хор шүршигч, үр сортлогч тус бүр 2 ширхэгийг худалдан авах ажлыг зохион байгуулав.

Нутагшсан таримлын элит үрийн хангамжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор улаанбуудайн 4 сортын 344 тонн, бусад үр тарианы болон сэлгээний таримлын 180 тонн элит үрийн нөөцийг бүрдүүлэв.

Анхдагч үрийн аж ахуйд техник технологийн шинэчлэл хийх, үрийн төрөлжсөн аж ахуйн нэгж байгуулж элит үрийн хэрэгцээг хангах зорилгоор 2 тэрбум төгрөгний өртөг бүхий төсөл боловсруулан Азийн хөгжлийн банканд хандаад байна.

Нутагшсан таримлын элит үрийн хангамжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор улаанбуудайн 4 сортын 344 тонн, бусад үр тарианы болон сэлгээний таримлын 180 тонн элит үрийг тус тус нийлүүлж нөөцийг бүрдүүлэв. Энэхүү арга хэмжээг үргэлжлүүлэн дотооддоо үрийн нөөц бүрдүүлэх зорилгоор Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын 2017 оны А/31 дугаар тушаалаар тариалангийн үндсэн бүсүүдээс үр тариа, улаанбуудай тэжээлийн таримлын үр үржүүлэх төрөлжсөн 10 аж ахуйн нэгжийг сонгон шалгаруулж, үр үржүүлэх тусгай зөвшөөрөл олгон ТЭДС, Ургамал газар тариалангийн хүрээлэн, Үр үржүүлэгч аж ахуйн нэгжийг оролцуулан гурвалсан гэрээ байгуулан ажиллаж байна.

2017 оны ургацаас буудайн үрэнд тэнцсэн 39 аж ахуйн нэгжээс 23405 тн, үүнээс үр үржүүлэх тусгай зөвшөөрөл бүхий Эг ХХК, Баян дулаан уул ХХК-аас Буриадская остистая сортын 2450 тн буудайн үрийг авч үрийн нөөц бүрдүүллээ. /40 хувь/

2.42.Ургамал хамгааллын цогц арга хэмжээг төлөвшүүлж, тариалангийн талбайн хөрсийг элэгдэл, эвдрэлээс хамгаалж, үржил шимийг сайжруулах, таримлын зохистой сэлгээ, тэг элдэншүүлгийн технологийг үе шаттайгаар нэвтрүүлнэ.

Биелэлт: 2018 оны тариалалтад зориулан ТЭДС-тай хамтран үр ариутгалын бодис 13.8 тн, уриншийн болон тариалалтын үеийн хог ургамалтай тэмцэх бодис 471.5 тн, хөрсний үржил шимийг сайжруулах нийлмэл бордоо 2020 тн, гумины бордоо 184.0 мянган тонныг тус тус тариаланчдад 30 хувийн урьдчилгаа төлөх нөхцөлтэйгөөр нийлүүлж байна. Үүний үр дүнд үр тариалангийн нийт 140.0 гаруй мян.га талбайг бордож, 27.0 мян.тн үр ариутгах, 135.0 мян. га талбайн хог ургамалтай тэмцэж, дээрх талбайн ургацыг 5-8 хувиар нэмэгдүүлэх боломж бүрдэж байна. 2018 онд нийтдээ 483.6 мянган га-д үр тариа, тос, тэжээлийн таримал тариалснаас 343.9 мянган га-д буудай, 24.2 мянган га-д бусад үр тариа, 44.2 мянган га-д тэжээл, 71.1 мянган га-д тосны ургамал тус тус тариалсан бөгөөд нийт тариалсан талбайн 71.1 хувь нь буудай, 28.9 хувьд нь сэлгээний бусад таримал тарьсан болно.

2016 оны тариалалтад зориулан үр ариутгал, хог ургамлын болон уриншийн 433.3 тонн ургамал хамгааллын бодисыг нийт 288 аж ахуйн нэгж, иргэнд, 7.9 мянган тн бордоог 378 аж ахуйн нэгж, иргэнд тус тус хөнгөлөлттэй нөхцлөөр олголоо.

2017 оны тариалалтад зориулан ургацын тоо хэмжээг нэмэгдүүлэх, чанарыг сайжруулах зорилгоор тариаланчдад хөнгөлөлттэй нөхцлөөр буюу 30 хувийн урьдчилгаа нөхцөлтэйгөөр үр ариутгал, хог ургамлын болон уриншийн 468.5 гаруй тонн ургамал хамгааллын бодис, 3040,5 тн нийлмэл бордоо нийлүүлэх ажлыг зохион байгуулснаас ургамал хамгааллын бодис 310, бордоог 155 аж ахуйн нэгж нийт давхардсан тоогоор 465 аж ахуйн нэгжид хөнгөлөлттэй нөхцлөөр ургамал хамгааллын бодис, бордоо олгоод байна.

Сэлгээний таримал болох арвай, хошуу будаа, хөх тариа, вандуйны нийт 180 тонн элит үрийн нөөц бүрдүүлэв.

2017 онд ОХУ-ын Хөгжлийн банкны хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгөөр талбайд сүрэл хэрчиж цацах тоноглол бүхий 35 ширхэг үр тарианы комбайн нийлүүлэгдсэнээс ТЭДС-аас 32 ширхэг комбайныг 30 хувийн урьдчилгаа төлбөртэй 4 жилийн хугацаатай лизингээр олгоод байна.

11 аймгийн дүнгээр 25970 га буюу 60955 км газарт ойн болон хашаа барих замаар хамгаалсан байна. Цаашид ойн зурвас болон хашаажуулах арга хэмжээний төлөвлөгөө гаргахаар ажиллаж байна. 2018 оноос хашаажуулах ажлыг эхлүүлж 3.6 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтээр 430 гаруй км хашаа бариад байна.

Хөдөө аж ахуйд ургамал хамгааллын зориулалтаар ашиглах ургамал хамгааллын бодис болон химийн бордооны жагсаалт болон тэдгээрийн хэрэглэх хэмжээг батлав.

"Тариалангийн талбайн хөрсний үржил шим, элэгдэл эвдрэл- шийдвэрлэх арга зам" сэдэвт хэлэлцүүлэг, "Тариалангийн талбайн хөрсийг бордох арга технологи" сэдэвт сургалтыг 13 аймгийн болон сумуудын агрономи, газар тариалангийн мэргэжилтнүүд болон тариалан эрхлэгч аж ахуйн нэгжүүдийн нийт 200 гаруй хүмүүст зориулан Дархан-Уул аймаг, Улаанбаатар хотод тус тус зохион байгуулав. /40 хувь/

2.43. Усны хайгуул, судалгаанд үндэслэн услалтын систем шинээр барьж, сэргээн засварлах, усалгааны дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлэхийг дэмжиж, усалгаатай талбайн хэмжээг жил бүр нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: 2016 онд 3 га-ийн усалгааны тоног төхөөрөмжийг төмс, хүнсний ногооны тариалан эрхэлдэг иргэд аж ахуйн нэгжид урт хугацааны зээлээр олгосноор төмс хүнсний ногооны 594 га талбайн усан хангамж сайжирсан.

БНХАУ-ын Засгийн газрын 16.9 сая америк долларын хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгөөр 50-125 га талбайг услах үр тарианы зориулалттай усалгааны тоног төхөөрөмж 130 ширхэг, төмс, хүнсний ногоо, жимс, жимсгэнийг услах зориулалттай бага болон дунд оврын усалгааны тоног төхөөрөмж 126 ширхэг, 0.8-1.0 тра даралттай усалгааны хуванцар хоолой нийлүүлэх гэрээг "Foton Iovol" ХХК-тай байгуулав. Ингэснээр 256 иж бүрдэл усалгааны тоног төхөөрөмж нийлүүлж, жилдээ 110.0 мянган тн хадлан, тэжээл бэлтгэх, 10 000 га талбайн үр тариа, 770 га талбайн төмс, хүнсний ногоо, 150 га талбайн жимс, жимсгэнийн талбай услах техникийн чадамжтай болох юм. Нийт 256 иж бүрдэл усалгааны тоног төхөөрөмж, 113.5 мянган метр усалгааны хоолой ирсэн байна.

Баян-Өлгий аймгийн Алтай сумын Сагсай, Хөвсгөл аймгийн Тосонцэнгэл сумын Тээлийн ам услалтын системийн барилгын ажлыг бүрэн дуусгаж, байнгын ашиглалтад хүлээн авсан. Үүний үр дүнд 2019 онд усалгаатай тариалангийн талбайн хэмжээ 117.1 га-аар нэмэгдэх боломж бүрдэв.

БНСУ-ын Хөдөө аж ахуйн корпорацитай 2018 оноос эхлэн 3 жилийн хугацаанд усны инженер, усалгаатай тариалангийн агрономидыг Солонгос улсад усалгаатай тариалан, усны барилга байгууламжийн талаар туршлага солилцох сургалтанд хамруулахаар тохиролцсон. /40 хувь/

2.44.Өвөл, зуны хүлэмжийн загвар, цогцолбор аж ахуйг хөгжүүлж, хот суурингийн хүн амыг шинэ ургацын ногоогоор тогтвортой хангана.

Биелэлт: 2018 онд өвлийн хүлэмжийн цогцолбор аж ахуй байгуулах төслийг боловсруулж БНСУ, Турк, БНХАУ-ын хөнгөлөлттэй зээлд хамруулахаар судалж байна. АХБ-ны "ХАА, хөдөөгийн төслийн нэмэлт санхүүжилт" төслийн хүрээнд хүлэмжийн аж ахуй байгуулахад 7 жилийн хугацаатай зээлийн эх үүсвэр бий болсон тул төслийн санал авч, банкнууд судалгаа хийж байна.

20 га талбай бүхий "Өвлийн хүлэмжийн аж ахуй байгуулах" төсөл, жил бүрийн 11 дүгээр сарын 01-нээс 05 дугаар сарын 01-ний өдрийг хүртэл хугацаанд оройн 22 цагаас өглөөний 06 цагийн хооронд өвлийн хүлэмжийн ахуйд хэрэглэсэн цахилгааны төлбөрөөс 1 м² талбайд 0.762 кв/цаг-аар тооцож 100 хувь чөлөөлөх асуудлыг Засгийн газраас 2018 оны 324 дүгээр тогтоолоор баталсан. Үүний үр дүнд өвлийн хүлэмжийн аж ахуй хөгжих, жилийн турш хүнсний ногооны үйлдвэрлэл нэмэгдэх суурь нөхцөл бүрдсэн. 2018 онд Жижиг, дунд үйлдвэрлэл хөгжүүлэх сангаас 3 га талбайд өвлийн хүлэмж байгуулах 12 иргэн, аж ахуйн нэгжид 4.2 тэрбум төгрөгийн зээлийн дэмжлэг үзүүлэв.

2017 оны Улсын төсвийн 1.65 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтээр 6.9 га талбай бүхий 720 ширхэг нийлэг хальсан хүлэмжийг нээлттэй тендер шалгаруулан нийлүүлж, Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангаар дамжуулан бүх аймаг, нийслэлийн хүнсний ногоочдод 30 хувийн урьдчилгаатай, 4 жилийн хугацаатай зээлийн гэрээгээр олгож байна. Үүний үр дүнд таримлын нэр төрөл, шинэ ургацын хүнсний ногооны үйлдвэрлэл 1000 тонноор нэмэгдэх боломж бүрдэв.

2018 онд Улсын төсвийн хөрөнгөөр 32 м² талбай бүхий 160 ширхэг нийлэг хальсан хүлэмж нийлүүлэх тендер шалгаруулж, зуны хүлэмжийн үйлдвэрлэлийг 5120 м² талбайгаар нэмэгдүүлсэн. 2018 онд хүлэмжийн талбай 91.6 га болж 5750 тонн ургац хураан авсан байна. Энэ нь 2016 оноос хүлэмжийн талбай 15.6 га талбай, ургац 610 тн-оор нэмэгдэв. /40 хувь/

2.45.Газар тариалангийн зориулалттай дэвшилтэт техник, тоног төхөөрөмж, бордоо, ургамал хамгааллын бодисыг татварын бодлого, санхүүгийн лизингийн арга хэрэгслээр дэмжинэ.

Биелэлт: БНХАУ-ын Засгийн газрын 7.6 сая ам долларын хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгөөр 50-165 м.х-тэй трактор 180 ширхэг, хадлангийн зориулалттай дунд оврын 40 иж бүрдэл техник, таримал тэжээлийн зориулалттай 20 иж бүрдэл техник нийлүүлэх гэрээг байгуулаад байна. 2018 онд Хөгжлийн банкны "Ди Би Эм Лизинг" ХХК нь ОХУ-ын техник үйлдвэрлэгч 3 аж ахуйн нэгжтэй нийт 4.7 сая еврогийн хөдөө аж ахуйн зориулалттай 16 нэр төрлийн 166 ширхэг техник, тоног төхөөрөмж зээлээр нийлүүлэх гэрээг байгуулаад байна. Энэхүү төслийг 2017-2018 онд хэрэгжүүлснээр шинэчлэвэл зохих үр тариа хураах комбайны 39, үтрэмийн техникийн 70, уринш, хөрс боловсруулах, үрлэх техникийн 50 хувийг тус тус шинэчилсэн.

2016 онд Хөдөө аж ахуйн техникийн ашиглалтын байдалд үнэлгээ өгөх, засвар үйлчилгээний оновчтой тогтолцоо бүрдүүлэх судалгааны ажил хийж газар тариаланд нэвтэрч буй шинэ техникийн бүтээл, шатахуун зарцуулалтын үлгэрчилсэн нормыг боловсруулан хэвлүүлж тариаланчдад эзэмшүүлэх ажлыг зохион байгуулсан.

Монгол Улсын Хөгжлийн банк, Оросын Холбооны Улсын Хөгжлийн банкны 10.0 сая ам.долларын хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгөөр "Газар тариалангийн техникийн шинэчлэл" төслийг хэрэгжүүлж байна. "Газар тариалангийн техникийн шинэчлэл" төслийн хүрээнд 10.0 сая ам.долларын хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгөөр хөдөө аж ахуйн салбарт нэн шаардлагатай байгаа 19 нэр төрлийн 543 ширхэг техник тоног төхөөрөмжийг нийлүүлэх

ажлыг зохион байгуулав. Одоогийн байдлаар нийт худалдан авсан техникийн 50 гаруй хувийг Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангаар дамжуулан 30 хувийн урьдчилгаа төлбөртэй, 4 жилийн хугацаатай лизингээр худалдан борлуулсан. Төслийг хэрэгжүүлснээр жилд 48.0 мянган га талбайн уринш боловсруулах, 15.6 мянган га талбайд үр тариа тариалж 27.3 мянган га талбайн үр тариаг технологийн хугацаанд хураан авах техникийн боломж бүрднэ. Жилд 54.6 мянган тонн үр тариа, 50.4 мянган тонн ногоон тэжээл хураан авах боломж бүрднэ. **/40 хувь/**

2.46. Зоорь, агуулах, элеватор, үтрэмийн техник, тоног төхөөрөмжийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, хадгалалт борлуулалтын нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

Биелэлт: Алслагдсан бүсэд газар тариаланг сэргээн хөгжүүлэх техник эдийн засгийн үндэслэл, "Халхгол" хөдөө аж ахуйн үндэсний бүтээн байгуулалтын бүсийг хөгжүүлэх төлөвлөгөөтэй уялдуулан Дорнод аймаг, Булган, Хэнтий, Увс аймагт үр тариа хадгалах элеватор байгуулах тооцоог дахин нарийвчлан гаргаж, гадаад улс орны зээлээр хэрэгжүүлэхээр судалж байна.

2017-2018 онд Сэлэнгэ аймгийн Жавхлант, Баян-Өлгий аймгийн Баяннуур сумдад тус бүр улсын төсвийн 100.0 сая төгрөг, Ховд аймгийн Жаргалант суманд 400.0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар хүнсний ногооны зоорь байгуулах тендер шалгаруулсан. Сэлэнгэ аймагт зоорийг "Бадрах мандал шим" ХХК, Ховд аймагт "МГБИ" ХХК зоорийн ажлын эхний хэсгийг дуусгасан. Баян-Өлгий аймагт "Дострой" ХХК 200 тн багтаамжтай зоорь байгуулсан.

Азийн хөгжлийн банкны хүнсний ногооны үйлдвэрлэлийг дэмжих төслөөр Төв аймгийн Борнуур, Сэлэнгэ аймгийн Ерөө, Дархан-Уул аймгийн Орхон болон Увс аймагт төмс, хүнсний ногооны зоорийн багтаамжийг нэмэгдүүлэхээр ажиллаж байна.

Хүнсний ногоо хатааж хадгалах технологи, туршлагыг дэлгэрүүлэх, цаашдаа бага оврын хатаах төхөөрөмжийг нийлүүлэх, гар аргаар хүнсний ногоо хатаах арга, түүнд тохирсон төхөөрөмжийг хийх зөвлөмж боловсруулж байна.

Улаанбаатар хотод төмс, хүнсний ногоо, жимс, жимсгэнийн хадгалалт, борлуулалтын цогцолбор төв байгуулах ТЭЗҮ боловсруулах зөвлөх үйлчилгээний тендер шалгаруулалтыг зохион байгуулах 300,0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтын асуудлыг шийдвэрлэж, сонгон шалгаруулалт зарлаад байна. Азийн хөгжлийн банкнаас хэрэгжүүлэх "Бага орлоготой хүнсний ногооны үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд дэмжлэг үзүүлэх" төслийн хүрээнд нийслэлийн 6 цэгт болон зүүн бүсэд төмс, хүнсний ногоо борлуулах борлуулалтын цэг байгуулахаар төсөлд санал оруулж батлуулсан. **/40 хувь/**

2.47. Тариалангийн даатгалын эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: "Хөдөө аж ахуйн даатгалын бодлого, тогтолцооны шинэчлэл" сэдэвт хэлэлцүүлгийг 2016 оны 12 дугаар сарын 27-ны өдөр зохион байгуулж, салбарын эрдэмтэн, судлаачид, газар тариалан эрхлэгчдийн төлөөллөөс Тариалангийн даатгалын хуулийн төсөлд санал авсан, хуулийн төсөл, үзэл баримтлалыг боловсруулав. Таримал ургамлын үр сортын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл, хуулийн үзэл баримтлалын төслийг боловсруулах ажлын хэсгийг байгуулан ажиллаж байна. Тариалангийн даатгалын хуулийн үзэл баримтлал болон хуулийн төслийг 2019 онд УИХ-д өргөн мэдүүлэхээр төлөвлөн ажиллаж байна. **/40 хувь/**

"ҮНДЭСНИЙ ҮЙЛДВЭРЛЭЛ" хөтөлбөрийн хүрээнд:

2.48. Үйлдвэржилтийн 21:100 хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, импортыг орлох экспортын чиглэлийн тэргүүлэх болон жижиг, дунд үйлдвэрлэл, хоршоо, худалдаа, үйлчилгээний салбарын татвар, эрх зүй, бизнесийн таатай орчинг бүрдүүлж, нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: Улсын Их Хурлын 2017 оны 2 дугаар сарын 02-ны хуралдаанаар Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай, Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг баталсан. Эдгээр хуулиуд нь 2017 оны 3 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж эхэлсэн бөгөөд хуулийн зорилго нь жижиг дунд үйлдвэрийн үйлдвэрлэлийн зориулалт бүхий тоног төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгслийг 2019 он хүртэл гаалийн албан татвараас чөлөөлөх юм.

2018 онд УИХ-ын гишүүн Ж.Ганбаатар нар “Жижиг, дунд үйлдвэрийн тухай” хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг УИХ-ын даргад өргөн барьсан.

ЖДҮХС-гаас шууд олгож байгаа зээлд хамрагдсан 25 жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгчийн 9.5 тэрбум төгрөгийн хөнгөлөлттэй зээлийг Зээлийн эрсдэлийн даатгалд хамруулсан байна.

Жижиг, дунд үйлдвэрийн зориулалттай тоног төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгслийг импортын гаалийн албан татвараас чөлөөлсний дагуу 2018 онд 28.2 тэрбум төгрөгийн тоног, төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгсэл импортолж 1.4 тэрбум төгрөгийн гаалийн албан татварын хөнгөлөлт эдэлсэн байна. 2018 онд 451 аж ахуйн нэгжид тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл хийх дэмжлэг үзүүлэв.

Засгийн газрын 2017 оны 6 дугаар сарын 16-ны өдрийн хуралдаанаар Гаалийн албан татвараас чөлөөлөгдөх жижиг, дунд үйлдвэрийн 27 салбарын 641 нэр төрлийн тоног төхөөрөмжийг тогтоолын хавсралтаар хэлэлцэж батлав. Тогтоолын хүрээнд 2017 онд 301 жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгч иргэн, аж ахуйн нэгж 14,1 тэрбум төгрөгийн тоног төхөөрөмж импортолж, 1,8 тэрбум төгрөгийн гаалийн татварын хөнгөлөлт эдэлсэн байна.

УИХ-ын 2017 оны 2 дугаар сарын 02-ны өдрийн хуралдаанаар жилийн борлуулалтын орлого нь 1.5 тэрбум төгрөгөөс ихгүй жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгч ААН-д ногдуулсан татварыг 90 хувиар хөнгөлөх зохицуулалтыг ААНОАТ-ын тухай хуульд оруулав. Хуулийн хүрээнд хүнс, оёдол, хувцас нэхмэл, барилгын материалын үйлдвэрлэл, газар тариалан, мал аж ахуйн үйлдвэрлэл зэрэг дөрвөн салбарыг хамруулахаар тусгасан байна. Аймаг, сумын төв нь нийслэл Улаанбаатар хотоос 550 км-ээс хол алслагдсан аймаг, суманд 50 хувиар, 1000 км-ээс хол алслагдсан аймаг, суманд 90 хувиар татварт ногдох орлогын албан татварыг хөнгөлөхөөр болсон. 2017 онд энэ хуулиудын хүрээнд газар тариалан, мал аж ахуйн салбарт 16 аж ахуйн нэгж 8,0 сая, хүнсний үйлдвэрлэлийн 8 аж ахуйн нэгж 28,3 сая, нэхмэл болон хувцасны үйлдвэрлэлийн 14 аж ахуйн нэгж 113,8 сая, барилгын материалын үйлдвэрлэлийн 7 аж ахуйн нэгж 30,2 сая төгрөгийн буюу нийт 45 аж ахуйн нэгж 180,3 сая төгрөгийн татварын хөнгөлөлт эдэлсэн байна.

Засгийн газрын 2018 оны 1 дүгээр сарын 31-ний өдрийн хуралдаанаар “Үйлдвэржилт 21:100” хөтөлбөр, энэ хүрээнд байгуулах үйлдвэрийн байршил, чиглэлийн хамт баталлаа. Хөтөлбөр нь орон нутгийн онцлог, нөөцөд суурилан дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлж, нэмүү өртөг шингэсэн, олон улсын чанар, стандартын шаардлага хангасан, өрсөлдөх чадвартай, эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн, ажлын байр, гадаад, дотоод худалдааны эргэлт, эдийн засгийн өсөлтийг нэмэгдүүлэх зорилготой. Хөтөлбөрийн 2018 оны төлөвлөгөөнд 32 үйлдвэр байгуулахаар тусгагдсанаас 34 үйлдвэр байгуулагдаж үйл ажиллагаагаа эхлүүлсэн байна.

Япон Улсын Олон Улсын хамтын ажиллагааны байгууллагатай хамтран Хөдөө, аж ахуйн үйлдвэр технологийн паркийг Архангай аймгийн Эрдэнэмандал сум, Булган аймгийн Сэлэнгэ суманд байгуулахаар ТЭЗҮ, зураг төсөв боловсрууллаа.

2016 онд нийт 71 төрийн байгууллагын дотоодын үйлдвэрээс худалдан авсан бараа, бүтээгдэхүүний дүн хэмжээ 147.5 тэрбум төгрөг байсан бол 2017 онд 175.0 тэрбум болж, 20.0 хувиар нэмэгдсэн. 2018 оны эхний 9 сарын байдлаар нийт 56 төсвийн ерөнхийлөн захирагч болон 45 төрийн өмчийн оролцоотой компанийн худалдан авалт 210.0 тэрбум төгрөгт хүрч, урьдчилсан гүйцэтгэлээр худалдан авалт 12 хувиар нэмэгдэв.

Хоршооны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга, Худалдааны тухай, Дэмпингийн тухай хуулийн үзэл баримтлалын төсөл болон хуулийн төслүүдийг боловсруулж байна.

Барилгын материалын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, цемент, төмөр хийц, шил, дулаалгын материал зэрэг бүтээгдэхүүний хэрэгцээг дотоодын үйлдвэрлэлээр хангах, түүнчлэн импортыг орлох экспортын бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг дэмжих бодлогын хүрээнд улсын чанартай томоохон төсөл, арга хэмжээний бүтээн байгуулалтын ажилд зориулан импортоор оруулж ирж байгаа техник, тоног төхөөрөмж, түүний иж бүрдлийн гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татварын төлөх хугацааг 2 жил хүртэл хугацаагаар сунгах, эсхүл уг татварыг 2 жилийн хугацаанд хэсэгчлэн төлүүлэхээр Сангийн сайд, Барилга, хот байгуулалтын сайд болон "Монцемент" ХХК-ийн хамтарсан гурвалсан гэрээг байгуулан ажиллаж байна. /40 хувь/

2.49.Хөдөө аж ахуйн бараа, бүтээгдэхүүний үнийн зохицуулалтын эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Хөдөө аж ахуйн бараа, бүтээгдэхүүний үнийн зохицуулалтын эрх зүйн орчинг бүрдүүлэх чиглэлээр холбогдох судалгааг эхлүүлээд байна. /10 хувь/

2.50.Хөнгөн, жижиг, дунд үйлдвэр, хоршооны салбарт урт хугацаат хөрөнгө оруулалтын болон санхүү, зээлийн уян хатан бодлого хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх сангийн хөрөнгийг бүрдүүлэх, зарцуулах, хяналт тавих журмыг Засгийн газрын 2016 оны 193 дугаар тогтоолоор батлав.

2018 онд жижиг, дунд үйлдвэрийн зээлийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх ажлын хүрээнд ЖДҮХС-гийн хөрөнгийг улсын төсвийн санхүүжилтээр 70.4 тэрбум төгрөгөөр, Зээлийн батлан даалтын сангийн хөрөнгийг АХБ-ны санхүүжилт 10.5 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдүүлсэн бол арилжааны банкнаас ЖДҮ эрхлэгчдэд олгох зээлийн хэмжээг ЕСБХөгжлийн банкны санхүүжилт болох 86.5 сая америк долларын хөрөнгөөр нэмэгдүүлсэн. Ингэснээр 2018 онд ЖДҮХС-гаас 212 төсөлд 96.4, сум хөгжүүлэх сангаас 197 аж ахуйн нэгжид 3.5 тэрбум төгрөгийн хөнгөлөлттэй зээл шууд олгож, нийт 409 аж ахуйн нэгжид 99.9 тэрбум төгрөгийн хөнгөлөлттэй зээл олгосноор 1450 шинэ ажлын байр бий болж, 1489 ажлын байр хадгалагдсан байна.

Зээлийн батлан даалтын сан нь 2017 оны хагас жилийн байдлаар арилжааны 11 банк, банк бус санхүүгийн 7 байгууллага, хадгаламж зээлийн 1 хоршоотой хамтран ажиллаж 95.2 тэрбум төгрөгийн 569 төсөл батлан даалтад хамруулахаар хүсэлт ирсэнээс 441 аж ахуйн нэгж, иргэнд 71,3 тэрбум төгрөгийн батлан даалт гаргасан. Үүний үр дүнд 1391 ажлын байр шинээр бий болж 3253 ажлын байр хадгалагдсан. Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангаас урт хугацаатай, хөнгөлөлттэй зээл олгох, төсөл сонгон шалгаруулах журмыг ХХААХҮ-ийн Сайдын 2017 оны А-76 тоот тушаалаар батлав.

/40 хувь/

2.51.Ноос, ноолуур, арьс ширэн түүхий эдийн бэлтгэл тээвэрлэлт, үндэсний үйлдвэрт тогтвортой нийлүүлэх тогтолцоог бүрдүүлж, түүхий эдийн санг бий болгоно.

Биелэлт: Засгийн газрын 2018 оны 2 дугаар сарын 06-ны өдрийн хуралдаанаар “Ноолуур” хөтөлбөрийг баталж, шаардагдах хөрөнгийг улс, орон нутгийн төсөвт тусгаж, гадаадын зээл, тусламжаар санхүүжүүлэхээр болов. Дөрвөн жилийн хугацаатай хөтөлбөрийг хоёр үе шаттай хэрэгжүүлснээр нэхмэлийн салбарт 5500 гаруй ажлын байр тогтвортой хадгалагдах бөгөөд 3600 гаруй ажлын байр шинээр бий болно. Эцсийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, экспорт 5,7 дахин өснө гэж тооцоолж байна. 2017 оны байдлаар 5413 тонн угаасан ноолуур, 509 тонн самнасан ноолуур, 915 мянган ширхэг сүлжмэл хувцас үйлдвэрлэсэн үүний 90 хувийг анхан шатны боловсруулалт хийж, 10 хувийг нэхмэл, сүлжмэл зэрэг эцсийн бүтээгдэхүүн болгон гаргажээ.

2018 онд ноолуур хөтөлбөрийн хүрээнд Хөгжлийн банкны дэргэдэх “Уул уурхайн бус экспортыг дэмжих” төсөл, Ноолуур хөтөлбөрийн төслийн 400.0 тэрбум төгрөгийн эх үүсвэрээс одоогоор Хөгжлийн банк 6 үйлдвэрт шууд зээлийн 96.6, Голомт, Хаан, ХХБ, Хас, Капитрон банкуудаар дамжуулан 14 үйлдвэрт 91.6, нийт 20 үйлдвэрт 188.2 тэрбум төгрөгийн зээлийг эргэлтийн хөрөнгийн зориулалтаар олгоод байна. Зээлд хамрагдсан эдгээр үйлдвэрүүдийн түүхий ноолуур бэлтгэлийн хэмжээ өмнөх онтой харьцуулахад 1.3 дахин, самнасан ноолуурын хэмжээ 1.6 дахин өссөн. Мөн эдгээр үйлдвэрийн самнах үйлдвэрлэлийн хүчин чадал 33.8, зэрэх үйлдвэрлэлийн хүчин чадал 28.6, сүлжих үйлдвэрийн хүчин чадал 42.7 хувиар өсч, 1571 ажлын байр шинээр нэмэгдлээ.

Азийн хөгжлийн банкны “ХААХөдөөгийн хөгжил төслийн нэмэлт санхүүжилт” төслийн хүрээнд түүхий эдийн бэлтгэл, тээвэр ложистикийн чиглэлээр судалгаа, тооцоо хийж, загвар цэг байгуулах ажлыг хувийн хэвшилтэй хамтран зохион байгуулах зорилтот үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхээр 64 мянган ам долларын төсөв батлагдан, үйл ажиллагааг зохион байгуулж эхлээд байна.

Бэлчээр ашиглалтын холбоонд суурилсан хоршоодыг үндэсний болон олон улсын брэндтэй холбох үйл ажиллагааг 2017 онд үргэлжлүүлж малчдын хоршоод болон үндэсний үйлдвэрлэгчдийн хооронд түүхий эд нийлүүлэх хэлцлийг зохион байгуулав. Уг хэлцлийн дүнд үндэсний үйлдвэрүүд 89.3 тн сарлагийн хөөвөр, 236 тн тэмээний ноос, 1,410 тн хонины ноос, 138.5 тн ноолуур хоршоодоос авах захиалга өгөв. Сарлагийн хөөврийн эрэлт 2017 онд өмнөх онтой харьцуулахад 13 хувиар өссөн бол тэмээний ноосны эрэлт 11 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байв.

Сүхбаатар аймгийн Баяндэлгэр суманд 2017 оны 3-р сарын 24-25-ны өдрүүдэд, Хэнтий аймгийн Чингис хотод 2017 оны 3-р сарын 26-27-ны өдрүүдэд, Хэнтий аймгийн Өмнөдэлгэр суманд 2017 оны 3 дугаар сарын 28-ны өдөр боловсруулаагүй ноолуурын дуудлага худалдааг зохион байгуулж ноолуурын дуудлага худалдаанд малчид, үйлдвэр болон бизнес эрхлэгчид, хоршоодыг оролцуулав. /40 хувь/

2.52.Олон улсын худалдааны болон хөрш орнуудын боомтын бүсэд үйлдвэрлэл, худалдаа хөгжүүлэхийг дэмжинэ.

Биелэлт: БНХАУ-ын ӨМӨЗО-ны Хөх хотод “Монгол-Хятадын экспо” хоёр дахь удаагийн арга хэмжээг 2017 оны 9 дүгээр сарын 26-наас 30-ны өдрүүдэд зохион байгуулав. Монголын талаас 420 үндэсний үйлдвэрлэгчид оролцсон бөгөөд 3 өдрийн хугацаанд нийт 6,1 сая юань буюу 2,3 тэрбум төгрөгийн борлуулалт хийжээ. Цаашид экспоны арга хэмжээг өндөр түвшинд зохион байгуулах, эрчимжүүлэх зорилгоор Засгийн газрын 2017 оны 5 дугаар сарын 24-ний өдрийн хуралдаанаар ХХААХҮ-ийн сайдаар ахлуулсан байнгын ажлын хэсгийг байгуулсан.

АНУ-ын Чикаго болон Канадын Торонто хотод "Монголд үйлдвэрлэв-2017" үзэсгэлэн худалдааг 2017 оны 9 дүгээр сарын 13-25-ны өдрүүдэд зохион байгуулж, 20 гаруй аж ахуйн нэгж, иргэд ноос, ноолуур, арьс шир, оёмол хувцас, гутал, гоо сайханы бүтээгдэхүүнээр оролцож, Монгол Брэндийг сурталчилж, бизнес форум зохион байгуулж, 280,0 сая орчим төгрөгийн бараа борлуулж АНУ, Канадын зах зээлд Монголын бараа бүтээгдэхүүнийг сурталчилан таниулах ажлыг 2 дахь жилдээ зохион байгууллаа.

БНХАУ-ын ӨМӨЗО-ны Улаанцав аймгийн Жининь дүүргийн Худалдааны төвд сар болгон зохион байгуулагддаг үзэсгэлэнд Монголын 100 гаруй ААН оролцуулав. 2018 оны 9 сараас 300 м2 талбайд 3 жилийн хугацаатай "Монголд үйлдвэрлэв" худалдааны төвийг нээж байнгын ажиллуулахаар харилцан тохиролцож, бэлтгэл ажил хангаж байна.

№	Улсын нэр	ААН-ийн тоо	Хэдэн сард	Үр дүн
1	Япон, "Fashion Tokyo"	30	2, 10 сард	Экспортын хэмжээ өмнөх онтой харьцуулахад 20-30% нэмэгдсэн.
2	БНХАУ, Гуанжоугийн "sina park"	11	3 сард	Сав баглаа боодлын үйлдвэрлэлийн Дэлхийн чиг хандлага, технологийн дэвшлийг үзсэн.
3	БНХАУ, ӨМӨЗО, Тонгяоги	90	4 сард	МҮДХолбоотой хамтран зохион байгуулав.
4	Францын Парисын гэрийн нэхмэлийн үзэсгэлэн	6 ААН, 6 судалгааны байгууллага	1 сард	Манай бүтээгдэхүүн худалдан авагчийн тоо 2017 онд-223, 2018 онд - 331 болсон.
5	ОХУ, Буриад улс, Байгаль фэйшн шоу -2018	6 дизайнер 70 бүтээл	10 сард	50 минутын контент бэлтгэн ОХУ, бусад оронд бүтээгдэхүүн сурталчилсан.
6	БНХАУ, ӨМӨЗО, "Нэг бүс-нэг зам" үзэсгэлэн	50 стэнд, 580 ААН	11-12 сард	
7	ӨМӨЗО, Хөх хотын импорт экспортын III дугаар ОУ-ын үзэсгэлэн худалдаа	50 ААН		200 гаруй сая төгрөгийн борлуулалт хийсэн.
8	Япон, FOODEX хүнсний үзэсгэлэн	4 ААН	3 сард	
9	ӨМӨЗО, Улаанцав аймгийн Жининь дүүргийн Худалдааны төвийн үзэсгэлэн	100 гаруй ААН	9 сараас	300 м2 талбайд "Монголд үйлдвэрлэв" байнгын худалдааны төв нээж ажиллуулахаар харилцан тохиролцов.
10	БНХАУ, ӨМӨЗО-ны Хөх хот, Баяннуур хот, "Монголын цагаан сар", "Хаврын Экспо 2018" үзэсгэлэн яармаг	60 ААН	1-2 улиралд	Монголын үйлдвэрлэлийг дэмжигчдийн холбоо ТББ-аас зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлэв.
11	БНХАУ, Хөх хот, ноолуурын Баяннуур, ноосны форум	32 ААН Баг	6 сард	2 улсын мэргэжлийн холбоод "Ноолуур" хөтөлбөрийн хүрээнд хамтран ажиллах санамж бичиг байгуулав.
12	БНХАУ, Эрээн хот, Хятад, Монгол, Оросын эдийн засаг, худалдааны хамтын ажиллагаа 2018" чуулга уулзалт	70 ААН	8 сард	Монголын талаас ноос, ноолуур, арьс шир, хүнсний үйлдвэрлэлээр оролцсон.

Монголд үйлдвэрлэсэн бараа, бүтээгдэхүүнийг олон улсын болон хөрш орнуудын зах зээлд гаргах зорилгоор үзэсгэлэн худалдаа, экспо зохион байгуулах хүрээнд Монгол дахь олон улсын байгууллагатай хамтран бараа бүтээгдэхүүний сав баглаа боодол, загвар дизайныг сайжруулах талаар сургалтыг зохион байгуулав. /40 хувь/

2.53. Хөнгөн, жижиг, дунд үйлдвэрийн салбарын боловсон хүчнийг бэлтгэх, сургах, давтан сургах тогтолцоог хөгжүүлж "Мэргэжилтэй ажилтан" хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Хөнгөн үйлдвэрийн салбарын боловсон хүчнийг бэлтгэх, сургах, давтан сургах тогтолцоог хөгжүүлж "Мэргэжилтэй ажилтан" хөтөлбөрийг боловсруулах Ажлын хэсгийг байгуулан ажиллаж байна.

Швейцарийн хөгжлийн агентлагийн санхүүжилтээр "Залуусын бизнесийг дэмжих санаачлага хөтөлбөр"-ийг хэрэгжүүлэн 2018 онд гарааны бизнес эрхлэх сонирхолтой 190 залууд зориулж "Start up week" сургалтыг нийт 24 багт хийсэн. Үүнээс 11 баг бизнесээ эхэлж, амжилттай бизнес хэрэгжүүлэх "Хурдасгуур хөтөлбөр /accelerator/"-т хамруулан, гарааны 5 бизнес эрхлэгчдэд 50.0 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэг үзүүлж, 9 бизнес эрхлэгчийг зөвлөхүүд /mentoring/-тэй холбосон.

Хөнгөн болон хүнсний үйлдвэрийн хүний нөөцийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн мэргэжилтэй ажилтны хүртээмжийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлэх чиглэлээр тооцоо, судалгаа хийж байна. ШУТИС-ын Үйлдвэрийн технологийн сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт нэмэлт өөрчлөлт оруулахаар санал боловсруулж байна. /40 хувь/

2.54. Хөнгөн үйлдвэрийн салбаруудыг хөгжүүлэх зорилгоор зөвлөгөө, мэдээлэл, сургалт явуулах мэдээллийн болон инкубатор төвийг тухайн салбарын мэргэжлийн холбоодыг түшиглэн байгуулахыг дэмжинэ.

Биелэлт: Азийн хөгжлийн банкны Хөдөө аж ахуй, хөдөөгийн хөгжил төслийн нэмэлт санхүүжилтийн хүрээнд хөнгөн үйлдвэрийн техник, технологи, тоног төхөөрөмжийг орчин үеийн тоног төхөөрөмжөөр шинэчлэх, бүтээгдэхүүний чанар, стандартыг сайжруулах, монголын бүтээгдэхүүний брэндийг хөгжүүлэх, боловсон хүчнийг чадавхижуулах, төсөлд хамрагдсан компаниудын нэмүү өртгийн сүлжээг хөгжүүлэх чиглэлээр арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байна.

2017 оны байдлаар улсын хэмжээнд 24 Бизнес инкубатор төв, Бизнес хөгжлийг дэмжих төв 48 тогтмол үйл ажиллагаа явуулж байна. Төвүүдээр дамжуулан аж ахуй эрхлэлтийн сургалтанд 8832 иргэн хамрагдсан. ХХААХҮЯамны ЖДҮ хөгжүүлэх сан, МБИҮНХолбоо, Хас банктай хамтарсан зээл, нийслэлийн бичил, жижиг, бизнесийг дэмжих зээл, Банк санхүүгийн зээл, Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн ажлын байрыг дэмжих санхүүгийн дэмжлэгийн төсөл хөтөлбөр болон донор байгууллагуудын дэмжлэг санхүүжилтээр 2007 иргэдийг тоног төхөөрөмж болон бусад зориулалтаар зээлд хамруулсан байна.

Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих төвийг байгуулах зорилгоор Баянхонгор аймгийн Баянхонгор сумын Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн бизнес инкубатор төвийн барилгыг 2.9 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэйгээр ашиглалтад оруулав, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Говьсүмбэр, Дорноговь аймаг болон Багахангай, Чингэлтэй дүүрэгт Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих төвийг бариулахаар холбогдох тендер зарлан, гүйцэтгэгчтэй гэрээ байгуулж, хуваарийн дагуу 2019 онд ашиглалтад оруулахаар ажиллаж байна.

АНУ-ын Олон улсын хөгжлийн агентлаг (USAID), Хөгжлийн шийдэл ТББ-тай хамтран жижиг, дунд бизнесүүдийг санхүүгийн хувьд илүү бат бөх, тогтвортой үйл ажиллагаатай болоход шаардлагатай санхүүжилтийг банк, санхүүгийн байгууллагаас олж авахад дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор хэрэгжүүлж буй REACH төсөлтэй хамтран

“Үйлдвэрлэгч, бэлтгэн нийлүүлэгчийг холбох тогтвортой санхүүжилт”, “Жижиг, дунд бизнесүүдийн санхүүжилтийг дэмжих нь” сэдэвт форум, уулзалт зохион байгуулав.

/40 хувь/

2.55. Гадаад орны өндөр болон дэвшилтэт технологи бүхий үйлдвэрийг франчайзаар оруулж нутагшуулан, хөнгөн, жижиг дунд үйлдвэрийн салбарт “Хөгжлийн загвар” үйлдвэр байгуулахыг дэмжинэ.

Биелэлт: Үйлдвэржилт 21:100 хөтөлбөрт экспортын бүтээгдэхүүний өсөлтийг нэмэгдүүлэх “Хөгжлийн загвар” үйлдвэр байгуулахыг дэмжих зорилтыг тусган хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байна. Япон, Итали зэрэг улс орны дэвшилтэт технологийн болон франчайз үйлдвэрийг судлан сонгох, үйлдвэрлэгчдийг холбох, сургалт явуулах чиглэлээр уулзалт, хэлэлцээ хийж байна. Италийн нэхмэлийн тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэгчдийн холбоо, Канадын малын гаралтай түүхий эдийг боловсруулах бага оврын төхөөрөмж үйлдвэрлэгч Минимилс тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэгчдийн холбоодтой санал солилцож МННХ, МНБҮХ-дтой уулзуулж үйлдвэрлэгчдэд мэдээлэл хүргүүлэв.

Дотоодын жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгч, тоног төхөөрөмжийн компаниуд, сав, баглаа боодлын дизайныг сайжруулах, борлуулалтын сувгийг бий болгох бүтээгдэхүүний өрсөлдөх чадварыг сайжруулах зорилгоор 2017 оны 2 дугаар сарын 22-нд өдөрлөг, Цай үйлдвэрлэгч иргэн, аж ахуйн нэгж, шинжлэх ухааны болон төрийн байгууллагуудын хамтарсан уулзалт-хэлэлцүүлгийг 2017 оны 1 дүгээр сарын 06-ны өдөр тус тус зохион байгуулав.

“Circle K Mongolia” ХХК АНУ-ын “Circle K” сүлжээ дэлгүүрийг франчайзингаар оруулж ирэн 2018 оны эхний улиралд Монголд гурван салбараа нээхээр ажиллаж байгаа бөгөөд сүлжээ дэлгүүр нь дэлхийн 24 улсад жижиглэн худалдаа эрхэлдэг 12 мянга гаруй салбартай. “Circle K” сүлжээ дэлгүүрийн нийт бараа бүтээгдэхүүний 80 хувь нь үндэсний үйлдвэрийн өргөн хэрэглээний бараа бүтээгдэхүүн байх бөгөөд ойрын 10 жилийн хугацаанд тус компани 200 гаруй дэлгүүрээ манай улсад нээхээр төлөвлөжээ. Ингэснээр дунджаар 2000-2500 ажлын байр шинээр бий болно.

Монгол хонины ноосноос “био бордоо үйлдвэрлэх” Монплетсс ХХК-ын төслийг 2018 оны 6 дугаар сард ашиглалтад оруулахаар дэмжлэг үзүүлж, зөвлөгөө өгч байна. ХБНГУ-аас авах тоног төхөөрөмжийг гаалийн албан татвараас чөлөөлөх, түүхий эдийн шаардлагатай нөөцөөр хангах чиглэлээр мэргэжлийн холбоонд чиглэл өгч хамтран ажиллаж байна. Энэ үйлдвэр ашиглалтад орсноор 8400 тн бохир ноосоор 11.8 сая евротой тэнцэх үнэ бүхий бордоо үйлдвэрлэн экспортлох боломж бүрдэх юм. */40 хувь/*

2.56. Хөнгөн үйлдвэрийн чиглэлээр дэлхийн тэргүүлэх, дэвшилтэт техник, технологийн үзэсгэлэнг Монгол Улсад тогтмол зохион байгуулж, гадаад оронд зохион байгуулагдаж байгаа үйлдвэрийн тоног төхөөрөмж, бараа, бүтээгдэхүүний үзэсгэлэнд үйлдвэрлэгчдийг дэмжиж хамруулна.

Биелэлт: 2017 оны 1 дүгээр сарын 18-22-ны өдрүүдэд Германы ногоон долоо хоног үзэсгэлэн яармагт үндэсний үйлдвэрлэгчдээс “Бэст буйдан” ХХК болон Төв аймгийн мах боловсруулах үйлдвэрийн төлөөллийг оролцуулав.

“Монгол-хятадын ЭКСПО 2017” хоёр дахь удаагийн үзэсгэлэн, нэгдсэн арга хэмжээг БНХАУ-ын Худалдааны яам болон ӨМӨЗО-ны Ардын Засгийн газартай хамтран 2017 оны 9 дүгээр сард ӨМӨЗО-ны Хөх хотод зохион байгуулав. Уг ЭКСПО-ны үеэр Худалдаа, хөрөнгө оруулалтын хэлэлцүүлгүүд, Хурал, форум, Үзэсгэлэн, Монгол-Хятадын олон улсын соёлын долоо хоног гэсэн 4 үндсэн арга хэмжээ, 23 хэсэг үйл

ажиллагааг зохион байгуулав. Мөн 40 гаруй орны төлөөлөл, ОХУ зочин орноор оролцсон. Худалдаа, хөрөнгө оруулалтын уулзалтын үеэр 2 талын 19 аж ахуйн нэгж 1 тэрбум 8 сая юанийн хамтын ажиллагааны гэрээнд гарын үсэг зурсан. Мөн үзэсгэлэн худалдаанд Монголын талаас 460 гаруй ААН-ийн 800 гаруй бизнес эрхлэгчид оролцож, нийт 6-8 орчим сая юанийн борлуулалт хийсэн байна.

№	Нэр	Оролцогч	Борлуулалт
1	Монголд үйлдвэрлэв	2500	1.8 тэрбум төг
2	БНХАУ, Баяннуур	60	250.0 сая төг
3	Жижиг, дунд үйлдвэрийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээ, технологи-2018"	55	289.0 сая төг
4	БНХАУ, Шинжан	30	150.0 сая төг
5	"Намрын ногоон өдрүүд"	250	3.0 тэрбум төг
6	"Монгол экспорт экспо-2018"	40	180.0 сая төг
	Нийт	2935	5.7 тэрбум төг

2018 онд зохион байгуулсан үзэсгэлэнд оролцогчдын тоо өнгөрсөн онтой харьцуулахад 39.4 хувь, борлуулалтын хэмжээ 23.5 хувиар нэмэгдсэн байна.

Үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн борлуулалтыг дэмжих зорилгоор 10 дахь жилдээ "Монголд үйлдвэрлэв" үзэсгэлэнг зохион байгууллаа. Үзэсгэлэнгийн хүрээнд ХХААХҮ-ийн сайдын аймгийн Засаг дарга нартай байгуулсан гэрээний дагуу аймаг бүрт "Монголд үйлдвэрлэв" үзэсгэлэнг орон нутагт нэгэн зэрэг зохион байгуулсан. Цагаан сарын үзэсгэлэн худалдаанд давхардсан тоогоор 1450 иргэн, ААН оролцож нийт 4,0 тэрбум төгрөгийн борлуулалт хийгдсэн байна.

"Жижиг дунд үйлдвэрийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, технологи-2017" олон улсын үзэсгэлэн 20 дахь жилдээ жижиг дунд үйлдвэрлэгчдийн бүтээгдэхүүнийг сурталчлах, экспортыг дэмжих, дэвшилтэт технологиудыг танилцуулах зорилгоор МҮХАҮТ-тай хамтран зохион байгуулав.

Эх орны хүнсний бүтээгдэхүүнийг олон нийтэд сурталчлах, хэрэглэгчдэд үйлдвэрийн үнээр шууд худалдан авалт хийхэд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор "Эрүүл хүнс-Эрүүл Монгол хүн" уриан дор "Намрын ногоон өдрүүд" нэгдсэн арга хэмжээг 2017 оны 9 дүгээр сард зохион байгуулав.

"Арьс шир, ноос, ноолуур-2017", Өвлийн гоёл-арьс шир, ноос, ноолууран бүтээгдэхүүн-2017" үндэсний үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний үзэсгэлэн худалдааг Мишээл экпо үзэсгэлэнгийн танхимд Арьс шир, ноос ноолуур холбоодтой хамтран тус тус зохион байгууллаа. Уг арга хэмжээний хүрээнд нийт 100 гаруй аж ахуйн нэгж, үйлдвэрлэгчид оролцож, 580 сая төгрөгийн борлуулалт хийв. **170 хувь!**

2.57.Хөнгөн үйлдвэрийн парк байгуулж, салбарын үйлдвэрүүдийн хамтын ажиллагааг дэмжин, кластерыг бүртгэлжүүлэн бодлогоор дэмжинэ.

Биелэлт: Арьс, ширний үйлдвэрийн цогцолборын дэд бүтцийг байгуулах үүрэг бүхий төслийн нэгж болох Нийслэлийн Засаг даргын харьяанд "Эмээлтийн Хөнгөн үйлдвэрлэлийн технологийн паркийн төслийн нэгж" орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газрыг байгуулж, үйл ажиллагаагаа эхлээд байна. Сонгосон байршилд байгаль орчинд ээлтэй, хаягдлаа бүрэн боловсруулах чадвартай Арьс ширний үйлдвэрийн цогцолбор байгуулахад усны нөөц, дэд бүтэц болон одоогийн арьс ширний үйлдвэрлэл эрхэлж байгаа үйлдвэр, аж ахуйн нэгжийн эрх ашигт нийцүүлэхээр ажиллаж байна. Ундны усан хангамж, Технологийн усан хангамж, Парк доторх инженерийн шугам сүлжээ, Авто замын Зураг төслийг нийслэлийн төсвийн хөрөнгөөс 1.5 тэрбум төгрөгөөр гүйцэтгүүлж

холбогдох байгууллагуудаар батлуулж хүлээн авсан. Дээрхи үйлдвэрийн бүсийг үйлдвэрлэл технологийн парк, кластерийн хэлбэрээр зохион байгуулахаар төслийн бэлтгэл ажлыг гүйцэтгээд байна. Үүнд:

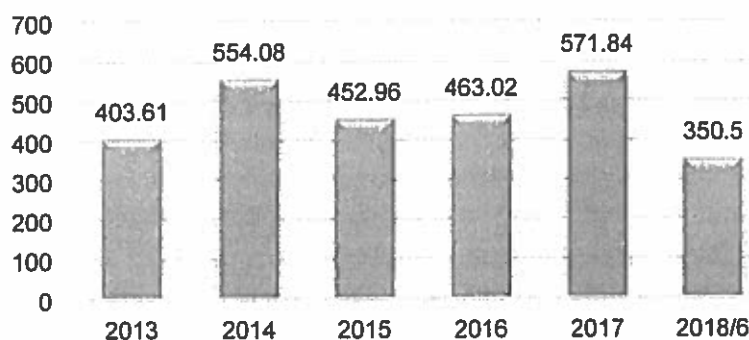
1. “Аж үйлдвэрлийн парк”-ийн техник эдийн засгийн үндэслэл,
2. Хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөний тодотгол,
3. Үерийн байгууламжийн ажлын зураг төсөл,
4. Цахилгаан хангамжийн ажлын зураг төсөл,
5. Технологийн усан хангамжийн ажлын зураг төсөл,
6. Ундны усан хангамжийн ажлын зураг төсөл,
7. Паркийн техник технологийн түвшний үнэлгээ,
8. Паркийн цэвэрлэх байгууламжийн судалгаа зэрэг баримт бичгүүдийг боловсруулж, эрх бүхий байгууллагуудаар баталгаажуулсан.
9. Бүтээн байгуулалтын хувьд барилга угсралтын үеийн цахилгаан хангамжийн эх үүсвэрийг байгуулаад байна. /40 хувь/

2.58.Хөдөө аж ахуйн биржээр арилжаалах бараа, түүхий эдийн нэр төрөл, тоо хэмжээг нэмэгдүүлж, үйл ажиллагааг боловсронгуй болгоно.

Биелэлт: Хоршоо хөгжүүлэх нийгмийн хэмжээний хөтөлбөрийн хүрээнд түүхий эдийн тогтолцоонд хоршоодыг оролцуулах зорилгоор үндэсний хэмжээнд 4223 хоршоодод үнэлгээ хийх зөвлөх үйлчилгээний сонгон шалгаруулалт зарлаад байна. Хоршоо нь малчдын мал, түүхий эдийг цуглуулж анхан шатны тордолт хийн биржийн стандарт, эрүүл ахуйд нийцүүлэн бэлтгэж, биржтэй цахим хэлбэрээр зайнаас шууд холбогдох ба бирж дээр бараа, түүхий эдээ борлуулах захиалгыг биржийн арилжааны системээр дамжуулан гүйцэтгэх боломжтой бөгөөд биржийн итгэмжлэгдсэн агуулахад бараа, түүхий эдээ хадгалж, бүртгэл хөтлөх юм.

“Хөдөө аж ахуйн бирж” ХХК 2017 онд танхимын болон онлайн гэсэн 2 хэлбэртэйгээр арилжааны үйл ажиллагаа явуулж, 8 төрлийн бараа, түүхий эдээ суурилсан нийт 56 спот гэрээ стандартчилж, 163 удаагийн спот гэрээний арилжааг зохион байгуулсан. “Хөдөө аж ахуйн бирж” ХХК 2017 оны 12 дугаар сарын 19-ны өдөр санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл болох ноолуурын форвард гэрээний арилжааг Монгол улсад анх удаа зохион байгуулж, нийт 7 хэлэлцээр 11.5 тонн боловсруулаагүй ноолуурын гэрээг арилжаалсан байна. 2017 онд нийт хөдөө аж ахуйн түүхий эдийн арилжааны дүнд 572.0 тэрбум төгрөгийн гүйлгээ хийсэн. 2017 онд хөдөө аж ахуйн биржийн арилжаанд 9 брокерийн компани оролцож, 121 харилцагчдад үйлчилсэн байна.

Арилжааны үнийн дүн /тэрбум төгрөг/

Засгийн газрын 2015 оны 330 дугаар тогтоолоор “Хөдөө аж ахуйн бирж” ХХК дахь төрийн эзэмшлийг 34 хувь байх хэмжээнд нэмэлт хувьцаа гаргах замаар хөрөнгө

оруулалт босгож, компанид технологийн шинэчлэл хийхийг даалгасан. Энэ ажлын хүрээнд Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газраас ажлын хэсэг байгуулан ажиллаж байна.

2018 онд ХАА-н биржийн арилжааны үнийн дүн өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 30.0 хувиар өсөв мөн 6 аймгийн төвд хувийн хэвшилд тулгуурлан ложистикийн төв байгууллаа. Бирж зөвхөн завод ноос, ноолуур арилждаг байсан бол 2018 оноос амьд мал, мах, арьс шир арилжиж эхэллээ. /40 хувь/

Геологи, уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн салбарын хүрээнд авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ:

Геологи, уул уурхайн салбарын хөрөнгө оруулалтын таатай орчинг бүрдүүлэх, уул уурхайн салбарын тогтвортой хөгжлийг хангах, олон улсын эрдсийн зах зээл дэх Монгол Улсын өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлнэ.

2.59. Монгол орны геологийн зураглал, ерөнхий эрэл, агаарын геофизик, геохими, гидрогеологи, геоэкологийн судалгааны ажлын хэмжээг нэмэгдүүлэх замаар уул уурхайн салбарын тогтвортой хөгжлийг дэмжинэ.

Биелэлт: Геологийн зураглалын Бурхант толгой-50, Цогт-50, Дэвсгийн нуруу-50, Улаан толгой-50, Хулгарын элс-50, Хөхөлзөгийн говь-50, Бударын чулуу-50, Шивээт уул-50 зэрэг 8 төслийн үр дүнг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр хэлэлцэж, УУХҮС-ын 2018 оны А/15, А/84, дугаар тушаалуудаар хүлээн авснаар нийт нутаг дэвсгэрийн 38.7 хувийг энэхүү масштабын зураглалд бүрэн хамруулсан. УУХҮС-ын 2018 оны А/03 дугаар тушаалаар төлөвлөгөөт хээрийн судалгааны ажлыг эхлүүлсэн. Төслүүдийн 2018 оны суурин болон хээрийн судалгааны анхдагч материалыг хүлээн авсан. Төслийн үр дүнд нийт нутаг дэвсгэрийн 43.7 хувийг судалгаанд хамруулсан бөгөөд Монгол орны геологийн тогтоц, ашигт малтмалын хэтийн төлвийн үнэлгээг өгөх юм.

Монгол орны баруун өмнөд хэсэгт, Баян-Өлгий, Ховд, Говь-Алтай, Баянхонгор, Өмнөговь аймгуудын урд хэсгийн нийт 207,094.0 км² талбайг хамруулан 2014-2017 онд гүйцэтгэсэн 1:200000-ны масштабын агаарын геофизикийн 5 сувгийн судалгааны Алтай-1, Алтай-2 төслүүдийн үр дүнгийн тайланг ЭБМЗ-ийн 2018 оны 4-р сарын 12-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэж хүлээн авсан. Үүний үр дүнд нийт нутаг дэвсгэрийн 13.2 хувийг агаарын геофизикийн судалгаанд нэмж хамруулсан.

Улаанбаатар хотын геоэкологи, гидрогеологийн нөхцлийг нарийвчилан үнэлэх сэдэвчилсэн судалгааны ажлын төслийн гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулж хээрийн судалгааны ажлыг эхлүүлсэн. Төслийн 2017 оны судалгааны ажлын үр дүн хээрийн ажлын анхдагч материалыг хүлээн авсан.

Монгол улс, БНФУ-ын хөрөнгө оруулалттай "Арева майнс" ХХК-ийн нэр дээр цацраг идэвхт ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг олгох ажлыг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлэн шийдвэрлэж, ордуудыг эзэмшигч хамтарсан компанитай "Орд ашиглах гэрээ"-г байгуулах ажлыг зохион байгуулсан. "Арева Майнс" ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчид 2017 оны 5 дугаар сарын 10-ны өдөр хуралдаж, компанийн нийт хувьцааны 34 хувийг төрийн өмчит "Мон-Атом" ХХК-д шилжүүлэн, хамтарсан компанийн дүрмийг батлан, Төлөөлөн удирдах зөвлөл ЛУЗ/-д УУХҮЯ, ЦЭК-ын Ажлын алба, "Эрдэнэс Монгол" ХХК-ийн төлөөлөл болох 3 гишүүнийг томилов. "Арева Майнс" ХХК-ийн хэвийн үйл ажиллагаа явуулах нөхцөл бүрдэж, Зөөвч-Овоо талбайд олборлолтын туршилтын үйлдвэрлэл явуулахаар бэлтгэл ажлыг ханган ажиллаж байгаа бөгөөд туршилтын үйлдвэрлэлийн барилга, байгууламжийг хүлээн авах, ашиглалтад

хүлээн авах улсын комисс ажиллуулах хүсэлтийг холбогдох төрийн байгууллагуудад гаргасан.

"Гурван сайхан" ХХК-д цацраг идэвхт ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийг олгож "Орд ашиглах гэрээ"-г байгуулсан бөгөөд эдгээр ордуудыг эзэмшигч компаниудын хувьцааны Монголын төрд ногдох хувь эзэмшлийн асуудлыг шийдвэрлэхээр ажиллаж байна.

Улсын хэмжээнд 2018 оны 12 дугаар сарын байдлаар Дорноговь, Өмнөговь, Ховд аймгийн нутагт газрын ховор элементийн 4 үндсэн орд (Лугийн гол, Хотгор, Мушгиа худаг, Халзан бүрэгтэй)-ын хэмжээнд металлуудын исэл хэлбэрээр нийт 2,985,326.3 орчим тонн, ашигт малтмалын нөөцийн нэгдсэн санд бүртгэгдсэн батлагдсан нөөц 151,139.05 тонн байна. Цацраг идэвхт ашигт малтмалын чиглэлээр хайгуулын 14, ашиглалтын 9 тусгай зөвшөөрлийг 12 аж ахуйн нэгж эзэмшин 8 аймгийн 23 сумын нутаг нийт 524.6 мянган гектар талбайд үйл ажиллагаа явуулж байна. Газрын ховор элементийн нөөц бүхий 4,512,265.63 гектар талбай буюу 167 талбайг бусад ашигт малтмалын талбайгаас ялган Кадастрын бүртгэлийн системд бүртгэсэн байна. /40 хувь/

2.60. Олон улсын жишгийн дагуу Үндэсний геологийн алба, Үндэсний геомэдээллийн санг байгуулан, мэдээлэл түгээх үйлчилгээг хялбаршуулна.

Биелэлт: Үндэсний Геологийн алба байгуулах ажлыг судлан боловсруулах ажлын хэсгийг байгуулан ажиллаж байна. Гадаад орнуудын геологийн албадын бүтэц, үйл ажиллагааны зохион байгуулалт, хууль эрх зүйн орчныг судалж харьцуулсан дүгнэлт хийсэн. Олон Улсын жишгийн дагуу "Монгол Улсын Үндэсний Геологийн Алба"-ыг байгуулах хууль, эрх зүйн үндэслэлийн талаар судалгаа хийж, судалгааны ажлуудын үр дүнд тулгуурлан албаны бүтэц, схемийг боловсруулж, үйл ажиллагааны чиглэл, зохион байгуулалтын талаар дүгнэлт гаргав.

Үндэсний геомэдээллийн санг баяжуулах ажлын хүрээнд геологийн төв архивын материалуудыг цэгцлэж олон нийтийн хэрэгцээнд хүргэх зорилгоор Геомэдээллийн сан-2013 төслийг хэрэгжүүлж геологийн 1:500000, геоморфологийн 1:1000000, гидрогеологийн 1:500000-ны масштабын зургийг нэгтгэх, хээрийн судалгааны ажлын анхдагч материал цэгцлэн, бүртгэлжүүлэх төслийг хэрэгжүүлсэн. "Геологи, уул уурхай, эрдэс баялгийн мэдээллийн санг эрхлэх үйл ажиллагааны журам"-ын төслийг боловсруулан, хэлэлцүүлж батлав. /40 хувь/

2.61. Геологи, уул уурхайн салбарт хөрөнгө оруулалтыг татах эрх зүйн таатай орчинг бүрдүүлж, харилцан үр ашигтай төсөл, хөтөлбөрийг хамтран хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Уул уурхайн тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг боловсруулан 2016 оны 12 дугаар сарын 26-ны өдөр Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайд, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдаар батлуулав. Уг хуулиар байгалийн баялгийг үйлдвэрлэлийн аргаар зүй зохистой ашиглах, улмаар байгаль орчныг хамгаалах, орон нутгийн иргэдийн болон хөрөнгө оруулагчдын өөр хоорондын харилцаа сайжрах, нийгэм, эдийн засагт оруулах үр өгөөж нэмэгдэх, төр, нийгмийн байгууллага, хувийн хэвшил, орон нутаг, иргэдийн олон талт харилцаа оновчтой зохицуулалттай болох зэрэг зэрэг үр дагавар бий болно гэж тооцоолж уул уурхайн ил тод байдлын зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгасан. Хайгуулын тусгай зөвшөөрөл олголтод орон нутгийн зүгээс учруулж буй хүндрэлийг судлан Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт хуулийн төслийг Засгийн газрын 2018 оны 11 дүгээр сарын 24-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэн дэмжиж, Улсын Их Хуралд 2018 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн. Газрын хэвлийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын үзэл баримтлалыг боловсруулав.

2017 онд бичиг баримтын бүрдэл хангасан 20 уурхай, 1 баяжуулах үйлдвэрт Улсын комисс ажиллаж, цаашдын үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх арга хэмжээний зөвлөмжийг өгч, хүлээн авсан. Уурхай, уулын үйлдвэрийг ашиглалтад оруулах комисс нийт 7 удаа ажиллаж, 2018 оны эхний хагас жилд нийт бичиг баримтын бүрдэл хангасан 21 уурхайд улсын комисс ажиллаж, цаашдын үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх арга хэмжээний зөвлөмжийг өгч, хүлээн авсан.

МУ, ОХУ, БНХАУ, БНСУ, БНКаЗУ-ын хамтарсан "Хойт, төв, зүүн Азийн геологийн гүний процесс ба металлогени" төслийн 3 дах шатны үр дүнгийн тайланг ЭБМЗ-ийн хурлаар хэлэлцэж УУХҮС-ын 2018 оны 1-р сарын 31-ний өдрийн А/16 дугаар тушаалаар хүлээн авсан. Хамтын ажиллагааны хүрээнд 2018 оноос хэрэгжүүлэх 4 дэх шатны төслийн геологийн даалгавар, төсөв, төлөвлөгөөг УУХҮС-ын 2018 оны А/03 дугаар тушаалаар баталсан. Төслийн гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах ажил хийгдэж байна.

ОХУ-ын Росгеолфонд-д хадгалагдаж байгаа Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт 1960-1990 оны хооронд хийгдсэн геологи-геофизикийн тайлангуудын хуулбарыг Монголын талд шилжүүлэн авах ажил амжилттай хэрэгжиж, эхний ээлжний олон нийтэд нээлттэй 70 тайланг цахим хуулбарт хөрвүүлэн 3-р сарын 21-ний өдөр авсан. /40 хувь/

2.62.Уул уурхайн үйлдвэрлэл дэх төрийн оролцоог зохистой хэмжээнд байлгаж, Кадастрын бүртгэлийн системийг боловсронгуй болгож, тусгай зөвшөөрөл олгох үйлчилгээг хөнгөн шуурхай болгоно.

Биелэлт: Ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрөл олгох сонгон шалгаруулалтын журмыг боловсруулан УУХҮС-ын 2018 оны 2-р сарын 13-ны өдрийн А/28 дугаар тушаалаар батлан, хэрэгжүүлж байна. Хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг сонгон шалгаруулалтаар олгох ажил 2018 оны 8-р сарын 22-оос эхэлсэн бөгөөд оны эцсийн байдлаар 6 багцаар 60-н талбайд 511,189.89 га-д хайгуулын тусгай зөвшөөрөл олгох сонгон шалгаруулалт зарласан. Үүнээс 217 мян.га талбайд 27 хайгуулын тусгай зөвшөөрөл олгож улсын төсөвт 13,8 тэрбум төгрөг төвлөрүүлээд байна.

Ашигт малтмалын тухай хуульд орсон 2017 оны 11 дүгээр сарын 10-ны өдрийн өөрчлөлтөөр тусгай зөвшөөрлийг зөвхөн сонгон шалгаруулалтын зарчмаар олгохоор тусгасан. Засгийн газрын 2017 оны 37 дугаар тогтоолоор нийт 51665 солбицол бүхий 1.61 сая гектар талбай хамарсан "Сонгон шалгаруулах журмаар ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрөл олгох талбайн солбицол", 106 дугаар тогтоолоор нийт 1064479 солбицол бүхий 13.66 сая гектар талбай хамарсан "Ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрөл өргөдлөөр олгох талбайн солбицол", 234 дүгээр тогтоолоор нийт 5191 солбицол бүхий 431661.39 гектар талбай хамарсан "Сонгон шалгаруулах журмаар ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрөл олгох талбайн солбицол нэмэлтээр батлах" тогтоолыг тус тус батлав. /40 хувь/

2.63.Газрын тосны болон уламжлалт бус газрын тосны эрэл, хайгуул, ашиглалтын ажлыг эрчимжүүлж, нөөцийг өсгөнө.

Биелэлт: "Төрөөс газрын тосны салбарт баримтлах бодлогын баримт бичиг" боловсруулсан бөгөөд Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр бэлтгэж байна.

Газрын тосны тухай хууль батлагдахаас өмнө байгуулсан Бүтээгдэхүүн хуваах гэрээнүүдийн үндсэн нөхцөлийг өөрчлөхгүйгээр бүтээгдэхүүн хуваах гэрээний загварт нийцүүлэн хэлэлцээр хийж, шинэчлэх үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулан нийт 10 гэрээлэгчтэй уулзалт хэлэлцээр хийсний дүнд хайгуулын үе шатанд хэрэгжиж буй нийт 15 Бүтээгдэхүүн хуваах гэрээнүүдээс 4 гэрээг шинэчлэн байгуулсан, 3 гэрээг шинэчлэн байгуулахад бэлэн болгож, 3 гэрээг шинэчлэхээр хэлэлцээ хийж байна.

2016 онд 8,2 сая баррель буюу 1,11 сая тонн газрын тос олборлож, 8,0 сая баррель буюу 1,08 сая тонн газрын тос экспортлож, Улсын төсөвт 134,2 тэрбум төгрөг төвлөрүүлсэн.

2017 онд 7,6 сая баррель буюу 1,03 сая тонн газрын тос олборлож, 7,5 сая баррель буюу 1,02 сая тонн газрын тос экспортлож улсын төсөвт 198 тэрбум төгрөг төвлөрүүлсэн.

Тосон-Уул XIX талбайгаас Баянхошууны хилийн боомт хүртэлх 210.7 км хатуу хучилттай авто замын 1, 2 болон 4 дүгээр хэсгүүд ашиглалтад орсон.

Монгол Улсын хэмжээнд газрын тосны хэтийн төлөв бүхий 32 талбай ялгасан байдаг. Одоогоор 25 талбайд Бүтээгдэхүүн хуваах гэрээний дагуу газрын тосны хайгуул, ашиглалтын үйл ажиллагаа явуулж байгаагаас 2016 онд Эргэл XII, Арбулаг XXIX талбайд Бүтээгдэхүүн хуваах гэрээг шинээр байгуулсан ба Шарга III талбайд сонгон шалгаруулалтын үйл ажиллагаа явагдаж байна. Мөн нүүрсний давхаргын метан хийн 5, шатдаг занарын 3, газрын тосны 10, нийт 18 талбайд эрлийн гэрээ байгуулан, хайгуул судалгааны ажлыг эрчимжүүлэн ажиллаж байна.

Газрын тосны хайгуулын Номгон-IX талбайд Австрали улсын хөрөнгө оруулалттай "Голден хорд лимитэд" ХХК-тай нүүрсний давхаргын метан хийн хайгуулын үйл ажиллагаа явуулах Бүтээгдэхүүн хуваах гэрээг 2018 оны 8 дугаар сарын 18-ны өдөр байгуулсан. Газрын тосны хайгуулын Борзон-7 болон Ар булаг-29 талбайнуудад хайгуулын өрөмдлөгийн ажил явагдаж байна. "Олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод байдлын санаачилга"-д компаниудыг хамруулах талаар зөвлөмж өгч ажилласны дүнд одоогоор "Петрочайна Дачин Тамсаг" ХХК, "Петро Матад" ХХК, "Сентрал Азиан Петролеум Корпорэйшн Лимитед" ХХК-иуд уг санаачлагад хамрагдав. /40 хувь/

2.64. "Төрөөс эрдэс баялгийн салбарт баримтлах бодлого"-ын 3.1.2-т заасан иргэд бичил уурхайн салбарт хууль ёсны бүтцээр хоршиж ажиллах чиглэлийг хэрэгжүүлэн холбогдох эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгоно.

Биелэлт: Засгийн газрын 2017 оны 5 дугаар сарын 24-ний өдрийн 151 дүгээр тогтоолоор "Бичил уурхайгаар ашигт малтмал олборлох журам"-ыг шинэчлэн баталсан. Энэхүү журмаар хууль бусаар ашигт малтмал олборлогчдыг хуулийн хүрээнд ажиллах нөхцлийг бүрдүүлж өгсөн. Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газрын даргын 2018 оны 1 дүгээр сарын 03-ны өдрийн 01/02 тоот хяналт шалгалтын удирдамжийн дагуу Налайх дүүргийн нутаг дэвсгэрт нүүрс олборлолт явуулж байгаа тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн үйл ажиллагаанд хяналт шалгалтыг хийв. /70 хувь/

2.65. Уул уурхайн дэд бүтцийн хөгжлийн урт хугацааны төлөвлөлт боловсруулж, салбар хоорондын уялдааг сайжруулна.

Биелэлт: "Уул уурхайн дэд бүтцийн хөгжлийн урт хугацааны төлөвлөлтийн баримт бичиг"-ийн төслийг боловсруулах ажлын хэсгийг байгуулсан. Ажлын хэсгийн хүрээнд Сангийн яам, Эрчим хүчний яам, Зам, тээврийн хөгжлийн яам, холбогдох агентлагаас төлөөллийг оруулж, шаардлагатай мэдээллийг авч нэгтгэн судалгааны тайланг боловсруулж дуусгаад байна. Судалгааны тайланд үндэслэн уул уурхайн дэд бүтцийн хөгжлийн хөтөлбөрийн төслийг боловсруулав. /40 хувь/

2.66. Уул уурхайн судалгааны нэгж байгуулж, эрдэс баялгийн салбарт хөрөнгө оруулалтын таатай орчинг бий болгоно.

Биелэлт: Уул уурхайн судалгааны нэгж байгуулах ажлыг хэрэгжүүлэхээр судалгаа, тооцоо хийгээд байна. /10 хувь/

2.67.Хоёрдогч ашигт малтмал ашиглах эрх зүйн орчинг бий болгож, уурхайн нөхөн сэргээлт, хаалтыг олон улсын жишигт хүргэнэ.

Биелэлт: Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг УИХ-ын 2016 оны 11 дүгээр сарын 10-ны өдөр хэлэлцэн баталсантай холбоотойгоор үүсмэл ордыг ашиглах эрх зүйн орчин бүрдсэн. Засгийн газрын 2017 оны 61 дүгээр тогтоолоор Үүсмэл орд ашиглах үйл ажиллагаанд тавих шаардлага, үйл ажиллагаа эрхлэх журам, Үүсмэл орд ашиглах тусгай зөвшөөрөл олгохтой холбогдсон үйл ажиллагааны журмыг баталсан. “Уурхай, уулын болон баяжуулах үйлдвэрийн нөхөн сэргээлт, хаалтын журам”-ын төслийг боловсруулав.

Уул уурхайн нөхөн сэргээлтийн асуудлыг Уул уурхайн тухай хуулиар зохицуулахаар хуулийн төсөлд тусгасан ба Олон улсын жишигт нийцсэн байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх, уурхайн хаалтын төлөвлөгөө боловсруулах, хаалтын санхүүгийн баталгаа гаргах зохицуулалтыг хуульчилж өгснөөр байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн баялгийг зүй зохистой ашиглах нөхцөлийг бүрдүүлнэ. /40 хувь/

2.68.“Алт-2” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах санхүүжилтийг Монголбанкттай хамтран шийдвэрлэнэ.

Биелэлт: Засгийн газрын 2017 оны 1 дүгээр сарын 18-ны өдрийн хуралдаанаар “Алт-2” үндэсний хөтөлбөрийг баталсан. Хөтөлбөрийн үр дүнд жилд олборлох алтны хэмжээг 2-3 тонноор тогтвортой нэмэгдүүлж, 2020 онд 25 тоннд хүргэх боломжтой. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлснээр ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр хэлбэрээр жилд дунджаар 33-59 тэрбум төгрөгийг улсын төсөвт оруулж, геологийн эрэл хайгуулын ажлын үр дүнд Монгол Улсын алтны бэлтгэгдсэн нөөцийг 100-150 тонноор нэмэгдүүлэх боломжтой юм. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд 250 тэрбум төгрөгийн эх үүсвэр шаардагдах урьдчилсан тооцоо гарсан.

Хөгжлийн банкнаас зээлийн хүсэлт гаргасан алт олборлогч 13 аж ахуйн нэгжийн материалыг судалж, шаардлага хангасан 8 аж ахуйн нэгжид 24,8 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт олгоод байна. 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар нийт 20,01 тн алт Монголбанкинд тушаасан байна.

Монголбанкны алтны худалдан авалт 2018 оны 7 дугаар сарын 20-ны байдлаар 8.3 тоннд хүрч, өнгөрсөн оны мөн үеэс 14 хувийн өсөлттэй гарсан байна. /70 хувь/

2.69.Алтны олборлолтыг нэмэгдүүлж, бичил уурхай эрхлэгчдийн олборлосон алтыг худалдан авах эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Алтны татварын эрх зүйн орчинг тогтвортой байлгах үүднээс Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл, үзэл баримтлалыг Засгийн газрын 2018 оны 10-р сарын 31-ний өдрийн 45 дугаар хуралдаанаар хэлэлцэн дэмжиж, хуулийн төслийг УИХ-ын 2018 оны 12-р сарын 20-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн. “Алт-2” үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөний дагуу Монгол орны төв, зүүн бүсийн алтны нөөцийн хэтийн төлвийн үнэлгээ хийх геологийн судалгааны ажлын “ТЗМ-Алт-2017” төслийн төсөв, төлөвлөгөөг УУХҮС-ын 2018 оны А/03 дугаар тушаалаар баталсан. Энэхүү төслийн судалгааны ажлаар хэтийн төлөв бүхий 79 талбай, сонирхол татахуйц хэд хэдэн эрдэсжсэн цэг, илрэл, хувирлын бүсүүдийг тогтоосон. 2018 оны хээрийн судалгааны ажлыг 5-р сарын 15-аас эхлүүлэв.

2017 онд алтны шороон ордын 25, үндсэн ордын 4 хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайланг ЭБМЗ-ийн хуралдаанаар хэлэлцэн улсын нөөцийн санг 6226.81 кг нөөцөөр нэмэгдүүлсэн. 2018 оны 6-р сарын эхний байдлаар ЭБМЗ-ийн 5 удаагийн хурлаар алтны 18 шороон орд, 3 үндсэн ордын хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайланг хэлэлцэж, хүлээн авсанаар улсын нөөцийн санд 18.1 тн алтны нөөцийг нэмж бүртгэсэн.

2018 онд алтны үндсэн 5 ордын 18,697.90 кг, шороон 42 ордын 4,600.56 кг буюу нийт 23,298.46 кг алтны нөөцийг Улсын нөөцийн бүртгэлд бүртгэв.

Дархан-Уул, Баянхонгор аймагт алт худалдан авах, сорьц тогтоох нэг цэгийн төвийг байгуулж орон нутагт алтыг худалдан авч эхэлсэн. Алт цэвэршүүлэх үндэсний үйлдвэр барьж байгуулах талаар судалгаа хийж санал, дүгнэлт боловсруулах үүрэг бүхий Ажлын хэсэг байгуулагдан ажиллаж байна. 2016 онд 15 алтны уурхай, 2017 онд 14 уурхайд комисс ажиллан, ашиглалтад хүлээн аваад байна. "Алт агуулсан хүдэр, элс олборлон баяжуулах, хамгаалах, хадгалах, тээвэрлэх болон худалдахтай холбогдсон журам"-ын төслийг боловсруулж байна. /40 хувь/

2.70.Газрын тосны олборлолтыг тогтвортой нэмэгдүүлэн, газрын тос боловсруулах үйлдвэр байгуулна.

Биелэлт: Монгол Улсын Засгийн газарт Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улсын Засгийн газраас олгох хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгөөр "Газрын тос боловсруулах үйлдвэр" барих төслийг санхүүжүүлэхээр Энэтхэгийн талтай тохиролцсоны дагуу хоёр улсын хооронд байгуулагдах зээлийн хэлэлцээрийг УИХ-ын 2017 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн хуралдаанаар соёрхон баталсан. Газрын тосны үйлдвэрийн төслийн УТЭЗҮ-г Энэтхэгийн талд хүргүүлсэн бөгөөд Энэтхэгийн тал уг төсөлтөй танилцаж төслийн нарийвчилсан тайлан бэлдүүлэх шаардлагатай гэж мэдэгдсэн. Мөн уг нарийвчилсан тайланг бэлдүүлэх боломжтой зөвлөх компаниудын жагсаалтыг ирүүлсэн. УУХҮЯ-ны болон Сангийн яамны төлөөлөгчид 2017 оны 5 дугаар сарын 12-14-нд Шинэ Дели хотноо ЭКСИМ банкны төлөөлөгчидтэй уулзалт хийж сонгон шалгаруулалтын үнэлгээний тайлан болон зээлийн ерөнхий хэлэлцээрийн гарын үсэг зурсан хувийг айлын талд өгсөн. Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улсын ЭКСИМ банкнаас тендерийн үнэлгээний тайланг хүлээн зөвшөөрсөн. Сонгон шалгаруулалтаас шалгарсан "Engineering India Limited" төрийн өмчит компани газрын тос боловсруулах үйлдвэр, дамжуулах хоолой барих төслийн нарийвчилсан ТЭЗҮ-г боловсруулж байна. Гэрээний дагуу зөвлөх компанийн төлөөлөгч нар нарийвчилсан ТЭЗҮ хийх ажлын хүрээнд Монгол Улсад 2017 оны 9 дүгээр сарын 11-15-ны өдрүүдэд албан айлчлал хийж Дорноговь аймгийн Сайншанд, Алтанширээ сумдад ажиллаж, үйлдвэр барих талбай, үйлдвэрт ашиглах усны эх үүсвэрийн талбай, бусад дэд бүтэцтэй танилцсан.

Монгол Улсын талаас газрын тос боловсруулах үйлдвэрийн дэд бүтцийн бүтээн байгуулалтын ажлыг гүйцэтгэх хүрээнд Монгол Улсын Засгийн газрын 2018 оны 1 дүгээр сарын 24-ний өдрийн хуралдаанаар дараах асуудлуудыг шийдвэрлэв.

- Дорноговь аймгийн Алтанширээ суманд газрын тос боловсруулах үйлдвэр барих 150 га газрыг улсын тусгай хэрэгцээнд авах;
- Сайншандаас газрын тос боловсруулах үйлдвэр хүртэлх 20 км салаа төмөр зам, хүнд даацын тусгай зориулалтын авто зам, эрчим хүч дамжуулах шугам сүлжээ зэргийг барих төслийн ТЭЗҮ, нарийвчилсан зураг төсөл боловсруулах болон барилгын ажлын гүйцэтгэгчийг туршлага, чадавхтай төрийн өмчит хуулийн этгээдээс сонгон гүйцэтгүүлэх;
- Бүтээн байгуулалтын ажлын үе шат бүрт Тагнуулын ерөнхий газар, Авлигатай тэмцэх газар, Цагдаагийн ерөнхий газар, Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар зэрэг байгууллагын төлөөллөөс бүрдсэн Ажлын хэсэг байнгын хяналт тавьж ажиллах.

2018 оны байдлаар төмөр зам, авто замын ажлын гүйцэтгэл 40 хувь, цахилгаан дамжуулах агаарын шугамын ажил 90 хувийн тус тус гүйцэтгэлтэй байна. Дэд бүтцийн бүтээн байгуулалтанд Хөгжлийн банкнаас нийт 53,0 тэрбум төгрөгийн зээлийг олгосон байна. /40 хувь/

2.71.Зэсийн баяжмал хайлуулах, цэвэршүүлэх үйлдвэр байгуулах ажлыг дэмжиж ажиллана.

Биелэлт: Ерөнхий сайдын 2016 оны 11 дүгээр сарын 22-ны өдрийн "Ажлын хэсэг байгуулах тухай" 114 дүгээр захирамжаар "Зэсийн баяжмал боловсруулах үйлдвэр" барьж байгуулах төслийн хөрөнгө оруулагчтай хамтран ажиллах талаар хэлэлцээ хийж, санал, дүгнэлт боловсруулах үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг байгуулан ажиллаж байна. Засгийн газрын 2016 оны 9 дүгээр сарын 28-ны өдрийн 107 дугаар тогтоолоор Зэсийн баяжмал боловсруулах үйлдвэр барих төслийн нэгжийг байгуулсан. Засгийн газрын 2017 оны 3 дугаар сарын 15-ны өдрийн "Зэсийн баяжмал боловсруулах үйлдвэр байгуулах ажлыг эрчимжүүлэх тухай" 88 дугаар тогтоолоор үйлдвэрийн нийт хувьцааны 10-аас доошгүй хувийг хөрөнгө оруулалтын зардал гаргахгүйгээр төр үнэ төлбөргүйгээр эзэмшихээр шийдвэрлэсэн. Тус үйлдвэрт хөрөнгө оруулалт татах чиглэлээр БНХАУ-ын "Чайналко" ХХК-тай хамтран ажиллаж байна. ЗТХЯ, "Оюутолгой" ХХК болон "Монголын Төмөр Зам" ТӨХК-тай үйлдвэрийн байршилийн асуудлаар хэлэлцэж газрыг урьдчилсан байдлаар товлосон. Засгийн газрын 2018 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдрийн 378 дугаар тогтоолоор Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутаг дэвсгэрт 466 га газрыг зэсийн баяжмал боловсруулах үйлдвэр барих зорилгоор улсын тусгай хэрэгцээнд авлаа.

/40 хувь/

2.72. Дархан, Сэлэнгийн бүсэд хар төмөрлөгийн цогцолбор байгуулах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: "Дархан төмөрлөгийн үйлдвэр" ХК нь евро стандартад нийцсэн, жилд 20 000 тонн ган бөмбөлөг үйлдвэрлэх хүчин чадалтай, давтах аргын технологитой үйлдвэрийг ашиглалтанд оруулж, 2017 оны 1 дүгээр сарын 28-ны өдөр нээлт хийсэн. Үйлдвэрийн үндсэн тоног төхөөрөмжийг Герман Улсын "Shuler" компани, бусад дагалдах төхөөрөмжийг Итали улсад үйлдвэрлэж, нийлүүлсэн.

Канад улсын ХАЭЧ компанийн боловсруулсан урьдчилсан ТЭЗҮ-д тусгасан Төмөртэйн орд дээр байгуулах нойтон баяжуулах үйлдвэрийн хөрөнгө оруулалтын зардлыг бууруулах зорилгоор 3 сая тонн хүдэр боловсруулж, 2 сая тонн нойтон баяжмал боловсруулах хүчин чадалтай байхаар тооцох саналыг тус компанид хүргүүлсэн. Төмөртэйн уурхайд байгуулах хуурай болон нойтон соронзон баяжуулах үйлдвэрийн барилгын ажлыг 2018 оны 8 дугаар сард эхлүүлж 2020 оны 9 дүгээр сард дуусган мөн оны 12 дугаар сард үйлдвэрийг бүрэн ашиглалтад хүлээлгэн өгөхөөр бэлтгэл ажлууд хийгдэж байна.

Дархан-Сэлэнгийн бүсэд хар төмөрлөгийн цогцолбор байгуулах төслийн ТЭЗҮ боловсруулах техникийн даалгаварт жилд 500 мянган тонн шууд ангижруулсан төмрийн үйлдвэр байгуулахаар тусгасан. ТЭЗҮ-ийн тайланг 2017 оны 9 дүгээр сард хүлээн авсан. Үйлдвэр байгуулах ажлыг 2019 онд эхлүүлнэ.

Ган туйван үйлдвэрлэхээр хөнгөлөлттэй зээлд хамрагдсан "Бэрэн" ХХК-ийн гангийн үйлдвэрийн барилгын ажил дуусч ашиглалтад ороход бэлэн болсон ба ган туйван үйлдвэрлэх технологийн тоног төхөөрөмжийн суурилуулалт хийгдэж байна. 2018

онд ган туйвангийн дотоодын үйлдвэрлэл нэмэгдэж, импорт 15 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна. /40 хувь/

2.73. Нүүрс угаах, гүн боловсруулах үйлдвэр болон нүүрсний нийлэг хийн үйлдвэр байгуулахыг бодлогоор дэмжинэ.

Биелэлт: Засгийн газраас төслийн нэгж байгуулахаар шийдвэрлэсний дагуу Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайдын 2016 оны 10 дугаар сарын 21-ний өдрийн А/43 дугаар тушаалаар Нүүрснээс нийлэг байгалийн хий үйлдвэрлэх үйлдвэрийн төслийн нэгжийг байгуулсан.

Дэлхийн банкны санхүүжилтээр хэрэгжүүлж буй "Нүүрснээс нийлэг байгалийн хий үйлдвэрлэх үйлдвэр"-ийн төслийн техник, эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах тендерт шалгарсан БНХАУ-ын Wuhuan engineering компани нь "Байгалийн хийн зах зээл, үйлдвэрийн хүчин чадлын судалгаа", "Нүүрсний уурхайн сонголтын тайлан", "Усны нөөцийн судалгааны тайлан", "Шугам хоолойн трассын сонголтын урьдчилсан тайлан", "Тусгай судалгааны тайлан, "Нүүрс хийжүүлэх технологийн харьцуулсан судалгаа", "Метанжуулах технологийн харьцуулсан судалгаа"-ны урьдчилсан ТЭЗҮ-ийн тайлангуудыг 2017 оны 1 дүгээр сард УУХҮЯ-нд ирүүлсэн.

"Нүүрснээс нийлэг байгалийн хий үйлдвэрлэх үйлдвэр"-ийн нарийвчилсан техник, эдийн засгийн үндэслэлийг УУХҮЯ-ны Шинжлэх ухаан технологийн зөвлөлийн 2017 оны 5 дугаар сарын 4-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн хүлээн авсан. /40 хувь/

2.74. Шингэрүүлсэн түлш, шатах тослох материалын үйлдвэр байгуулах ажлыг бодлогоор дэмжинэ.

Биелэлт: "Интер стандарт нефть" ХХК нь ХБНГУ-ын "EDL Anlagenbau" компаниар үйлдвэрийн ТЭЗҮ-г боловсруулж, хүлээлгэн өгсөн. Төслийн нийт хөрөнгө оруулалтын хэмжээ 43 сая ам.доллар бөгөөд үүнээс төсөл хэрэгжүүлэгч "Интер стандарт нефть" ХХК нь өөрийн хөрөнгөөр төслийн нийт хөрөнгө оруулалтын 20 хувийг, 60 хувийг Германы "НуроVereinsbank"-ны зээлийн эх үүсвэрээр, үлдсэн 20 хувийг МУ-ын Хөгжлийн банкны хөнгөлттэй зээлийн эх үүсвэрээр тус тус санхүүжүүлэхээр тохиролцож бичиг баримтыг хүргүүлээд байна. /0 хувь/

2.75. Метал хийц, угсралтын үйлдвэрийг хөгжүүлнэ.

Биелэлт: Автомашин, хөдөө аж ахуйн тоног төхөөрөмж, машин механизм угсрах, автомашины эд анги үйлдвэрлэх үйлдвэр, технологийн парк байгуулах судалгааны ажлыг эхлүүлсэн. Автомашин, нийтийн тээвэр, хөдөө, аж ахуйн машин, механизмыг угсрахад зориулагдсан тоног төхөөрөмжийг импортлоход НӨАТ, Гаалийн татвараас чөлөөлөх тухай хуулийн төсөл боловсруулсан бөгөөд Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр бэлтгэж байна.

"Автомашин, машин механизм угсрах, автомашины эд анги үйлдвэрлэх үйлдвэрлэл, технологийн парк байгуулах боломж нөхцөл" сэдэвт зөвлөх үйлчилгээний тендерийн гүйцэтгэгчээр шалгарсан ШУТИС-ийн Механик, тээврийн сургуультай 2018 оны 5 дугаар сарын 17-ны өдөр зөвлөх үйлчилгээний гэрээ байгуулан ажиллаж байна. Энэхүү ажлын хүрээнд судалгааны эхний хувилбарыг бэлэн болгоод байна. /40 хувь/

Дэд бүтцийн салбарын хүрээнд авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ:

Барилга, хот байгуулалтын чиглэлээр:

Иргэдийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлийг хангасан хот, суурин газрыг төлөвлөж, байгаль орчин, хүний эрүүл мэндийн шаардлагад нийцсэн барилгын үйлдвэрлэлийг дэмжиж, аюулгүй, хүртээмжтэй орон сууцаар хангах төрийн бодлогыг боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

2.76.Ипотекийн зээлийн нөхцөлийг хөнгөвчилж, зээлийн хөтөлбөрийг олон хувилбарт хэлбэрээр хэрэгжүүлэх бодлого баримталж, зээлийн цар хүрээ, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: Орон сууцны ипотекийн зээлийн хэрэгжилт, өнөөгийн байдалд үнэлэлт, дүгнэлт өгөх, цаашид авах арга хэмжээний талаар санал боловсруулах ажлын хэсгийг Ерөнхий сайдын 2016 оны 8 дугаар сарын 9-ны өдрийн 33 дугаар захирамжаар холбогдох яамд, Монголбанк, Монголын ипотекийн корпорацийн оролцоотойгоор байгуулсан. Ажлын хэсгийн гишүүдтэй хамтран орон сууцны ипотекийн зээлийн хэрэгжилт, өнөөгийн байдалд үнэлэлт, дүгнэлт өгч, Засгийн газрын 2016 оны 9 дүгээр сарын 28-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэн ипотекийн зээлийн орон сууцны талбайн хэмжээ 80м² байсныг 100м² болгон тогтоосон.

2017 оны 11 дугаар сарын 31-ний өдөр хүртэл хугацаанд нийт 5549 иргэнд 368.4 тэрбум төгрөгийн ипотекийн зээлийг хөнгөлттэй хөтөлбөрийн хүрээнд олгосон бөгөөд арилжааны банкууд нийт 8934 иргэнд 609.6 тэрбум төгрөгийн орон сууц худалдан авах зориулалттай зээл олгосон байна. Монгол Улсын 2017 оны төсвийн тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хуульд ипотекийн санхүүжилтэд зориулж 111 тэрбум төгрөг тусгасан бөгөөд Сангийн яам, Монголбанкны хооронд “Орон сууцны ипотекийн санхүүжилтийн эх үүсвэрийн гэрээ”-г байгуулан 2017 оны төсөвт тусгагдсан 111 тэрбум төгрөгийг Монголбанкинд бүрэн шилжүүлж, ипотекийн зээл олголтыг тасралтгүй үргэлжлүүлж байна. Мөн 2018 оноос ипотекийн зээлийн үйл ажиллагааг Засгийн газарт бүрэн шилжүүлэхээр ОУВС-гийн хөтөлбөрт тусгагдсан тул 2018 оны төсөвт ипотекийн зээлийн эх үүсвэрт зориулан 120 тэрбум төгрөгийг тусгаж батлуулсан.

2018 оны 11 дүгээр сарын байдлаар Ипотекийн зээлээр баталгаажсан бондын эргэн төлөлтөөс 148.5 тэрбум төгрөг, улсын төсвөөс 100 тэрбум төгрөг, банкуудын өөрийн эх үүсвэрээс 248.3 тэрбум төгрөгийг гарган нийт 496.8 тэрбум төгрөгийг 7079 зээлдэгчид зарцуулсан байна. Зээлийн санхүүжилтын хэмжээг нэмэгдүүлэх зайлшгүй шаардлага байгааг үндэслэн Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хорооны 2018 оны 11 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 35 дугаар тогтоол батлуулав. Уг тогтоолоор 2019 онд улсын төсөв болон ИЗББ-ын эргэн төлөлтөөс нийт 300.0 орчим тэрбум төгрөг ипотекийн зээлд зарцуулах байсныг арилжааны банкуудын эх үүсвэрийг мөн татан оролцуулж 500-600 тэрбум төгрөгийг иргэдэд жилийн 8 хувийн хүүтэй олгох боломжтой болсон. Үүний дагуу 2018 оны 12 дугаар сарын 05-ны өдрийн Засгийн газрын 369 дүгээр тогтоолоор “Орон сууцны хөнгөлөлттэй зээлийн үйл ажиллагааны журам”-ыг батлав.

Ипотекийн зээлийн нөхцөлийг хөнгөвчилж, зээлийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор Барилга, хот байгуулалтын яам, Сангийн яам, Монголбанк, “Төрийн орон сууцны корпораци” ТӨҮГ, “МИК Холдинг” ХХК, “НОСК” ОНӨААТҮГ, Улаанбаатар хотын гэр хорооллыг хөгжүүлэх хөрөнгө оруулалтыг дэмжих хөтөлбөр зэрэг газруудын төлөөллүүдээс бүрдсэн ажлын хэсгийг байгуулж Засгийн газраас хэрэгжүүлэх орон сууцны зээлийн хөтөлбөрийг зээлдэгчийн нийт хугацаанд төлөх зээлийн дарамтыг бууруулах, түрээслээд эзэмших тогтолцоотой хослуулан хэрэгжүүлэх, уг арга хэмжээнд Монголбанкны өмчлөл дэх Ипотекийн зээлээр баталгаажсан бондын эргэн төлөлтийг ОУВС, Дэлхийн банктай тохиролцсон хөтөлбөр, бодлогын зээлийн нөхцөлүүдтэй

нийцүүлж ашиглах саналыг боловсруулж байна. Гэр хорооллын иргэд өөрсдийн өмчлөлийн газартаа амины орон сууц барин, түүндээ ипотекийн зээлд хамрагдах нөхцөлийг бий болгохоор 1 маягийн зургийг боловсруулж экспертизийн магадлалаар оруулахаар бэлэн болгож байна. Мөн ипотекийн зээлийн журамд тусгасаны дагуу дэд бүтцийн асуудлыг шийдвэрлэх үүднээс гэр хорооллын бүсэд хэсэгчилсэн инженерийн хангамжтай дэд бүтцийн төвүүдийг бий болгохоор ажиллаж байна. Дээрх ажил хэрэгжсэнээр амины орон сууцанд ипотекийн зээл авах боломжтой болно. /40 хувь/

2.77. Хүн амын орон сууцны хэрэгцээг хангах зорилгоор нэгдсэн бодлого боловсруулж, "Хямд өртөгтэй орон сууц" үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Барилга, хот байгуулалтын сайдын 2018 оны 5 дугаар сарын 11-ний өдрийн 85 дугаар тушаалаар "Орон сууц" үндэсний хөтөлбөрийн төслийг боловсруулах салбар дундын ажлыг хэсгийг байгуулан ажиллуулж байна. Хөтөлбөрийн төсөл болон хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний төслийг боловсруулсан бөгөөд Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр бэлтгэж байна.

2016 оны 3 дугаар улирлын мэдээгээр "1000 айлын орон сууц" төсөл хэрэгжсэн 2012-2016 оны хугацаанд Баянхонгор аймагт 1160 айлын, Дархан-Уул аймагт 1958 айлын, Дорноговь аймагт 1922 айлын, Орхон аймагт 2090 айлын, Өмнөговь аймагт 965 айлын, Ховд аймагт 982 айлын орон сууц тус тус ашиглалтад орж, хүлээгдэж буй гүйцэтгэлээр 6 аймагт 1000 айлын орон сууц төсөл амжилттай хэрэгжээд байна. 2017 оны хагас жилийн байдлаар 9 аймгийн 10 байршилд 2856 айлын орон сууцны барилга барих төслийн гүйцэтгэгийг сонгон шалгаруулж эхний ээлжийн орон сууцны барилгуудыг ашиглалтанд оруулаад байна. Төсөлд хамрагдсан аймгуудын Засаг даргын Тамгын газартай хамтран ажиллах гэрээ байгуулан ажилласны дагуу инженерийн дэд бүтцийг орон нутгаас хариуцан гүйцэтгэж, орон сууцны барилга, гадна тохижилт, зам талбайг "ТОСК" ТӨҮГ-аас санхүүжүүлэн ажиллаж байна.

БНХАУ-ын 350.0 сая юаны буцалтгүй тусламжийн хөрөнгөөр Улаанбаатар хотын СБД-ийн 9-р хороо "Орон сууцны VII хороолол" Ногоон нуурын орчимд гэр хорооллын дахин төлөвлөлтөд хамрагдаж газраа чөлөөлсөн, мөн төсөл хэрэгжүүлэгчийн хариуцлагагүй үйл ажиллагаанаас болж гэрээнд туссан орон сууцанд ороогүй болон түрээсийн зардлаа авч чадахгүй хохирч буй иргэдэд зориулсан орон сууцны хороолол барихаар төлөвлөж төслийн нээлтийг хийгээд байна. /40 хувь/

2.78. Норм, нормативын баримт бичгийн тогтолцоог олон улсын жишигт нийцүүлэн шинэчилж, олон улсын норм, нормативын баримт бичгийг хэрэглэх орчинг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: "Барилга байгууламжийн норм, нормативын баримт бичгийн ерөнхий тогтолцоо"-г шинэчлэн боловсруулах ажлын хүрээнд холбогдох баримт бичгүүдийг судлан техникийн даалгаврыг боловсруулж батлуулав. 2018 оны 9 дүгээр сарын 20-ны өдөр олон улсын норм нормативын тогтолцооны загваруудын харьцуулсан судалгааг "Барилга байгууламжийн норм, нормативын сан"-гийн удирдах зөвлөлд танилцуулав.

Барилга байгууламжийн норм нормативын баримт бичгийг олон улсын жишигт нийцүүлэн боловсруулах, мөрдүүлэх ажлын хүрээнд Оросын Холбооны улс болон бусад орны норм, нормативын баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, батлаж байгаа бөгөөд барилга байгууламжийн норм, нормативын сангийн 2016 оны төлөвлөгөөнд нийт 125 норм, нормативын баримт бичгийг тусган боловсруулав. Үүнээс 2016 онд 27 барилга байгууламжийн норм, нормативын баримт бичиг шинээр батлагдан мөрдөгдлөө. 2017 онд боловсруулах норм, дүрэм, төсөл арга хэмжээний төлөвлөгөөнд нийт 57 норм, нормативын баримт бичгийг шинээр боловсруулахаар тусган техникийн даалгаврыг

боловсруулах, 76 норм, нормативын баримт бичгийг үргэлжлүүлэн хийж гүйцэтгэхээр тусган боловсруулах ажлыг зохион байгуулав. /40 хувь/

2.79. Монгол Улсын хүн амын нутагшилт, суурьшлын хөгжлийн ерөнхий төслийг бүс нутаг, бүлэг суурингийн тогтолцоог оновчтой тогтоох чиглэлээр үе шаттайгаар боловсруулна.

Биелэлт: Засгийн газрын 2017 оны 1 дүгээр сарын 04-ний өдрийн хуралдаанаар “Монгол Улсын хүн амын нутагшилт, суурьшлын хөгжлийн ерөнхий төсөл боловсруулах тухай” 05 дугаар тогтоол батлагдсан. Тус тогтоолоор тус төслийг боловсруулж, батлуулах ажлыг удирдан зохион байгуулах үүрэг бүхий Үндэсний хороог байгуулсан. Үндэсний хорооны дүрмийн төсөл, ажлын албаны бүтэц, зардлын тооцоолол, “Монгол Улсын хүн амын нутагшилт, суурьшлын хөгжлийн ерөнхий төсөл боловсруулж батлуулах бүтцийн схемийг тус тус боловсруулав.

“Монгол Улсын хүн амын нутагшилт, суурьшлын хөгжлийн ерөнхий төсөл” боловсруулах ажлын зургийн даалгаврын төслийг шинэчлэн боловсруулсан. Монгол Улсын 2018 оны Төсвийн тухай хуульд “Монгол Улсын хүн амын нутагшилт, суурьшлын хөгжлийн ерөнхий төсөл” боловсруулах ажилд 600 сая төгрөг улсын төсвөөс санхүүжүүлэхээр тусгасан. “Монгол Улсын хүн амын нутагшилт, суурьшлын хөгжлийн ерөнхий төсөл”-ийг боловсруулах зөвлөх үйлчилгээний 119 тоот гэрээг 2018 оны 09 дүгээр сарын 24-ний өдөр “Барилгын хөгжлийн төв” ТӨҮГ-тэй байгуулан, төслийн судалгааны ажлыг эхлүүлээд байна. Төслийг боловсруулах ажилд дэмжлэг үзүүлж, шаардлагатай мэдээ мэдээллээр хангах, хэлэлцүүлэг зохион байгуулахад хамтарч ажиллах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг аймаг тус бүрт Засаг даргын захирамжаар байгуулан ажиллаж байна.

“Эдийн засгийг бүсчлэн хөгжүүлэх, төвлөрлийг сааруулах бодлого” боловсруулах ажлын хүрээнд 17 салбарын бодлогын судалгааны ажлыг зөвлөх сонгон шалгаруулж, гүйцэтгүүлээд байна. /40 хувь/

2.80. Газрын нэгдсэн бодлого, тогтолцоог бүрдүүлж, газар ашиглах, эзэмших, өмчлөх эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгоно.

Биелэлт: “Газрын харилцаа, геодези, зураг зүйн талаар төрөөс баримтлах бодлогын баримт бичиг”-ийн төслийг боловсруулав. “Газрын тухай”, “Газрын төлбөрийн тухай”, “Газрын кадастрын тухай”, “Нийгмийн зайлшгүй хэрэгцээнд зориулан Газар чөлөөлөх тухай”, “Орон зайн өгөгдлийн дэд бүтцийн тухай” хуулиудын үзэл баримтлал, хуулийн төслүүдийг боловсруулж байна.

Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн боловсруулан Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэн дэмжсэн бөгөөд УИХ-д өргөн мэдүүлсэн. Хуулийн төслийг Улсын Их Хурал 2018 оны 4 дүгээр сарын 26-ны өдрийн хуралдаанаар баталсан.

“Газрыг улсын тусгай хэрэгцээнд авах, гаргах журам”-ыг шинэчлэн боловсруулсан бөгөөд Засгийн газрын 2017 оны 9 дүгээр сарын 27-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэн дэмжиж, 287 дугаар тогтоолоор баталсан. /40 хувь/

2.81. Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийг бүрэн зурагжуулах, шинэчлэх, геодезийн нэгдсэн сүлжээг бий болгох замаар орон зайн өгөгдөл, мэдээллийг нийтийн хэрэглээнд нэвтрүүлнэ.

Биелэлт: Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн хилийн цэсийг тодотгох асуудлыг боловсруулан холбогдох байгууллагуудаас санал авсан. “Монгол Улсын засаг захиргаа,

нутаг дэвсгэрийн хилийн цэсийн зургийг батлах тухай" УИХ-ын тогтоолын төслийг хууль тогтоомжийн хуулийн дагуу боловсруулж байна. "Төрөөс орон зайн өгөгдлийн дэд бүтцийн талаар баримтлах бодлого"-ын төслийг боловсруулж байна.

Нийслэл, дүүргийн Газрын алба дахь нэгж талбарын хувийн хэргийг шинэчлэн бүрдүүлж, цахимжуулж, кадастрын мэдээллийн санг засварлан, стандартын дагуу үүсгэж, төрийн байгууллагуудын мэдээлэл солилцооны цахим урсгалыг бий болгох, улсын хэмжээнд газрын кадастрын нэгдсэн мэдээллийн системд холбогдож, иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээ, лавлагааг цахимжуулж, нээлттэй ил тод, түргэн шуурхай, мэргэжлийн болгох нөхцөл бүрдүүлэх зорилгоор Газрын биржийн үйл ажиллагааны журмыг Засгийн газрын 2016 оны 210 дугаар тогтоолоор батлан, биржийн програм хангамжийг олон нийтэд нэвтрүүлэх ажлыг хийж байна.

Газрын кадастрын мэдээллийн сангийн Лэнд менежер програм хангамжийг албан хэрэгцээнд нэвтрүүлэх, хөгжүүлэх ажлыг 21 аймаг, 330 суманд хийж 2017 оны 5 дугаар сарын байдлаар нийт 487679 нэгж талбарыг хамруулаад байна. Тус програм хангамжийг 2017 оны 12 дугаар сарын 18-наас аймаг, нийслэлийн газрын албаны албан хэрэгцээнд бүрэн нэвтрүүлж ажиллаж эхэлсэн. "Газрын харилцааны талаар иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээ, лавлагааны цахим систем байгуулах" ажил хийгдэж байна.

Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийн 55 хувийг 1:25000-ны масштабтай байр зүйн зургаар зурагжуулах ажил, 63 сум, суурин газарт GNSS (GPS)-ийн байнгын ажиллаагаатай суурин станц байгуулах ажил, өндрийн I ангийн сүлжээг шинээр байгуулах ажил, газар зүйн нэрийн тодруулалтыг улсын хэмжээнд хийх зэрэг ажлуудын техник, эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулж байна.

Геодезийн сүлжээний эхлэл цэгийг байгуулах газрыг улсын тусгай хэрэгцээнд авах тухай асуудлыг Засгийн газрын 2017 оны 9 дүгээр сарын 13-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэн дэмжиж, 254 дүгээр тогтоолоор баталсан. Аймаг, нийслэлийн газрын кадастрын мэдээллийн санг өндөр, тусгагийн нэгдсэн тогтолцоонд шилжүүлж засварлан улсын кадастрын нэгдсэн мэдээллийн системд холбож, үйлчилгээнд нэвтрүүлэх ажлыг 21 аймаг, 330 суманд хийж, нийт 488679 нэгж талбарыг хамруулаад байна. /40 хувь/

2.82. Улаанбаатар хотыг хөгжүүлэх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Нийслэлийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг Засгийн газар 2017 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн.

Улаанбаатар хотын нутаг дэвсгэрийн бүсчлэлийн хуулиар зохицуулах харилцааг Хот байгуулалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд тусгах нь зүйтэй гэж үзэн Хот байгуулалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж байна. "Улаанбаатар хотын ерөнхий төлөвлөгөөний тодотголын дагуу бүсчлэлийн нарийвчилсан зураг төсөл", "Улаанбаатар хотын нутаг дэвсгэрийн бүсчлэлийн дүрмийн төсөл"-ийг боловсруулав.

"Улаанбаатар хотын газар дээрх болон доорх инженерийн шугам сүлжээний зураглал хийх" ажлын хүрээнд нийслэлийн 9 дүүрэгт "Топсүрвэй", "Геомастер", "Эй Эс Эм" ХХК-ийн түншлэл газар дээрх болон доорхи инженерийн шугам сүлжээний зураглалын ажлыг бүрэн гүйцэтгэж, ажлыг хүлээн авсан. /40 хувь/

2.83. Улаанбаатар хотыг хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөөтэй уялдуулан "Гудамж", "Дугуйн зам" дэд хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: "Улаанбаатар хотыг 2020 он хүртэл хөгжүүлэх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний тодотгол, 2030 он хүртэл хөгжлийн чиг хандлагын баримт бичгийг дүгнэх

хот байгуулалтын үнэлгээ", "Улаанбаатар хотыг 2040 он хүртэлх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний концепцийн Улаанбаатарын бүс, хот орчмын хот төлөвлөлтийн суурь судалгаа"-ны ажлуудыг нэгтгэн боловсруулж байна.

"Улаанбаатар хотыг 2020 он хүртэл хөгжүүлэх хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний тодотгол, 2030 он хүртэлх хөгжлийн чиг хандлага"-ын баримт бичгийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг Засгийн газрын 2016 оны 174 дүгээр тогтоолоор баталсан. Үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд 2016 онд хэрэгжүүлж эхлэхээр 34 төсөл арга, хэмжээ туссан бөгөөд 32 төсөл арга хэмжээ улс, нийслэлийн төсөв болон гадаадын зээлийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжиж эхэлсэн. 2017 онд 82 төсөл арга хэмжээ хэрэгжихээс 46 төсөл арга хэмжээний хөрөнгийн эх үүсвэр шийдэгдэн улс, нийслэл, гадаадын зээл тусламжаар хэрэгжүүлж байна.

Улаанбаатар хотыг 2020 он хүртэл хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөөтэй уялдуулан Нийслэл хотын гудамж, замын хөдөлгөөнд унадаг дугуйн хэрэглээг бий болгох, аюулгүй зориулалтын замтай болох, үүнтэй холбоотой хотын гудамжны зохион байгуулалт тохижилтыг иж бүрэн сайжруулах ажлыг хийж байна. Хотын төвийн хэсэгт 220,0 км, Туул голын дагуу 380,0 км, Сэлбэ голын дагуу 17,0 км замын зураг төслийг боловсруулах, хотын төвийн хэсэгт угсралтын ажлыг зохион байгуулах төсөв батлагдсан. 2017 онд дугуйн замын трассын судалгаа, унадаг дугуйн замын тохижилтын зураг төсөл боловсруулах ажлыг нийт 350.2 км-т хийж гүйцэтгэснийг хүлээн авч хянан баталсан.

"Улаанбаатар хотын барилгажсан талбайн 1:5000, Багануур, Багахангай, Налайх дүүргүүдийн 1:10000 масштабтай газар хөдлөлийн бичил мужлалын зураг хийх" зөвлөх үйлчилгээний гүйцэтгэгчээр "ШУА-ийн Одон орон геофизикийн судалгааны төв" шалгарч, ажлыг бүрэн дуусгасан бөгөөд захиалагчийн зүгээс гэрээг дүгнэж, эцсийн тайланг хянаж байна. "Улаанбаатар хотын бүсчлэлийн төлөвлөлт, инженер-геологийн судалгаа, газар хөдлөлтийн болон газар дээрх, доорх зураглал хийж, мэдээллийн сан үүсгэх" /ХБГХ-2012-07/ төслийн хүрээнд нийт 5 багц ажлын 4 багц ажил нь дууссан бөгөөд захиалагчаас эцсийн тайланг хянаж, актаар хүлээн авсан. /40 хувь/

2.84. Улаанбаатар хот, аймгийн төвүүдийн ногоон байгууламжийг 3 дахин нэмэгдүүлэх бодлого баримтална.

Биелэлт: Хот, суурины ногоон байгууламжийн тухай хуулийн төслийг боловсруулж байна. Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ шаардлагын тандан судалгааны ажлыг гүйцэтгэн эцэслэн боловсруулсан бөгөөд хуулийн төслийг БХБСайдын зөвлөлийн 2018 оны 10 дугаар сарын 15-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлсэн. Хурлаас тусгайлсан хуулийн төсөл боловсруулах шаардлагагүй, Хот байгуулалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд тусгах нь зүйтэй гэж үзсэн. /0 хувь/

2.85. Улаанбаатар хот болон томоохон хотуудыг дахин төлөвлөж, хөгжүүлэх бодлогын хүрээнд барилга байгууламжийг шинэчлэх, гэр хорооллын дахин төлөвлөлтийн төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, агаарын бохирдлыг бууруулах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: "Гэр хорооллын газрыг дахин төлөвлөн барилгажуулах төсөлд оролцогчдын хооронд байгуулах гурван талт гэрээний үлгэрчилсэн загвар", "Ашиглалтын шаардлага хангахгүй нийтийн зориулалттай орон сууцны барилгыг буулган шинээр барих төсөлд оролцогчдын хооронд байгуулах гурван талт гэрээний үлгэрчилсэн загвар"-ыг Барилга, хот байгуулалтын сайдын 2016 оны 7 дугаар сарын 05-ны өдрийн 125 дугаар тушаалаар батлав.

"Хот, суурин газрыг дахин хөгжүүлэх үйл ажиллагааны нөхөх олговор олгох журам"-ыг Засгийн газрын 2018 оны 222 дугаар тогтоолоор, "Гэр хорооллын газрыг дахин

зохион байгуулах зорилгоор өмчлөгч, эзэмшигч газраар хувь нийлүүлэх журам"-ыг Засгийн газрын 2018 оны 341 дүгээр тогтоолоор тус тус батлав.

Хөшигийн хөндийд баригдах /Аэросити/ шинэ хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний тодотголыг Засгийн газрын 2019 оны 1 дүгээр сарын 16-ны өдрийн хуралдаанаар батлав.

Архангай аймгийн төв Цэцэрлэг хот, Завхан аймгийн төв Улиастай хот, Өвөрхангай аймгийн төв Арвайхээр хот, Хэнтий аймгийн төв Өндөрхаан хот зэрэг хотуудын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулах ажлууд хийгдэж байна. Ховд, Төв, Дорнод хотуудын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө, Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд газрыг түшиглэн хөгжих Багануур хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөнд тодотгол хийж байна.

2017, 2018 онд нийтийн зориулалттай орон сууцны барилгын ашиглалтын шаардлага хангахгүй лифтийг шинэчлэх ажлын хүрээнд 160ш лифтийг угсрав. /40 хувь/

2.86.Хот, суурин газруудад шинээр баригдах орон сууцны хорооллын инженерийн хангамжийн шугам сүлжээний техникийн шийдлийг хонгилын системээр төлөвлөн, үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Аймаг, сум, суурин газруудын инженерийн хангамжийн эх үүсвэр, шугам сүлжээ, барилга байгууламжийн төлөвлөлт, ашиглалтын байдлын нэгдсэн мэдээлэл, хэрэгжилт судалгааг авч байна. Аймгийн төвүүдийн инженерийн шугам сүлжээний өргөтгөл, шинэчлэлтийн ажлын хүрээнд "Өмнөговь, Дорноговь аймгийн хот байгуулалт, хилийн ойролцоо суурин газруудын хөгжлийн G0204-МОН төсөл"-ийн хүрээнд Даланзадгад, Сайншанд, Гурвантэс, Замын-Үүд, Цогтцэций сумдад 1х1000 м3 усан сан, 3х100 м3, 5,2 км цахилгаан дамжуулах шугам, гүний худаг 3, цэвэр усны 32,71 км, бохир усны 18,39 км шугам, дулааны 5,7 км шугам бохир ус цэвэрлэх байгууламж, ус түгээх байр 9 ш барьж, гэр хороололд 4,7 км бохир усны шугамын ажил хийгдэж, 4 ш бохир усны насосны станц барьж, 3 ш дулаан дамжуулах төв, 3 ш дизель цахилгаан үүсгүүр ашиглалтад орсон. Сайншанд, Цогтцэций, Гурвантэс суманд 6 км хатуу хучилттай авто зам, 1,8 км үерийн далан барьж, ашиглалтад оруулсан. Ханбогд суманд 4,84 км цэвэр усны шугам, 8,7 км бохир усны шугам, 5,5 км цахилгаан дамжуулах шугам, 2 км дулааны шугам, 2 ш ус түгээх байр, бохир ус цэвэрлэх байгууламж барьж, ашиглалтад оруулсан.

Аймгийн төвүүдийн инженерийн шугам сүлжээний өргөтгөл, шинэчлэлтийн ажлыг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд өмнөх онуудаас 2018 онд 19.07 тэрбум төгрөгийн 14 төсөл арга хэмжээ он дамжин хэрэгжиж байгаа бөгөөд ажлын гүйцэтгэл 90 хувьтай байна.

2016 онд Монгол Улсын Засгийн газар, Австри Улсын Засгийн газар хоорондын хэлэлцээрээр Австрийн засгийн газрын хөнгөлөлттэй зээлээр (7.0 сая евро) Австри Улсын шугам доторлогооны техник, технологийг нэвтрүүлэх төслийг хэрэгжүүлэхээр шийдвэрлэсэн бөгөөд 2017 онд Австрийн компанийн төлөөлөл ирж Улаанбаатар хотын цэвэр, бохир усны магистраль шугамуудын ашиглалтын байдалтай танилцан, эхний ээлжинд доторлогоо хийх ган шугамнуудын сонголт хийсэн. 2018 оны эхний хагас жилд доторлогоо хийх машин механизмыг нийлүүлж Улаанбаатар хотод ус хангамжийн 12,5 км шугам сүлжээг доторлох гэрээ байгуулж, ажил эхэлсэн, хуваарийн дагуу ажил хийгдэж байна.

Гэр хорооллын дахин төлөвлөлтийн хүрээнд "Баганат өргөө" ХХК нь Баянзүрх дүүргийн 8, 16-р хорооны нутаг дэвсгэрт "Баганат хороолол" төслийг хэрэгжүүлсэн. Төслийн хүрээнд инженерийн шугам сүлжээ дулаан, цахилгаан, ус хангамжийн шугам сүлжээг 1360 м газарт туннелийн системд барьсан. Стандарт боловсруулахаар судалгаа хийж байна. /40 хувь/

2.87.Барилга байгууламжийн өөрийн өртгийг бууруулах, барилгын үйлдвэрлэлийн хугацааг уртасгах, барилгын жинг хөнгөрүүлэх, дулаан алдагдлыг бууруулах, галд тэсвэрлэлтийг сайжруулахад чиглэсэн барилгын материалын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх бодлого боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Угсармал барилгын үйлдвэрлэлийг дэмжих арга хэмжээний хүрээнд Хөгжлийн банкнаас санхүүжигдсэн "Эрэл" ХХК-ийн БҮК-1 үйлдвэр нь 2017 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдөр нээлтээ хийсэн болно. БХБСайд 2018 оны 5 дугаар сарын 24-ны өдрийн 01/2050 тоот албан бичгээр үндэсний үйлдвэрийг дэмжин хамтарч ажилахыг хүсэн нийт аймаг, нийслэлийн удирдлагууд болон яам, агентлагуудад зөвлөмж хүргүүлсэн.

Дотоодын түүхий эдийг ашигласан хямд өртөгтэй үйлдвэрийг байгуулах аж ахуй нэгжийг бодлогоор дэмжин ажиллаж байна. Нийслэлийн дулааны шугам сүлжээний дулаалгын ажилд зөвхөн дотоодын чулуун хөвөн үйлдвэрлэгч компанийн материалыг авч ашиглах талаар тусгаад байна. "Эрдэсплазм" ХХК-ий шилний төслийг дэмжиж Барилга, хот байгуулалтын яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын 2018 оны 2 дугаар сарын 09-ний өдрийн 03/516 албан бичгээр Хөгжлийн банкинд саналаа хүргүүлэв.

Монгол Улсын Хөгжлийн банкны ТУЗ-ын хурлаар "Вестерн Холд" ХХК-ийн Ховд аймагт цементийн үйлдвэр байгуулах төсөл дэмжигдэн 28 сая.ам долларын зээлийн гэрээ байгуулагдсан. Вестерн Холд ХХК-ийн "Ховд Эко Цемент" үйлдвэрийн барилга байгууламжийн ажлаа 2019 оны 03 дугаар сараас эхлүүлэхээр төлөвлөгөө гарган, бэлтгэл ажлуудыг хангаад байна. Баян-Өлгий аймагт цементийн тээрмийн үйлдвэр 2018 онд баригдаж ашиглалтад орсон. Энэ үйлдвэр ашиглалтад орсоноор 1 тонн цемент 70-80 мянган төгрөгөөр хямдарч, 1 уут цемент 13000 төгрөгөөр борлуулагдаж байна. /40 хувь/

2.88.Хот, суурин газруудын газар хөдлөлтийн үйлчлэлийн давтамж, эрчмийг шинэчлэн тогтоож, барилга байгууламжийн төлөвлөлтөд тусгах, ашиглагдаж байгаа барилга байгууламжуудын бат бэх, найдвартай байдлыг сайжруулах арга хэмжээг төлөвлөж, үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: "Газар хөдлөлтийн гамшгаас хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны тухай" Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн 2018 оны 4 дүгээр сарын 18-ны 17/02 дугаар зөвлөмж, "Монгол Улсын Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай" Улсын Их хурлын байнгын хороодын хамтарсан 2018 оны 5 дугаар сарын 09-ны 05/13 дугаар тогтоолын дагуу Засгийн газар 2018 оны 7 дугаар сарын 4-ний өдөр хуралдан 206 дугаар тогтоолыг нууцын журмаар батлав.

"Аймаг, сум, суурингуудын нутаг дэвсгэрт газар хөдлөлийн бичил мужлалын зураглал хийх, газар хөдлөлийн эрсдэлийг тодорхойлоход чиглэсэн инженер-геологи, гидрогеологи, газар хөдлөлт, техникийн судалгааны ажил"-ыг Барилга хот байгуулалтын яамны захиалгаар Одон орон, геофизикийн хүрээлэн 2012 оноос эхлэн хийж гүйцэтгэж байна. Нийт 12 аймагт хээрийн судалгааны ажлыг 4 үе шаттайгаар хийж, гүйцэтгэлийн үнэлгээ дүгнэлтийг Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар хийж дуусгасан. Эцсийн шатны тайланг Барилга, хот байгуулалтын яамны Шинжлэх ухаан техник технологийн зөвлөлийн хурал, Барилга, хот байгуулалтын сайдын зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэн дэмжигдсэн.

2018 оны байдлаар ашиглалтын шаардлага хангахгүй, газар хөдлөлтөд тэсвэргүй нь тогтоогдсон нийтийн орон сууцны зориулалттай барилга нийслэлд 349, орон нутагт 702, үүнээс мэргэжлийн хяналтын байгууллагаас ашиглахыг хориглосон нийслэлд 234, орон нутагт 221 барилга байна. Нийслэлээс ашиглалтын шаардлага хангахгүй орон сууцны барилгуудыг дахин төлөвлөлтөд оруулахаар 131 барилгыг 45 багц болгон

хэсэгчилсэн төлөвлөгөөг хийж, сонгон шалгаруулалт явуулснаас 19 багцын 60 барилгыг буулгаж шинээр барих төслүүд хэрэгжиж байна.

2017 онд нийтийн зориулалттай орон сууцны 63 барилгад биет хэмжилт, судалгаа хийж газар хөдлөлтөд тэсвэрлэх чадварын үнэлгээ хийж паспортжуулсан. 2018 онд 2 эмнэлэг, 6 сургууль, 11 цэцэрлэг дээр биет судалгаа хийгээд байна. Судалгааны үр дүнгээр норм, норматив, газар хөдлөлтийн эрчмийн шаардлага хангасан, газар хөдлөлтөд тэсвэртэй 2 барилга, зураг төсөл боловсруулж, нэмэлт туршилт судалгаа хийх шаардлагатай 2, хүчитгэлийн зураг, техникийн шийдэл, гүйцэтгэх ажлыг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх шаардлагатай 14, хийц, бүтээц нь ослын байдалтай, норм, нормативийн шаардлагыг хангахгүй, газар хөдлөлтөд тэсвэргүй 25 барилгыг тогтоож, "Ашиглалтын шаардлага хангахгүй нийтийн зориулалттай орон сууцны барилгыг буулган шинээр барих үйл ажиллагааны журам"-ын дагуу хяналтын байгууллагад хүргүүлсэн.

Нийслэл хотын хэмжээнд 2018 оны төсөвт 50 сая төгрөгөөр паспортжуулалтын ажил хийхээр суусан бөгөөд уг ажлын хүрээнд 2 эмнэлэг, 6 сургууль, 11 цэцэрлэг дээр биет судалгаа одоогийн байдлаар хийгээд байна.

Нийслэлийн Засаг даргын 8 удаагийн захирамжаар нийслэлийн 6 дүүргийн 129 барилгыг дахин барилгажуулах тухай шийдвэр гарсан. Эдгээр 129 барилгыг багц болгон төсөл хэрэгжүүлэгчийг сонгон шалгаруулах нээлттэй урилгыг зарласнаар одоогийн байдлаар 15 багцад төсөл хэрэгжүүлэгч шалгарч журмын дагуу дахин төлөвлөлтийн ажил явагдаж байна. Төсөл хэрэгжиж байгаа 15 багцын 48 барилга байна. Үүнээс 11 барилгыг буулган, шинээр 3 барилга баригдаж ашиглалтад орсон байна. /40 хувь/

2.89.Нийтийн аж ахуйн талаар төрөөс баримтлах нэгдсэн бодлогыг хот, суурин газрын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөтэй уялдуулан боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Төрөөс нийтийн аж ахуйн талаар баримтлах бодлогын баримт бичиг боловсруулахад шаардлагатай материал цуглуулах, судалгаа хийж эхний байдлаар төслийг боловсруулав.

Нийтийн аж ахуйн салбарт хэрэгжүүлсэн төсөл, хөтөлбөрийн нийт зээл, зээлийн хүүгийн тооцоог 2016 оны 12 дугаар сарын 31-ны байдлаар нэгтгэсэн. Цаашид авах арга хэмжээний тухай Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн танилцуулга, төслийн нөлөөллийн шинжилгээ хийв. /40 хувь/

2.90.Улаанбаатар хотод шинээр төлөвлөж байгаа орон сууцны хорооллын унд-ахуйн хэрэглээний цэвэр усыг тусад нь төлөвлөх, гарсан бохир усыг саарал усны стандартын шаардлагад нийцүүлэн дахин боловсруулж, ариутгах татуургын системд технологийн зориулалтаар болон ногоон байгууламжийн усалгаанд ашиглах зэрэг техникийн шийдлийг зураг төсөлд тусгаж, хэрэгжүүлэх ажлыг эхлүүлнэ.

Биелэлт: Бохир усыг цэвэршүүлэн ариутгах татуургын систем, ногоон байгууламжийн усалгаанд ашиглах зорилгоор стандартын төслийг эхний хувилбараар боловсруулж, 2016 оны 12 дугаар сарын 21-нд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам, Эрүүл мэндийн яам, Стандарт хэмжил зүйн газар, ШУТИС зэрэг холбогдох байгууллагуудын дунд хэлэлцүүлэг зохион байгуулан, хэлэлцүүлэгт оролцогсдын саналыг тусган стандартын төслийг боловсруулж, батлуулав. Мянганы сорилтын сангийн төслийн хүрээнд Төв цэвэрлэх байгууламжийн цэвэрлэсэн усыг дахин боловсруулан дулааны станцад ашиглах "Ус дахин боловсруулах" үйлдвэрийг барихаар ажиллаж байна. Төсөл 2020 он хүртэл үргэлжилнэ. Цэвэрлэх байгууламжаар цэвэрлэсэн усыг ариутгах татуургын технологийн хэрэгцээнд, суултуур зайлах, нүүрс угаах, зам талбайн тоос дарах зэрэг арга хэмжээнд ашиглахаар "Дахин ашиглах цэвэрлэсэн ус. Техникийн

ерөнхий шаардлага. MNS 6734:2018 стандартыг, мөн цэвэрлэх байгууламжаар цэвэрлэсэн усыг газар тариалан, ногоон байгууламжийн усалгаанд ашиглахаар MNS ISO 16075 багц стандартын төслийг СХЗГ-ын 2018 оны 10 дугаар сарын 18-ны өдрийн хурлаар хэлэлцүүлж, батлуулав. /40 хувь/

2.91. Хот, суурин газрын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөтэй уялдуулан гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулалтаар Улаанбаатар хот болон бусад томоохон хот, суурин газрын цэвэрлэх байгууламжийг үе шаттай шинэчлэх ажлыг эрчимжүүлнэ.

Биелэлт: “Буянт-Ухаа” орон сууцны хорооллын 20000 м3 бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн зураг төсөл, барилга угсралтын ажил”-ын зураг төсвийг экспертизээр батлуулж, барилга угсралтын ажлыг 2013.11.27-нд эхэлсэн. Ажлын гүйцэтгэгчээр БНТУ-ын “НСС” компани, “Эртугрул” компаниудын түншлэл ажиллаж байна. Цэвэрлэх байгууламжийн барилга угсралтын ажил бүрэн дуусч 2018 оны 11 дүгээр сарын 06-ны өдөр Барилга байгууламж ашиглалтад оруулах комисс ажиллаж уг байгууламжийг ашиглалтад хүлээлгэн өгөв.

“Улаанбаатар хотын Төв цэвэрлэх байгууламжийн лагийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” Засгийн газрын 2018 оны 73 дугаар тогтоол гарч Лагийг үнэргүйжүүлэх, халдваргүйжүүлэх арга хэмжээг үе шаттай хэрэгжүүлж байна. Цэвэрлэх байгууламжийн лагийн талбайд хуримтлагдсан лагийн хортой бодисуудын агууламжийг бууруулах, үнэрийг арилгах зорилгоор эрдэмтдийн баг ОХУ-ын ЕАП маркийн биоидэвхижүүлэгч бодисыг ашиглан нийт 150000 м2 талбай бүхий 44 карт дахь лагийг боловсруулж, эрүүлжүүлэн хоргүйжүүлж үнэрийг бүрэн арилгасан. Лаг боловсруулах судалгааг 3 ангилан хийхээр төлөвлөж, эхний ээлжинд гэр хорооллын айл, өрхийн болон цэвэрлэх байгууламжийн лагийн судалгаа хийгдсэн. Улаанбаатар хотын төв цэвэрлэх байгууламжид лагийг бүрэн боловсруулахаар зураг төсөлд тусгагдсан. Монгол эрдэмтний зохион бүтээсэн Гумины бодисыг ашиглан Төв цэвэрлэх байгууламжийн лагийн үнэрийг саармагжуулах ажлыг 2018.04.19-нөөс эхлэн 2018.06.08-ныг хүртэлх хугацаанд гүйцэтгэсэн. Лагийг үнэргүйжүүлэн бордоо хийх, хөрс боловсруулах ажлуудыг 2018.06.08-наас эхлэн хэрэгжүүлэн ажиллаж байна. Мөн цэвэрлэх байгууламжийн үнэр тархалтын судалгааны ажлууд хийгдэж байна.

“Дархан хотын бохир усны менежментийн төсөл”-ийн хүрээнд цэвэрлэх байгууламж болон бохирын 7.4 км, дулааны 1.3 км шугам хоолой, дулааны 3-р насос станцын тоног төхөөрөмж, цахилгааны тоноглолыг хамт шинэчилэх ажлын гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах үнэлгээний ажил хийгдэж байна.

АХБ-ны хөнгөлөлттэй зээлийн “Зүүн өмнөд говийн хот байгуулалт, хилийн ойролцоо суурин газрын хөгжлийн төслийн нэмэлт санхүүжилтийн төсөл”-ийн хүрээнд нийт 4 аймгийн цэвэрлэх байгууламж шинээр барьж байна.

- Өвөрхангай аймгийн Арвайхээр сумын цэвэрлэх байгууламжийн барилга угсралт, тоног төхөөрөмжийн угсралтын ажил бүрэн хийгдэж 2018 оны 11 дүгээр сарын 15-ны өдөр байнгын ашиглалтад оруулсан.
- Өмнөговь аймгийн Даланзадгад сумын цэвэрлэх байгууламжийн барилга угсралтын ажлын хүрээнд ЦДАШ-ын угсралт, дэд өртөөний барилга, трансформаторын угсралтын ажил бүрэн хийгдэж, барилга байгууламжийг байнгын ашиглалтад оруулсан.
- Архангай аймгийн Эрдэнэбулган сумын цэвэрлэх байгууламжийн захиргаа аж ахуй, харуулын байр, үйлдвэр, лаг боловсруулах цех, бохир усны насосны станц, дренажны станц, механик цэвэрлэгээний барилгуудын угсралтын ажил хийгдсэн. Барилгын ажил төлөвлөсөн хуваарийн дагуу хийгдэж байна. Нийт барилгын ажлын гүйцэтгэл 40 хувь.

- Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын цэвэрлэх байгууламжийн зураг төслийг шинэчлэн магадлалаар 2018 оны 4 дүгээр сарын 10-ны өдөр батлуулсан. Тендерийн баримт бичгийг монгол, англи хэл дээр боловсруулан гүйцэтгэгч сонгон шалгаруулж, БНТурк Улсын "Эйч Эн Си" компанитай 2018 оны 12 дугаар сард гэрээ байгуулан ажлыг эхлүүлээд байна. /40 хувь/

2.92.Цэвэрлэх байгууламжаар цэвэрлэсэн ус болон хөрсний усыг үйлдвэрийн технологийн хэрэгцээнд ашиглах боломжийг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Хур борооны усны багц стандартын төслийг боловсруулж, стандартчиллын техникийн хорооны 2017 оны 5 дугаар сарын 11-ний өдрийн хурлаар хэлэлцүүлэн, гишүүдийн саналыг тусган төслийг эцэслэн боловсруулсан. Хөрсний усыг үйлдвэрийн технологийн хэрэгцээнд ашиглах чиглэлээрх судалгааны ажлыг ШУТИС-ийн багш нартай хамтран эхлүүлэхээр бэлтгэж байна.

Төв цэвэрлэх байгууламжаас гарсан бохир усыг дахин боловсруулж, цэвэрлэсэн усыг ашиглах зорилго бүхий "Хаягдал ус дахин боловсруулж үйлдвэрийн хэрэгцээнд ашиглах төсөл"-ийг АНУ-ын "Мянганы сорилтын корпорац"-аас /МСК/ Тетра Тех төслийн баг боловсруулж ашиглах судалгаа, техникийн тайланг БХБЯ-ны ШУТЗ-ийн 2017.10.27-ний өдрийн хурлаар хэлэлцүүлэн дэмжигдсэн. Уг төслөөр Дулааны цахилгаан станцуудын /ТЭЦ-3, ТЭЦ-4 станцуудын/ гүний усны хэрэглээг бууруулах, шинээр баригдах төв цэвэрлэх байгууламжтай залгуулан 50000 м3/хоногийн хүчин чадал бүхий бохир ус дахин боловсруулах байгууламжийг барьж байгуулахаар төлөвлөсөн ба нөөцийн сав, шахуурга станц болон дамжуулах шугам хоолой зэрэг дэд бүтцийг зураг төсөл, угсралтын ажлын хамт төлөвлөсөн.

Цэвэрлэгдсэн усыг усалгаанд ашиглах заавар багц стандартын төсөл"-ийг "Ус хэлц" ТББ боловсруулан Стандартчлалын техникийн хорооны 2018 оны 10 дугаар сарын 18-ны хурлаар хэлэлцүүлэн дэмжигдэж, батлагдсан.

Ахуйн бохир усны цэвэрлэх байгууламжийн цэвэрлэсэн усыг дахин ашиглах "Цэвэршүүлсэн усыг дахин ашиглах" стандартын төслийг Стандарт, хэмжил зүйн газрын дэргэдэх Байгаль орчны стандартчилалын техникийн хорооны 2018 оны 7 дугаар сарын 04-ний өдрийн хурлаар хэлэлцээд "Дахин ашиглах цэвэрлэсэн ус. Техникийн шаардлага" MNS 6734 : 2018 стандартыг баталсан. /70 хувь/

2.93.Утасгүй интернетийн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, амралт, зугаалгын бүс, номын санд ашиглах боломжийг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Интернэтийн үйлчилгээ хүрээгүй Сэлэнгэ аймгийн Хушаат, Увс аймгийн Тэс, Говь-Алтай аймгийн Дэлгэр, Архангай аймгийн Хашаат суманд тус тус бага оврын сансрын холбооны системийг ашиглан интернэтийн үйлчилгээг 2017 оны 2 дугаар улиралд бүрэн ашиглалтанд хүлээлгэн өгөв. 2017 оны 11 сараас хойш нийт 66 сумын Засаг даргын Тамгын газар, эмнэлэг, сургуулийн ойр орчимд утасгүй интернетийн үйлчилгээг хүргэв.

Алслагдсан 4 цэгт үүрэн холбооны техникийн тоног төхөөрөмж байрлах стандарт шаардлага хангасан байр, цамхаг, дэд бүтэц байгуулах гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулсан бөгөөд Увс аймгийн Зүүнхангай, Сэлэнгэ аймгийн Баруунбүрэн, Хөвсгөл аймгийн Ханх, Рэнчинлхүмбэ сумдад дэд бүтцийг байгуулан үйлчилгээг бүрэн хүргэсэн.

/70 хувь/

2.94. Улаанбаатар хотын цэвэр усны хангамжийг сайжруулах ажлын хүрээнд Туул, Сэлбэ, Дунд голын урсацыг нэмэгдүүлж, эргийн дагуу олон нийтийн соёл, амралтад зориулсан тохилог орчныг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: “Туул, Сэлбэ голын орчныг сэргээн сайжруулах төсөл” арга хэмжээний 2293 м газарт хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөний ажлын зураг төсөл хийгдэж 214.5м газарт бүтээн байгуулалтын ажил хийгдсэн.

Туул, Сэлбэ голын орчныг сэргээн сайжруулах ажлын хүрээнд: Сэлбэ голын Их тойруугийн гүүрнээс боомт бүхий тунгаагуур хүртэлх 2028 м газарт урсацыг нэмэгдүүлэх, эргийн дагуу тохижилтын ажлын зураг төсвийг нийслэлийн төсвийн хөрөнгө 567 сая төгрөгөөр боловсруулж магадлалын ерөнхий дүгнэлт хийгдсэн.

Нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газраас “Туул усан цогцолбор”-ын ТЭЗҮ-ийг боловсруулах ажлыг 2016 онд зохион байгуулан, уг ажилд нийт 3 тэрбум төгрөг төлөвлөж, БНСУ-ын “Юу Шин”, Монголын “Престиж” ХХК хамтран “Туул усан цогцолбор”-ын ТЭЗҮ-г боловсруулан хараат бус шинжээчдийн болон улсын экспертизийн дүгнэлт гаргуулсан. ТЭЗҮ-ийн дагуу холбогдох зураг төсөл, техникийн ажлыг гүйцэтгэж байна.

/40 хувь/

2.95. Улаанбаатар хотын орон сууцны хороолол, нийтийн үйлчилгээний төвүүдийн дэргэд газар доорхи болон давхар зогсоол барьж, авто зогсоолыг хоёр дахин нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: Авто зогсоолын тухай хуулийн үзэл баримтлал, төслийг боловсруулж байна. Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ шаардлагын тандан судалгааны ажлыг гүйцэтгэн эцэслэн боловсруулсан бөгөөд хуулийн төслийг БХБСайдын зөвлөлийн 2018 оны 10 дугаар сарын 15-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэн тусгайлсан хуулийн төсөл боловсруулах шаардлагагүй, Хот байгуулалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлтэй уялдуулах нь зүйтэй гэж үзсэн. Хот байгуулалтын тухай хуулийн үзэл баримтлалыг батлуулахаар ажиллаж байна. **/0 хувь/**

2.96. Улаанбаатар хотын Сэлбэ, Баянхошуу дэд төвүүдийн инженерийн шугам сүлжээг барьж байгуулах ажлыг дуусгана.

Биелэлт: Улаанбаатар хотын “Гэр хорооллыг хөгжүүлэх, хөрөнгө оруулалтыг дэмжих хөтөлбөр” төслийн хүрээнд Монгол Улсын ЗГ, АХБ, Европын хөрөнгө оруулалтын банкны санхүүжилтээр нийтдээ 106.1 сая.ам.долларын хөрөнгө оруулалтын ажил 2017-2022 онд хэрэгжих бөгөөд энэ хугацаанд төслөөр Дэд төвийн барилга, 240 хүүхдийн цэцэрлэг, Бизнес инкубатор, мэргэжил сургалт үйлдвэрлэлийн төв, үерийн хамгаалалтын сувгийн ажил, дулааны станц, шугамын өргөтгөл, авто зам, инженерийн шугам сүлжээний барилга угсралтын ажил хийгдэхээс энэ 2018 оны ажил гэрээний дагуу хугацаандаа хэрэгжсэн. 2018 оны 11 дүгээр сарын байдлаар:

Баянхошуу дэд төвд: Барилга угсралтын ажлыг эхлүүлэх НХТЕТГ-ын 2018.04.25-ны өдрийн 104/2018 тоот зөвшөөрлийг авч, ажлыг эхлүүлэн, цэвэр ус дамжуулах шугам, 2-р өргөлтийн насос станцын зураг төслийг “Хайдро Дизайн Прожект” ХХК гүйцэтгэсэн. 1000м³ хүчин чадалтай усан сангийн төмөрбетон хийцийн цутгалт бүрэн хийгдсэн. Q=1.042т³/мин х 69 мН хүчин чадалтай ажлын 2, нөөцийн 1 насос бүхий насос станцын барилга угсралтын ажил бүрэн хийгдсэн, ирэх онд урин дулаан орохоор дотор засал болон тоног төхөөрөмж суурилуулах ажлыг хийж дуусгана. Тоноглолын худалдан авалт, таталтын ажлыг бүрэн хийж гүйцэтгэсэн. 3.65 км урт дамжуулах шугамын суурилуулалтын ажил 95 орчим хувьтай хийгдсэн. 1000м³ багтаамжтай усан сан барих болон дамжуулах шугам хоолойн угсралт суурилуулалт, нийт 4.9 км урттай үерийн

хамгаалалтын сувгийн барилга угсралт, Баянхошуу дэд төвийг төвийн дулааны эх үүсвэртэй холбох 11 магистраль шугамын өргөтгөлийн барилга угсралтын ажлууд хийгдэж, нийт ажил 70 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.

Сэлбэ дэд төвд: 2018 оны барилга угсралтын чөлөөлөгдсөн нэгж талбарыг бүрэн цэвэрлэж, автозам шугам сүлжээний трасст орсон цахилгаан холбооны шугамыг зөөж шилжүүлэх ажлыг хийж дуусган бэлтгэл ажлыг хангасан болно. /40 хувь/

Эрчим хүчний салбарын чиглэлээр:

Улс орны эдийн засгийн аюулгүй байдлын үндэс болсон эрчим хүчний тогтвортой, найдвартай ажиллагааг бүрэн хангаж, экспортын чадамжтай болох нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

2.97. Улс орны эдийн засгийн аюулгүй байдал, тогтвортой хөгжлийн үндэс болсон суурь салбарын тасралтгүй, найдвартай ажиллагааг хангах зорилгоор ашиглалтад байгаа цахилгаан станцуудын хүчин чадлыг өргөтгөх, шинэчлэх ажлыг хэрэгжүүлнэ. /Чойбалсангийн ДЦС, Улаанбаатарын Гуравдугаар ДЦС/

Биелэлт: Дарханы дулааны цахилгаан станцын Турбины шинэчлэлийн төслийн гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах олон улсын хязгаарлагдмал тендерийг 2016 оны 9 дүгээр сарын 30-ны өдөр зарлаж урьдчилан сонгогдсон гурван компанид санал хүргүүлснээс БНХАУ-ын China Energy Engineering Group компани шалгараад байна. Тендерийн саналыг үнэлэн шаардлагад нийцсэн гэж үзэж, санхүүгийн саналыг нээх зөвшөөрөлийг ХБНГУ-ын KFW банк руу хүргүүлээд байна. Монголын талын хувь оролцоо болох 4.3 тэрбум төгрөгийг Засгийн газраас санхүүжүүлсэн. Мөн гэрээний дагуу гүйцэтгэгчид төлөх урьдчилгаа төлбөрийн үлдэгдэл болох 2.0 тэрбум төгрөгийг ХБНГУ-аас шилжүүлэхээр бэлтгэл ажил хийгдэж байна. Төслийн бусад санхүүжилтийг ХБНГУ-ын талаас хийх юм. Төслийг үргэлжлүүлэхэд шаардлагатай зээлийн эх үүсвэр болох 4,5 сая еврогийн зээлийн гэрээг яаралтай эхлүүлэх, нэмэлт 5,1 сая еврогийн зээлийн асуудлыг Засгийн газар, УИХ-ын холбогдох байнгын хороодоор хэлэлцэгдсэн, Улсын Их Хурал 5 сая еврогийн зээлийн хэлэлцээрийг соёрхон баталсан. Төслийн барилга угсралтын ажил 2018 оны 12 дугаар сарын байдлаар 85 хувьтай, санхүүжилт 75 хувьтай хэрэгжиж байна. Гүйцэтгэгчийн зүгээс гэрээний дагуу төслийн ажлыг 2019 оны 5 дугаар сард бүрэн дуусгах төлөвлөгөөтэй байна.

"Эрдэнэтийн дулааны цахилгаан станцын 35 МВт-ын өргөтгөлийн төсөл"-ийн барилга угсралтын ажлын гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулсан бөгөөд гүйцэтгэгчээр БНХАУ-ын Hunan Industrial Equipment Installation компани шалгарсан. Монгол Улсын Засгийн газар, БНХАУ-ын Экспорт Импортын банкны хооронд байгуулсан зээлийн ерөнхий гэрээний дагуу төсөл болон төслийн гүйцэтгэгчээр шалгарсан компанид аудит хийх ажил явагдаж байна. Төслийн урьдчилгаа төлбөрийг төсөвт нэмж суулгах, зураг төслийн ажлыг хүлээн авч магадлан итгэмжилсний дараа барилга угсралтын ажлыг эхлүүлэх тул 2019 онд барилга угсралтын ажил эхлэхээр гүйцэтгэгчийн зүгээс ажил гүйцэтгэх төлөвлөгөө, хуваарийг гарган зураг төслийн ажлыг хийж байна.

Чойбалсангийн Дулааны цахилгаан станцын 50 МВт-ын өргөтгөх төслийг Хөгжлийн банкны зээлээр санхүүжүүлэн хэрэгжүүлэх боломжийг судалж холбогдох материалыг бэлтгэсэн. Банкны шаардлага хангасан ТЭЗҮ, байгаль орчинд нөлөөлөх нөлөөллийн үнэлгээг боловсруулсан ба гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах үнэлгээний хороо байгуулагдан ажиллаж байна.

Гуравдугаар ДЦС-ыг 250 МВт-аар өргөтгөх төслийн бэлтгэл хангах, ажлын даалгавар, техникийн баримт бичиг бэлтгэх ажлын хэсгүүд байгуулагдан төслийн ажлыг

эхлүүлэх, хөрөнгө оруулалтыг шийдвэрлэх талаар ОХУ-ын холбогдох яамдтай хамтран ажиллаж байна. "ДЦС-3" ТӨХК-ийн зүгээс ОХУ-ын "ИНТЕР РАО" компанитай хамтран ажиллаж, төслийн урьдчилсан судалгаа, хөрөнгө оруулалтын тооцоог хийлгэсэн. "ИНТЕР РАО" компаниас 2018.11.05-ны ЭКС/СМ/445 тоотой хэт өндөр үнийн санал ирүүлсэн нь дэмжих боломжгүй нөхцөл байдлыг үүсгээд байна. /40 хувь/

2.98. Монгол Улсын эрчим хүчний хангамжийн найдвартай байдал, өсөн нэмэгдэж байгаа хэрэглээг бүрэн хангах шинэ эх үүсвэрийг барих, Өмнөд говийн уул уурхайн цахилгааны хэрэглээг хангах Тавантолгойн уурхайн нүүрсээр ажиллах цахилгаан станцыг барих асуудлуудыг шийдвэрлэнэ.

Биелэлт: Тавантолгойн 450 МВт-ын ДЦС барих Хөрөнгө оруулалтын гэрээг "Марebuни, Эм Си Эс Пауэр" компанийн түншлэл 2016 оны 6 дугаар сард байгуулсан. Хөрөнгө оруулагчид Оюу толгой компанитай "Цахилгаан эрчим хүч худалдах, худалдан авах гэрээ"-ний нөхцөлөө тохиролцохоор ажиллаж байна. Хэлэлцээр амжилттай болж "Цахилгаан эрчим хүч худалдах, худалдан авах гэрээ" байгуулагдсны дараа санхүүгийн хаалтын гэрээний хэлцэлд орно. Урьдчилсан байдлаар 2017 оны 3 дугаар улиралд санхүүгийн хаалтын гэрээ зурагдаж, зээлдүүлэгчдэд хандахаар төлөвлөн ажиллаж байна. 2017 оны 12 дугаар сарын 11-ны өдөр Марebuни, Эм Си Эс компанийн түншлэл, Рио тинто компанитай уулзахаар төлөвлөж байсан хэдий ч уулзалт тодорхойгүй хугацаагаар хойшлогдоод байна. Засгийн газрын 2018 оны 1 дүгээр сарын 31-ний өдрийн хуралдаанаас "Өмнөд бүсийн эрчим хүчний салбарт хамтран ажиллах гэрээ"-г цуцлах талаар холбогдох арга хэмжээ авч ажиллахыг даалгасны дагуу 2014 оны 8 дугаар сарын 14-ний өдөр Улаанбаатар хотноо байгуулсан "Өмнөд бүсийн эрчим хүчний салбарт хамтран ажиллах гэрээ"-г цуцалсан. Тавантолгойн төсөлд дотоодын хөрөнгө оруулагч Эм Си Эс компани, гадаадын хөрөнгө оруулагчаар Солонгосын КЕПКО компанийг оролцуулахаар санал солилцон ажиллаж байна. Рио Тинто компани уурхайн талбарт цахилгаан станц барих судалгааг эхлүүлсэн. Таван толгойн уурхайд төслийг хэрэгжүүлэх тохиолдолд 2020 оны 3 дугаар сард барилгын ажил эхлэх боломжтой гэж хөрөнгө оруулагч тооцож байгаа ба Оюу толгой компани төслийн талбартаа 2019 онд багтаан эхлүүлэх боломжтой гэж мэдэгдээд байна. Засгийн газрын 2018 оны 12 дугаар сарын 26-ны өдрийн хуралдааны шийдвэрийн хүрээнд Тавантолгойн цахилгаан станцыг барьж ашиглалтад оруулах "Эрчим хүчний эх үүсвэрийн зохицуулалтын тухай гэрээн"-нд гарын үсэг зурав. Гэрээнд Оюутолгой төслийн эрчим хүчийг дотоодын эх үүсвэрээс авах, Тавантолгойн ДЦС-ын хөрөнгө оруулалтын гэрээнд хамтран ажиллах асуудлууд тусгагдсан.

Засгийн газрын 2017 оны 5 дугаар сарын 30-ны өдрийн 158 дугаар тогтоолоор "Багануурын ЦС төслийн ТЭЗҮ-д өөрчлөлт орсонтой холбогдуулан уг төслийг барих-ашиглах-шилжүүлэх төрлөөр хэрэгжүүлэхээр Хөрөнгө оруулалтын газар болон Багануур Пауэр ХХК-ийн хооронд 2015.04.01-ний өдөр байгуулсан концессын гэрээний хүрээнд байгуулагдсан Нүүрс худалдах, худалдан авах гэрээ, Цахилгаан эрчим хүч худалдах, худалдан авах гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах арга хэмжээ авах" үүргийг Эрчим хүчний сайдад өгсний дагуу концессын гэрээний дагалдах гэрээнүүдэд нэмэлт өөрчлөлт оруулахаар ажиллаж байна. Мөн тогтоолоор "Багануурын ЦС төслийн концессын гэрээг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд БНХАУ-ын Экспорт болон зээлийн даатгалын корпорацид явуулах Баталгаажуулах албан бичигт Засгийн газрыг төлөөлж гарын үсэг зурахыг Сангийн сайдад үүрэг болгосон. Ингэснээр төслийн санхүүжилтийн суурь нөхцөлүүд бүрдсэн. Барилга угсралтын ажлыг эхлүүлэх бэлтгэл ажилд ороод байна. Төсөл хэрэгжихтэй холбоотой олон нийт, төрийн бус байгууллагуудаас удаа дараа жагсаал цуглаан хийж, УИХ-ын дарга, Ерөнхийлөгч, Ерөнхий сайд нарт төслийг зогсоох талаар

албан бичиг шаардлага ирүүлсний дагуу энэхүү төслийн ажил түр зогсоод байна. Төслийг Засгийн газрын 2018 оны 7 дугаар сарын 9-ны өдрийн хуралдаанд танилцуулсан бөгөөд хуралдаанаас гэрээнд өөрчлөлт оруулах асуудлыг концесс эзэмшигчтэй хэлэлцээрийн шугамаар шийдвэрлэхийг даалгасан. "Багануур Пауэр" ХХК-тай концессын гэрээнд өөрчлөлт оруулах асуудлаар хэлцэл хийх ажлын хэсгийг байгуулан 2018.11.23-ны өдөр "Багануур Пауэр" ХХК-ийн удирдлагуудтай хэлцлийг эхлүүлж, Монголын талаас төсөл эхэлсэн эхний 4 жилд зуны бага ачааллын үед 1x150МВт, өвлийн их ачааллын үед 2x150МВт, тав, зургаа дахь жилээс 440 МВт болгож Диспетчерийн үндэсний төвийн зохицуулалттайгаар ажиллах саналыг тавьсан. Хятадын тал дээд удирдлагын шийдвэр авахаар түр хойшлуулаад байна.

Баруун бүсэд дулааны цахилгаан станцыг барих хүрээнд Монгол Улсын Хөгжлийн банкны төлөөлөгчид БНХАУ-д ажиллаж "Тэлмэний дулааны цахилгаан станц" төслийн хөрөнгө оруулагч Blue Ocean Corporate Services Limited компани, зээлийн даатгагч SINOSURE корпораци, хөрөнгө оруулалтын зуучлагч Хятадын үйлдвэр худалдааны банк (ICBC), барилгын ажлын гүйцэтгэгч Электрик компани болон Шинэ Азия группын албаны хүмүүстэй ажил хэргийн уулзалт хийж, төслийн санхүүгийн хаалтын гэрээний талаар санал солилцсон. 2018 оны 4 дүгээр сард БНХАУ-ын Хэнань мужийн Шэньюань Электрик компанитай Тэлмэний дулааны цахилгаан станцын төслийн санхүүжилт гүйцэтгэлийн гэрээг байгуулсан. Тус компани Монгол Улсад барилгын ажил явуулах зөвшөөрлийг Хятадын хилийн чанадад барилгын ажил эрхлэх нийгэмлэгээс 2018 оны 05 дугаар сард авсан байна. БНХАУ-ын экспортын зээлийн даатгалын корпораци уг төсөлд зээлийн даатгал хийх албан бичгээ 2018 оны 06 дугаар сард Монгол Улсын Үндэсний хөгжлийн газарт ирүүлсэн. Хөгжлийн банкнаас санхүүжилтийн баталгаа хүлээгдэж байгаа бөгөөд санхүүжилтийн бэлтгэл ажил бүрэн хангагдсан байна.

Дэлхийн банкны Уул уурхайн дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих төслийн дэмжлэгээр "Багануурын хүрэн нүүрсний уурхайн өргөтгөлийн ТЭЗҮ"-ийг Австралийн "Рунгэ Пинкок Минарко" ХХК, "Бал чулуу" ХХК-иуд хамтран боловсруулж Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр хэлэлцүүлэн батлуулсан. Уурхайн өргөтгөлийн ТЭЗҮ-ийг 2016 оны 9 дүгээр сард "Эрдэнэс Монгол" ХХК-д хүлээлгэн өгсөн. Багануурын уурхайн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх төсөлд шаардлагатай хөрөнгө оруулалт, санхүүжилтийн эх үүсвэрийг дотоод, гадаадын хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгөөр шийдвэрлэх асуудлыг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр бэлтгэж байна.

"Шивээ-Овоо" ХК-ийн захиалгаар уурхайн өргөтгөлийн ТЭЗҮ-ийн зураг төслийг Уул уурхайн хүрээлэн урьдчилсан байдлаар боловсруулж зураг төслийн танилцуулгыг "Шивээ-Овоо" ХК болон "Эрдэнэс Монгол" ХХК-д танилцуулж шаардлагатай нэмэлт тодотгол, тооцоо, саналыг тусган эцэслэн боловсруулахаар ажиллаж байна. /40 хувь/

2.99.Шивээ-Овоо, Тэвшийн говь болон бусад нүүрсний ордыг түшиглэн экспортын зориулалттай том чадлын цахилгаан станц, тогтмол гүйдлийн цахилгаан дамжуулах шугам барих төслийг эхлүүлнэ.

Биелэлт: "Шивээ-Овоогийн нүүрсний ордыг түшиглэн барих эрчим хүчний цогцолбор" төслийн ТЭЗҮ-ээр жилд 21 сая тонн нүүрс олборлох хүчин чадалтай уурхай, 5280 МВт-ын хүчин чадал бүхий дэвшилтэт технологи бүхий агаарын хөргөлттэй цахилгаан станц, 660 кВ-ын 1280 км /Шивээ-Овоо-Тяньжин/ тогтмол гүйдлийн цахилгаан дамжуулах шугам бүхий цогцолбор төсөл байхаар төлөвлөсөн ба төслийн нийт хөрөнгө оруулалт урьдчилсан тооцоогоор 6.6 тэрбум ам доллар болж байна. Төслийн ТЭЗҮ боловсруулагдаж дууссан ба БНХАУ-ын Улсын сүлжээ компанийн дотоод хяналтаар хянагдаж, 2017 оны 12 дугаар сарын 20-22-ны өдрүүдэд Улаанбаатар хотод зохион байгуулагдсан хоёр талын хамтарсан ажлын хэсгийн анхдугаар хурлаар ТЭЗҮ-ийг хүлээн

авсан. Эрчим хүчний сайдын тушаалаар Ажлын хэсэг байгуулагдан ТЭЗҮ-ийг судлан дүгнэлт гаргахаар ажиллаж байна.

Хашаат цав, Тэвшийн говийн орд газруудыг түшиглэн том чадлын цахилгаан станц, цахилгаан дамжуулах шугам, нүүрсний уурхай байгуулах төслүүдийн судалгааны ажлуудыг хүлээн авч салбарын Шинжлэх ухаан, технологийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцэн дэмжсэн. Мөн Тэвшийн говийн орд газарт 600 МВт цахилгаан станц барих тусгай зөвшөөрлийг "Могол Пауэр" ХХК-д, Хашаат цавын уурхай дээр 3000 МВт-ын экспортын зориулалттай цахилгаан станц барих тусгай зөвшөөрлийг "Би Эс Юу" ХХК-д тус тус олгосон. /40 хувь/

2.100.Сэргээгдэх эрчим хүчний үйлдвэрлэлийг зохистой харьцаагаар хөгжүүлж, Эгийн голын усан цахилгаан станц барих ажлыг эхлүүлнэ.

Биелэлт: Эгийн голын УЦС төслийн дэд бүтцийг концессын гэрээгээр хэрэгжүүлэхээр Засгийн газрын 2015 оны 5 дугаар сарын 25-ны өдрийн 215 тоот тогтоол гарсан. УЦС-ын дэд бүтцийг байгуулах зорилгоор 220 кВ-ын 72.3 км 2 хэлхээт цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, 110/10 кВ-ын дэд станц, Эрдэнэтийн Говил тосгоноос төслийн талбай хүртэлх 73.9 км авто зам, гүүрийн төслийг 103.0 сая ам.долларт багтаан БНХАУ-ын Чайна Гэжуба групп лимитэд компаниар хийж гүйцэтгүүлэхээр Засгийн газрыг төлөөлж Хөрөнгө оруулалтын газар төсөлд оролцогчтой концессын гэрээг 2015 оны 10 дугаар сарын 21-ний өдөр байгуулсан. Концесс эзэмшигч Чайна Гэжуба групп лимитэд компани 2016 онд барилгын ажлаа үргэлжлүүлэх зорилгоор Монгол Улсад концессын санхүүжилт хийх зөвшөөрөл авахаар БНХАУ-ын Үндэсний хөгжил, шинэчлэлийн хороонд хандсан, ЭГУЦС төслийн талаар ОХУ-тай нэгдмэл ойлголтод хүрэх хүртэл концессын санхүүжилт хийхийг тус хорооноос түр зогсоогоод байна.

Засгийн газрын 2015 оны 458 тоот тогтоолоор БНХАУ-ын Засгийн газраас авах 1.0 тэрбум ам.доллларын зээлийн эх үүсвэрээс 703.4 сая ам.доллараар Эгийн голын 315 МВт-ын УЦС-ыг барьж байгуулах шийдвэр гарч УИХ зээлийн хэлэлцээрийг соёрхон баталсан. Эгийн голын УЦС-ыг барих хөрөнгийн эх үүсвэр болон уг төслийн Байгаль нуурын экосистемд үзүүлэх нөлөөллийн талаар ОХУ-ын талтай нэгдсэн ойлголцолд хүрэх, зөвшилцөх асуудлыг эхний ээлжинд шийдвэрлэхээр ажиллаж байна. ЮНЕСКО болон Дэлхийн өвийн хорооны зөвлөмжийн хүрээнд Байгаль нуурын биологийн олон янз байдалд ЭГУЦС төслөөс үзүүлж болзошгүй нөлөөллийн судалгааны ажлын даалгаврыг боловсруулав.

Эрдэнэбүрэн УЦС-ын ТЭЗҮ-ийг БНСУ-ын хөрөнгө оруулалтаар тус улсын "Ёошин" компани хийж байна. Монгол Улсын Эрчим хүчний яам болон Хятадын Чансу фэнфан Эрчим хүчний тоног төхөөрөмжийн компани хоорондын хамтын ажиллагааны тухай санамж бичиг 2017 оны 4 дүгээр сарын 24-нд байгуулагдсан. Санамж бичгийн дагуу 2017 оны 8 дугаар сард БНХАУ-ын Хятадын Чансу Фэнфан эрчим хүчний тоног төхөөрөмжийн компани өөрийн хөрөнгөөр ТЭЗҮ болон Байгаль орчны үнэлгээг хийлгэж гарсан үр дүнгээр хөрөнгө оруулах сонирхолоо илэрхийлж, БНХАУ-ын зураг төслийн томоохон компани болох "Power China" компанийн 4 мэргэжилтэн Ховд аймгийн Эрдэнэбүрэн сумын нутагт орших төслийн талбартай танилцсан. Эдгээр мэргэжилтнүүд төслийн газар орон нутагтай бүрэн танилцаж эхний байдлаар төсөл хэрэгжих боломжтой гэж үзсэн ба 2017 оны 9 дүгээр сарын 25-нд төслийн урьдчилсан ТЭЗҮ-нд дүн шинжилгээ хийсэн материалаа ирүүлсэн. Засгийн газрын 2018 оны 5 дугаар сарын 23-ны өдрийн хуралдаанаар төслийн хөрөнгө оруулалтын талаар хэлэлцэн Эрдэнэбүрэнгийн УЦС төслийг БНХАУ-ын Засгийн газраас Монгол Улсын Засгийн газарт олгож буй 1 тэрбум ам.доллларын зээлийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх төслүүдийн жагсаалтад оруулсан.

"Уур амьсгалын хөрөнгө оруулалтын сангууд"-ийн удирдах зөвлөлийн 2015 оны 11-р сарын хурлаар Монгол улсын сэргээгдэх эрчим хүчний хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөг хэлэлцүүлэн дэмжлэг авч Монгол улсын баруун бүс нутагт хэрэгжүүлэх төсөлд 30 сая ам.долларын буцалтгүй тусламж олгохоор шийдвэрлүүлсэн. АХБ-наас 2017 оны 1 дүгээр сард гүйцэтгэгчийг шалгаруулж, гэрээ байгуулсан. Гүйцэтгэгчээр "Интегрэйшн" компани шалгарч дотоодын зөвлөхөөр "Монэнержи консалт" ХХК ажиллаж байна. Төслийн суурь судалгааны ажил 50 хувьтай явж байна. АХБ-наас авах зээлийн гэрээг УИХ-аар хэлэлцүүлэн батлуулсан.

Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилтээр Ховд аймгийн Мянгад суманд 10 МВт-ын нарны станц, Говь-Алтай аймгийн Алтай суманд 1,4 МВт-ын нарны станц, Алтай хотод 10 МВт-ын нарны станц, Завхан аймгийн Улиастай хотод 5 МВт-ын нарны станц, Нөмрөг суманд 5 МВт-ын салхин станц, Хөвсгөл аймгийн Мөрөн суманд 10 МВт-ын нарны станцыг тус тус барихаар төлөвлөж байна.

Хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалттай нар, салхины цахилгаан станц барих төслүүдийг эхлүүлсэн. 2017 онд Дархан-Уул аймгийн Хонгор суманд 10 МВт-ын нарны станц, Улаанбаатар хотын Сонгонохайрхан дүүргийн нутаг дэвсгэрт "Эвридэй" ХХК-ийн 10 МВт-ын нарны станц тус тус ашиглалтад орсон. "Люкстюм" ХХК Төв аймгийн Зуунмод суманд 9 МВт-ын нарны станц барих төслийн ажлыг эхлүүлэхээр холбогдох зөвшөөрлөө авч, шав тавьсан. 2018 онд нийтдээ 40 МВт чадал бүхий нарны эх үүсгүүрүүдийн барилга угсралтын ажлыг дуусгав.

Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын нутагт баригдсан 50МВт-ын хүчин чадалтай салхин цахилгаан станц төслийг 2017 оны 11 дүгээр сард улсын комисс хүлээн авсан. Салхин паркийн санхүүгийн хаалтын гэрээг хийсэн, барилга угсралтын ажлыг 2017 оны 9 дүгээр сард эхлүүлэв. Дорноговь аймгийн Сайншанд суманд баригдсан "Сайншанд салхин парк" ХХК-ийн 52 МВт-ын салхин цахилгаан станцын БУА дуусч, улсын комисс 2018.11.23-ны өдөр хүлээн авсан. Дорноговь аймгийн Замын-Үүд суманд 15 МВт-ын хүчин чадалтай Гэгээн нарны станцын барилга угсралтын ажил хийгдэж байна. Уг төсөл 2018 оны 4 дүгээр улиралд ашиглалтад орно. /40 хувь/

2.101.Бүс нутгийн эрчим хүчний систем, хүнд үйлдвэрүүд, том хэрэглэгчид, эрчим хүчний эх үүсвэрүүдийг холбосон цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, дэд станцыг барьж, эрчим хүчний нэгдсэн систем байгуулах ажлыг үргэлжлүүлнэ.

Биелэлт: Засгийн газрын 2016 оны 12 дугаар 07-ны өдрийн 180 тогтоолоор Чойрын 220 кВ-ын дэд станцыг өргөтгөн шинэчлэх төслийг түлхүүр гардуулах гэрээгээр хөрөнгө оруулагч өөрийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэх нөхцөлтэйгөөр гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулж хэрэгжүүлэхээр шийдвэрлэсэн. Концесст шалгарсан Алтай трест компанитай гэрээний хэлэлцээр хийж, гэрээ байгуулсан. Төслийн нийт төсөвт өртөг - 31.7 сая ам доллар. Чойр дэд станцын барилга угсралтын ажил бүрэн дуусч, Техникийн комисс ажиллаж дэд станцыг хүчдэлд залгасан.

УБ-Мандалговийн 330 кВ-ын овортой хоёр хэлхээт 260 км ЦДАШ, 220 кВ-ын Оюутолгой, Тавантолгой дэд станцуудыг өргөтгөх төслийг БНХАУ-ын Экспорт-Импорт банкны нэг тэрбум ам.долларын зээлийн ерөнхий хэлэлцээрийн хүрээнд хэрэгжүүлэхээр Засгийн газрын 2015 оны 11 дүгээр сарын 23-ны өдрийн 458 дугаар тогтоолоор баталсан "Улаанбаатар-Мандалговь ЦДАШ, дэд станц барих" төслийн барилга угсралтын ажил 2018 оны 5 дугаар сараас эхэлсэн. Төслийн хүрээнд хийгдэх нийт 249 км 330 кВ-ын ЦДАШ-ын угсралтын ажил 100%, Мандалговь, Тавантолгой, Оюутолгойн 330 кВ-ын дэд станцын угсралтын ажил 90 хувьтай, Сонгино дэд станцад 2 реактор суурилуулах ажил хийгдэж байна. 2019 оны эхний улиралд бүрэн дуусгаж туршилт, тохируулгын ажлуудыг хийхээр төлөвлөөд байна.

Тайширын УЦС-ыг 2018 онд гүйцэтгэгчийг шалгаруулж гэрээ байгуулахаар, 2019 оноос барилга угсралтын ажлыг эхлүүлэхээр тусгагдсан бөгөөд улсын төсвийн хөрөнгөөр 2019, 2020 онд санхүүжигдэхээр төлөвлөгдсөн. Тайширын УЦС-аас Есөнбулаг хүртэл 110 кВ-ын ЦДАШ, дэд станцын ТЭЗҮ, зураг төсөл боловсруулагдсан.

"Төвийн бүсийн цахилгаан дамжуулах, түгээх сүлжээний үр ашгийг дээшлүүлэх төсөл"-ийг Герман улсын 10,5 сая евро-гийн санхүүжилтээр гүйцэтгэхээр гэрээ байгуулсан бөгөөд Герман улсын Ламаяр Интернейшнл компани болон дотоодын зөвлөх "Мон Энержи Консалт" ХХК шалгарч ТЭЗҮ боловсруулах ажлыг хамтран гүйцэтгэж байна.

140 хувь/

2.102. Аймгийн төвүүд болон томоохон хот, суурин газарт дулааны станц, шугам сүлжээг шинээр барих, өргөтгөх, эрчим хүчээр бүрэн хангах ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Архангай, Баянхонгор, Говь-Алтай, Говьсүмбэр, Дундговь, Завхан, Өвөрхангай, Сүхбаатар, Хэнтий, Төв аймгийн төвд дулааны станц, дулааны шугам сүлжээ барих төслийг БНСУ-ын зээлээр хэрэгжүүлэхээр бэлтгэл ажил ханган ажиллаж байна. 2017 оны 7 дугаар сард БНСУ-ын ЭКСИМ банкны төлөөлөгчид манай улсад ажиллаж, 10 аймгийн төвд дулааны станц, дулааны шугам сүлжээ барих төслийн ТЭЗҮ-ийг ЭКСИМ банкны хөрөнгөөр 2018 оны 6 дугаар сард багтааж шинэчлэн боловсруулах санамж бичигт МУ-ын Сангийн яам, Эрчим хүчний яам, БНСУ-ын ЭКСИМ банкны төлөөлөгчид гарын үсэг зурсан. БНСУ-ын ЭКСИМ банк зөвлөхийн тендер зарласан бөгөөд гүйцэтгэгчээр шалгарсан зөвлөх үйлчилгээний "KDHEC" компани 2017 оны 11 дүгээр сарын 08-11-ний өдрүүдэд Монгол Улсад ажиллаж төслийн мэдээлэл цуглуулав. 10 аймгийн дулааны станцын төслийг эрчимжүүлэх талаар Эрчим хүчний дэд сайд Т.Гантулга, БНСУ-ын Экспорт импорт банкны гүйцэтгэх захиралтай 2017 оны 12 дугаар сарын 04-08-ны өдрүүдэд БНСУ-ын Сөүл хотноо уулзалт хийсэн. Уулзалтаар 2 тал барилга угсралтын ажлыг 2020 онд дуусгахаар харилцан тохиролцсон. ЭХЯ-ны ажлын баг БНСУ-ын "KDHEC" компанийн мэргэжилтнүүдтэй хамтран 2018 оны 1 дүгээр сард 10 аймагт томилолтоор ажиллаж, орон нутгийн дулаан хангамжийн системийн байдал, шинээр төлөвлөлт хийх газруудтай танилцаж, тооцоо судалгаанд шаардлагатай мэдээлэл цуглуулав. Мөн компанийн инженерүүд 2018 оны 2 дугаар сарын 26-наас 3 дугаар сарын 25-ны өдрүүдэд 10 аймагт ажиллаж инженер-геологийн судалгаа хийж байна. Эрчим хүчний сайдын 2018.11.13-ны өдрийн 301 тоот тушаалаар зураг төсөл боловсруулах зөвлөх үйлчилгээний тендерийн бичиг баримтад тусгах зөвлөхийн ажлын чадавхи, шалгуур үзүүлэлт, тусгай шаардлагын төслийг боловсруулах ажлын хэсгийг байгуулан зөвлөх үйлчилгээний худалдан авах ажиллагааг зохион байгуулахад шаардагдах бэлтгэл ажлыг хийж байна

Улаанбаатар хотын дулааны шугам сүлжээний өргөтгөл, шинэчлэлийн хүрээнд Сонгинохайрхан дүүрэгт орших дулааны 8д магистралын 1,7 км урт 2Ф500 мм-ийн голчтой дулааны шугамыг Ф600мм болгон өргөтгөх ажлыг "Сан" ХХК-иар гүйцэтгүүлэх гэрээ байгуулсан бөгөөд уг ажилд техникийн хяналт болон холбогдох зохион байгуулалтын ажлыг хийж хэрэгжүүлээ. Тус ажлыг бүрэн дуусгаж 2017 оны 12 дугаар сарын 06-ны өдөр улсын комиссыг ажиллуулан байнгын ашиглалтад оруулав.

"Улаанбаатар дулааны сүлжээ" ТӨХК-ийн өөрийн хөрөнгөөр 637,3 сая төгрөг зарцуулж 1,7 хос.км Ф150-300 мм голчтой дулааны шугамыг Хан-Уул дүүргийн 4 дүгээр хорооны нутаг дэвсгэр дэх Нэгдсэн эмнэлэг, 63 дугаар сургууль зэрэг 7 халаалтын зуух бүхий хэрэглэгчдийг төвлөрсөн дулаан хангамжид холбосон. Түүнчлэн засварын ажлын эзлэхүүнд багтаан шугам хоолойн хэсэгчилсэн шинэчлэлтийг батлагдсан төлөвлөгөөний дагуу 100 хувь гүйцэтгэсэн.

2017 онд Улаанбаатарын гэр хорооллын хүчдэлийн уналттай болон шинэ суурьшлын бүсийн гэр хорооллын, айл өрхийг цахилгаан хангамжаар хангах 41 багц төслийн үнэлгээг хийж дууссан. Төслийн гүйцэтгэгчийг шалгаруулан гэрээ байгуулж, барилга угсралтын ажилд хяналт тавин, ажлыг дуусгасан. 2017-2018 онд 20,000 айл өрхийг 4.0 кВт чадалтай цахилгаан халаагуураар халаах техникийн боломжийг бүрдүүлэх ажлын барилга угсралтын ажлын тендер зарлагдаж барилгын ажил 90 орчим хувьтай хийгдэж байна.

Засгийн газрын 2017 оны 136 дугаар тогтоолоор "Дарханы дулааны сүлжээ" ТӨХК-ийн шинэ, хуучин Дарханыг холбосон /к14-27 дугаар цэгийн хооронд 2ф600 мм-ийн голчтой/ 2,6 км дулааны шугамын өргөтгөл, шинэчлэл, "Дулаан Шарын гол" ТӨХК-ийн Дулааны станцаас дулаан хуваарилах төв хүртэлх гадна дулааны 2,2 км төв шугамын өргөтгөл, шинэчлэлийн ажлуудыг түлхүүр гардуулах гэрээгээр өөрийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэх нөхцөлөөр гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулж, гэрээ байгуулан ажлыг эхлүүлэх шийдвэр гарсан. "Дулаан-Шарын гол" ТӨХК-ийн дулааны станцаас дулаан хуваарилах төв хүртэлх гадна дулааны 2.2 км төв шугамын өргөтгөл, шинэчлэлийн ажил дуусч улсын комисс ажилласан. "Дарханы дулааны сүлжээ" ТӨХК-ийн шинэ, хуучин Дарханыг холбосон 2.6 км дулааны шугамын өргөтгөл, шинэчлэлийн ажил 100 хувийн гүйцэтгэлтэй, "Эрдэнэтийн дулааны цахилгаан станц" ТӨХК-ийн үнсэн сангийн үнсийг зөөж хоослох, даланг өндөрлөх ажил 50 хувийн гүйцэтгэлтэй байна. /40 хувь/

2.103.Сумын төвүүдийг төвлөрсөн цахилгаан системд бүрэн холбож дуусган сэргээгдэх эрчим хүч болон цэвэр технологид суурилсан төвлөрсөн инженерийн байгууламж буюу дулаан хангамж, цэвэр бохир усны сүлжээтэй болгох ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Дэлхийн банкны төслийн хүрээнд "Эрдэнэт Булганы цахилгаан түгээх сүлжээ", "Багануур Зүүн Өмнөд бүсийн цахилгаан түгээх сүлжээ" ТӨХК-иудад АМІ системийн ухаалаг тоолуурыг суурилуулахаар технологийн сонголт хийсэн. Төслийн үе шаттай уялдан хэрэгжинэ. Эрчим хүчний хэмнэлт, эрчим хүчийг хэмнэж алдагдлыг бууруулах, ухаалаг систем, тоолуурын шинэ технологи нэвтрүүлэх үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх төслийн гэрээг байгуулах тухай асуудлыг Засгийн газрын 2017 оны 8 дугаар сарын 09-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлж тэмдэглэл гарсны дагуу эрчим хүчний хэмнэлт, үр ашгийг дээшлүүлэх, алдагдлыг бууруулах ухаалаг систем тоолуурын шинэ технологи, инновацийн бүтээгдэхүүнийг нэвтрүүлэх ажлыг зохион байгуулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулагдан, "Улаанбаатар цахилгаан түгээх сүлжээ" ТӨХК дээр хэрэгжүүлж байна.

Оюутолгойгоос Цагаан суваргын зэсийн орд чиглэлийн 160 км урт, 220 кВ-ын ЦДАШ 2017 оны 6 дугаар сард ашиглалтад орж, энэ хүрээнд Дорноговь аймгийн Мандах, Хатанбулаг сум төвийн эрчим хүчний системд холбогдсон. Ингэснээр Монгол улсын 330 сумаас 329 сум нь дотоодын болон ОХУ, БНХАУ-ын төвлөрсөн цахилгаан системд холбогдоод байна. Говь-Алтай аймгийн Алтай сум газар зүйн байршлаас шалтгаалан сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэрийн цахилгаанаар хангагдаж байна.

"СУМЫН ТӨВИЙН ШИНЭЧЛЭЛ" төслийн хүрээнд 2013 оноос 16 аймгийн 16 сум хамрагдсанаас Баян-Өлгий аймгийн Цэнгэл, Булган аймгийн Хутаг-Өндөр, Дундговь аймгийн Өлзийт, Сэлэнгэ аймгийн Цагааннуур, Завхан аймгийн Тосонцэнгэл, Төв аймгийн Лүн, Өмнөговь аймгийн Цогт-Овоо, Өвөрхангай аймгийн Богд, Ховд аймгийн Зэрэг, Увс аймгийн Тэс, Архангай аймгийн Тариат сумдын сумын шинэчлэл төслүүд бүрэн хэрэгжиж 12 сумын ажил нь бүрэн дууссан ба дараах 4 сумын ажил үлдсэн. Үүнд:

- Архангай Тариат сумын хувьд Тариат сумын "Сумын төвийн шинэчлэл" ажлыг барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулах комиссын БАО-2016/07 дугаар актаар хэсэгчлэн хүлээн авсан ба бохир усны гол магистрал шугамын ажил цэвэрлэх

байгууламжид холбогдоогүй, туршилт тохируулга хийгдсэн ба комисс ажиллуулахаар бэлтгэж байна.

- Дорнод аймгийн Баян-уул, Хэнтий аймгийн Биндэр, Сүхбаатар Эрдэнэцагаан сумдын цэвэрлэх байгууламжийн технологийн шийдлийг яамны Мэргэжлийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэн шийдвэрлүүлсэний дагуу барилга угсралтын ажлыг үргэлжлүүлэн гүйцэтгэж байгаа ба барилгын ажил 80-90 хувьтай байна.

- Говь-Алтай аймгийн Дэлгэр суманд хийгдэж буй ажлын явц 75 хувьтай. /40 хувь/

2.104. Эрчим хүчний хэмнэлт, үр ашгийг дээшлүүлэх, алдагдлыг бууруулах, инновацийн түвшний шинэ техник технологи нэвтрүүлэх чиглэлээр тодорхой арга хэмжээ, төсөл хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Эрчим хүчний хэмнэлтийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэх хүрээнд Засгийн газрын 2016 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн 294 дүгээр тогтоолоор үүрэг хүлээсэн хэрэглэгчийн босго хэмжээг тогтоож, 295 дугаар тогтоолоор хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой 4 журмыг батлуулан мөрдөн ажиллаж байна. Эрчим хүчний хэмнэлттэй тоног төхөөрөмжийг шошгожуулах журмын төслийг боловсруулсан. Эрчим хүчний хэмнэлтийн үндэсний хөтөлбөр боловсруулж Засгийн газрын 2017 оны 9 дүгээр сарын 20-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлав. Эрчим хүчний аудитор бэлтгэх сургалт 2 удаа, хэмнэлтийн менежер бэлтгэх сургалт 5 удаа зохион байгуулагдаж, 44 аудитор, 109 хэмнэлтийн менежер бэлтгээд байна.

ДЦС-4-ийн үр ашгийг дээшлүүлэх төслийг 2 багц болгон зохион байгуулсан. Үүнд: 1. Төслийн БУА-ын 1 дүгээр багцын гүйцэтгэгчээр Японы "Yokogawa" компани, 2. Төслийн 2 дугаар багцын барилга угсралтын ажлын гүйцэтгэгчээр Японы "MHPS" компани болон Монголын "Эм Си Эс интернэйшнэл" ХХК тус тус шалгарч гэрээг байгуулсан. Гэрээний дагуу дээрх 2 компани нь барилга угсралтын ажлын зураг төсвийн ажлыг эхлүүлсэн, одоогоор гадаадад үйлдвэрлэх тоног, төхөөрөмжийн үйлдвэрлэл, захиалгын ажлууд хийгдэж эхний ээлжийн тоног төхөөрөмжүүд ирээд байна. Угсралт, суурилуулалтын ажил графикын дагуу хийгдэж байна. 2017 оны төлөвлөгөөт ажил бүрэн дууссан. 2018 онд станцын их засварын ажилтай уялдуулан зуух, турбины ажлуудыг графикийн дагуу хийж байна. Жилийн эцсийн байдлаар, 1, 2, 3, 5, 6, 7 дугаар зуухан дээр үнс үлээлгийн аппарат суурилуулах ажил бүрэн хийгдсэн.

Дархан, Эрдэнэтийн ДЦС-ууд өөрийн хөрөнгөөр зуух, удирдлагын системийг шинэчлэх ажлыг хийж хэрэгжүүлж байна. "Эрдэнэтийн ДЦС" ТӨХК нь зуух №3-ын дулааны хянах хэмжүүрийг, зуух №4-ийн автоматик, удирдлага, хяналтыг компьютерийн системд шилжүүлэх ажлуудыг өөрийн хөрөнгөөр нээлттэй тендер зарлан хэрэгжүүлсэн. "Дарханы ДЦС" ТӨХК-ийн хувьд өөрийн хөрөнгөөр 7 зуухны хяналт, удирдлагыг автомат системд шийлжүүлсэн. Үлдсэн 2 зуухыг станцын өргөтгөлийн ажилтай уялдуулан хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байна.

"Дэлхийн банкны түгээх сүлжээний алдагдал бууруулах эрчим хүчний төсөл-2"-ийг УИХ-ын 2017 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэж, төслийг эхлүүлэхээр шийдвэрлэсэн. Дэлхийн банкны удирдах зөвлөлийн 2017 оны 6 дугаар сарын 15-ны өдрийн хуралдаанаар Монгол улсад дээрх төслийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хөрөнгө оруулалтыг хийхээр эцсийн шийдвэр гарсан. Төсөл нь 2017-2022 онуудад хэрэгжих бөгөөд 2017 оны 7 дугаар сарын 05-ны өдөр Дэлхийн банктай Санхүүжилтийн гэрээг байгуулаад байна. Одоогоор төслийн 1-р хэсгийн техникийн шаардлагын бичиг баримтууд болон худалдан авалтын төлөвлөгөөг боловсруулах ажлыг гүйцэтгэж байна.

2018 онд нийслэлийн агаар орчны бохирдлыг бууруулах ажлын хүрээнд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар нийслэлийн гэр хорооллын цахилгаан шугам сүлжээ, дэд

станцыг өргөтгөж, хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх ажлуудад багтсан Сонгинохайрхан дүүрэгт хэрэгжиж байгаа Багц-10, Багц-12-т 6 кВ-ын түгээх сүлжээний хүчдэлийн түвшинг 10 кВ-ын хүчдэлийн түвшинд шилжүүлэх ажлыг гүйцэтгэж улсын комисс ажиллуулав. /40 хувь/

2.105. Дулаан, цахилгааны үнийг тогтвортой байлгана.

Биелэлт: Эрчим хүчний үйлдвэрүүдийн дотоод хэрэгцээ, алдагдлыг бууруулах, үр ашгийг сайжруулах замаар үйлдвэрлэлийн өөрийн өртгийг бууруулах арга хэмжээг үйлдвэрлэлийн зорилтот түвшинтэй уялдуулан тогтмол авч ажиллаж байна. 2016 оны сүүлийн хагас жил болон 2017 оны эхний хагас жилд хэрэглэгчдэд борлуулж буй эрчим хүчний үнэ тарифт өөрчлөлт ороогүй болно. 2018 оны эхний 5 сарын байдлаар цахилгааны хэрэглээ 5.5 хувь өсч байна. Эрчим хүчний зохицуулах хорооноос цахилгааны өрсөлдөөнт зах зээлийн дүрмийг шинэчлэн баталснаар “ДҮТ ХХК” нь уг зах зээл дээр арилжаа явуулж эхлэн энэхүү хэрэглээний өсөлтийг дотоодын ДЦС-уудын хямд үнэтэй цахилгаанаар бүрэн хангаж, импортын цахилгааны өртгийг төлөвлөсөн хэмжээнээс хэтрүүлээгүй байна. Үүний дүнд цахилгааны өртгийн болзошгүй өсөлтөөс сэргийлж, үнэ тарифын тогтвортой байдлыг тодорхой хугацаанд хангаж байна.

Нэгдсэн сүлжээ (ТЭХС)-ний дүнгээр 2018 онд Дулааны цахилгаан станцууд дотоод хэрэгцээний цахилгаан эрчим хүчний хувь хэмжээг төлөвлөсөн (13.84%)-өөс 0.1 нэгжээр хэмнэж 5.4 сая кВтц цахилгаан буюу үүнийг хэрэглэгчдэд худалдах үнээр тооцвол 752.4 сая төгрөгийн хэмнэлт гаргасан. /100 хувь/

2.106. Метан хийг ашиглах боломжит нөөцийг бүрдүүлэх судалгааг эрчимжүүлэх, хийн хангамжийг хөгжүүлэх эрх зүй, дэд бүтцийн орчныг бүрдүүлэх, нүүрснээс хийн цэвэр түлш гарган авах үйлдвэр барих төслийг эхлүүлнэ.

Биелэлт: Ерөнхий сайдын 2016 оны 11 дүгээр сарын 22-ны өдрийн 113 дугаар захирамжаар “Нүүрснээс байгалийн хий үйлдвэрлэх үйлдвэр барьж байгуулах төслийн хөрөнгө оруулагчтай хамтран ажиллах талаар хэлэлцээ хийж санал боловсруулах” үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулагдсан бөгөөд нүүрснээс нийлэг байгалийн хий гаргах үйлдвэр байгуулах, ТЭЗҮ боловсруулахаар шалгарсан БНХАУ-ын “Wuhuan engineering” компанийн төлөөлөлтэй уулзаж төслийн урьдчилсан ТЭЗҮ-тэй танилцаж, санал солилцсон.

Нүүрс хийжүүлэх салбарыг хөгжүүлэх, цэвэр нүүрсний технологи бүхий үйлдвэр байгуулах, нүүрснээс эрчим хүч, синтетик байгалийн хий үйлдвэрлэх, Улаанбаатар хотын хийн хангамжийн сүлжээ, түгээх шугам байгуулах замаар агаарын бохирдлыг бууруулах, цаашид хийн түлшний импорт, экспортыг өргөжүүлэх, хөрөнгө оруулалт, төсөл хэрэгжүүлэх чиглэлээр Эрчим хүчний яам болон Сингапур Улсын Poh Golden Ger Resources PTE LTD (PGGR) байгууллагатай хамтран ажиллах санамж бичиг байгуулсан. Санамж бичгийн хүрээнд Сингапур улсын Poh Golden Ger Resources PTE LTD (PGGR) байгууллагатай хамтран ажиллах үүрэг бүхий 6 яам болон НЗДТГ-ын төлөөллийг оролцуулсан ажлын хэсгийг Эрчим хүчний сайдын 2017 оны 83 дугаар тушаалаар байгуулсан. PGGR компанийн боловсруулсан “Нүүрснээс байгалийн хий гарган авах үйлдвэр байгуулах” төслийн ТЭЗҮ-ийг эрчим хүчний салбарын Шинжлэх ухаан технологийн зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлуулав.

Стандартчиллын Үндэсний Зөвлөлийн 2017 оны 4 дүгээр сарын 06-ны өдрийн хурлаар “Хийн хангамжийн сүлжээ. Нэр томъёо, тодорхойлолт”, “Хийн хангамжийн сүлжээ. Хий. Ерөнхий шаардлага”, “Хийн хангамжийн сүлжээ. Үйлдвэрлэлийн болон ахуйн зориулалтаар ашиглах хий. Техникийн шаардлага” зэрэг 3 стандартыг батлуулаад байна.

Засгийн газрын 2018 оны 4 дүгээр сарын 25-ны өдрийн 18 дугаар тэмдэглэлийн дагуу сайжруулсан шахмал түлш үйлдвэрлэх чиг үүрэг бүхий "Таван толгой түлш" ХХК-ийг байгуулсан бөгөөд тус компани нь шинээр жилд 200 мянган тонн сайжруулсан шахмал түлш үйлдвэрлэх үйлдвэрийн Техник эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулан салбарын Шинжлэх ухаан, технологийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэн дэмжигдсэн. Улмаар Улаанбаатар хотын Сонгинохайрхан дүүргийн 20-р хорооны нутаг дэвсгэрт байрлах Толгойт өртөөнд 5000 м2 талбай бүхий сайжруулсан шахмал түлшний үйлдвэрийг барьж, 2018 оны 11 дүгээр сард ашиглалтад оруулсан. /40 хувь/

Зам тээврийн салбарын чиглэлээр:

Эдийн засгийн өсөлтийг дэмжсэн, нийгмийн хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн, аюулгүй, ая тухтай үйлчилгээ үзүүлэх зам, тээвэр, ложистикийн сүлжээг өргөжүүлэн хөгжүүлнэ.

2.107.Олон улс, хот хоорондын болон орон нутгийн чанартай авто замын сүлжээн дэх хатуу хучилттай авто замын сүлжээг өргөтгөж, бүх аймгийн төвийг нийслэл хоттой хатуу хучилттай авто замаар холбож дуусгах, Мянганы замын хэвтээ тэнхлэгийн хэсгийг үргэлжлүүлнэ.

Биелэлт: Ховд-Өлгий-Улаанбайшинт чиглэлийн 189.7 км хатуу хучилттай авто зам барих ажлыг 4 багц хэсгээр зохион байгуулан хэрэгжүүлж байна. Зам барилгын ажлын гэрээг багц тус бүрээр 2015 оны 8 дугаар сард байгуулсан. Багц 1, 2, 3 хэсгийн барилгын ажил 2016 оны 5 дугаар сард эхэлсэн. Гэрээний дагуу дээрх багц хэсгүүдийн барилгын ажлыг 2018 оны 8 дугаар сарын 30-нд дуусгаж ашиглалтад оруулна. Зам барилгын ажлын хэрэгжилтийн хувийг авч үзвэл нийт барилгын ажил 50 хувьтай байна.

1. Багц-1 буюу Хашаатын даваа-Шурагийн гүүр чиглэлийн 50 км хатуу хучилттай авто замын барилгын дуусч 07/13/18 дугаар дүгнэлтээр ашиглалтад хүлээн авсан.

2. Багц-2 буюу Шурагийн гүүр-Ховд чиглэлийн 53.9 км хатуу хучилттай авто замын барилгын ажил дуусч 07/13/18 дугаар дүгнэлтээр ашиглалтад хүлээн авсан.

3. Багц-3 буюу Толбо сум-Хашаатын даваа чиглэлийн 60 км хатуу хучилттай зам барилгын ажил 58 хувьтай, гэрээгээр 2019 оны 9 дүгээр сарын 30-ны өдөр ашиглалтад оруулна.

4. Багц 4 хэсэг буюу Цагааннуур-Улаанбайшинт чиглэлийн 25.7 км хатуу хучилттай авто замын барилгын ажил эхлээгүй. Тус багцын гүйцэтгэгчийн сонгон шалгаруулалтад гомдол гарч Нийслэлийн захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхээс барилгын ажлыг түр түдгэлзүүлсэн бөгөөд 2016 оны 10 дугаар сарын 26-нд шүүхийн шийдвэр гарсан. Энэхүү багцад гүйцэтгэгчээр шалгарсан Чайна Хуаши Энтерпрайзиз Лимитед Компанитай 2017.06.30-ны өдөр барилгын ажил гүйцэтгэх гэрээг цуцалсан. Шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэх ажлын хүрээнд "Алтайн зам" ХХК-д гэрээ байгуулах мэдэгдэл хүргүүлсэн. Гэрээний хэлэлцээр хийгдэж байна.

Баянхонгор-Байдрагийн гүүр чиглэлийн 129.4 км авто замын барилгын ажлын гүйцэтгэгчээр БНХАУ-ын "Шанхай Констракшн Групп" компани шалгарч 2016 оны 4 дүгээр сарын 15-ны өдөр нийт 56,7 сая ам.долларын ажил гүйцэтгэх гэрээг байгуулсан бөгөөд, 2018 оны байдлаар талбай дээр хөрс хуулалт 100 хувь, далангийн дүүргэлт 100 хувь, хөлдөлтөөс хамгаалах үе 100 хувь, суурийн ажил 95.6 хувь, гүүрийн ажил 98.6 хувь, хиймэл байгууламжийн ажил 99.5 хувь, хучилтын ажил 79.1 хувь тус тус хийгдээд байна. Замын хучилт хийгдэж дууссан эхний хэсэг болох 103.5 км авто замын тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг 2018.11.19-ны өдөр нээсэн. Нийт ажлын явц 88.6 хувьтай байна.

Байдрагийн гүүр-Алтай чиглэлийн 126.7 км хатуу хучилттай авто замыг барих шилжүүлэх нөхцөлтэйгээр "Эрчим хүчний барилга угсралтын трест" ХХК-тай 2015 оны 6 дугаар сарын 05-ны өдөр концессын гэрээ байгуулан барилгын ажлыг эхлүүлсэн. Зам барилгын ажлын талбайд замын чиг сэргээх, хөрс хуулах, ухмал, далангийн ажил хийгдэж байна. **Нийт ажлын явц 11.7 хувьтай** байна.

Алтай-Дарви чиглэлийн 98 км хатуу хучилттай авто замыг комиссын 2017 оны 3 дугаар сарын 31-ний өдрийн 07/04/17 дугаар актаар баталгаажуулан улсын ашиглалтад оруулсан. Тус чиглэлийн 165 км хатуу хучилттай авто замын барилгын ажил дуусч, комисс ажиллаж, 2017 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдрийн 07/16/17 дугаар дүгнэлт, хурлын тэмдэглэлээр баталгаажуулсан.

Тосонцэнгэл-Улиастай чиглэлийн 67 км хатуу хучилттай авто замыг барих ажил нь захиалагч 2016 оны 12 дугаар сард тус авто замын барилгын ажлын гэрээг дүгнэн хөрөнгийн эх үүсвэр өөрчлөгдөж байгаатай холбогдуулан гэрээг дуусгавар болгосон. **Барилгын ажил 60 хувьтай** байна.

Тосонцэнгэл-Улиастай чиглэлийн 114 км хатуу хучилттай авто замыг барих ажлын гүйцэтгэгчээр БНХАУ-ын "Шинжиан Бэйшин Роуд энд Бридж Групп" компани шалгарч 2016 оны 4 дүгээр сарын 15-ны өдөр нийт 42,1 сая ам.долларын ажил гүйцэтгэх гэрээг байгуулсан бөгөөд 2018 оны жилийн эцсийн байдлаар хөрс хуулалт 100 хувь, далангийн дүүргэлт 100 хувь, суурийн ажил 100 хувь, гүүрийн ажил 100 хувь, хиймэл байгууламжийн ажил 100 хувь, хучилтын ажил 99.7 хувь тус тус хийгдээд байна. **Нийт ажлын явц 99.8 хувьтай** байна.

"Сонгино сум-Хяргас нуурын зүүн хаяа чиглэлийн 135.5 км хатуу хучилттай авто замын барилгын ажлыг гүйцэтгэх концессын гэрээг "Хос мөнгөн зам" ХХК-тай байгуулсан бөгөөд барилгын ажлыг эхлүүлсэн. Далан, ухмал, дэд суурь, цементээр бэхжүүлсэн суурь, хиймэл байгууламжийн ажил, суурь хучилтын ажил 100 хувь, өнгө хучилт 80 км буюу 60 хувийн гүйцэтгэлтэй байна. Эхний 80 км замын хэсэгчлэн ашиглалтад оруулах хүсэлтийн дагуу Ашиглалтад оруулах комисс томилогдон ажиллахаар бэлтгэж байна. **Нийт зам, барилгын ажлын явц 94 хувьтай** байна.

Дашинчилэн-Орхоны гүүр чиглэлийн замыг Мөрөн-Тариалан чиглэлийн замтай холбох 120 км хатуу хучилттай авто замын барилгын ажлыг концессын "Барих-шилжүүлэх" төрлөөр хэрэгжүүлэхээр Үндэсний хөгжлийн газраас "Шинжиан Шинфа" ХХК-тай 2017.01.12-ны өдөр концессын гэрээ байгуулсан ба далан, ухмал, хиймэл байгууламжийн ажил гүйцэтгэж байгаа **нийт ажлын явц 20 хувьтай** байна.

Даланзадгад-Баяндалай-Гурвантэс чиглэлийн 302.7 км хатуу хучилттай авто замын барилгын ажлыг Өмнөговь аймаг орон нутгийн хөрөнгөөр барилга угсралтын ажлыг эхлүүлсэн. Гүйцэтгэгчээр "Дарданговь" ХХК ажиллаж байгаа бөгөөд эхний 56 км авто замыг барьж, ашиглалтад оруулсан. 2017 онд орон нутгийн зүгээс уг замыг үргэлжлүүлэн 25 км авто замын барилгын ажлыг гүйцэтгэж, 2017 оны 9 дүгээр сарын 06-ны өдөр ашиглалтад хүлээлгэн өгсөн.

Улаанбаатар-Хөшигийн хөндийн олон улсын шинэ нисэх онгоцны буудал чиглэлийн 32.226 км авто замын барилгын ажлын гүйцэтгэгчээр БНХАУ-ын "Төмөр замын 4-р групп" компани шалгарч 2015 оны 9 дүгээр сарын 18-ны өдөр түлхүүр гардуулах нөхцөлтэйгээр нийт 140,3 сая ам.долларын барилгын ажил гүйцэтгэх гэрээг байгуулсан бөгөөд 2018 оны жилийн эцсийн байдлаар талбай дээр хөрс хуулалт 100 хувь, далангийн дүүргэлт 100 хувь, хөлдөлтөөс хамгаалах үе 100 хувь, буталсан суурийн ажил 100 хувь, цементээр бэхжүүлсэн суурийн ажил 100 хувь, харлуулсан дайрга 100 хувь, хучилтын ажил 100 хувь, гүүрийн ажил 100 хувь, хиймэл байгууламжийн ажил 99.97 хувь, туузан хашлага 90.6 хувь тус тус хийгдээд байна. **Нийт ажлын явц 96.19 хувьтай** байна.

Увс аймгийн Ховд сумын Шивэрийн голын 72.8 урт метр төмөр бетон гүүрийн барилгын ажлын гүйцэтгэгчээр "Эйч Кэй Би Интернэйшнл Холдинг" ХХК-ийг сонгон

шалгаруулсан бөгөөд тус компани гүүрийн барилга угсралтын ажлыг бүрэн хийж дуусган 2016 оны 11 дүгээр сард улсын комисст хүлээлгэн өгсөн. /70 хувь/

2.108. “Тавантолгой-Гашуун сухайт”, “Хөөт-Бичигт” чиглэлийн төмөр замыг барьж ашиглалтад оруулна.

Биелэлт: Тавантолгой-Гашуунсухайт чиглэлийн төмөр замын барилгын ажлын газар шорооны ажил 86.6 хувь, гүүрийн ажил 53.1 хувь, хоолойн ажил 52.7 хувь, төмөр бетон дэрний үйлдвэрийн ажил 90 хувь, бэхэлгээ нийлүүлэлт 6 хувь, хайрга олборлолт /балласт/ нийлүүлэлт 44 хувьтай нийт ажил 51.84 хувьтай явж байна. Тус чиглэлийн төмөр замын барилгын ажилд шаардлагатай санхүүжилтийг БНХАУ-аас МУ-д хөнгөлөлттэй зээлээр олгох 1 тэрбум ам.доллараас 400 сая ам.доллар олгохоор Засгийн газрын 2017 оны 222 дугаар тогтоолоор шийдвэрлэсэн боловч Засгийн газрын 2017 оны 312 дугаар тогтоолоор дээрх 400 сая ам.доллар олгох тогтоолыг хүчингүй болгосон. Барилгын ажил үргэлжлүүлэх хөрөнгийг “ЭТТ” ХК-ийн 2019 оны төсөвт суулгахаар ажиллаж байна.

Хөөт-Бичигт чиглэлийн төмөр замын шугамын чигийг Засгийн газрын 2016 оны 146 дугаар тогтоолоор батлагдсан. “Монголын төмөр зам” ТӨХК, БНХАУ-ын “Башинь төмөр зам” ХХК хооронд байгуулсан хамтран ажиллах санамж бичгийн хүрээнд дээрх чиглэлийн төмөр замын ТЭЗҮ-ийг БНХАУ-ын Зураг төслийн 3 дугаар товчоо боловсруулж дууссан. Барилгын ажилд шаардлагатай санхүүжилтийг шийдэхээр БНХАУ-ын Эксим банканд хандсан, мөн хувийн хөрөнгө оруулалт/концессын зарчмаар/-ыг татахаар ажиллаж байна. /40 хувь/

2.109. “Тавантолгой-Гашуун сухайт” чиглэлийн төмөр замаас Оюутолгойн салбар төмөр зам, “Шивээ хүрэн-Сэхэ” чиглэлийн боомтын төмөр замыг барьж дуусгана.

Биелэлт: Нарийнсухайт-Шивээхүрэн чиглэлийн төмөр замын шугамын чигийг Засгийн газрын 2017 оны 126 дугаар тогтоолоор баталсан.

“Монголын Алт” ХХК-ийн захиалгаар 2008 онд Нарийнсухайт-Шивээхүрэн чиглэлийн төмөр замын ТЭЗҮ-ийг БНХАУ-ын Зураг төслийн 3 дугаар хүрээлэн боловсруулсныг тус компани “Мөнгөн зөрлөг” ХХК-тай 2017 оны 5 дугаар сард гэрээ байгуулан ТЭЗҮ-ийг шинэчлүүлсэн. Улсын Их Хурлаас төмөр замын царигийн өргөний хэмжээг тогтоосны дараа Шивээхүрэн-Сэхэ эсвэл Нарийнсухайт-Шивээхүрэн гэж цогцоор хэрэгжүүлэх эсэхийг шийдвэрлэнэ. Төмөр замын барилгын ажилд шаардлагатай санхүүжилтийн асуудлыг тухайн бүс нутагт уул уурхайн үйл ажиллагаа эрхлэгч нартай хамтарч шийдвэрлэхээр ажиллаж байна. Тус чиглэлийн төмөр замын барилгын ажлыг эхлүүлэх асуудал нь “Ар Ди Си Си” ХХК-ийн барьж байгуулсан Нарийнсухайт-Шивээхүрэн чиглэлийн хатуу хучилттай авто замын “барих-ашиглах-шилжүүлэх” концессын гэрээний холбогдох зүйл, заалттай зөрчилдөн шүүх байгууллагад шалгагдаж байгаа, мөн царигийн өргөний хэмжээ тогтоогүй байгаагаас төмөр замын ажил зогсонги байдалтай байна. /0 хувь/

2.110. “Зүүнбаян-Ханги” чиглэлийн төмөр замын барилгын ажлыг эхлүүлнэ.

Биелэлт: Засгийн газрын 2016 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдрийн хуралдаанаар Зүүнбаян-Ханги чиглэлийн төмөр замын шинэ шугамыг 1520 мм-ийн царигтай барьж байгуулах ажлыг зохион байгуулж, хэрэгжүүлж ажиллах тухай тогтоолын төслийг дэмжиж, УИХ-д 2016.12.27-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн. Төмөр замын чиглэл болон царигийн асуудлыг УИХ-аар хэлэлцүүлж, батлагдсаны дараа гүйцэтгэгчийг сонгон

шалгаруулах ажлыг хийнэ. Тус чиглэлийн төмөр замын ТЭЗҮ-ийг БНХАУ-ын "Си Ар И Си" компани өөрийн хөрөнгөөр боловсруулж, "Монголын төмөр зам" ТӨХК-д хүлээлгэн өгөхөөр харилцан ойлголцлын санамж бичигт гарын үсэг зурсан. "Си Ар И Си" компани нь ТЭЗҮ-г боловсруулж дууссан бөгөөд Монгол хэл рүү орчуулах ажил хийгдэж байна. Зүүнбаян-Ханги чиглэлийн төмөр зам барих төслийн эцсийн тайлан, ТЭЗҮ боловсруулах ажлын хэсгийг Зам, тээврийн хөгжлийн сайдын 2018 оны 7 дугаар сарын 24-ний өдрийн 158 дугаар тушаалаар байгуулсан бөгөөд Зүүнбаян-Ханги чиглэлийн төмөр замын суурь бүтцийг барих тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг шийдүүлэхээр ажиллаж байна. /40 хувь/

2.111. Улаанбаатар төмөр замын техникийн шинэчлэлт хийж нэвтрүүлэх чадварыг нэмэгдүүлж, "Богд Хан" төмөр замыг барьж байгуулах ажлыг эхлүүлнэ.

Биелэлт: "Улаанбаатар төмөр зам" ХНН-ийн Ерөнхий хорооны хурлаас Улаанбаатар төмөр замын 2020 он хүртэлх хэтийн техникийн хөгжлийн хөтөлбөрийг боловсруулахаар шийдвэрлэсний дагуу Улаанбаатар төмөр замын сүлжээг анх удаа эдийн засгийн үндэслэлтэйгээр үндсэн 4 чиглэлээр өргөжүүлэх, хөгжүүлэх, дамжин өнгөрөх тээврийг үлэмж нэмэгдүүлэх, зохион байгуулах төсөл, арга хэмжээнүүдийг тохиролцсон.

"Элтеза" компанитай 2015 оны 10 дугаар сарын 29-нд байгуулсан "УБТЗ" ХНН-ийн дохиолол, хориглол, төвлөрүүлэлтийн шинэчлэлийн ажлын гэрээний дагуу гүйцэтгэгч компани төмөр замын шугам замд судалгааны ажлыг хийж дуусгасан ба батлагдсан ажлын даалгаврын дагуу гол тоологчийн тусламжтайгаар хоорондын замын чөлөөтэй байдлыг хянах систем, хоорондын замд галт тэрэгний хөдөлгөөн зохион байгуулах систем, галт тэрэгний захирагчийн төвлөрүүлэлтийн систем, цахилгаан тэжээлийн системийн байгууламжийн техникийн шийдлүүдийн зураг хийгдэж бүрэн эхээр нь хүлээн авсан. 2018 оны 12 дугаар сарын байдлаар нийт ажлын зураг төсөл 99 хувь, төхөөрөмж нийлүүлэлт 99 хувь, тоног төхөөрөмжийн угсралт 84 хувьтай байна.

"Улаанбаатар төмөр зам" ХНН нь 2016 онд гол замын 17 км замд их засварын ажлыг хийж гүйцэтгэсэн. 2017 оны 5 дугаар сарын 29-ний өдөр гол замын их засварын ажил эхэлсэн. Графикийн дагуу 7 хоног бүрийн мягмар, баасан гарагт 8 цаг хөдөлгөөн хааж /цонх/ засварын ажлыг хийж 50 км замд их засвар хийж дууссан. 2018 онд "УБТЗ" ХНН 50.1 км замд их засварын ажил хийгээд байна.

Ерөнхий сайдын 2016 оны 71 дүгээр захирамжаар байгуулагдсан Монгол-Оросын хувь нийлүүлсэн "Улаанбаатар төмөр зам" нийгэмлэгийг үүсгэн байгуулах тухай Засгийн газар хоорондын хэлэлцээрийг шинэчлэх талаар Оросын талтай хэлэлцээ хийх үүрэг бүхий ажлын хэсгийг Зам, тээврийн хөгжлийн дэд сайдаар ахлуулж, холбогдох яамдыг төлөөлсөн 17 гишүүний бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулсан. Зам, тээврийн хөгжлийн сайд Москва хотод "Оросын төмөр замууд" нээлттэй хувьцаат нийгэмлэгийн ерөнхийлөгчтэй 2016.12.08-ны өдөр уулзаж, уг асуудлаар хэлэлцсэн. "УБТЗ"-ын санхүүгийн томоохон асуудлыг шийдвэрлэхээр ажиллаж байгаа энэ үед "Монгол-Зөвлөлтийн Хувь нийлүүлсэн Улаанбаатар төмөр зам нийгэмлэгийг үүсгэн байгуулах тухай" 1949 оны хэлэлцээрийг шинэчлэх чиглэлээр хэлэлцээг үргэлжлүүлэх нь цаг хугацааны хувьд тохиромжгүй байдал үүсээд байна.

Богдхан төмөр замын төслийг хэрэгжүүлэхээр Азийн хөгжлийн банкнаас үзүүлж буй ТЭЗҮ, зураг төслийг боловсруулах 1.5 сая ам.долларын техникийн туслалцааны хүрээнд "Богдхан" төмөр зам төслийн чигийн судалгаа хийх гэрээ байгуулан, 2017 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдрөөс чигийн судалгааны ажлыг эхлүүлсэн. Зөвлөх компани "Богдхан" төмөр замын чигийн 5 хувилбарыг 2017 оны 9 дүгээр арын 22-ны өдөр ЗТХЯ-ны Шинжлэх ухаан, технологийн зөвлөлөөр хэлэлцүүлж, улмаар 5 дахь чигийн

хувилбарыг дэмжсэн. Дээрх төмөр замын чигийг Засгийн газар баталсан бөгөөд ТЭЗҮ, зураг төслийг боловсруулахаар ажиллаж байна. /40 хувь/

2.112.“Эрдэнэт-Овоот” чиглэлийн төмөр замыг барьж байгуулах ажлыг эхлүүлнэ.

Биелэлт: Засгийн газрын 2015 оны 420 дугаар тогтоолоор Эрдэнэт-Овоот чиглэлийн төмөр замын суурь бүтэц барих тусгай зөвшөөрлийг “Нортерн рейлвейз” ХХК-д олгосон. Эрдэнэт-Овоот чиглэлийн төмөр замын чиг нь Эгийн голын усан цахилгаан станцын төслийн авто зам болон агаарын шугамын чигтэй давхцалтай байгааг шийдвэрлэх ажлын хэсэг байгуулахаар ажиллаж байна. Эрдэнэт-Овоот чиглэлийн төмөр замын чигийг Засгийн газрын 2016.12.28, 2017.01.11-ний өдрийн хуралдаанаар тус тус хэлэлцэн дэмжсэн. 2017 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдөр Эрдэнэт хотод концесс эзэмшигч шав тавих ёслолыг хийсэн. Концесс эзэмшигч тус төмөр замын төслийн ТЭЗҮ(Bankable Feasibility Study)-ийн төгсгөлийн шатны тайланг боловсруулах ажлыг санхүүжүүлж гүйцэтгэх, цаашид хамтран ажиллах тухай харилцан ойлголцлын санамж бичгийг БНХАУ-ын “Чайна гэжуба групп” корпорацитай байгуулж, ТЭЗҮ-ийн төгсгөлийн шатны тайланг эцэслэн боловсруулж байна. Төслийн хөрөнгө оруулалт, санхүүжилтийг шийдвэрлэснээр 2019 онд төмөр замын барилгын ажлыг эхлүүлэхээр төлөвлөж байна. /40 хувь/

2.113.Үндэсний болон олон улсын тээвэр, ложистикийн сүлжээг хөгжүүлж, “Хөшиг”-ийн хөндийд холимог тээвэр ложистикийн төв байгуулна.

Биелэлт: Хөшигийн хөндийд тээвэр ложистикийн төв байгуулах ажлын даалгавар боловсруулах, судлах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг Зам, тээврийн хөгжлийн сайдын 2017 оны 58 дугаар тушаалаар байгуулсан. Богдхан төмөр замын чигийн судалгаа 2017 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдрөөс АХБ-ны техникийн туслалцаагаар эхлээд байна. Энэ ажил хийгдсэний дараа Хөшигийн хөндийн тээврийн ложистикийн төв байгуулах байршил, ТЭЗҮ хийх үндэслэл бүрдэнэ. Богдхан төмөр замын трасс батлагдсны дараа Хөшигийн хөндийн тээвэр ложистикийн төв байгуулах ажлыг эхлүүлнэ.

Монгол Улсын Засгийн газар болон Азийн хөгжлийн банкны хооронд байгуулсан санхүүжилтийн хэлэлцээрийн дагуу Дорноговь аймгийн Замын-Үүд сумын нутаг дэвсгэрт “Бүс нутгийн ложистикийн төвийг хөгжүүлэх МОН 2719/0240 төсөл”-ийн хүрээнд цэвэр ус дамжуулах 3,5 км шугам, цахилгаан дамжуулах 10/0,4 кВ-н 3 км шугам, 1,6 км авто зам, төмөр зам дээгүүр хөндлөн гарсан гүүр, холбооны шугам, цахилгаан дамжуулах 110/10 кВ-н 4,22 км шугам, дэд станц зэрэг байгууламжууд баригдсан. Логистикийн төвийн барилга угсралтын ерөнхий гүйцэтгэгчээр “Хятадын төмөр замын 21-р товчоо” компани, хяналтын зөвлөхөөр БНСУ-ын “Сүсонг инженеринг компани”, Монгол Улсын “Геозураглал”, “NBCC” ХХК-иудын түншлэл ажиллаж, өргөн, нарийн царигийн төмөр замын далан, чингэлэг талбай, авто машины зогсоол, барилгын суурийн газар шорооны ажлууд хийж дуусгав, улсын комисс 2018.12.28-31-ний өдрүүдэд ажиллаж, дээрх ажлуудыг 18/432/02 дугаар актаар ашиглалтад хүлээн авсан.

Үндэсний тээвэр, ложистикийн сүлжээг байгуулах чиглэлээр судалгаа хийж зураглал гарган, ажлын даалгавар боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг Зам, тээврийн хөгжлийн сайдын 2017 оны 3 дугаар сарын 23-ны өдрийн 58 дугаар тушаалаар байгуулсан. Зөвлөх үйлчилгээний тендерт шалгарсан “Монголын ложистикийн холбоо” ТББ нь “Үндэсний тээвэр, ложистикийн сүлжээг байгуулах судалгаа” хийж хүлээлгэн өгсөн. /40 хувь/

2.114.Төрөөс агаарын тээврийн салбарт баримтлах бодлогод тулгуурлан орон нутгийн болон олон улсын нислэгийн тоог нэмэгдүүлэх, өрсөлдөөнийг дэмжих замаар тус салбарт үнэ тарифыг бууруулна.

Биелэлт: Швейцарийн Холбооны Улс, Люксембургийн Вант Улс, БНЧУ, БНМУ, Камбожийн Вант Улс, Мьянмарын Холбооны Улс зэрэг улсуудын Засгийн газартай тохирсон Агаарын харилцааны хэлэлцээрийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэн, дэмжсэн бөгөөд хэлэлцээрт Зам, тээврийн хөгжлийн сайд гарын үсэг зурав. Тайландын Вант Улсын Засгийн газартай байгуулсан Агаарын харилцааны хэлэлцээрт нэмэлт өөрчлөлт оруулж давтамж, багтаамж, нэг шугамд нэг агаарын тээвэрлэгч зэрэг өөрчлөлтүүдийг шинэчлэн тогтоосон.

“Төрөөс иргэний нисэхийн салбарт 2020 он хүртэл баримтлах бодлогын баримт бичигт нэмэлт оруулах тухай” УИХ-ын тогтоолын төслийг УИХ-ын 2018.06.29-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн УИХ-ын 72 дугаар тогтоолоор батлуулав. Бодлогын баримт бичигт өөрчлөлт орсонтой холбогдуулан Монгол-Солонгосын агаарын харилцааны хэлэлцээрт нэмэлт өөрчлөлт оруулах асуудлыг ойрын хугацаанд хийхээр төлөвлөн ажиллаж байна.

Иргэний нисэхийн ерөнхий газар /ИНЕГ/ болон Япон Улсын “Мицүбиши-Чиёода” хамтарсан түншлэл хооронд 2013 оны 5 дугаар сарын 10-ны өдөр байгуулсан “Улаанбаатар хотын Олон Улсын нисэх онгоцны шинэ буудал барих барилгын ажлын гэрээ” MONP8-ын дагуу Ерөнхий гүйцэтгэгч төслийг төлөвлөсөн хугацаа болох 1290 хоногт багтаан амжилттай хэрэгжүүлж, Улсын комисс болон Иргэний нисэхийн ерөнхий газраас өгсөн 01/293 тоот зөвшөөрлийн дагуу Зөвлөх компани 2017 оны 01 дүгээр сарын 20-ны өдөр “Ажил хүлээн авах гэрчилгээ”-г гаргасан бөгөөд тус гэрчилгээнд дурдсан барилга байгууламж, дагалдах тоног төхөөрөмжийг 2017 оны 1 дүгээр сарын 10-ны өдрөөр тооцож Захиалагчид шилжүүлсэн болно. Иргэний нисэхийн ерөнхий газар болон “Мицүбиши-Чиёода” хамтарсан түншлэл хооронд байгуулсан “Улаанбаатар хотын Олон Улсын нисэх онгоцны шинэ буудал барих барилгын ажлын гэрээ”-нд 2017 оны 3 дугаар сарын 17-ны өдөр “Нэмэлт өөрчлөлт №1”-ийг оруулан нэмэлт барилгын ажлуудыг хэрэгжүүлж байна, ажлын гүйцэтгэл 2017 оны 11 дүгээр сарын 23-ны өдрийн байдлаар 97.51 хувьтай байна. Олон улсын шинэ нисэх буудлын үйл ажиллагааг 2019 оны 7 дугаар сард багтаан эхлүүлэхээр ажиллаж байна.

“Улаанбаатар хотын олон улсын нисэх онгоцны шинэ буудлын менежмент” төслийг хэрэгжүүлэхээр санал тавьсан этгээдүүдтэй хэлэлцээ хийх үүрэг бүхий ажлын хэсгийг Ерөнхий сайдын 2016.09.27-ны өдрийн 63 тоот захирамжаар шинэчлэн байгуулсан. Ажлын хэсэг концессын менежмент хийхээр сонирхож ирүүлсэн төслийн техникийн саналын үнэлгээг эцэслэн баталгаажуулж, санхүүгийн үнэлгээ хийгдсэн Техникийн болон санхүүгийн үнэлгээний дүнд үндэслэн хэлцэлд орохоор шийдвэрлэсэн. Ажлын хэсэг менежментийн төслийг хэрэгжүүлэх санал тавьсан этгээдтэй уулзалт, хэлэлцээ хийж Монгол, Япон талуудын эзэмших хувь болон хөрөнгө оруулалтын эргэн төлөлтийг хэрхэн барагдуулах тооцооллыг хэлэлцсэн. Хэлэлцээний үр дүнд талууд 33 жилийн хугацаатайгаар Монголын тал 49, Японы тал 51 хувиар тус тус концесс эзэмших хувилбарыг сонгосон бөгөөд хэлэлцээрийн үр дүнг Засгийн газрын 2017 оны 11 дүгээр сарын 29-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлж, дэмжсэн.

Иргэний нисэхийн ерөнхий газар, “Чингис хаан” ОУНБ-ын хэмжээнд шинэ нисэх буудлыг 2019 оны 7 дугаар сард ашиглалтад оруулахаар төлөвлөсөн “Нүүлгэн шилжүүлэлтийн төлөвлөгөө”-г баримтлан бэлтгэл ажлыг хийж байна.

Орон нутгийн агаарын тээврийг сэргээн тогтворжуулах, агаарын тээврийн үнэ тарифыг бууруулах талаар судалгаа хийж санал боловсруулах ажлын хэсгийг Зам, тээврийн хөгжлийн сайдын 2016.11.21-ний өдрийн 93 дугаар тушаалаар батлуулан

ажиллаж байна. "МИАТ" ТӨХК-ийн нийт борлуулалтын 71 хувийг эзэлдэг хямд ангилалын 3 тариф /1-3 сарын хугацаатай, 2 талын тийз/-тай гадаадын агаарын тээвэрлэгчдийн хямд ангилалын тарифыг харьцуулахад тус компанийн үнэ УБ-Бээжин чиглэлд "Эйр Чайна" компаниас 77-82 мян төгрөгөөр, УБ-Сөүл чиглэлд "Корейн Эйр" компаниас 38-86 мян төгрөгөөр, УБ-Бусан чиглэлд "Эйр Бусан" компаниас 36-144 мян төгрөгөөр, УБ-Хонгконг чиглэлд "Эйр Чайна" компаниас 136-401 мян төгрөгөөр, УБ-Токио чиглэлд "Эйр Чайна" компаниас 28-245 мян төгрөгөөр тус тус хямд байна.

Харин европын чиглэлд боломжит хамгийн бага тариф нь УБ-Москва чиглэлд "Аэро флот", "Туркиш Эйрлайнс" компаниудаас 38-134 мян төгрөгөөр, УБ-Берлин чиглэлд "Туркиш Эйрлайнс", "Аэрофлот" компаниудаас 54-179 мян төгрөгөөр, УБ-Франкфурт чиглэлд мөн "Туркиш Эйрлайнс", "Аэрофлот" компаниудаас 102-155 мян төгрөгөөр үнэтэй байна. 6-9 сар буюу аялал жуулчлалын улирлаас бусад үед суудал ашиглалт буурч, сүүлийн 10 орчим жил алдагдалтай байсан хэдий ч "МИАТ" ТӨХК-ийн европын чиглэлийг Монгол Улсаас гуравдагч хөрш оронд гарах стратегийн ач холбогдолтой чиглэл гэж үзэн үргэлжлүүлсээр ирсэн болно.

Нислэгийн тийзний үнэ өсөхөд нөлөөлсөн шалтгаан нь "МИАТ" ТӨХК-ийн 2011 оны зорчигчийн дундаж тарифыг 2016 онтой харьцуулахад ам.доллараар 17 хувь, төгрөгөөр 98 хувиар өссөн. Энэ нь валютын ханшийн өсөлт 2011 оны жилийн дундажаар 1,266 төгрөг байсан бол 2016 онд 2,146 төгрөг болж 70 хувиар шууд өссөнтэй холбоотой байна. Мөн тус компанийн үйл ажиллагааны нийт зардлын 54 хувь нь шууд зардал бөгөөд шууд зардлын 52 хувь буюу нийт зардлын 28 хувь нь агаарын хөлгийн шатахууны зардал байна. Агаарын хөлгийн шатахуун нийлүүлэгч компаниуд дэлхийн дундаж үнээс тонн тутамд дундажаар 23 хувиар өндөр үнэтэй нийлүүлж байна.

Агаарын тээвэрлэлтийн өртөг зардлыг бууруулах чиглэлээр хамтран ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэх, өрсөлдөөн, хувийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих ажлыг хэрэгжүүлэх хүрээнд ИНЕГ-ын даргын 2017 оны А/531 дүгээр тушаалаар шинэ чиглэлд нислэг үйлчилгээ эхлүүлж байгаа "Хүннү Эйр" ХХК-ийн Улаанбаатар-Улаан-Үүд-Улаанбаатар чиглэлийн нислэгийн агаарын навигацийн үйлчилгээний хураамжийг аялал жуулчлалын оргил үе болох зуны улиралд буюу 2017 оны 8 дугаар сарын 16-наас 10 дугаар сарын 28-ны өдрийг дуустал хугацаанд чөлөөлсөн.

Говь-Алтай аймгийн "Алтай" нисэх буудлын хөөрч, буух хайрган болон хатуу хучилттай зурвас, явгалах зам, агаарын хөлгийн зогсоол, үерийн далан барих ажлыг Улсын комисс 2016 оны 12 дугаар сарын 22-25-ны өдрүүдэд ажиллаж, аэродромын барилга угсралтын ажлыг хүлээн авсан. 2017 оны 6 дугаар сарын 11-ний өдрөөс орон нутгийн нислэгт ашиглаж эхэлсэн. Завхан аймаг дахь Доной нисэх буудалд хийгдэж буй хөөрч буух хучилттай зурвасны ажлыг гүйцэтгэгч "Хурдны зам" ХХК гүйцэтгэж байгаа бөгөөд 2018 оны байдлаар 75 хувьтай байна. Өмнөговь, Дорнод, Ховд аймгуудын нисэх буудлыг өргөтгөн шинэчилэхэд шаардлагатай хөрөнгийг Улсын төсөв, Концесс, зээлийн хүрээнд шийдвэрлэхээр ажиллаж байна.

Хэнтий аймгийн "Өндөрхаан" нисэх буудлын хөөрч, буух шороон зурвас, нисэх буудлын барилга байгууламжийн талаар 2018 оны 5 дугаар сарын 01-ний өдөр Арабын эдийн засгийн хөгжлийн Кувейтийн сангийн төлөөлөгчид, Иргэний нисэхийн ерөнхий газар, Хэнтий аймгийн засаг дарга нартай уулзалт зохион байгуулан "Өндөрхаан" нисэх буудлыг хөгжүүлэх төслийг 3.500.000 /гурван сая таван зуун мянга/ ам.долларт багтаан хийж гүйцэтгэхээр тогтсон. Нисэх буудлын барилгын ажлыг 2019 онд эхлүүлэхээр төлөвлөн ажиллаж байна.

Олон улсын өнгөрөлтийн нислэгийн тоог нэмэгдүүлэх ажлын хүрээнд Зам, тээврийн хөгжлийн сайдын 2017 оны 1 дүгээр сарын 13-ны өдрийн "Агаарын замуудыг шинэчлэн тогтоох тухай" 09 дүгээр тушаалаар Монгол Улсын агаарын зайд үзүүлэлтэд тулгуурласан навигаци бүхий замуудыг шинэчлэн тогтоож 2017 оны 3 дугаар сарын 30-

ны өдрөөс нислэгийн үйл ажиллагаанд ашиглаж эхлээд байна. 2017 оны 11 дүгээр сарын 26-ны өдрийн байдлаар олон улсын өнгөрөлтийн 100000 нислэг гүйцэтгэгдсэн бөгөөд гүйцэтгэлийг өмнөх оны мөн үеийнхтэй харьцуулахад 11.3 хувиар өссөн дүнтэй байна.
/40 хувь/

2.115. Жижиг нисэх онгоц, нисдэг тэрэгний зах зээлийг хөгжүүлж, гамшгаас хамгаалах, хүнс, хөдөө аж ахуй, эрүүл мэндийн түргэн тусламжийн үйлчилгээ, иргэний агаарын тээвэр, аялал жуулчлалын чиглэлээр ашиглана.

Биелэлт: Ерөнхий зориулалтын нисэхийг хөгжүүлэх хөтөлбөр, түүнийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө, эдийн засгийн урьдчилсан төсөөлөл, тооцооллыг нарийвчлан боловсруулсан бөгөөд Засгийн газрын 2018 оны 120 дугаар тогтоолоор баталсан. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөний дагуу бага оврын агаарын хөлөг хөөрч буух 56 зурвас барьж байгуулах, сэргээн засварлахаар 1.176 сая төгрөгийг төсөвт тусгасан, зураг төсвийн ажил хийгдэж байна. Орон нутагт шатахуун хангамжийн сүлжээ, зурвас байгуулах газрын байршлыг тогтоох ажлууд хийгдэж байна.

Зам, тээврийн хөгжлийн сайдын 2017 оны 4 дүгээр сарын 11-ний өдрийн 69 дүгээр тушаалаар “МИАТ” ТӨХК-ийн агаарын хөлгийн засвар үйлчилгээний газрыг түшиглэн Оросын Холбооны Улсын Новосибирск хотын СИБНИА (Сибирийн нисэхийн эрдэм шинжилгээний институт) хүрээлэнтэй хамтран ТВС-2МС агаарын хөлгийг хамтран угсарч үйлдвэрлэх, мөн АНУ-ын “Gate Corporation Golax Aircraft Comp air” компаниас бага оврын агаарын хөлгийг угсрах, хамтарсан үйлдвэр байгуулахаар ирүүлсэн саналыг судлах, техник эдийн засгийн талаар тооцоо судалгаа хийж, санал боловсруулах, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг байгуулан ажиллаж байна.

Зам, тээврийн хөгжлийн сайдын 2017 оны 11 дүгээр сарын 09-ний өдрийн 224 дүгээр тушаалаар Монгол Улсад Агаарын хөлөг үйлдвэрлэх эрх зүйн орчин бүрдээгүй тул ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн баталсан Зам, тээврийн хөгжлийн сайдын 2017 оны 210 дугаар тушаалыг хүчингүй болгосон. */40 хувь/*

2.116. Тээврийн салбарын олон улсын хамтын ажиллагааг хөгжүүлж, бүс нутгийн дэд бүтэц, тээврийн интеграцид нэгдэн орох замаар дамжин өнгөрөх тээврийг хөгжүүлнэ.

Биелэлт: ОХУ-ын Москва хотноо 2016 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдөр “Азийн авто замын сүлжээгээр олон улсын автотээвэрлэлт гүйцэтгэх тухай Засгийн газар хоорондын хэлэлцээр”-т Монгол, Орос, Хятад гурван улсын Тээврийн сайд нар гарын үсэг зурж баталгаажуулсан. Засгийн газрын 2017 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдрийн 30 дугаар тэмдэглэлээр Азийн авто замын сүлжээгээр олон улсын автотээвэрлэлт гүйцэтгэх тухай хэлэлцээрийн төслийг хэлэлцэн дэмжсэн бөгөөд УИХ-ын 2018 оны 4 дүгээр сарын 12-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцээрийг соёрхон баталсан. Хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажлын талаарх гурван улсын ажлын хэсгийн уулзалтыг 2018.11.28-29-ний өдрүүдэд зохион байгуулсан бөгөөд уулзалтаар дамжин өнгөрөх тээвэрлэлт гүйцэтгэх зөвшөөрлийн бичгийн тоог урьдчилсан байдлаар орон тус бүрт 200 ширхэгийг олгох, хамтарсан хорооны хурлыг 2019.04 дүгээр сард багтаан зохион байгуулахаар тохиров.

Монгол-Орос-Хятадын эдийн засгийн коридор байгуулах хөтөлбөрт тусгагдсан Азийн авто замын сүлжээний АН-3 кодтой Алтанбулаг-Улаанбаатар-Замын-Үүд чиглэлийн авто замыг шинэчилж өргөтгөн хөгжүүлэх хүрээнд тус чиглэлийн авто замын хамгийн их хөдөлгөөний эрчимтэй хэсэг болох Улаанбаатар-Дархан чиглэлийн автозамыг шинээр барих барилгын ажлыг төр хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд “барих-шилжүүлэх” нөхцлөөр 2019 оны дөрөвдүгээр сард эхлүүлж, дөрөвдүгээр

ангиллын хоёр эгнээтэй тус замыг тусгаарлах зурвастай нэгдүгээр ангиллын дөрвөн эгнээ бүхий болгон барихаар шийдвэрлэв.

Азийн авто замын сүлжээний АН-4 чиглэл буюу Улаанбайшинт-Ховд-Ярант чиглэлийн авто замын сүлжээ нь нийт 756 км бөгөөд тус сүлжээний 556.3 км буюу 74.9 хувийг Улсын төсөв, АХБ-ны зээл, тусламж, БНХАУ-ын EXIM банкны хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгөөр тус тус үе шаттайгаар ашиглалтад оруулсан. Одоо үлдэж байгаа 189.7 км авто замыг АХБ-ны хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлж байгаа бөгөөд 2018 онд ашиглалтад оруулахаар ажиллаж байна. /40 хувь/

2.117. Далайн тээвэр, хөлөг онгоцны бүртгэлийн үйл ажиллагааг өргөжүүлж, дотоодын гол, мөрөн нууруудад байгаль орчинд ээлтэй аялал жуулчлалын аюулгүй усан замын тээврийг хөгжүүлнэ.

Биелэлт: УИХ-ын 2017 оны 5 дугаар сарын 18-ны өдрийн хуралдаанаар Усан замын тээврийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг батлуулав. Зам, тээврийн хөгжлийн сайдын 2018 оны 6 дугаар сарын 05-ны өдрийн 119 дугаар тушаалаар “Усан замын тээврийн хэрэгсэлд техникийн хяналтын үзлэг хийх, тоо бүртгэл хөтлөх, улсын дугаар олгох журам”-ыг шинэчлэн батлав.

Далайн тээврийн эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгох зорилгоор Монгол Улс, Хятад Улсын нутаг дэвсгэрээр далайд гарах болон буцах, дамжин өнгөрөх тээвэр хийх тухай Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын Засгийн газар хооронд 1991 онд байгуулсан хэлэлцээрийг 2014 онд шинэчлэн байгуулсан ба уг хэлэлцээрийг Хятадын тал баталсан тухайгаа 2017 оны 5 дугаар сарын 06-ны өдрийн нот бичгээр манай талд мэдэгдсэнээр тус хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болж, Монгол Улс, БНХАУ-ын хойд болон зүүн хойд бүс нутгийн гадаад худалдааны нээлттэй далайн 7 боомтыг ашиглах эрх зүйн орчин бүрдэв.

Далай ашиглах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлалын төслийг боловсруулж байна.

Усан замын төв буудал барих газар, түүний газар зүйн солбицлыг Хөвсгөл аймгийн Засаг даргын 2017 оны 2 дугаар сарын 24-ний өдрийн 1/542 дугаар, Алаг-Эрдэнэ сумын Засаг даргын 2017 оны 2 дугаар сарын 16-ны өдрийн А/16 дугаар, Хатгал тосгоны захирагчийн 2017 оны 2 дугаар сарын 16-ны өдрийн 1/71 дугаар захирамжаар тогтоолгоод байна. “Усан замын төв буудал” барих ажлын ТЭЗҮ, зураг төслийг боловсруулахад шаардагдах хөрөнгийн хувь хэмжээг урьдчилсан байдлаар тогтоосон.

Монгол Улсын хөлөг онгоцны бүртгэлийн чанарыг сайжруулах, өргөжүүлэх ажлын хүрээнд Монгол Улсын хөлөг онгоцны бүртгэлийг Улаанбаатар боомтод төвлөрүүлэх, бүртгэлийн санг бий болгохоор судалгааны ажил, олон улсын хиймэл дагуулын байгууллагын мэдээллийн сүлжээнд холбогдож МУ-ын хөлөг онгоцны бүртгэлд бүртгэлтэй бүх хөлөг онгоцны аяллын хяналтыг алсын зайнаас бодит цагийн горимд Улаанбаатар боомтоос хэрэгжүүлэх, /LRIT long range identification system/-ыг боловсруулах ажлыг эрчимжүүлж, хяналтад нэвтрүүлэхээр ажиллаж байна. /40 хувь/

2.118. Эрэлтэд нийцсэн, хүрээлэн байгаа орчинд ээлтэй тээврийн ухаалаг систем нэвтрүүлнэ.

Биелэлт: УБТЗ” ХНН-ийн харьяа “Улаанбаатар дахь зорчигчийн вагон депо”-ийн 482 дугаар вагоныг техникийн зураг, төслийн дагуу сэргээгдэх их засварыг хийж, тусгай зориулалтын вагон болгох хийцийг өөрчлөн тоноглон, 7 хоногт 2 удаа байнгын тээвэрлэлтэд ашиглаж “Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд”-ийг төмөр замаар

аюулгүй, ая тухтай зорчих, зорчигч үйлчилгээний стандартын шаардлагыг хангаж ажиллав.

2016 оны жилийн эцсийн байдлаар улс хоорондын байнгын ачаа тээвэрлэлт гүйцэтгэх гэрээтэй 4429 тээврийн хэрэгсэл бүхий 130 аж ахуйн нэгжээс 93 аж ахуйн нэгжийн 3251 тээврийн хэрэгсэлд буюу 73,4 хувьд бүртгэлийн GPS систем суурилагдсан бөгөөд "Автотээврийн үндэсний төв" ТӨҮГ-ын "Хөдөлгөөний удирдлага, хяналтын төв"-ийн сүлжээг өргөтгөн программыг сайжруулах, улс хоорондын байнгын болон аюултай ачаа тээвэрлэгчийн тээврийн хэрэгслийн GPS-ийг хяналтын төвтэй холбох ажлыг эхлүүлээд байна.

Монгол Улсын Засгийн газар, БНСУ-ын Засгийн газар хоорондын ерөнхий хэлэлцээрийн хүрээнд авах зээлийн хөрөнгөөр "Улс, хот хоорондын нийтийн тээврийн үйлчилгээнд дэмжлэг үзүүлэх төсөл"-ийг 2 үе шаттайгаар хэрэгжүүлж байна. Эхний шатны төслийн хүрээнд улс, хот хоорондын нийтийн тээврийн үйлчилгээнд ашиглах 43 автобусыг 5.5 сая ам.долларын санхүүжилтээр худалдан авч хэрэгжүүлсэн. Хоёрдугаар шатны төслөөр улс, хот хооронд болон жуулчин тээврийн үйлчилгээнд 189 автобус авах бөгөөд автобусны үнэ өнөөгийн валютын ханшны үнээр тооцоход өндөр гарч байгаагаас тээвэрлэлт гүйцэтгэж буй аж ахуйн нэгжүүд төсөлд хамрагдахаас татгалзаж байгаа тул төслийг Нийслэлийн Засаг даргын хотын нийтийн тээврийн үйлчилгээнд бүрэн ашиглах санал дэвшүүлснийг судалж байна. Аюулгүй, найдвартай, их багтаамжийн автобусаар паркийн шинэчлэлт хийх үүднээс нийтийн тээврийн аж ахуйн нэгж, байгууллагууд өөрсдийн нөөц хөрөнгийг бүрдүүлэн идэвхтэй ажиллаж байгаа ба 2018 оны эхний хагас жилд 2014-2016 онд үйлдвэрлэсэн 102 автобусыг импортоор авч, үйлчилгээнд ажиллуулж байна.

Зам, тээврийн сайдын 2017 оны 91 дүгээр тушаалаар "Зам, тээврийн салбарын статистик мэдээлэл, эдийн засгийн үзүүлэлтийн бүртгэлийн нэгдсэн систем бүрдүүлэх" ажлыг зохион байгуулах үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг байгуулан 2017 оны 5 дугаар сарын 15-ны өдөр хуралдсан бөгөөд ажлын төлөвлөгөө, салбарын статистикийн өнөөгийн байдлын талаар хэлэлцэж, цаашид авах арга хэмжээний тухай хэлэлцэж шийдвэрлэсэн.

Хот доторх болон хот орчмын зорчигч тээврийн үйлчилгээнд ажиллаж буй 1250 автобус, троллейбусанд байрлал тогтоох төхөөрөмж, жолоочийн мэдээлэл дамжуулах консол, зорчигчийн суух, буух хаалганы дэргэд карт уншигч төхөөрөмж, 4 ш хяналтын камерийг суурилуулж, 250 цэгт карт борлуулах буюу цэнэглэх үйл ажиллагааг зохион байгуулсан.

2016 онд нийт 121 стандарт шинээр, 9 стандартыг шинэчлэн, 10 стандартыг хүчингүй болгож, 1 стандартад нэмэлт өөрчлөлт оруулах асуудлыг Стандартчиллын үндэсний зөвлөлөөр оруулж шийдвэрлэв. Мөн 2016 онд авто замын салбарын 11 норм, зааврыг Зам, тээврийн хөгжлийн сайдын тушаалаар батлав.

Улаанбаатар хотын орох, гарах хяналтын цэгүүдэд RFID-д суурилсан системийг суурилуулах туршилтын ажлыг "Гашуун сухайт авто зам" ХХК болон "АҮҮТ" ТӨҮГ-тай хамтарч хэрэгжүүлж байна.

Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилтээр "Монгол Улсын Тээврийн ухаалаг системийн бодлого, хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөө боловсруулах ТА-9131 МОН" техникийн туслалцааны төслийг 2017 оны 3 дугаар сарын 17-ноос эхлүүлсэн. Мөн зорчигчийн тасалбар худалдаалах үйл ажиллагааг хөнгөвчлөх, тээврийн үнэ тарифын хөнгөлөлт үзүүлэх замаар TVM /ticket vending machines/-аар тасалбар олгох үйлчилгээг нэвтрүүлэхээр ажиллаж байна. /40 хувь/

2.119.Улаанбаатар хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөтэй уялдуулан автозамын сүлжээг сайжруулах зорилгоор Баянзүрх, Яармаг, Сонсголонгийн гүүр болон Улаанбаатар-Налайх чиглэлийн автозамыг шинээр барина.

Биелэлт: БНХАУ-ын Засгийн газраас МУ-ын Засгийн газарт олгох 1 тэрбум ам.долларын экспортын хөнгөлөлттэй зээлээр Гачууртын уулзвараас Налайх-Чойрын уулзвар хүртэлх 20.9 км авто замд өргөтгөл, шинэчлэл хэрэгжүүлэхээр шийдвэрлэсэн. Хятадын талаас санал болгох гүйцэтгэгч компанийн жагсаалтаас сонгон шалгаруулалт хийж, "Синохайдро" ХХК-тай 38.2 сая ам.долларын гэрээ байгуулсан. Авто замын трасст өөрчлөлт оруулснаар нөлөөлөлд өртсөн 219 иргэн, ААН, байгууллагын эзэмшил, өмчлөлийн нэгж талбарыг 82 болгон багасгаж, 57807м² талбай нөлөөллөөс хасагдаж, нийт газар чөлөөлөлтийн ажлыг 137 нэгж талбараар буюу 45%-иар багасгасан. Нийслэлийн газрын албанаас 2017 оны 9 дүгээр сарын 25-ны өдөр төслийн газар чөлөөлөлтийн ажлыг бүрэн хэрэгжүүлж дууссан.

Мөн дээрх зээлийн хүрээнд "Туул гол дээгүүрх Баянзүрхийн 321 у/м болон Сонсголонгийн 289.4 у/м төмөр бетон гүүрийг шинээр барих" төслийн гүйцэтгэгчээр "Бээжин Юни-Констракшн групп" компани ажиллаж байгаа бөгөөд 2018 оны байдлаар Баянзүрхийн гүүрний ажлын явц 62.6, Сонсголонгийн гүүрний ажлын явц 55,6 хувьтай, Яармагийн гүүрийн гүйцэтгэгчээр "Хятадын төмөр замын 20-р товчоо групп" компани шалгаран гүүрийн барилгын ажлыг дуусган хүлээлгэн өгсөн. /40 хувь/

2.120.Улаанбаатар хотын автозамын ачааллыг бууруулах, түгжрэлийг багасгах зорилгоор гүүрэн гарцуудыг шинээр байгуулан, тусгай замын автобус /BRT/-ыг нийтийн тээврийн үйлчилгээнд шинээр нэвтрүүлнэ.

Биелэлт: Нийслэлийн нийтийн тээврийг хөгжүүлэх хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр BRT /тусгай замын автобус/ төслийн үйл ажиллагааг удирдан чиглүүлэх, хэрэгжилтэд хяналт тавих үүрэг бүхий Төслийн удирдах хороог Нийслэлийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2017 оны 1 дүгээр сарын 12-ны өдрийн 18 дугаар тогтоолоор шинэчлэн батлав. Төсөл хэрэгжүүлэх нэгжийн баг сонгон шалгаруулалтаар бүрдсэн бөгөөд нэгжийн 2017-2018 оны хийх ажлын төлөвлөгөөг Төслийн удирдах хороо баталсан байна. Энэхүү төслийн эхний үе шатанд тусгай замын автобусны авто замын трассыг тогтоох, зураг төслийг боловсруулах зөвлөх багийг сонгон шалгаруулах тендер зарласан. Үнэлгээний хороо хураангуй жагсаалтаар нийт 6 компанийг шалгаруулж, богино жагсаалтаар шалгарах аж ахуйн нэгжийг шалгаруулж, гэрээ байгуулахаар ажиллаж байна. Зөвлөх баг нь 3 үе шаттайгаар зураг төслийн ажлыг хийх бөгөөд 2018 оны 12 дугаар сард эхний зураг төслөөр хийх барилгын гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах ажлыг зохион байгуулна. /40 хувь/

2.121.Автозамын засвар арчлалтын хугацааг уртасгах, чанарыг сайжруулах, хөрөнгийн эх үүсвэрийг үе шаттай нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: 2016, 2017, 2018 онд олон улсын болон улсын чанартай 12917 км авто зам, замын байгууламжид зайлшгүй хийгдэх урсгал засвар, арчлалтын төлөвлөгөөг замын чиглэл бүрээр хучилтын төрөл, насжилт, хөдөлгөөний эрчим, цаг уурын бүсчлэлээс хамааруулан тооцож гарган засвар, арчлалтын ажлыг хийж гүйцэтгэв.

2016 онд Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Налайх-Тэрэлж чиглэлийн 30.2 км, Элсэнтасархай-Хархорины Орхоны гүүр чиглэлийн 77 км нийт 107.2 км авто замын их засвар, шинэчлэлтийн ажлыг ашиглалтад хүлээлгэн өгсөн.

2017 онд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Жаргалтхаан-Чингис хот чиглэлийн 100 км авто замын 1-р ээлжийн 17 км авто замын их засварын ажлыг "Наранбулаг хан" ХХК, "Анандын зам" ХХК-ийн түншлэлээр гүйцэтгүүлж, 2017 оны 11 дүгээр сарын 02-ны өдөр ашиглалтад оруулсан. Улаанбаатар-Дархан чиглэлийн 205 км авто замыг

тусгаарлах зурвас, 4 эгнээ бүхий 1 дүгээр ангиллын авто зам болгон шинэчлэх ажлын зураг төслийг боловсруулж дууссан. Шинэчлэлтийн ажлыг 2018 онд эхлүүлнэ.

Улаанбаатар-Дархан чиглэлийн 230 км авто замыг тусгаарлах зурвас, 4 эгнээ бүхий 1 дүгээр ангилалын авто зам болгон шинэчлэх ажлын зураг төслийг боловсруулж дууссан. 2019 оноос барилгын ажлыг эхлүүлэхээр ажиллаж байна.

Их засвар, шинэчлэлтийн ажлын хүрээнд Баян-Өлгий аймгийн Өлгий сумын 4.5 км авто замын шинэчлэлт, Ховд аймгийн Жаргалант сумын 4.3 км авто замын шинэчлэлтийн ажлуудыг улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар гүйцэтгэхээр гэрээ байгуулсан.

2016 онд улсын чанартай авто замын урсгал засвар, арчлалтын ажлын хөрөнгөөр Чигэстэй голын 54 у/м, Цагаан сүмийн 51 у/м гүүрэнд засварын ажлыг хийж дуусгасан.

2017 онд Архангай аймгийн Тариат сумын Тэрхийн голын 217.1 у/м төмөр бетон гүүрийн их засварын ажлыг 3.152 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөөр “Хурдны зам” ХХК гэрээ байгуулан гүйцэтгэж дууссан.

2018 онд Увс аймгийн Цалгарын голын 126.8 у/м, Баян-Өлгийн аймгийн Сагсайн голын 96.8 у/м гүүрэнд ээлжит засвар, Увс аймгийн Гашууны голын 90у/м, Дархан-Уул аймгийн Хараа голын 135 у/м, Хэнтий аймгийн Дадал сумын Онон голын 238.9 у/м гүүрэнд их засварын ажил тус тус гүйцэтгэнэ. /40 хувь/

ГУРАВ.НИЙГМИЙН БОДЛОГО

Гэр бүлийг дэмжин тэтгэх, иргэн бүр эрүүл, боловсролтой, ажилтай, орлоготой байх нөхцөл бүрдүүлэхэд бүх талаар анхаарч, ажилгүйдэл, ядуурлыг бууруулан, хүн амын дундаж орлоготой хэсгийг нэмэгдүүлж, иргэдийнхээ амьжиргааг сайжруулна.

3.1.Эрүүл мэндийн салбарын хүрээнд авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ:

Төрөөс эрүүл мэндийн талаар баримтлах бодлогыг боловсруулж, хүн амыг аливаа өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, оношлох, эмчилгээ үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дээшлүүлэх эдийн засгийн тооцооллыг бий болгож, хүний нөөцийн чадавхыг бэхжүүлнэ.

Хүн амыг өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх мэдлэг, дадал, хандлагад төлөвшүүлж нийгмийн эрүүл мэндэд чиглэсэн тусламж үйлчилгээг эрс сайжруулах, Халдварт бус өвчнөөс сэргийлэх үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний бодлого төлөвлөлтөд урт болон дунд хугацааны хөтөлбөр боловсруулж, чанар хүртээмжийг дээшлүүлнэ.

Эрүүл мэндийн салбарын хүний нөөцийн хөгжлийг хангаж, нийгмийн хамгааллыг сайжруулна.

Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанартай уялдсан эрүүл мэндийн санхүүжилтийн тогтолцоог боловсронгуй болгоно.

3.1.1.Орчны эрүүл мэнд үндэсний хөтөлбөр боловсруулж, нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар хүртээмжийг дээшлүүлж, салбар дундын хамтын ажиллагааны үр дүнг дээшлүүлнэ.

Биелэлт: Орчны эрүүл мэнд үндэсний II хөтөлбөрийг эцэслэн боловсруулж, Засгийн газрын 2017 оны 225 дугаар тогтоолоор батлагдав.

Эрүүл ахуйн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.9 дэх заалтыг үндэслэн "Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ MNS 0900:2005" стандартыг шинэчлэн боловсруулж, СХЗГ-ын стандартчилалын үндэсний хорооны 2018 оны 6 дугаар сарын 21-ний өдрийн хурлаар хэлэлцүүлж батлуулав.

"Ус хангамж, ариун цэврийн байгууламжийн сүлжээнд эрсдэлийн үнэлгээ хийх заавар", "Хүн амын ундны усны аюулгүй байдлын төлөвлөгөө боловсруулах, эрсдэлийн үнэлгээ хийх аргачилсан заавар"-ыг тус тус батлав. 21 аймгийн усны аюулгүй байдлын 2018-2020 онд хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулж, аймгийн Засаг дарга нараар батлуулсан. Жижиг суурин газарт усны аюулгүй байдлын төлөвлөгөө боловсруулах ажлыг 2018 онд Булган аймгийн 8 суманд, Завхан аймгийн 12 суманд хийж Засаг даргаар батлуулан хэрэгжүүлж эхлэв.

Азийн хөгжлийн банкны хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжиж байгаа "Эрүүл мэндийн салбарын хөгжил хөтөлбөр-5"-ын эмнэлгийн хог хаягдлын менежментийг сайжруулах төслийн хүрээнд Өмнөговь, Ховд аймгийн Бүсийн оношилгоо, эмчилгээний төв, Дорноговь аймгийн нэгдсэн эмнэлгийн хог хаягдлын барилга байгууламжийг нийт 371,0 сая төгрөгөөр барьж, ашиглалтад оруулсан. Цаашид Дархан-Уул, Орхон, Сэлэнгэ, Увс, Хэнтий аймагт байгууламж барих тендер шалгаруулах үйл ажиллагаа явагдаж байна.

/40 хувь/

3.1.2. Иргэн бүрийг жилд нэг удаа эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх эрт илрүүлгийн үзлэгт үнэ төлбөргүй хамруулах, алслагдсан орон нутагт явуулын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг үзүүлнэ.

Биелэлт: "Халдварт бус өвчинтэй тэмцэх" үндэсний III хөтөлбөрийг боловсруулан, Засгийн газрын 2017 оны 289 дүгээр тогтоолоор батлав.

Өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг, оношилгоо, шинжилгээнд хамруулах ажлыг зохион байгуулах зорилгоор Даатгуулагчийг урьдчилан сэргийлэх үзлэг, эрт илрүүлэх үзлэг, оношилгоо, шинжилгээнд хамруулах журмыг Нийгмийн даатгалын зөвлөлийн 2017 оны 5 дугаар сарын 4-ны 11 дугаар тогтоолоор батлав. Тус журмын дагуу даатгуулагчид дотор эрхтний архаг өвчлөлийг илрүүлэх, үе мөчний архаг өвчнийг илрүүлэх, хавдрыг эрт илрүүлэх 3 багц шинжилгээг хийж 2017 онд 40-65 насны хүн амыг хамруулах ажил зохион байгуулагдаж байна.

2018 оны жилийн эцсийн байдлаар Артерийн гипертензийн эрт илрүүлгийн үзлэгт 550979 (71.7 хувь) хүн хамрагдсан нь 2017 оноос хувиар чихрийн шижин өвчний эрт илрүүлэгт 520446 хүн хамрагдаж, 6.7 хувиар тус тус нэмэгдсэн бол элэгний хорт хавдрын эрт илрүүлгийн үзлэгт 233840 хүн хамрагдсанаас 223 тохиолдолд хавдар оношлогдсон байна. Мөн 17 аймаг, нийслэлд оюутнуудад урьдчилан сэргийлэх үзлэгийг зохион байгуулсан бөгөөд хамрагдвал зохих нийт оюутны 58.7 хувь нь хамрагдсан байна.

Аймгийн нэгдсэн эмнэлгүүдийг эрүүл мэндийн явуулын тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх тусгай тоноглогдсон автомашинаар хангахад 2017 оны Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтад 4,2 тэрбум төгрөг тусгасан.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2018 оны 11 дүгээр сарын 1-ний өдрийн байдлаар 10 аймгийн ЭМГ, нэгдсэн эмнэлэг, БОЭТ-д 11, НЭМГ-ын харьяа 5 байгууллага, 5 дүүргийн Эрүүл мэндийн төв, нэгдсэн эмнэлэгт 6, 39 сумын Эрүүл мэндийн төв, ЭМЯ-ны харьяа 3 эрүүл мэндийн байгууллагад 64 ширхэг 2.5 тэрбум төгрөгийн өртөг бүхий эмнэлгийн зориулалттай автомашинаар хангаад байна.

"Монголын уламжлалт анагаах ухааны өвчнөөс сэргийлэх ёс" сэдэвт сургалтыг баруун бүсийн 5 аймгийн эмч мэргэжилтнүүд зэрэг 36 хүн, Говь-Алтай аймгийн 240 ард

иргэдэд АШУҮИС-тэй хамтран 2017 оны 11 дүгээр сарын 17-18-нд хооронд зохион байгуулсан. Монгол Улсын Ерөнхий сайдын ивээл дор "Монголын уламжлалт анагаах ухааны их хурал" 2017 оны 12 дугаар сарын 08-нд зохион байгуулж, 900-аад хүн оролцож, зөвлөмжийг 21 аймаг, нийслэлийн бүх дүүрэгт хүргүүлсэн. /40 хувь/

3.1.3.Элэгний хорт хавдар, хатуурлын нас баралтыг эрс бууруулах, элэгний С вирусын голомтыг 2020 он гэхэд устгаж, халдварт тархалтыг таслан зогсоох, "Элэг бүтэн Монгол" хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Засгийн газрын 2017 оны 4 дүгээр сарын 12-ны өдрийн 112 дугаар тогтоолоор "Элэг бүтэн Монгол" үндэсний хөтөлбөрийг батлав. Хөтөлбөр нь 4 зорилт, 64 арга хэмжээнээс бүрдэх бөгөөд 2017-2020 онд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн. "Элэг бүтэн монгол үндэсний хөтөлбөр"-ийн II шат 2018 оноос хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбогдуулан 938 байгууллагын оролцоог ханган, үндэсний хөтөлбөрт хамрагдалтын сайжруулалтыг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн сурталчилгааг 60 гаруй мэдээллийн хэрэгслээр түгээж, тус үйл ажиллагааны хүрээнд 7948 иргэн элэгний вируст халдварын илрүүлэг шинжилгээнд хамрагдсан байна. Аймаг, нийслэлд элэгний В, С вирусын эрт илрүүлгийн шинжилгээнд хамрагдах хүний тоо, шаардагдах төсвийн хэмжээг Эрүүл мэндийн сайдын 2018 оны 6 дугаар сарын 05-ний өдрийн А/224 дүгээр тушаалаар батлан хүргүүлж, эрүүл мэндийн байгууллагууд худалдан авалтын үйл ажиллагаагаа зохион байгуулж байна.

"Элэг бүтэн монгол" үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд "Elegbutenmohs.mn" програм хангамжийг ашиглан эрт илрүүлэг үзлэг, шинжилгээнд хамрагдсан болон вируст гепатитийн эмчилгээний хяналтанд байгаа үйлчлүүлэгчдийн мэдээллийг бүртгэн мэдээний сан үүсгэж байна. 2018 онд улсын болон хувийн хэвшлийн 28 лаборатороор дамжуулан В, С вирусийн идэвхжил тодорхойлох шинжилгээнд 29.0 мянган даатгуулагч үүнээс 4.9 мянган гаруй даатгуулагч хагас автомат анализатор бусад 25.1 мянган даатгуулагч бүрэн автомат анализатор ашиглан шинжилгээнд хамрагдаж 5.1 тэрбум төгрөг зарцуулав.

Элэгний С вирусын идэвхжилт тодорхойлох шинжилгээний зардлыг даатгалын сангаас төлөх төлбөрийн дээд хязгаарыг Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн 2017 оны 3 дугаар сарын 21-ний өдрийн 09 дүгээр тогтоолоор батлав. Элэгний С вирусын идэвхжилт тодорхойлох шинжилгээний зардлын даатгалын сангаас төлөх төлбөрийн дээд хязгаарыг дараах байдлаар тогтоов. Үүнд:

1. Хагас автомат аппаратаар хийсэн элэгний С вирусын идэвхжилт тодорхойлох шинжилгээний эрүүл мэндийн даатгалын сангаас төлөх төлбөрийн дээд хязгаарыг 80000 төгрөгөөр;

2. Бүрэн автомат аппаратаар элэгний С вирусын идэвхжилт тодорхойлох шинжилгээний эрүүл мэндийн даатгалын сангаас төлөх төлбөрийн дээд хязгаарыг 120 000 төгрөгөөр;

3. Даатгуулагчийн 2 хүртэлх удаагийн элэгний С вирусын идэвхжилт тодорхойлох шинжилгээний зардлыг даатгалын сангаас олгохоор тус тус тусгасан байна.

Элэгний вирусын халдвар, элэгний хатуурлыг оношлох тоног төхөөрөмж болох хэт авиан оношилгооны нийт 11 аппарат, үүнээс 6 суурин аппарат Булган, Дархан-Уул, Дундговь, Төв, Хэнтий, Увс, 5 зөөврийн аппарат Баянхонгор, Дорнод, Төв, Ховд, Хөвсгөл аймагт, биохимийн бүрэн автомат анализатор Өвөрхангай аймагт, түргэвчилсэн полимеразын гинжин урвалын 5 тоног төхөөрөмж Архангай, Баянхонгор, Өмнөговь, Өвөрхангай, Ховд аймагт хувиарлан ажиллаж байна.

Элэгний С, В вирусыг илрүүлэх оношилгоо шинжилгээнд 40-65 насны 500,0 мянган даатгуулагч, 40, 45, 50, 55, 60, 65 насны 174,0 мянган даатгуулагчийг багцын оношилгоо шинжилгээнд хамруулж уг арга хэмжээнд эрүүл мэндийн даатгалын сангаас 10,2 тэрбум төгрөгийг зарцуулахаар 2017 оны батлагдсан төсвийн хүрээнд зохион байгуулж байна.

2017 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар С вирусын халдварын эсрэг эмчилгээнд нийт 20,288 даатгуулагч хамрагдаж, эмийн төлбөрт нийт 9.7 тэрбум төгрөгийн хөнгөлөлтийг олгоод байна.

АНУ-ын Гилеад Сайнс компанийн нийгмийн хариуцлагын хүрээнд сонгогдсон аймагт 2000 хүн тун "Харвони" эмээр үнэ төлбөргүйгээр эмчилж эмчилгээ шинжилгээний бусад зардлыг ЭМД сангаас олгохоор боллоо. АНУ-ын Гилеад Сайнс компанийн лицензээр үйлдвэрлэгдэж буй ерөнхий нэршлийн эмүүдийн үнийг бууруулах талаар ажиллаж, эм үйлдвэрлэгч нартай удаа дараа хийсэн уулзалтын үр дүнд Харвони эмийн 1 сарын эмчилгээний эмийн үнэ 400 ам.доллар байсныг 300 ам.доллар, бусад ерөнхий нэршлийн эмийг 250 ам.доллараас 150 ам.доллар хүртэл болгож буурууллаа. Одоогийн байдлаар Харвони эмийг 5000 гаруй өвчтөн, "Ледвир" эмийг 1300 гаруй өвчтөн хэрэглээд байгаагаас эмчилгээний үр дүн 95-98 хувьтай байна. /70 хувь/

3.1.4. Эрүүл мэндийн салбарын санхүүжилтийг үе шаттайгаар 2 дахин нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: Засгийн газрын 2017 оны 1 дүгээр сарын 18-ны 24 дүгээр тогтоолоор "Төрөөс эрүүл мэндийн талаар баримтлах бодлого" батлагдсан. Бодлогыг 2018-2020 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөө ЭМС-ын 2018 оны 11 дүгээр сарын 05-ны өдрийн А/443 тушаалаар батлан хэрэгжүүлж эхэлсэн.

Улсын төсөв дэх нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний зарлагын эдийн засгийн ангиллыг төсөвт хөтөлбөр төсөл, дотоод урсгалын зардал ангиллаар тусгаж, санхүүжилтийг нэмэгдүүлсэн. 2017 онд 2.9 тэрбум төгрөг батлагдаж байсан бол 2018 онд 4.1 тэрбум төгрөг болж нэмэгдэж батлагдсан. Засгийн газрын 149 дүгээр тогтоолоор "Нийгмийн эрүүл мэндийн хүрээлэн"-г "Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төв" болгон өөрчилж, орон тооны дээд хязгаарыг тогтоож өгсөн. Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээтэй холбоотой халдвараас сэргийлэх, хянах үйл ажиллагааны санхүүжилтийг нэмэгдүүлэх ажлын хүрээнд 2018 онд тусламж үйлчилгээ хариуцдаг эмнэлгүүдэд 40 хүртэлх хувиар санхүүжилтийг нэмэгдүүлсэн болно.

2017 оны Эрүүл мэндийн сайдын багцаас 176 автомашин худалдан авахаар төлөвлөн, нийлүүлэгчийг сонгон шалгаруулж орон нутгийн болон алслагдсан дүүрэг, тосгоны эрүүл мэндийн байгууллагад хуваарилж, хүлээлгэн өгсөн. Мөн Эрүүл мэндийн сайдын А/391 тоот тушаалаар өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдийг 14 ширхэг пробокс маркийн машинаар хангасан.

2017 оны Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар шинээр хэрэгжүүлэх тоног төхөөрөмжийн хөрөнгө оруулалтад 8 тэрбум төгрөг тусгагдсан бөгөөд Эрүүл мэндийн сайдын 2016 оны А/208 тушаалаар тоног төхөөрөмжийн жагсаалтыг баталсан. Үүний 3,5 тэрбум төгрөгийг эмнэлгийн нарийн мэргэшлийн тоног төхөөрөмж худалдан авахаар төлөвлөсөн. Баян-Өлгий, Говьсүмбэр аймагт флюорографийн аппарат, Архангай, Хэнтий, Төв аймагт суурин рентген аппарат худалдан авахаар тендерийн үйл ажиллагаа явагдаж байна. 2017 оны Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар нийт 8 тэрбум төгрөгийн их засварын ажил шинээр хийгдсэн.

2018 онд Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар УХТЭ-т зөөврийн рентген аппарат 130.0 сая төгрөг, Өмнөговь аймгийн Гурвантэс, Даланзадгад сумын эрүүл мэндийн төвд суурин рентген аппарат 400.000 сая төгрөг, Ходоодны дурангийн иж бүрдэл 360.0 сая төгрөг ХСҮТ, Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын ЭМТ-д суурин рентген аппарат ханган нийлүүлэх гэрээ байгуулагдсан байна.

Эрүүл мэндийн сайдын 2018 оны А/361 дүгээр тушаалаар Глобаль сангийн дэмжлэгтэй ДОХ, сүрьеэгийн төслийн буцалтгүй тусламжаар 1,8 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий 10 ширхэг зөөврийн дижитал рентген аппаратыг аймгуудад нийлүүлэв.

Халдварт өвчний дэгдэлтийн үеийн бэлэн байдлыг хангах зорилгоор Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв (ЗӨСҮТ)-ийн лабораторийг зоонозын халдварт өвчнийг оношлох 39 нэр төрлийн 53.1 сая төгрөгийн тоног төхөөрөмж, 21 нэр төрлийн 792,948,200 төгрөгийн лабораторийн багаж, хэрэгсэл, оношлуур, урвалжийг нөөцлөн бэлэн байдлыг хангаж байна.

Эрүүл мэндийн салбарын дэд бүтэц, тоног төхөөрөмжийн үнэлгээ хийх ажлын хүрээнд 21 аймгийн Эрүүл мэндийн газар, нэгдсэн эмнэлэг, Бүсийн оношилгоо, эмчилгээний төвүүдэд үнэлгээг хийсэн.

Эмнэлэг хүрэх хугацаанд өвчтөний эрүүл мэнд, амин чухал үзүүлэлтүүдийг түргэний автомашин дотроосоо холбогдох эмнэлгийн яаралтай тусламжийн тасагт шууд мэдээлдэг болсноор өвчтөнийг хүлээн авах эмнэлэг нь тухайн өвчтөнийг хүлээн авахад нэн шаардагдаж байгаа тоног төхөөрөмжийн тооллого, бүртгэлийг хийж, нэгдсэн мэдээллийн сан бүрдүүлж, засвар үйлчилгээ хийх ажлыг эхлүүлж, ашиглагдахгүй байгаа тоног төхөөрөмжийг ашиглах боломжтой байгууллага руу шилжүүлэх хэлбэрээр үр өгөөжийг дээжлүүлж ажиллалаа. /40 хувь/

3.1.5. Эрүүл мэндийг дэмжих санг байгуулна.

Биелэлт: Засгийн газрын 2017 оны 3 дугаар сарын 15-ны өдрийн 82 дугаар тогтоолоор "Эрүүл мэндийг дэмжих сангийн дүрэм", "Эрүүл мэндийг дэмжих сангийн хөрөнгийг зарцуулах журам"-ыг тус тус батлав. Эрүүл мэндийн сайдын 2018 оны А/193 дугаар тушаалаар "Эрүүл мэндийг дэмжих сангийн удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүн"-ийг баталсан. Эрүүл мэндийг дэмжих сангийн удирдах зөвлөл хуралдаж, шалгуур үзүүлэлт хангасан төслийг санхүүжүүлж эхэлсэн. /100 хувь/

3.1.6. Халдварт өвчнөөс сэргийлэх, хянах үндэсний хөтөлбөр хэрэгжүүлж, хүний дархлал хомсдлын вирүс, дархлалын олдмол хомсдол, сүрьеэ, бэлгийн замаар дамжих халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх цогц арга хэмжээг авна.

Биелэлт: Засгийн газрын 2017 оны 1 дүгээр сарын 11-ний өдрийн 11 дүгээр тогтоолоор "Халдварт өвчнөөс сэргийлэх, хянах үндэсний хөтөлбөр"-ийг батлав. Эрүүл мэндийн сайдын 2017 оны 4 дүгээр сарын 04-ны өдрийн А/128 дугаар тушаалаар үндэсний хөтөлбөрийн 2016-2020 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг батлан хэрэгжүүлж байна. Халдварт өвчин 2018 оны жилийн эцсийн байдлаар 42074 тохилдол бүртгэгдсэн ба 10,000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшин өмнөх оны мөн үеэс 12.5 промилээр буурсан байна.

"Монгол Улс Засгийн газрын тусгай сангийн тухай" хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулж, "ДОХ, сүрьеэгийн сан" байгуулж хүний эрүүл мэнд, амьдрах орчинд сөрөг нөлөө үзүүлдэг архи тамхины татвар буюу дотоодын архид онцгой албан татвар, импортын тамхины онцгой албан татвараас 2-3, ашигт малтмалын нөөц ашигласны, агаарын бохирдлын, хувь хүний орлогын албан татварын, байгалын нөөц ашигласны төлбөр зэргээс тус бүр 1 хувийг суутгаж, "ДОХ, сүрьеэгийн сан"-д төвлөрүүлэх замаар ДОХ, сүрьеэгийн эрүүл мэндийн тусламжийн санхүүжилтийг шийдэх тооцоо, судалгааны ажил хийгдэж байна.

Сэргээн засах болон хөнгөвчлөх, асаргаа сувилгааны төвийн бүтэц, үйл ажиллагааны стандартын төсөл боловсруулж байна.

Сүрьеэгээс урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх иж бүрэн явуулын үйлчилгээг 2017 онд өвчлөл өндөртэй 5 аймаг, 2 дүүрэгт эрт илрүүлэх үзлэг хийгдсэн. 2017 оны эхний 5 сарын байдлаар нийслэлд сүрьеэгийн нийт үзлэг 55,168, урьдчилан сэргийлэх үзлэг 29,382, шинээр илэрсэн уушигны сүрьеэ өвчлөл 517, шинээр илэрсэн уушигны бус

эрхтэний сүрьеэ 469 тус тус бүртгэгдсэнийг эмчилгээнд хамруулж, хяналтад авсан байна. Эмэнд дасалтай сүрьеэ, гаж нөлөөний эмчилгээ, хүүхдийн сүрьеэгийн эмчилгээний зардлыг Эрүүл мэндийн сайдын 2018 оны төсвийн багцад 2.0 тэрбум төгрөгөөр тусгасан.

2017 онд Баянхонгор, Говь-Алтай, Төв, Сүхбаатар, Дундговь, Хөвсгөл, Хэнтий, Говьсүмбэр, Булган, Сэлэнгэ, нийслэлийн Сонгинохайрхан дүүрэгт 16-54 насны ажилгүй иргэд, эрсдэлт бүлгийн хүн ам, хөдөлгөөнт хүн ам, эмзэг бүлгийн, архины хамааралтай, сүүлийн 1 жилд ХДХВ, тэмбүү илрүүлэх шинжилгээнд хамрагдаагүй эрэгтэй, эмэгтэй нийт 88000 хүнийг хамруулахаар ажиллаж байна, ХДХВ-ын тандалтын судалгааг 2017 оны 4 дүгээр улиралд зохион байгуулж, ХДХВ-ийн халдварын шинэ тохиолдол илрээгүй байна. 2017 оны жилийн эцсийн байдлаар тэмбүүгийн өвчлөлийн түвшин 10 000 хүн амд 21.8 байж, өмнөх оны мөн үеэс 1.5 промилээр нэмэгдсэн байна. ХДХВ-ийн халдварын түвшин 10 000 хүн амд 0.1 байгаа нь өмнөх оны мөн үеийн түвшинтэй адил байна. Энэхүү арга хэмжээнд Глобал сангийн дэмжлэгтэй ДОХ/Сүрьеэгийн төслийн дахин төлөвлөлтөөс 800 сая төгрөгийг зарцуулаад байна.

Глобал сангийн дэмжлэгтэйгээр 2018-2020 онд хэрэгжих ДОХ-ын төслийн хүрээнд эрсдэлт бүлгийн хүн амд чиглэсэн мэдээлэл, сургалт сурталчилгааны ажлыг холбогдох төрийн бус байгууллагуудаар гүйцэтгүүлэн ажиллаж энэ үйл ажиллагаанд 1,2 сая америк долларыг зарцуулж байна. /40 хувь/

3.1.7.Эх хүүхдийн эрүүл мэндийг хамгаалах чиглэлээр “Эх, хүүхэд, нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн үндэсний хөтөлбөр”-ийг боловсруулж хэрэгжүүлэн эх, нялхсын эндэгдлийг бууруулна.

Биелэлт: УИХ-ын 2017 оны 5 дугаар сарын 12-ны өдрийн хуралдаанаар Нялх, балчир хүүхдийн хоол, хүнсний тухай хуулийг батлуулав. “Эх, хүүхдийн эрүүл мэндийн тухай” хуулийн үзэл баримтлал, хуулийн төсөл боловсруулж байна.

Засгийн газрын 2017 оны 3 дугаар сарын 07-ны өдрийн 78 дугаар тогтоолоор “Эх, хүүхэд, нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд” үндэсний хөтөлбөрийг батлав.

2018 оны жилийн эцсийн байдлаар улсын хэмжээнд нялхсын эндэгдлийн 1037 тохиолдол бүртгэгдэж, 1000 амьд төрөлтөд 13.4 ногдож байгаа нь өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 0.2-оор буурсан үзүүлэлттэй байна. Нялхасын эндэгдлийн 64.8 хувийг нярайн эндэгдэл эзэлж байгаа бөгөөд 1000 амьд төрөлтөд ногдох нярайн эндэгдэл 8.7 байгаа нь 2017 оны үзүүлэлттэй адил түвшинд байна. 5 хүртэлх насны хүүхэд, хөхүүл эхчүүдэд зориулсан өндөр тунт А аминдэм, 6-23 сартай хүүхэд, жирэмсэн эмэгтэй, хөхүүл эхийн олон найрлагат бичил тэжээлийн бэлдмэлийн хуваарийг Эрүүл мэндийн сайдын 2017 оны 3 дугаар сарын 22-ны А/105 тушаалаар батлан, хуваарийн дагуу 21 аймаг, нийслэлийн 9 дүүрэгт хүргэв.

Улсын хэмжээнд 2018 оны эхний 5 сарын байдлаар тав хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдлийн 540 тохиолдол бүртгэгдэж, 1000 амьд төрөлтөд 17.0 ногдож байгаа нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 0.8-оор буурсан үзүүлэлттэй байна.

Эрүүл мэндийн сайдын 2017 оны 3 дугаар сарын 30-ны өдрийн А/117 дугаар тушаалаар 7 нэрийн 271,7 сая төгрөгийн жирэмслэхээс сэргийлэх эм, хэрэгслийг нийслэл болон 21 аймгийн эрүүл мэндийн газруудад хуваарилж, хуваарийн дагуу эм, эмнэлгийн хэрэгслийг хүргүүлсэн. /40 хувь/

3.1.8.Хүүхдэд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ, оношилгоо, эмчилгээний тоног төхөөрөмжийг сайжруулахад эхний ээлжинд анхаарна.

Биелэлт: “Эх баригчдын эх барихын яаралтай тусламжийн үед авах арга хэмжээ”, “Резус сөрөг болон резус үл тохироо бүхий жирэмсэн эмэгтэйд үзүүлэх тусламж”

заавруудыг боловсруулж байна. Өрх, сум, тосгоны эрүүл мэндийн төв 0-1 насны хүүхдийг гэрийн эргэлтээр үзэх журмыг боловсруулж байна.

Нэгдсэн эмнэлэгт хүүхдийн мэс засал, мэдрэлийн болон нярайн тусламж, үйлчилгээг үзүүлдэг болох, шаардлагатай багаж, тоног төхөөрөмж, хүний нөөцөөр хангахад 2017 оны Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлтөд 9,6 тэрбум төгрөг тусгагдсан. Өргөө, Хүрээ, Амгалан амаржих газрын барилгад тус бүр 50 сая төгрөгийн их засварын ажлыг гүйцэтгэж, байнгын ашиглалтад оруулсан. 2017 онд ОХУ-д 9 эмч, Тайланд Улсад 12 эмч, Япон Улсад 10 эмч, эх баригч нар сургалтад хамрагдаж, мэргэжил дээшлүүлэв.

2018 онд Япон Улсын Засгийн газрын төслийн бус буцалтгүй тусламжаар нийлүүлэгдсэн 473 сая төгрөгийн өртөг бүхий эмнэлгийн тоног төхөөрөмж /Ургийн зүрхний бичлэгийн аппарат/-ийг 13 аймгийн нэгдсэн эмнэлэг, нийслэлийн 3 төрөх эмнэлэг, ЭХЭМҮТ-д хүлээлгэн өгөв. Япон Улсын буцалтгүй тусламжаар Говь-Алтай аймгийн 8 сумын эрүүл мэндийн төвүүдэд, ургийн монитор, төрөх ор, нярайн инкубатор, хэт авиан дүрс оношлогоо, билирубинатор тус бүр 8-ыг, Өвөрхангай аймгийн 10 сумын ЭМТ-үүдэд ургийн монитор, төрөх ор, нярайн инкубатор, хэт авиан дүрс оношлогоо, билирубинатор тус бүр 10-ыг хувиарласан байна.

2018 оны жилийн эцсийн байдлаар пренатал илрүүлэг шинжилгээнд 2941 жирэмсэн эмэгтэй хамрагдсанаас 18 эмгэг илэрсэн байна. 2015-2018 онд нийт 11062 жирэмсэн эмэгтэй хамрагдаж, 64 эмгэг илэрсэн байна. /40 хувь/

3.1.9.Төрөөс эмийн талаар баримтлах бодлогыг шинэчлэн боловсруулж, иргэдэд эмийн зохистой хэрэглээг төлөвшүүлэх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн хэрэгцээ, шаардлагын урьдчилан тандан судалгаа, үнэлгээг хийж байна. Хуулийн төсөлд зайлшгүй шаардлагатай эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, эмийн үнийг эм хангамжийн түгээлтийн шат бүрт төрөөс зохицуулах, эмийн үнийн ил тод байдлыг хангах талаар 7 заалт бүхий 1 зүйл шинээр тусгасан.

Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв, АШУҮИС-ийн Эм зүйн сургуультай хамтран эмнэлгүүдэд клиник эм зүйн тусламж үзүүлж буй байдалд үнэлгээ хийх асуумжийг боловсруулан, аймаг, нийслэлийн болон төв эмнэлэг, тусгай мэргэжлийн төвүүдээс судалгааг авч үнэлж байна.

Клиник эмзүйн тусламж, үйлчилгээг өргөжүүлэх ажлын хүрээнд 2017 онд АШУҮИС-ийн Эм зүйн сургуулиас 40 мэргэжилтнийг клиник эм зүйчээр 6 сарын сургалтаар бэлтгэж төгссөн ба 2017 оны 9 дүгээр сараас 27 эм зүйчийг 6 сарын клиник эм зүйн сургалтаар бэлтгэж эхлээд байна.

2018 оны жилийн эцсийн байдлаар үндэсний үйлдвэрлэлийн 152 эм бүртгэгдсэний 19.5 хувь нь зайлшгүй шаардлагатай эм байна. Хүний эмийн зөвлөлийн хурлаар үндэсний эмийн үйлдвэрийн 16 нэрийн европ эм, 30 нэрийн уламжлалт эм нийт 47 нэрийн импортыг орлох эмийг улсын бүртгэлд нэмж бүртгээд байна. /40 хувь/

3.1.10.Анхан болон лавлагаа шатлалын тусламж, үйлчилгээний чанарыг эрс сайжруулж, нэгдсэн эмнэлгүүдийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, төрөх, хүүхэд, гэмтэл, мэс заслын тусламж, үйлчилгээг өргөжүүлж чирэгдлийг бууруулна.

Биелэлт: “Эмнэлгийн мэргэжилтний хариуцлагын даатгалын тухай хууль” -ийн үзэл баримтлалыг боловсруулав. “Согтууруулах ундаа хэтрүүлэн хэрэглэсэн этгээдийг албадан эрүүлжүүлэх тухай хууль”, “Эрүүгийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах

тухай" хуулийн нэмэлт өөрчлөлтүүдийг боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэн, батлууллаа.

2017 онд Эрүүл мэндийн салбарын тоног төхөөрөмж /улсын хэмжээнд/ төсөл арга хэмжээнд 11 тэрбум төгрөг батлагдсан болно. Үүнээс Баян-Өлгий, Говьсүмбэр аймгийн НЭ-т флюорографын аппарат, Архангай, Хэнтий, Төв аймагт суурин рентген, Булган, Говьсүмбэр, Орхон, Баянхонгор аймгийн нэгдсэн эмнэлэгт дурангийн мэс заслын аппарат, Булган, Дархан-Уул, Дундговь, Увс аймагт хэт авианы оношилгооны аппарат /суурин/, Баянхонгор, Хөвсгөл, Увс аймагт зөөврийн хэт авианы оношилгооны аппарат, Өвөрхангай аймагт биохимийн бүрэн автомат анализатор зэрэг нийт 12 нэр төрлийн тоног төхөөрөмжийг аймгуудын нэгдсэн эмнэлэгт хүлээлгэн өгөв.

Эрүүл мэндийн 32 байгууллагад 60 ширхэг агааржуулалтын тоног төхөөрөмжийг суурилуулж, НҮБ-ын Хүн амын сан, Люксембургийн Засгийн газартай хамтран хэрэгжүүлж буй "Эх, нярайн эрүүл мэндийг сайжруулахад зайн оношилгоог ашиглах" төслийн хүрээнд 1.2 тэрбум төгрөгийн багаж тоног төхөөрөмжийг 21 аймаг, ЭХЭМҮТ-д нийлүүллээ.

Япон улсын Засгийн газрын буцалтгүй тусламжийн хүрээнд Говь-Алтай, Өвөрхангай аймгийн сумын болон сум дундын нийт 35 эмнэлэгт 12 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий эмнэлгийн тоног төхөөрөмжийг олгов. Эмнэлгийн багаж, тоног төхөөрөмжийн чанарын хяналт, баталгаажилтыг ажлыг хийж байна.

Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилттэй "ЭМСХХ-5" төслийн хүрээнд 21 аймгийн эрүүл мэндийн байгууллагын "Ариутгал үйлчилгээний төв тасгийг засварлах, тоног төхөөрөмжөөр хангах" 5.5 сая ам.доллар өртөг бүхий тендер зарлагдаж, 2018 оны 1 дүгээр сарын 25-ны өдөр нээгдсэн. Энэхүү тендерийн хүрээнд бүх аймгийн нэгдсэн эмнэлгүүдийн Ариутгал халдваргүйтгэлийн тасаг бүрэн шинэчлэгдэнэ. Эмнэлгийн багаж, тоног төхөөрөмжийн шалгалт тохируулгын жишиг лабораторитой болох бэлтгэл ажил хийгдэж байна.

Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээнд "Агаарын яаралтай тусламж"-ийн тогтолцоог нэвтрүүлэх зорилгоор ЗТХЯ, БХЯ-тай хамтран эмнэлгийн яаралтай тусламжид нисдэг тэрэг, нисдэг тэрэгний зогсоол байгуулах, өвчтөнийг онгоцоор тээвэрлэх үед тухайн өвчтөнөөс 3 хүний зардал авдаг байсныг чөлөөлж, уг өвчтөнөө 98 хувийн хөнгөлөлттэй тээвэрлэдэг болгох зэргээр хамтран ажиллаж байна. Хөдөө орон нутгаас ирдэг нийт дуудлагын 32 хувийг Гэмтэл согог судлалын үндэсний төв хүлээн авч байгаа тул эмнэлгийн яаралтай тусламжийн зориулалтаар ашиглах нисдэг тэрэгний байнгын зогсоолыг ГССҮТ-ийн дэргэд байгуулах нь зүйтэй гэж үзэн нисдэг тэрэгний тусгай зогсоолыг ашиглалтанд оруулж, A-Jet Limited ХХК-тай хамтран 2017 оны 11 дүгээр сарын 03-ны өдөр туршилтын буултыг амжилттай хийсэн. /40 хувь/

3.1.11. Олон улсын жишигт нийцсэн оношилгоо, эмчилгээний төв байгуулж, эрүүл мэндийн салбарт дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэх замаар гадаадад гарах мөнгөн урсгалыг бууруулна.

Биелэлт: "Донорын тухай хууль"-ийг УИХ-ын 2018 оны 1 дүгээр сарын 19-ний өдрийн нэгдсэн чуулганаар батлав. Элэг, бөөр шилжүүлэн суулгах заавар, стандартын төслийг боловсруулж байна. 2017 онд анх удаа хүүхдийн элэг шилжүүлэн суулгах мэс заслыг амжилттай хийж, улсын төсвөөс 700.0 сая төгрөгийг шийдвэрлэв.

Үндэсний оношилгоо, эмчилгээний төвийн гүйцэтгэгчээр шалгарсан БНСУ-ын Самсунг С&Т консорциумтай байгуулсан худалдан авалтын гэрээний дагуу барилгын ажлыг 2016.09.20-ны өдөр эхлүүлсэн. Барилга угсралтын ажил 75 хувьтай байна.

ЭМСХХ-5 төслийн хүрээнд Орон нутаг дахь 24 салбар цусны төвийн барилгын их засваруудыг Азийн хөгжлийн банкны төслийн 1,3 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтээр

хэрэгжүүлэн дуусгаж, 26 төвд 10,8 тэрбум төгрөгийн өртөг бүхий 60 нэр төрлийн 1750 ширхэг тоног төхөөрөмж нийлүүлэгдсэн болно.

Олон улсын жишигт нийцсэн загвар эмнэлгийг Сонгинохайрхан дүүрэгт барих ажил нь одоогоор тендер зарлагдан, үнэлгээг Азийн хөгжлийн банкны "Эрүүл мэндийн хөгжлийн хөтөлбөр" төслийн хэрэгжүүлэгч нэгж дээр хийж, тендерт шалгарсан гүйцэтгэгч Австри улсын "Вамед инженеринг" ХХК –тай Эрүүл мэндийн яам 2017 оны 5 дугаар сарын 24-ний өдөр гэрээ байгуулаад байна. Барилгын ажил эхлүүлэх зөвшөөрөл, техникийн нөхцлүүдийн гэрээг сунгах, барилга барих төлөвлөгөө боловсруулах, барилгын зургийн зохиогчийн хяналтын гэрээнд нэмэлт өөрчлөлт оруулах, захиалагчийн хяналтын гэрээг боловсруулах зэрэг ажлуудыг хийж эхлээд байна. 2018 оны жилийн эцсийн байдлаар барилга угсралтын ажил хэвийн 78 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.

Монголд эмчлэх боломжгүй гадаад оронд явуулж эмчлүүлдэг долоон төрлийн өвчнөөс хоёрыг нь дотооддоо эмчилдэг болж Улсын гуравдугаар төв эмнэлэгт 2016 оны байдлаар зүрхний хэм алдалтын хагалгааг 41 хүнд хийсэн байна. Гадаад эмчилгээний урсгалыг бууруулах зорилгоор хэлэлцүүлэг зохион байгуулж гадаадад эмчлүүлэх өвчний жагсаалтаас 7 өвчнийг хасч Монголд хийх нөхцлийг бүрдүүлэхээр шийдвэрлэн ажиллаж байна. Элэг, бөөр, ясны чөмөг шилжүүлэн суулгах мэс ажилбарын зардлыг төрөөс хариуцаж байна.

Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвд оношилгоо, технологи, засвар үйлчилгээний албыг байгуулав. /40 хувь/

3.1.12. Амьсгалын замаар дамжих халдварт өвчин, ялангуяа улаан бурхан, улаанууд зэрэг өвчний дархлаажуулалтын хамралтыг сайжруулж, өвчлөлийг бууруулна.

Биелэлт: Улаанбурхан өвчний улмаас хүндэрч эндэж байсан бага насны хүүхдийг хамгаалах зорилгоор өвчлөл өндөртэй аймгуудын 6 сартай хүүхдүүдийг улаанбурхан-улаануудын тэг тунгийн дархлаажуулалтад хамруулж, нэмэлт дархлаажуулалтаас үлдсэн жирэмсэн эмэгтэйчүүдийг төрмөгц нөхөн дархлаажуулалтад хамруулсан нь уг өвчний гаралтыг багасгаж, нас баралтыг зогсоож чадлаа.

Бага насны хүүхдийн дундах уушгины хатгалгаа өвчний үндсэн шалтгааны нэг болох уушгины хатгалгааны эсрэг пневмококкийн эсрэг 13 цэнт вакцинаар нийслэлийн Сүхбаатар, Сонгинохайрхан дүүргийн 31000 гаруй хүүхдийг дархлаажуулалтад, 33000 хүнийг томуугийн эсрэг вакцинд хамрууллаа.

Дархлаажуулалтын ээлжит 10 хоногийг 2017 оны 5 дугаар сарын 10-20-ны өдрүүдэд зохион байгуулсан. Улаанбурхан, улаанууд өвчний нэмэлт дархлаажуулалтанд ерөнхий боловсролын сургуулийн төгсөх ангийн 16-17 насны 71971 хүүхэд хамрагдахаас 62751 хүүхэд хамрагдсан нь хамрагдвал зохих хүүхдийн 87.2 хувь байна.

2018 оны эхний 11 сарын байдлаар улаанбурхан, гахай хавдар, улаануудын эсрэг вакцинд товллын дагуу давхардсан тоогоор 128501 хүүхдийг хамруулж, товллын дархлаажуулалтын хамралт 91.1 хувь байна.

Вакцины хадгалалт, нөөцийн VSSM програмыг 2018 оны эхний 5 сард шинээр 7 аймаг, 6 дүүрэгт суурилуулан, вакцины чанар, аюулгүй байдлын мэдээг сар бүр авч эхлээд байна. /40 хувь/

3.1.13. Төр, хувийн хэвшлийн магадлан итгэмжлэгдсэн бүх эмнэлэг, лабораториудын шинжилгээ, рентген, томографийн зураг зэргийн хариуг харилцан бие биедээ хүлээн зөвшөөрдөг болгох тогтолцоог бий болгоно.

Биелэлт: Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийн 23.1-д Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлж байгаа эрүүл мэндийн байгууллага тусламж, үйлчилгээний

төрөл, технологи, чанар, гүйцэтгэлийг үнэлүүлж, сайн дурын үндсэн дээр магадлан итгэмжлэл авна гэсэн заалтыг тусгасан. Хуулийг даган гарах стандарт, дүрэм, журам, шийдвэрийг боловсруулж байна.

Эрүүл мэндийн сайдын 2017 оны 12 дугаар сарын 11-ний өдрийн А/506 тушаалаар "Эрүүл мэндийн байгууллагыг магадлан итгэмжлэх журам" батлагдав. 2018 онд 304 байгууллага магадлан итгэмжлэгдсэн байна. Тусламж, үйлчилгээний төрлөөр магадлан итгэмжлэгдсэн байгууллага 31,5 хувийг эзэлж байна.

Монгол улсад чанарын гадаад хяналт болон лавлагаа лабораторийн системийг сайжруулах, тогтвортой ажиллуулахад хамтран ажиллахаар Японы Сисмекс корпорацитай харилцан тохиролцож 2020 он хүртэл үргэлжлүүлэхээр 2017 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдөр хамтын ажиллагааны гэрээний сунгалтыг хийсэн. Гэрээнд тоног төхөөрөмжийн нийлүүлэлт, чанарын гадаад хяналтын материалаар хангах, гематологи, биохими, иммунологийн шинжилгээний чанарын гадаад хяналт, лавлагаа лабораторийн системийн үйл ажиллагаанд зөвлөгөө өгөх, цусны морфологийн чанарын гадаад хяналтын талаар зөвлөгөө өгөх, хүн хүчнийг сургалтаар хангах талаар тусгасан.

/40 хувь/

3.1.14. Эрүүл мэндийн салбарын цахим тогтолцоог хөгжүүлж, өвчний түүхийг цахимжуулан, эмнэлгүүдийн мэдээллийн технологийг боловсронгуй болгох, чирэгдлийг эрс бууруулж, цогц арга хэмжээг авна.

Биелэлт: Эрүүл мэндийн сайдын 2018 оны 6 дугаар сарын 29-ны А/262 тоот тушаалаар "Цахимаар эмийн жор бичих, олгох заавар"-ыг батлав. 2018 оны жилийн эцсийн байдлаар 21 аймаг, нийслэлийн 1011 эмийн сан, 21 хувийн хэвшлийн эмнэлэг, 588 өрх, сумын эрүүл мэндийн төв, 2481 эмч эмч цахим системд холбогдсон байна. 456713 иргэнд, 1268945 эмийн цахим жор бичснээс 920468 жороор эмийн сангаас авсан байна. Хөнгөлөлттэй эмийн нийт 827 болон элэгний В, С вирусын 5 нийт 832 эмийн бүртгэлийг цахим системд оруулж, цахим жорын системийг улсын хэмжээнд нэвтрүүлснээр хөнгөлөлттэй олгогдох эмийн мэдээллийн сан бүрдэж эхэлсэн.

"Цахим эрүүл мэнд" төслийн хүрээнд нийт 112 эрүүл мэндийн байгууллагад 27,4 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий мэдээллийн технологийн тоног төхөөрөмжүүд нийлүүлэгдсэн ба суурилуулах ажил хийгдэж байна. Эрүүл мэндийн 22 байгууллагад эмнэлгийн цахим мэдээллийн тогтолцоог нэвтрүүлж эхэлсэн. Эрүүл мэндийн мэдээллийн төв байгуулах ажлын судалгааг бүрэн хийж судалгааны дүнд үндэслэн Эрүүл мэндийн мэдээллийн төвийн бүтцийн төслийг бэлэн болгов.

Эрүүл мэндийн мэдээллийн нэгдсэн санг Health-info3.0 программ ашиглан хийв. Энэхүү мэдээллийн нэгдсэн санд нийт 3 сая орчим иргэдийн үзлэг, оношилгоо, шинжилгээ, эмчилгээний 6,6 сая бичлэгийг оруулж, баяжуулсан.

Эмнэлэг хооронд өвчтөн шилжүүлэх үйл ажиллагааг цахим хэлбэрт шилжүүлэх бэлтгэл ажил хийгдэж байна. УНТЭ болон Чингэлтэй дүүргийн эмнэлэг хооронд өвчтөн шилжүүлэх туршилтыг амжилттай хэрэгжүүлсэн. Эмнэлэг хооронд өвчтөн шилжүүлэх журмыг шинэчлэн цахим хэлбэрийг ашиглах боломжийг нээж, Эрүүл мэндийн сайдын 2018 оны 6 дугаар сарын 28-ны өдрийн А/258 дугаар тушаалаар батлуулсан.

Улсын нэгдүгээр төв эмнэлэг БНХАУ-ын эмнэлэгтэй зайн оношилгоогоор холбогдон нарийн мэргэжлийн зөвлөгөө авах боломжтой видео хурлын систем бүхий Цахим-Амбулаторитой боллоо. **/40 хувь/**

3.1.15. Эрүүл мэндийн салбарт баригдаж байгаа дуусаагүй барилгуудыг үе шаттайгаар ашиглалтад оруулах, ашиглалтад орсон барилгуудын ашиглалтын бүтээмжийг сайжруулна.

Биелэлт: Ахмадын 60 ортой эмнэлгийн барилга нь А, Б, В, Г гэсэн нийт дөрвөн блокоос бүрдэх ба барилгын угсралтын ажлыг гүйцэтгэгч "Арвис интернейшнл" ХХК, 2017 оны байдлаар Б, В, Г блокын газар шороо, суурь, зоорийн давхар, Б, Г блокын 1-5 давхрын төмөр бетон арагт бүтээцийн цутгалт, Б блокын техникийн давхрын төмөр бетон арагт бүтээцийн цутгалт, Б блокын 1-4 давхрын гадна ханын өргийн ажлууд хийгдсэн. 2019 онд ашиглалтад орно. Нийт ажлын гүйцэтгэл 50 хувьтай байна.

Нийслэлийн Хан-Уул дүүрэгт баригдаж байгаа 300 ортой төрөх эмнэлгийн барилга угсралтын ажлыг гүйцэтгүүлэхээр "Томо бюлдинг" ХХК-тай 25,724.6 сая төгрөгийн гэрээ байгуулсан. Барилга угсралтын ажил эхэлсэн. 2019 онд ашиглалтад орно. Нийт ажлын гүйцэтгэл 90 хувьтай байна.

Засгийн газрын 2016 оны 8 дугаар сарын 24-ний өдрийн 56 дугаар тогтоолын дагуу Кувейтийн сангаас олгох буцалтгүй тусламжийн хөрөнгөөр ГССҮТ-ийн харьяа Түлэнхий төвийн барилгын үлдэгдэл ажлыг санхүүжүүлэхээр шийдвэрлэсэн. Уг шийдвэрийн дагуу 2017 оны 6 дугаар сарын 24-ний өдөр Эрүүл мэндийн яам "Цаст констракшн", "Нутгийн зам" ХХК-тай гэрээг шинэчилэн байгуулсан. 2017 оны Улсын төсөвт батлагдсан 500 сая төгрөгийн санхүүжилтийг "Цаст констракшн", "Нутгийн зам" ХХК нарын гүйцэтгэлд үндэслэж олгосон.

Ховд аймгийн Булган сумын Эрүүл мэндийн төвийн 50 ортой барилгын ажил нь 2016 онд Төсвийн тухай хуулинд тусгагдсан хөрөнгийн хэмжээгээр барилга угсралтын ажил хийгдсэн. 2018 оны 12 дугаар сарын 20-ны өдөр барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулсан болно.

Говь-Алтай аймгийн Цээл сумын Эрүүл мэндийн төвийн барилгыг барих ажилд 2017 оны Төсвийн тухай хуульд 543.6 сая төгрөг батлагдсан. Ажлын явц: газар шорооны ажил, суурь, 1-р давхрын хучилт, 1-р давхрын гадна дотор өрөг, шаварлагийн ажил, түлээний барилгын өрөг, шавардлага, харуулын барилгын өрөг шавардлага, бохирын цооног хийгдсэн.

Говь-Алтай аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн 50 ортой төрөх тасгийн барилгын ажлыг 2018 оны 12 дугаар сарын 18-ны өдрийн КА-033/2018 дугаартай барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулах комиссын дүгнэлтээр хүлээн авсан.

Дорноговь аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн 50 ортой төрөх тасгийн барилгыг ашиглалтад оруулахад шаардлагатай 850.0 сая төгрөг 2017 оны Төсвийн тухай хуульд батлагдсан, 2018 оны 6 дугаар сарын 01-нд ашиглалтанд өгөхөөр ажиллаж байна. Барилга угсралтын ажил 85 хувьтай байна.

Өмнөговь аймгийн Бүсийн оношилгоо, эмчилгээний төвийн барилгын ажлыг 2018.12.19-ний өдөр барилга байгууламжийг байнгын ашиглалтад оруулах комисс ажиллан хүлээн авсан. Хэнтий аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн барилгын өргөтгөлийг ашиглалтад оруулж, улсын комисс хүлээн авсан. /70 хувь/

3.1.16. Иргэн хувийн эмнэлгээр үйлчлүүлэхэд эрүүл мэндийн даатгалаас хөнгөлөх зардлын хэмжээг нэмэгдүүлж, иргэнд учрах төлбөрийн дарамтыг бууруулна.

Биелэлт: Даатгуулагчид үзүүлсэн тусламж, үйлчилгээний зардлыг нэхэмжлэх, нэхэмжлэлийг хянах маягт, даатгуулагч, түүнд үзүүлсэн тусламж, үйлчилгээ болон тусламж, үйлчилгээний санхүүжилтийн талаарх дэлгэрэнгүй бүртгэлийн маягт, журмын төслийг боловсруулав.

Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас зардлын төлбөрийг нь хариуцах эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний багцад орох тусламж үйлчилгээний жагсаалт, төлбөрийн хэмжээг тооцон нийт 700 гаруй нэр төрлийн тусламж, үйлчилгээний өртгийн тооцооллыг хийлээ.

Судалгаагаар Хувийн хэвшлийн эмнэлгүүдэд 2016 оны байдлаар 31 тэрбум 736 сая төгрөгийн санхүүжилтийг Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас олгосон байна. Эрүүл

мэндийн даатгалын сангаас улсын болон хувийн эмнэлгүүдийн хэвтүүлэн эмчлэх тусламж, үйлчилгээг ижил тарифаар санхүүжүүлснээр мэдрэл, дотор, хүүхэд, чих, хамар хоолой, уламжлалтын тасгуудын ачааллаас 15-35 хувь хүртэл ачааллыг хуваалцах боломжтой болов.

Улсын төсвөөс санхүүжиж байгаа тусламж, үйлчилгээний бодит өртгийн судалгааг хийж, санхүүжилтийн аргачлал, төлбөрийн аргыг боловсронгуй болгох судалгаа хийж гүйцэтгэхээр "Монголын эрүүл мэндийн шилдэг эдийн засагчдын холбоо" ТББ шалгарав. Энэхүү ажлын хүрээнд даатгалын сангаас санхүүжиж буй тусламж үйлчилгээний бодит өртөг, зардлыг тооцох, холбогдох тооцоо, судалгааг хийж явцын танилцуулгыг 2018 оны 8 дугаар сард, үр дүнг 12 дугаар сард танилцуулж бэлэн болгохоор ажиллаж байна.

/40 хувь/

3.1.17.Өндөр өртөгтэй компьютер томограф, MRI зэрэг оношилгоо, зарим мэс заслын төлбөр зардлыг эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжүүлэх хууль эрх зүйн орчин бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулийн 9.1.6-д заасны дагуу өндөр өртөгтэй зарим тусламж, үйлчилгээ, шаардлагатай эмнэлгийн хэрэгслийг эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжүүлэх журмыг боловсруулж Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн 2018 оны 11 дүгээр тогтоолоор батлан хэрэгжүүлж байна. 6 улсын эмнэлэгтэй даатгалын гэрээ байгуулан дээрх тусламж, үйлчилгээг үзүүлж байна. 2015 онд 2133 даатгуулагчийн 3,1 тэрбум, 2016 онд 11361 даатгуулагчийн 15,6 тэрбум, 2017 онд 18490 даатгуулагчийн 30,5 тэрбум төгрөгийг даатгалын сангаас зарцуулсан. 2018 онд 34,5 тэрбум төгрөгийг дээрх өндөр өртөгтэй тусламж, үйлчилгээнд зарцуулахаар төсөвлөж, гүйцэтгэл нь 100 хувь байна.

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд, Эрүүл мэндийн сайдын 2016 оны А/298, А/192 тоот хамтарсан тушаалаар даатгуулагчид үзүүлэх өндөр өртөг бүхий мэс заслын тусламж, үйлчилгээнд шаардагдах зарим эмнэлгийн хэрэгсэл, протезийн зардлыг даатгалын сангаас олгох хэмжээ, жагсаалтад өөрчлөлт оруулах, хувийн эмнэлгүүдэд хийгдэж буй өндөр өртөгтэй тусламж, үйлчилгээний зардлын төлбөрийг даатгалын сангаас олгох талаар судалгаа хийх, санал боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулан ажиллаж байна.

Гемодиализийн тусламж, үйлчилгээний зардлыг төр хариуцахаар болж төр хувийн хэвшлийн түншлэлээр улсын, хувийн гэж ялгалгүйгээр иргэн хаана ч үйлчлүүлсэн үнэ төлбөргүй уг эмчилгээнд орж болохыг Засгийн газрын 159 дүгээр тогтоолоор шийдвэрлэлээ. Гемодиализийн эмчилгээний хүртээмжийг сайжруулах чиглэлээр Сонгинохайрхан дүүргийн Эрүүл мэндийн төв болон Баянгол дүүргийн Нэгдсэн эмнэлэгт нэг аппарат суурилуулж үйл ажиллагааг эхлүүлсэн.

Цусны хорт хавдартай иргэдийн эмчилгээний зардлыг Улсын төсөвт тусган шийдвэрлэж байна. **/40 хувь/**

3.1.18.Хөдөөгийн суманд ажиллахаар очсон эмч, мэргэжилтнүүдийг тогтвор суурьшилтай ажиллуулах үүднээс хөнгөлөлттэй нөхцөлтэй байр орон сууцаар хангах асуудлыг дэмжинэ.

Биелэлт: Орхон аймаг "Эмч" дэд хөтөлбөр батлан орон нутгийн төсвөөс орон гэргүй Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвийн 5 сувилагч, Хувийн хэвшлийн эрүүл мэндийн байгууллагын 1 сувилагч нийт 6 ажилтанд гэр олгосон. Мөн Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвийн ажилтнуудад орон сууц барих зориулалт бүхий 1 га газрын асуудлыг шийдвэрлүүлсэн. Өвөрхөнгай аймаг шинээр 23 их эмчийг ажлын байраар хангаснаас 17

их эмчийг орон нутагтаа 3 жил тогтвортой ажиллах гэрээтэйгээр ажиллуулж байна. Нэг сумын эрүүл мэндийн төвд сумын хөгжлийн сангаас 18 сая төгрөгийн төсвөөр эмчийн байр барьж ашиглалтанд оруулсан. Сум, өрхийн эрүүл мэндийн төвд шинээр төгсөж ажиллаж байгаа эмч нар 100 хувь орон байраар хангагдсан. Сэлэнгэ аймаг "Төрийн албан хаагч, залуу гэр бүлд зориулсан орон сууц" хөтөлбөр батлаж, хүүгүй, урьдчилгаа төлбөргүй, орон сууцны үнийг 1 кв/м талбайг 1100000 төгрөгөөс хэтрүүлэхгүй байх нөхцөлөөр 15 эмчийг тус хөтөлбөрт хамруулсан. Хөвсгөл аймгийн Эрүүл мэндийн газрын дэргэд 40 айлын орон сууц хөтөлбөрийн хүрээнд Эрүүл мэндийн газар, Нэгдсэн эмнэлэг, сум, өрх, хувийн хэвшлийн эрүүл мэндийн байгууллагуудад ажиллаж байгаа 30 эмч, сувилагч, тусгай мэргэжилтнүүд 8 хувийн зээлээр авч дэмжлэг үзүүлэн ажиллав. Говь-Алтай аймаг Бугат сумын 2, Цогт сумын 1, Тайшир сумын 1, нийт 4 эмчийг орон сууцаар хангав. /70 хувь/

3.1.19.Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн, эрүүл мэндийн байгууллагын ажилтнуудын ажлын ачааллыг тооцож, норм, нормативтай болгон, илүү цагийн хөлсийг тухай бүрд нь тооцож олгодог болно.

Биелэлт: Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтний мэргэшил, ур чадвар, ажлын ачаалал, үр дүнтэй нь уялдуулан эрүүл мэндийн салбарын төрийн үйлчилгээний ангилал зэрэглэлийг шинэчлэх санал боловсруулах дэд ажлын хэсэг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд, Эрүүл мэндийн сайдын 2017 оны А/04-А/21 дүгээр хамтарсан тушаалаар байгуулагдсан. Мөн дээрх хамтарсан тушаалаар Эмч, мэргэжилтний цалин хөлсний тогтолцоог боловсронгуй болгох арга хэмжээний төлөвлөгөөг баталсан. Ажлын хэсэг нь эмнэлгийн мэргэжилтний ажлын байрны үнэлгээний үр дүнд үндэслэн Эрүүл мэндийн салбарын төрийн үйлчилгээний ангилал, зэрэглэлийг шинэчлэхээр ажиллаж байна.

Эмнэлгийн мэргэжилтний ажлын байранд үнэлгээ хийх аргачлалыг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд, Эрүүл мэндийн сайдын 2017 оны А/107-А/230 дугаар хамтарсан тушаалаар батлав. Аргачлалд заасны дагуу ажлын байрыг мэргэшлийн ур чадвар, ажлын ачаалал, хариуцлага, хөдөлмөр эрхлэлтийн нөхцөл гэсэн үндсэн хүчин зүйлээр үнэлэх бөгөөд үнэлгээний үр дүнд үндэслэн салбарын ажилтнуудын цалин хөлс тогтоох, байнга шинэчлэгдэх эрх зүйн орчин бүрдсэн. Аргачлалын дагуу үнэлгээг хийж, гүйцэтгэн, төв эмнэлэг, тусгай мэргэжлийн төв, аймаг нийслэлийн эрүүл мэндийн байгууллагын нийт 2346 эмнэлгийн мэргэжилтэн хамрагдсан. Үнэлгээний үр дүнд "Эрүүл мэндийн салбарын Төрийн үйлчилгээний албан тушаалын ангилал, зэрэглэл"-ийг эмнэлгийн мэргэжилтний ур чадвар, хариуцлага, ажлын ачаалал, хөдөлмөр эрхлэлтийн нөхцөлтэй уялдуулан, шинэчлэх боломж бүрдлээ.

Эрүүл мэндийн сайдын "Эрүүл мэндийн салбарын төрийн албан хаагчдын хоол, унааны хөнгөлөлт, нэмэгдэл, урамшлын хэмжээг" 2018 оны А/548 тушаалаар батлав.
/70 хувь/

3.1.20.Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнийг мэргэжил, боловсролоо тасралтгүй дээшлүүлэх тогтолцоог бүрдүүлэх, ажлын дэмжлэгт орчинг сайжруулах нийгмийн хамгааллын хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: ЭМЯ, Япон Улсын ЖАЙКА олон улсын байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлж байгаа "Монгол Улсын анхан ба хоёр дах шатлалын эмнэлгийн мэргэжилтний төгсөлтийн дараах сургалтын чадавхийг сайжруулах төсөл"-ийн хүрээнд үндсэн мэргэшлийн сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх ажлыг зохион байгуулж байна. Эрүүл мэндийн ажилтны нийгмийн хамгааллын хөтөлбөрийн төслийг боловсруулж байна. Эрүүл мэндийн салбарт ажиллагсдын 3-5 жил тутамд олгодог 6 сарын тэтгэмж,

тэтгэвэрт гарахад олгодог 36 сар хүртэлх цалинтай тэнцэх хэмжээний тэтгэмжийг бүрэн олгосон байна. "Эрүүл мэндийн ажилтанд мөнгөн урамшил олгох тухай" журмын төслийг боловсруулсан бөгөөд Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр бэлтгэж байна.

"Мэргэшүүлэх болон тасралтгүй сургалт зохион байгуулах, сургалт эрхлэх байгууллагыг сонгох, зөвшөөрөл олгох, сунгах, хүчингүй болгох журам"-ын төслийг боловсруулан Эрүүл мэндийн сайдын 2017 оны А/337 дугаар тушаалаар батлав.

Олон улсын жишгийн дагуу үр дүн/чадамжид суурилсан анхны хөтөлбөр болгож "Ерөнхий мэргэшил судлал"-ын үндсэн мэргэшлийн сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулж, Эмнэлгийн мэргэжилтний хөгжлийн зөвлөлийн 2018 оны 5 дугаар сарын 11-ний хурлаар хэлэлцүүлж, баталгаажуулав. Уг хөтөлбөрийг 2018 оны 10 дугаар сарын 01-ний өдрөөс Орхон аймгийн БОЭТ, Чингэлтэй дүүргийн Эрүүл мэндийн төвд хэрэгжүүлэхээр бэлтгэл ажлыг хангаж байна.

Эрүүл мэндийн сайдын нэрэмжит "Ирээдүйн эмч, сувилагч" сургалтын тэтгэлэгт хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, эмч, сувилагч, эх баригчийн мэргэжлээр суралцаж байгаа эмчийн хүүхэд, эсвэл өнчин эхний 20 оюутанд тус бүрт нь 500000 төгрөгийг сургалтын төлбөрт олголоо.

Дотор, мэс засал, хүүхэд, эмэгтэйчүүдийн чиглэлээр суралцах резидент эмч нарыг төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэгт цалинтай ажиллуулахаар боллоо. /40 хувь/

3.1.21.Төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, тусгай мэргэжлийн эмнэлэг болон аймаг, дүүрэг бүрээс эмч, сувилагч, мэргэжилтнийг өндөр хөгжилтэй улс оронд сурган, дадлагажуулахын зэрэгцээ өндөр ур чадвартай, мэргэжлийн эмч, мэргэжилтний багийг урилгаар ажиллуулж, тэдний туршлагаас суралцана.

Биелэлт: Гадаадын өндөр хөгжилтэй оронд төгсөлтийн дараах сургалтад хамруулах тэргүүлэх чиглэлийг Эрүүл мэндийн сайдын 2017 оны А/312 дугаар тушаалаар батлав. Энэхүү тушаалд тусгагдсан 23 тэргүүлэх чиглэлийн дагуу 81 эмч, мэргэжилтэн багаараа өндөр хөгжилтэй оронд сургалтанд хамрагдаж эхлээд байна. Түүнчлэн ДЭМБ болон бусад олон улсын байгууллага, хоёр талт хамтын ажиллагааны хүрээнд гадаадын улс оронд хурал, семинар, чуулган, мэргэжил дээшлүүлэх курст 204 хүний нэр дэвшүүлэн шийдвэрлэв. Үндэсний оношилгоо, эмчилгээний төвийн цөмийн оношилгоо, эмчилгээний тасагт ажиллах 5 мэргэжилтнийг нээлттэй сонгон шалгаруулж БНСУ-д 1 жилийн хугацаатай сургалтанд хамруулж эхлэв.

Эрүүл мэндийн яам, Бүгд Найрамдах Солонгос Улсын Эрүүл мэнд, нийгмийн халамжийн яамтай хамтран хэрэгжүүлж байгаа "Сөүл төсөл"-ийн хүрээнд зүрх судлал, эх барих, эмэгтэйчүүд судлал, гэмтэл согог судлал, хүүхэд судлал, нярай судлал, чих, хамар, хоолой судлал, мэс засал судлал, бөөр судлал, дурангийн оношилгоо судлалын чиглэлээр 18 эмчийг 2 сарын хугацаатай сургалтанд Солонгос Улсад суралцуулж байна. Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсад мэдрэл судлалын чиглэлээр 6 эмч, сувилахуй судлалын чиглэлээр 10 сувилагчийг 1 сарын хугацаатай сургалтанд хамруулав.

Бөөрний мэс засал судлал, Цээжний мэс засал судлал, Нөхөн сэргээх пластик мэс засал, мэдээгүйжүүлэг судлал, зүрх судасны мэс засал судлал зэрэг төрөлжсөн мэргэшлийн 10 чиглэлээр мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг БНСУ, АНУ, БНХАУ, Франц, Япон, Герман, Канад, Дани зэрэг 19 орны эмчид олгосон. /40 хувь/

3.1.22.Эрүүл мэндийн санхүүжилтийн удирдлагын чадавхыг бэхжүүлэх, нотолгоонд суурилсан шийдвэр гаргах ажлын хүрээнд Эрүүл мэндийн үндэсний тооцооллын тогтолцоог олон улсын стандартад нийцүүлэн нэвтрүүлнэ.

Биелэлт: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв дээр Эрүүл мэндийн үндэсний тооцоо (ЭМҮТ)-ны 3 хүний орон тоотой нэгж байгуулагдсан. Тус нэгжээс ЭМҮТ-ны 2003-2014 оны үзүүлэлтүүдийг "Эрүүл мэндийн бүртгэлийн систем (SHA 2011)" гарын авлагын дагуу тооцсон бөгөөд тооцоо, тайланг танилцуулах уулзалтыг 2017 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдөр зохион байгуулав. Энэхүү тайланд үндэслэн Эрүүл мэндийн үндэсний тооцооны мэдээ, тайлан гаргах, мэдээллийн урсгалыг зохицуулах журмын төслийг боловсруулж, Эрүүл мэндийн сайд болон Сангийн сайдын хамтарсан тушаалаар батлуулахаар бэлтгэл ажлыг ханган ажиллаж байна. /40 хувь/

3.2.Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын салбарын хүрээнд авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ:

Боловсролын чиглэлээр:

Боловсролын үйлчилгээг тэгш, хүртээмжтэй, амьдралд нийцтэй болгоно. Хот суурин газарт хүүхэд бүр цэцэрлэгт суралцах боломжтой болж, сурагчид гэр сургуулийнхаа хооронд нийтийн тээвэрт үнэгүй зорчиж, сургууль 3 ээлжгүй болно. Хөдөөд малчны хүүхэд 6-8 насандаа сонголттойгоор суралцах боломжтой болж, дотуур байрны орчин нөхцөлийг сайжруулна.

Сургуулийг хүн хөгжлийн төв болгоно. Сургууль хүүхдэд мэдлэг, боловсрол, чадвар олгодог төдийгүй эрүүл чийрэг, эерэг зан суртахуун, хүмүүжил, төлөвшилтэй, амьдрах ухаантай, эх оронч, үндэсний бахархалтай хүн болоход нь тусалдаг болно.

Бүх шатны боловсролын үйлчилгээний чанар, үр дүнг үнэлэх боломжтой болгож стандартад суурилсан боловсролын тогтолцоог бүрдүүлнэ.

Их, дээд сургууль, коллежийн оюутны суралцах эрхийн баталгааг хангаж, өрхийн боловсролын зардлыг бууруулж, дээд боловсролын сургалтын чанарыг дэмжинэ. Оюутанд үндэсний тэтгэлгийг үргэлжлүүлэн олгоно. Оюутан сургалтын төлбөрийн дарамтгүй, эрүүл мэндийн үйлчилгээтэй, суралцах хугацаандаа цагийн ажил эрхлэх, дотуур байранд амьдрах боломжтой болно.

Төрийн өмчийн их, дээд сургуулийн бие даасан байдлыг хангаж, дээд боловсролд хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт, хэрэгцээнд баримжаалсан мэргэжилтэн бэлтгэх, стандартад суурилсан чанарын хяналтын бодлого, төлөвлөлтийг нэвтрүүлж, судалгаанд суурилсан их сургуулийг хөгжүүлнэ.

Бүх шатны боловсрол, сургалтын байгууллагад нийгэм, сэтгэл зүй, дэд бүтцийн эрүүл, аюулгүй, ээлтэй орчин, нийгмийн үйлчилгээг бий болгоно.

3.2.1.Малчны хүүхдийг 6-8 насны сонголттойгоор сургуульд элсэн суралцах боломжийг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Боловсролын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35 дугаар хэсэг /сургууль, цэцэрлэгийн зөвлөлийн чиг үүрэг/-ийн 35.4.9 дэх / "... зайлшгүй нөхцөл байдлын улмаас хүүхдээ 6 наснаас нь сургуульд элсүүлэх боломжгүй талаар малчин эцэг эхийн гаргасан хүсэлтийг үндэслэж шийдвэрлэх"/ заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2017 оны А/65 дугаар тушаалаар " Ерөнхий боловсролын сургуулийн нэгдүгээр ангид хүүхдээ 6 настайд нь элсүүлэх

боломжгүй малчин иргэний хүсэлтийг шийдвэрлэхэд баримтлах чиглэл"-ийг батлан 2017-2018 оны хичээлийн жилээс мөрдөж байна. Энэхүү чиглэлд зайлшгүй нөхцөл байдал үүссэн тохиолдолд малчин иргэний хүсэлтийг үндэслэн хүүхдийн сургуульд элсэх хугацааг нэг жилээр хойшлуулах шийдвэрийг сургуулийн зөвлөлд гаргаж байхаар заасан.

Сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдсан малчдын хүүхэд

Хичээлийн жил	Тоо	Насны бүлгээр			
		2 хүртэлх	2 нас	3-5 нас	6 нас
2013-2014	29,806	304	3,881	24,892	729
2014-2015	32,734	320	4,701	26,643	1,070
2015-2016	31,977	414	5,482	25,136	945
2016-2017	31,254	387	4,814	25,233	820
2017-2018	29,493	365	4,791	23,549	788

2017-2018 оны хичээлийн жилд ерөнхий боловсролын сургуулийн нэгдүгээр ангид элсэн суралцагчдын 10,040 буюу 14.7 хувийг малчин өрхийн хүүхэд бүрдүүлж байна. Харин малчин эцэг, эхийн хүсэлтэд үндэслэн энэ хичээлийн жилд 6 настай 1279 хүүхдийн сургуульд элсэх хугацааг нэг жилээр хойшлуулах шийдвэрийг сургуулийн зөвлөлөөс гаргажээ.

2018-2019 оны хичээлийн жилд ерөнхий боловсролын сургуулийн нэгдүгээр ангид 9849 нь малчин өрхийн хүүхэд байна. Харин малчин эцэг, эхийн хүсэлтэд үндэслэн энэ хичээлийн жилд 6 настай 978 хүүхдийн сургуульд элсэх хугацааг нэг жилээр хойшлуулах шийдвэрийг сургуулийн зөвлөлөөс гаргажээ. /40 хувь/

3.2.2.“Хүүхэд бүр цэцэрлэгт” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж хот суурин газарт хүүхэд бүр цэцэрлэгт хамрагдах боломжийг бий болгоно.

Биелэлт: “Цэцэрлэгийн бүртгэл, элсэлтийг зохион байгуулах, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зарим арга хэмжээний тухай” БСШУС-ын сайд, Нийслэлийн Засаг даргын 2016 оны 8 дугаар сарын 1-ний өдрийн хамтарсан албан даалгаврыг баталж, хэрэгжилтийг ханган ажиллалаа. Албан даалгаврын хүрээнд зарим алслагдсан хороодод 17 гэр цэцэрлэг нийлүүлж, шинээр барьж байгаа болон засварлаж буй цэцэрлэгийн барилгын ажлыг шуурхайлах, хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, байгууллагын дэргэд цэцэрлэг байгуулах, хувийн хэвшлийн цэцэрлэгийг дэмжих чиглэлээр ажилласны үр дүнд:

- ❖21 цэцэрлэгийг шинээр ашиглалтад өгч 123 бүлэгт 2970,
- ❖9 цэцэрлэгийг өргөтгөн 38 бүлэгт 1135,
- ❖нэг цэцэрлэгийг давхарлаж, 12 бүлэгт 300,
- ❖5 цэцэрлэгийн хүчин чадал нэмэгдүүлж, барилга шинэчилснээр 5 бүлэгт 740,
- ❖төрийн бус өмчийн цэцэрлэгийг дэмжиж нийслэлийн хэмжээнд 72 хувийн хэвшлийн цэцэрлэг байгуулагдаж 4307,
- ❖байгууллагын дэргэдэх цэцэрлэгийг дэмжиж, зохицуулалт хийснээр 2 байгууллагын дэргэд 5 бүлэг нээж 100,
- ❖БСШУС-ын сайд Нийслэлийн Боловсролын газарт чиглэл өгч ажилласнаар ашиглалтгүй, сул ортой ажиллаж байгаа төрийн бус өмчийн 57 цэцэрлэгийн 187 бүлэгт нэмэлт бүртгэлээр 2876 хүүхэд бүртгэн, үүнээс 398 хүүхэд буюу 14% хувьд зорилтот бүлгийн хүүхэд бүртгэсэн байна.

Эдгээр арга хэмжээний дүнд нийслэлийн хэмжээнд цэцэрлэгт хамрагдах хүүхдийн тоог 12609-өөр нэмэгдүүлсэн байна.

Төрийн өмчийн цэцэрлэгийг түшиглэн байгууллагын дэргэдэх цэцэрлэгийн салбар бүлгийг ажиллууллаа. Энэ хүрээнд шинээр Монголын үндэсний олон нийтийн радио телевиз, Гадаад харилцааны яам, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам, ШУТИС, Хан-Уул дүүрэг, ТЭЦ-3 станцын дэргэдэх Эрчим цэцэрлэг, Хуримын ордон, Тагнуулын ерөнхий газар, Цагдаагийн академи гэсэн 11 байгууллагын дэргэд 29 бүлэг бүлэг шинээр байгуулагдаж, 1052 хүүхдийг сургуулийн өмнөх боловсролд хамрууллаа.

2017 онд төрийн өмчийн цэцэрлэгт хамрагдаж чадаагүй хүүхдийн нэг хүүхдэд ногдох хувьсах зардлыг төрөөс санхүүжүүлэх замаар төрийн бус өмчийн цэцэрлэгт хамруулах ажлыг зохион байгууллаа. Ингэснээр нийслэлийн хэмжээнд төрийн бус өмчийн 136 цэцэрлэгт 3087 хүүхдийг хамруулж, үүнд шаардагдах 2.5 тэрбум төгрөгийг улсын төсвөөс санхүүжүүллээ.

2017-2018 оны хичээлийн жилд улсын хэмжээнд 878 цэцэрлэг үйл ажиллагаа явуулж байна. 2017 онд улсын төсөв, концессын гэрээ, олон улсын байгууллагын хөрөнгө оруулалтаар 3,570 хүүхдийн хүчин чадал бүхий 29,584 сая төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 32 цэцэрлэгийн барилгыг шинээр ашиглалтад оруулсан байна.

2016-2017 оны хичээлийн жилд хөдөөгийн сум болон нийслэлийн захын хороололд 70 гэр цэцэрлэгийг нийлүүлж, малчны болон эмзэг бүлгийн өрхийн 1500 хүүхдийг сургуулийн өмнөх боловсролын үйлчилгээнд нэмж хамруулсан.

Хүүхдийн хоолны зардлын эцэг, эхээс санхүүжүүлэх хувь хэмжээг тогтоох асуудлыг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэхээр бэлтгэж байна.

Сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдсан хүүхэд (тоогоор)

Хичээлийн жил	Тоо	Насны бүлгээр			
		2 хүртэлх	2 нас	3-5 нас	6 нас
2013-2014	193,672	6,560	35,587	149,932	1,593
2014-2015	206,636	8,085	41,453	155,478	1,620
2015-2016	225,388	8,213	46,799	168,723	1,653
2016-2017	243,432	6,948	49,496	185,390	1,598
2017-2018	256,720	7,403	50,888	196,594	1,835

2018-2019 онд 19 цэцэрлэг шинээр нээгдэж, сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдсан хүүхдийн тоо 4639 нэмэгдэж, 2017 оны элсэлтээс 1.8 хувиар элсэлт өссөн. 2016 онд цэцэрлэгт хамрагдаагүй байсан 63312 хүүхдээс 2017, 2018 онд 17000 хүүхдийг цэцэрлэгт хамруулж, цэцэрлэгт хамрагдаагүй байсан хүүхдийн тоо 27 хувиар буураад байна. 2018 онд улсын төсвийн хөрөнгөөр 20 гэр, НҮБ-ын "Хүүхдийн сан"-гийн нэмэлт санхүүжилтээр 8 гэр нийлүүлж, нийт 28 гэр цэцэрлэгт 410 хүүхэд сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдлаа. /40 хувь/

3.2.3.Анги дүүргэлт хэт өндөртэй сургууль, цэцэрлэгийн ачааллыг бууруулж, 3 ээлжтэй сургуулийг 2 ээлжид шилжүүлнэ.

Биелэлт: Цэцэрлэг барих төр, орон нутгийн болон олон улсын тусламжийн хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх арга замыг тодорхойлох, хөдөө орон нутагт малчдын хүүхдэд зориулсан гэр цэцэрлэгийн тоог өсгөх, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх, хувийн

хэвшлийн болон байгууллагын цэцэрлэгийн тоог нэмэгдүүлэх чиглэлээр төлөвлөгөө боловсруулан ажиллаж байна.

Ерөнхий боловсролын сургуулийн 3-р ээлжинд хичээллэж байгаа бүлэг, хүүхэд (өдрийн анги, тоогоор)

	Бүлгийн тоо				Хүүхдийн тоо			
	Бүгд	Бага	Дунд	Ахлах	Бүгд	Бага	Дунд	Ахлах
2013-2014	141	128	13	-	4,729	4,213	516	-
2014-2015	157	157	-	-	5,469	5,469	-	-
2015-2016	175	175	-	-	6,311	6,311	-	-
2016-2017	224	218	6	-	8,755	8,566	189	-
2017-2018	186	159	27	-	7,335	6,412	923	-

2017-2018 оны хичээлийн жилд ерөнхий боловсролын 798 сургуульд, 20,2 мянган бүлэг хичээллэж байгаагийн 62,9 хувь нь хоёрдугаар ээлжинд, 0,5 хувь нь гуравдугаар ээлжинд хичээллэж байна. 2016 онд Улаанбаатар хотод ерөнхий боловсролын 34 сургууль 3 ээлжээр хичээллэж байсан бол 2017 оны жилийн эцсийн байдлаар 20 сургууль болж буураад байна. /40 хувь/

3.2.4. Нийтийн тээврийн үйлчилгээ нэвтэрсэн хот, суурин газрын ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчид гэр, сургуулийнхаа хооронд нийтийн тээврээр үнэгүй зорчдог болно.

Биелэлт: Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдыг нийтийн тээврийн хэрэгслээр үнэ төлбөргүй зорчуулах эрх зүйн орчныг бий болгох зорилгоор Боловсролын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд тусган ажиллаж байна. Томоохон хот, суурин газруудын ерөнхий боловсролын сургуулийг “Хүүхдийн автобус”-ны үйлчилгээтэй болгох бодлого баримталж байгаа бөгөөд 2018 оны байдлаар нийслэлийн ерөнхий боловсролын сургуульд суралцаж байгаа сурагчдын 53,9 хувь буюу 128984 явганаар, 28,3 хувь буюу 67645 нь нийтийн тээврээр, 17,4 хувь буюу 42566 нь хувийн автомашинаар үйлчлүүлж байна. Нийтийн тээврийн хэрэгслээр үйлчлүүлж байгаа 67645 хүүхдийг хичээлийн жилийн хугацаанд үнэ төлбөргүй зорчуулахад жилд 4,358,466,000 төгрөг шаардагдах урьдчилсан тооцоо гарч байна. 2017-2018 оны хичээлийн жилийн байдлаар 7 дүүргийн төрийн өмчийн 30, төрийн бус өмчийн 23 нийт 53 сургууль нийт 124 автобусаар давхардсан тоогоор 5376 суралцагчийг тээвэрлэх үйл ажиллагааг явуулж байна. /10 хувь/

3.2.5. “Байгууллагын цэцэрлэг”-ийн хууль, эрх зүйн орчинг бүрдүүлж, татварын бодлогоор дэмжинэ.

Биелэлт: Засгийн газрын 2016 оны “Цэцэрлэгийн хүрэлцээг сайжруулах талаар авах зарим арга хэмжээ тухай” 40 дүгээр тогтоолоор Нийгмийн даатгалын газрын цахим архивын байр, Засгийн газрын 6 дугаар байр, Газрын тосны газрын контор, лаборатори, Уул уурхайн яам, Хууль сахиулах их сургуулийн дэргэд цэцэрлэг, цэцэрлэгийн бүлэг

байгуулах ажлыг хэрэгжүүлсэн. 2018 онд байгууллагын цэцэрлэг 1 байгуулагдаж, 138 хүүхэд хамрагдсан.

Сургуулийн өмнөх боловсролын тухай хуулинд өөрчлөлт оруулах тухай төсөл, үзэл баримтлалыг боловсруулах ажлын хэсгийг Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2017 оны А/217 дугаар тушаалаар батлан ажиллаж байна. /40 хувь/

3.2.6. Сурагчид дотуур байрандаа эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлийг сайжруулж, бага ангийн 6-8 настай хүүхдэд зориулсан асаргаа, халамж, хөгжлийн үйлчилгээтэй болгоно.

Биелэлт: 2016 оны 11 дүгээр сарын 28, 29-ны өдрүүдэд “Ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгийн цогц аюулгүй байдал” бодлогын чуулганыг ОБЕГ, НҮБ-ын Хүүхдийн сан, НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөр, ДЗМОУБ-тай хамтран зохион байгууллаа. Бодлогын чуулганд 21 аймгийн боловсрол, соёл, урлагийн газрын дарга, мэргэжилтэн, онцгой байдлын газрын дарга, нийслэлийн боловсролын газрын дарга, мэргэжилтэн, дүүргүүдийн боловсролын хэлтсийн дарга, сургууль, цэцэрлэгийн аюулгүй байдлын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг дотоодын болон олон улсын байгууллагын төлөөлөл бүхий 170 оролцогчтойгоор Улаанбаатар хотод зохион байгуулав.

Бага, дунд боловсролын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн үзэл баримтлал болон хуулийн төсөлд сум, тосгон, багийн ерөнхий боловсролын дотуур байртай сургуулийн дотуур байранд амьдарч байгаа бага ангийн хүүхэдтэй ажиллах хүүхэд хөгжлийн багш, туслах багш ажиллуулахаар тусгаад байна. Эдгээр орон тоог бий болгосноор цалингийн санд жилд 3.1 тэрбум төгрөг шаардагдахаар байна. 2019 онд 122 багшийг дотуур байранд ажиллуулж, улсын төсвөөс 824.6 сая төгрөг зарцуулахаар тусгав.

“Цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургууль, дотуур байрын ус, ариун цэвэр, эрүүл ахуйд тавигдах норм шаардлага”-ыг хэрэгжүүлэх, өнөөгийн нөхцөл байдлыг тодорхойлох судалгааг үндэсний хэмжээнд хийлээ. Энэхүү судалгаанд ерөнхий боловсролын 770 (нийт сургуулийн 99 хувь) сургууль, 402 (нийт дотуур байрын 78 хувь) дотуур байр, 1351 (нийт цэцэрлэгийн 99 хувь) цэцэрлэг хамрагдлаа. Урьдчилсан байдлаар судалгаанд хамрагдсан ерөнхий боловсролын сургуулиудын 54 хувь (413) нь төвлөрсөн усан хангамжтай, 46 хувь (357) нь төвлөрсөн бус эх үүсвэр /хамгаалагдсан булаг, гүний худаг, гар худаг, ус түгээх байр, зөөврийн усны үйлчилгээ, усны ил эх үүсвэр буюу гадаргын ус, хамгаалаагүй гар худаг/-ээс усаар хангагдаж байна. Түүнчлэн төвлөрсөн бус усан хангамжтай 357 сургуулийн 51 хувь нь жилд нэг удаа, 23 хувь нь жилд хоёр удаа, 12 хувь нь улирал бүр усаа шинжлүүлдэг, 11 хувь нь усны чанар аюулгүй байдлын шинжилгээ огт хийлгэдэггүй байна. Мөн судалгаанд хамрагдсан сургуулиудын 47 хувь нь дотор байрлах, ус татдаг ариун цэврийн өрөө ашигладаг, 34 хувь нь гадна нүхэн жорлон ашигладаг, 19 хувь нь дээрх 2 ариун цэврийн байгууламжийг зэрэг ашиглаж байна.

Ерөнхий боловсролын сургуулийн дотуур байрын орчин нөхцөл, хүүхдийн хөгжил, хамгааллын өнөөгийн байдлын судалгааны үр дүнд үндэслэн “Дотуур байрын орчин, үйлчилгээг сайжруулах дунд хугацааны төлөвлөгөө”-ний төслийг боловсруулж, 2017 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдөр зохион байгуулсан “Дотуур байр-хүүхдийн хөгжлийн орчин” үндэсний зөвлөгөөнөөр хэлэлцүүлж, гарсан санал, зөвлөмжийг тусган батлав.

НҮБ-ын Хүүхдийн сан, Дэлхийн-Зөн Монгол олон улсын байгууллага, Мобиком корпораци, орон нутгийн хөгжлийн сантай хамтран 2017 онд 14 аймгийн 23 сумын ерөнхий боловсролын сургуулийн ариун цэвэрийн байгууламжийг сайжруулах арга хэмжээ авч хэрэгжүүллээ. Энэ хүрээнд 6 аймгийн 9 сумын сургуулийн ариун цэврийн байгууламжийг сайжруулахад 230,0 сая төгрөгийг улсын төсвөөс санхүүжүүлсэн болно.

2018 онд улсын төсвөөр 4 дотуур байрны барилга, 1 дотуур байрны халуун усны байр, 12 барилгын их засвар, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн байгууламжийн суурилуулалт 20 дотуур байранд тавилга, гал тогооны тоног төхөөрөмж, оффисын болон ахуйн хэрэглээний цахилгаан тоног төхөөрөмж, сургалтын хэрэглэгдэхүүн, СТЕМ сургалтын багцыг нийлүүлээ. /40 хувь/

3.2.7.Цэцэрлэг, сургуулийн орчин гэрэлтүүлэг, гарц, гэрлэн дохио, камер, автомашины хурд сааруулагчтай болгоно.

Биелэлт: Ерөнхий боловсролын сургуулийн орчны аюулгүй байдлын MNS:2014-6444 "Сургуулийн бүс, техникийн ерөнхий шаардлага" стандарт шаардлагын хэрэгжилтэд дүн шинжилгээ хийх зорилгоор өнөөгийн нөхцөл байдлын судалгааг 9 дүүрэг, 21 аймгийн хэмжээнд хийв. "Цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургууль, дотуур байрын цогц аюулгүй байдал"-ыг хангах боловсролын салбарын төлөвлөгөө /2017-2020 он/-ний төслийг боловсруулж холбогдох байгууллагаас санал авч, төлөвлөгөөг сайжруулах ажил хийгдэж байна. Нийслэлийн 51 сургуулийн бүсийн үнэлгээ хийж замын тэмдэг тэмдэглэгээ, хурд саажуулагч байршуулах шаардлагатай 42 сургуулийн жагсаалтыг гаргасан. 2017 онд нийслэлийн ерөнхий боловсролын 16 сургуулийн орчинд 850.0 сая төгрөгийн өртөг бүхий гэрлэн дохио, хурд сааруулагч, туузан хашлага /лэд самбар/, замын тэмдэг, тэмдэглэгээг байршуулах ажлыг шинээр хийлээ. 2018 онд нийслэлийн ерөнхий боловсролын 20 сургуулийн орчинд 850.0 сая төгрөгийн өртөг бүхий гэрлэн дохио, хурд сааруулагч, туузан хашлага /лэд самбар/, замын тэмдэг, тэмдэглэгээг байршуулах ажлыг шинээр хийлээ.

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын баталсан удирдамжийн дагуу 2018 оны 6, 8, 10 дугаар саруудад аймаг, нийслэлийн төрийн өмчийн ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтын орчны аюулгүй байдалд 3 удаа эрсдэлийн үнэлгээ хийлээ. Үнэлгээнд 654 төрийн өмчийн ерөнхий боловсролын сургууль хамрагдсан 13 хувь нь бага эрсдэлтэй, 74 хувь нь дунд эрсдэлтэй, 13,1 хувь их эрсдэлтэй гэж үнэлэгдсэн. Уг үнэлгээнд суурилан нийслэлийн ерөнхий боловсролын 102 сургууль өөрсдийн дотоод нөөцөд тулгуурлан 18.4 тэрбум төгрөгийн засвар үйлчилгээ, тохижилтын ажил хийсэн байна. /70 хувь/

3.2.8.Сурагчдыг эх хэлээрээ алдаагүй зөв бичих, ярих, илтгэх, сэтгэх хэрэглээний бүрэн ур чадвартай болгох хэрэгцээнд нийцүүлэн монгол хэлний сургалтын цогц шинэчлэлийг хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Бага ангийн сурагчдын уншиж, ойлгох чадварыг эрт илрүүлэх зорилго бүхий олон улсын аргачлал /EGRA/-аар бага ангийн сургалтын хөтөлбөрт нийцсэн үнэлгээний даалгавар боловсруулан, үндэсний хэмжээний судалгааг 2017 оны 4 дүгээр сард зохион байгууллаа. Энэхүү судалгаанд 21 аймгийн 122 сургуулийн I ба II ангийн нийт 2766 суралцагчийг хамруулсан. Судалгааны үр дүнд суурилан суралцагчдын эх хэлээрээ унших, уншсанаа ойлгох чадварыг илрүүлж, хүүхдийг цаг алдалгүй хөгжүүлэх чиглэлээр багшид зориулсан арга зүйн зөвлөмжийг боловсруулаад байна.

"Сургуулийн өмнөх, бага, суурь, бүрэн дунд боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр, сурах бичигт хөндлөнгийн үнэлгээ хийх" ажлын хэсэг байгуулагдан ажиллав. Ажлын хэсэг цэцэрлэг, бага, дунд, ахлах ангийн сургалтын бүх цөм хөтөлбөр /нийт 196 хэвлэлийн хуудастай/-т хөндлөнгийн үнэлгээ хийлээ. Сурах бичгийн тухайд 2014 онд шинэчилсэн бага ангийн, 2015 онд шинэчилсэн дунд ангийн нийт 61 сурах бичгээс эхний ээлжинд 30 сурах бичигт хөндлөнгийн үнэлгээ хийлгэлээ /1-5 дугаар ангийн 19, 6-9 дүгээр ангийн 11

сурах бичиг, нийт 313 хэвлэлийн хуудастай/. Нийт 508 хэвлэлийн хуудас сургалтын цөм хөтөлбөр, сурах бичигт хөндлөнгийн үнэлгээ хийв. Сурах бичигт хийсэн хөндлөнгийн үнэлгээгээр монгол хэл, бичгийн сургалтын хөтөлбөрийг дахин сайжруулах нь зүйтэй гэсэн зөвлөмжийг Боловсролын хүрээлэнд хүргүүлээд байна.

Монгол хэлний хичээлийн зорилгыг бичиг үсэгт тайлах, бичиг үсэг, харилцааны чадварыг хөгжүүлэх төдийгүй монгол хүний сэтгэлгээ, үндэсний дархлааг хөгжүүлдэг байдлаар өргөжүүлэхэд монгол хэлний цогц шинэчлэлийн ажил чиглэж байна. Монгол хэл бичиг, уран зохиолын сургалтын хөтөлбөр нэгдмэл байсныг бие даасан тус тусдаа хөтөлбөртэй болгож, "Монгол хэл, бичиг, уран зохиол"-ын хичээлийг ахлах ангид "Монгол хэл, бичиг", "Уран зохиол" гэж хоёр салгаж, тэдгээрт ногдох цагийг тус тусад нь тогтоон 2017-2018 оны хичээлийн жилээс мөрдөж эхэлсэн. Ерөнхий боловсролын сургуулийн 8, 9, 10, 11 дүгээр ангийн монгол хэл, уран зохиол, үндэсний бичиг сурах бичгийг тус тусад нь шинээр зохиож хэвлэн, нийлүүлээ.

2018 онд Бага боловсролын Монгол хэлний цөм хөтөлбөр болон Монгол хэлний сурах бичигт үнэлгээ хийж, дүгнэлт гаргах ажлыг хийж гүйцэтгэлээ. Үнэлгээгээр ЕБС-ийн бага боловсролын Монгол хэлний цөм хөтөлбөрийн агуулгыг нарийвчлан авч үзэхэд хэл зүйн чиглэл голлосон, агуулгын залгамж холбоо, анги хоорондын агуулгын гүнзгийрлийг эргэж харах шаардлагатай байна.

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын "Сургалтын төлөвлөгөө шинэчлэн батлах тухай" 2018 оны А/453 дугаар тушаалаар ахлах ангийн "Монгол хэл, монгол бичиг, уран зохиол" гэсэн нэгдмэл хичээлийг "Монгол хэл", "Монгол бичиг", "Уран зохиол" хэмээн тус тус бие даасан хичээлээр судалж эхэллээ. Мөн 10 дугаар ангийн монгол бичгийн хичээлийг 35 цагаар нэмэгдүүлээ. /40 хувь/

3.2.9.Боловсролын түвшин, чиглэл тус бүрээр үнэлгээний систем, шалгуур, аргачлалыг хянан сайжруулж үйлчилгээний чанар, үр дүнг эцэг, эх, суралцагчдын оролцоотой үнэлэх боломжтой болгоно.

Биелэлт: Багш, сурагчдын үнэлгээний журмын хэрэгжилтийн явцыг тандах судалгааг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж ажиллав. Судалгааг онлайн хэлбэрээр зохион байгуулсан бөгөөд судалгаанд 21 аймаг, 9 дүүргийн Боловсрол, соёл урлагийн газар, Боловсролын хэлтсийн мэргэжилтэн, цэцэрлэг, сургуулийн удирдах ажилтан, багш нарын нийт 9,516 төлөөлөл хамрагдсан байна. Судалгаагаар БСШУ-ны сайдын 2003 оны 321 дүгээр тушаалаар баталсан "ЕБС-ийн үйл ажиллагаанд хяналт-шинжилгээ хийж, үнэлгээ өгөх журам"-д заасан тоон болон чанарын үзүүлэлтүүд нь оновчтой бус, тооцох аргачлал ойлгомжгүй зэрэг хүндрэлтэй тул өөрчлөх шаардлагатай, мөн сургууль, цэцэрлэгийн багшийн ажлыг үнэлж дүгнэх журам нь "Багшийн ажлын байрны тодорхойлолт"-д заасан үйл ажиллагаатай сайн уялдаагүй, үнэлэх аргачлал тодорхой бус, цаас их шаардсан зэрэг дутагдалтай тул цаашид сургалтын ажлыг дэмжихэд чиглүүлж журмыг өөрчлөх нь зүйтэй гэж судалгаанд оролцогчид үзсэн байна.

Ерөнхий боловсролын сургуулийн суралцагчийн мэдлэг, чадвар, төлөвшлийн ахиц, амжилт, үр дүнг үнэлж дүгнэх, хяналт-шинжилгээ хийх харилцааг зохицуулсан "Ерөнхий боловсролын сургуулийн суралцагчийн болон сургалтын чанарын үнэлгээний журам"-г БСШУС-ын сайдын 2018 оны А/425 дугаар тушаалаар батлан, 2018-2019 оны хичээлийн жилээс хэрэгжүүлж эхлээд байна. Журмаар ерөнхий боловсролын сургуулийн i) суралцагчийн мэдлэг, чадвар, төлөвшлийн үнэлгээ ii) улсын шалгалтын зохион байгуулалт iii) чанарын хяналт-үнэлгээний зохион байгуулалтыг бүрэн зохицуулах бөгөөд эдгээр үнэлгээ нь шалгуурт суурилснаараа онцлог юм.

Боловсролын түвшин, анги тус бүрээр даалгаврын нээлттэй сан бүрдүүлэн, Боловсролын үнэлгээний төвийн ush.eec.mn цахим хуудсанд байршуулж, энэхүү

даалгаврын санг ашиглан шинжлэх ухааны үндэстэй боловсруулсан бүтэц, аргачлалын дагуу улсын шалгалтын материал боловсруулах тусгай програм боловсруулан хэрэгжүүлж эхэлсэн. Ингэснээр цаг хугацаа, орон зайнаас үл хамааран сургууль бүр хоорондоо ялгаатай боловч нэгэн ижил түвшинд улсын шалгалтыг зохион байгуулах боломж бүрдлээ.

Эдийн засгийн хамтын ажиллагааны хөгжлийн байгууллага (OECD)-аас хариуцан гишүүн болон гишүүн бус орнуудын дунд 3 жил тутамд зохион байгуулдаг PISA (Programme for International Student Assessment/) олон улсын судалгаанд Монгол Улс 2021 онд хамрагдахаар 2018 онд Эдийн засгийн хамтын ажиллагааны хөгжлийн байгууллагатай гэрээ байгуулан ажиллаж байна.

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2016 оны 10 дугаар сарын 11-ний өдрийн А/173 тоот тушаалаар байгуулагдсан “Мэргэжлийн боловсрол сургалтын байгууллагуудын үйл ажиллагаанд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх” Ажлын хэсэг 33 МБСБ-уудад хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийж, сургалтын үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө өгч ажиллав. Мөн 2017 онд нийт 49 мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага тусгай зөвшөөрлийн хугацаа сунгах, 2017-2018 оны хичээлийн жилээс эхлэн шинэ мэргэжлээр сургалт эрхлэх хүсэлт ирүүлснээс 32 Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагын сургалт эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн хугацаа сунгах, 27 сургалтын байгууллагад шинэ мэргэжлээр сургалт эрхлэх зөвшөөрөл олгох талаар шийдвэрлэн ажиллаж чанарын баталгаажуулалт, хяналтын механизмыг боловсронгуй болгох тал дээр анхаарч ажиллалаа.

2018 оны эхний хагас жилийн байдлаар Төв аймгийн Баянчандмань сумын МСҮТ, Хэнтий аймгийн МСҮТ Боловсролын магадлан итгэмжлэлийн үндэсний зөвлөлөөр дэд гишүүнчлэлийн эрхээ авсан. Үүнээс гадна Дорнод аймаг дахь Политехник коллеж “Хөдөлмөрийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал”-ын удирдлагын тогтолцооны OHSAS 18001:2007 олон улсын стандартыг авсан нь мэргэжлийн боловсрол, сургалтын салбартаа төдийгүй боловсролын салбарт анхдагч нь болж салбарын чанарын баталгаажилт, чанарын удирдлагын систем бүрдүүлэн ажиллаж байна. 2017-2018 оны хичээлийн жид 90 МБСБ тусгай зөвшөөрөлтэй бөгөөд чанарын баталгаажилтыг хангахгүй байгаа, тусгай зөвшөөрлийн зөрчилтэй байгаа 5 МБСБ-ын тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болголоо.

Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагын төрөлжүүлэн хөгжүүлэхтэй холбоотойгоор хийгдэх “Бүс орон нутгийн үйлдвэрлэл, эдийн засгийн олон улсын мэргэжилтэн”, “МБС-ын байгууллагын чанарын баталгаажилтын олон улсын мэргэжилтэн”, “МБС-ын мэдээллийн үндэсний шинжээч” нарын сонгон шалгаруулалтыг зарлаж, шалгарсан зөвлөхүүдийн тайлан болон саналтай танилцаж байна. /40 хувь/

3.2.10. Сургалтын стандарт, хөтөлбөр, сурах бичгийн агуулга, чанарыг дэлхий нийтийн хөгжлийн чиг хандлага, өөрийн орны түүх, соёл, өв уламжлалд тулгуурлан шинэчилнэ.

Биелэлт: Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2016 оны 11 дүгээр сарын 24-ний өдрийн А/133 дугаар тушаалаар “Сургуулийн өмнөх, бага, суурь, бүрэн дунд боловсролын сургалтын цөм хөтөлбөр, сурах бичигт хөндлөнгийн үнэлгээ хийх” ажлын хэсэг байгуулагдан биеийн тамир, эрүүл мэндийн болон бусад сургалтын цөм хөтөлбөр, сурах бичигт хөндлөнгийн үнэлгээ хийв.

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2017 оны А/02 дугаар тушаалаар “Сургалтын агуулгын талаар баримтлах бодлого, сургалтын хөтөлбөрт тавигдах шаардлага боловсруулах, дунд, ахлах ангийн сургалтын агуулга, хөтөлбөр, үнэлгээ, арга зүйн шинэчлэл хийх, ахлах ангийн сургалтын төлөвлөгөө боловсруулах,

суралцагчийн мэдлэг, чадвар, төлөвшил болон багшийн ажлыг үнэлэх үнэлгээний журам шинэчлэх ажлыг гүйцэтгэх" ажлын хэсэг байгуулан ажиллаж байна.

Сурах бичгийн чанар, стандарттай холбоотой Азийн хөгжлийн банкны төсөл, Кембрижийн их сургуулийн болон бусад зөвлөх үйлчилгээгээр гарсан санал, зөвлөмжийг нэгтгэн дүгнэх ажил хийж байна. Үнэлгээнд хамрагдсан сурах бичиг, сургалтын цөм хөтөлбөрийг үндэсний уламжлал, ёс заншил, соёлыг өвлүүлэн хөгжүүлэх хэрэгцээ хийгээд хэл найруулга, зөв бичих дүрэм талаас эргэн харж, ямар нэг хэмжээгээр сайжруулах шаардлагатай, уламжлал, шинэчлэлийг хоршин дэвжүүлж боловсруулаагүй гэж дүгнэлт, зөвлөмж гарсан. Сурах бичгийг сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэлтэй уялдуулан шинэчилж байна. Шинээр зохиож, хэвлэн нийлүүлсэн сурах бичгийг дэлхий нийтийн хөгжлийн чиг хандлага, өөрийн орны түүх соёл, өв уламжлалд тулгуурлан шинэчилсэн.

Ерөнхий боловсролын сургуулийн I-XI ангийн 118 нэрийн сурах бичгийг www.mieg.mn цахим хуудсанд байршуулж, сурах бичгийн агуулга, арга зүй, үнэлгээ, дасгал даалгаврын боловсруулалт, анги болон сэдэв хоорондын залгамж холбоо, хэл найруулга, зураг дүрслэлийг сайжруулах талаар багш нараас санал авах ажлыг 2018 оны 3 дугаар сарын 26-аас 5 дугаар сарын 07-ны хооронд зохион байгууллаа. Хот хөдөөгийн ерөнхий боловсролын 350 гаруй сургуулийн 4060 багшаас давхардсан тоогоор 12000 гаруй санал ирүүлснийг нэгтгэн дүн шинжилгээ хийж, гарсан үр дүнд болон монгол хэлний зөв бичих дүрмийн журамласан тольд үндэслэн нөхөн хангалтаар хэвлэн нийлүүлэх 97 нэрийн сурах бичигт засан сайжруулалт хийж, хэвлэн нийлүүллээ. Сурах бичгийн хүртээмж, ашиглалтыг нэмэгдүүлэх зорилгоор БСШУСЯ-ны www.econtent.edu.mn цахим хуудсанд ерөнхий боловсролын сургуульд ашиглагдаж байгаа сурах бичгийг нээлттэй ашиглах боломжтойгоор байршуулаад байна.

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын "Сургалтын хөтөлбөр шинэчлэн батлах тухай" 2018 оны А/551 дүгээр тушаалаар ахлах ангийн мэдээлэл зүйн заавал болон сонгон судлах сургалтын хөтөлбөрт программ хангамжийн кодчиллын мэдлэг, чадварыг тусган баталж, ерөнхий боловсролын нийт сургуульд хэрэгжүүлж эхэллээ.

"Хөдөлмөр эрхлэх үр чадварыг дээшлүүлэх төсөл"-ийн хүрээнд эдийн засгийн тэргүүлэх гурван салбар болох хөдөө аж ахуй, барилга, зам тээврийн салбарт хөдөлмөрийн зах зээлд эрэлт хэрэгцээтэй 15 мэргэжлийн агуулга, стандарт, хөтөлбөрийг шинээр боловсуулсан. Дээрх төслийн хүрээнд сонгогдсон 15 мэргэжлээр тоног төхөөрөмж нийлүүлэн сургалтын орчныг сайжруулах ажлын хүрээнд олон улсын болон үндэсний зөвлөхүүдийн судалгааны ажлын үр дүнд үндэслэн тоног төхөөрөмжийн худалдан авах ажлыг 2019 оны I дүгээр улирлаас эхлүүлэхээр ажиллаж байна. **170 хувь!**

3.2.11.Ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт эх орныхоо түүх, соёлыг судлах, эрүүл мэндийн боловсрол олгох хичээлийг оруулна.

Биелэлт: Ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт эх орны түүх, соёлыг судлах агуулгыг монголын түүх, уран зохиол, иргэний боловсрол, дүрслэх урлаг, хөгжмийн хичээлийн хөтөлбөрт тусган хэрэгжүүлж байна. Сургалтын хөтөлбөрт эх орныхоо түүх, соёлыг судлах агуулгыг өргөжүүлэн гүнзгийрүүлэх хүрээнд дараах ажлыг хийж байна:

- Ерөнхий боловсролын сургалтын бодлогын төсөлд эх орны түүх, соёлыг судлах агуулгыг тусгайлан авч үзэж, монголын түүх, уран зохиолын хичээлийн агуулгыг өргөжүүлэн, судлах анги, цагийг нэмэгдүүлэх талаар тусгав;

- Монголын түүхийн хичээлийг 1-12 дугаар ангид судалж байхаар сургалтын төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлэх /2017-2018 оны хичээлийн жилээс эхлэн бүрэн дунд боловсролын түвшинд монголын түүхийн хичээлийг заавал судлах хичээл болгосон/;

- Эх түүхээ танин мэдэх, судлах асуудлыг дэмжиж, монголын түүхийн хичээлээр улсын төрөлжсөн олимпиад зохион байгуулах.

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2017 оны А/02 дугаар тушаалаар "Сургалтын агуулгын талаар баримтлах бодлого, сургалтын хөтөлбөрт тавигдах шаардлага боловсруулах, дунд, ахлах ангийн сургалтын агуулга, хөтөлбөр, үнэлгээ, арга зүйн шинэчлэл хийх, ахлах ангийн сургалтын төлөвлөгөө боловсруулах, суралцагчийн мэдлэг, чадвар, төлөвшил болон багшийн ажлыг үнэлэх үнэлгээний журам шинэчлэх ажлыг гүйцэтгэх" ажлын хүрээнд эрүүл мэндийн боловсролын стандарт, биеийн тамир, эрүүл мэндийн сургалтын хөтөлбөрийн агуулгад үнэлгээ, дүгнэлт хийв. Үнэлгээнд үндэслэн "Эрүүл мэнд"-ийн сургалтын хөтөлбөр боловсруулж, БСШУС-ын сайдын 2018 оны 7 дугаар сарын 30-ны өдрийн А/467 дугаар тушаалаар батлуулан ерөнхий боловсролын нийт сургуульд хэрэгжүүлж эхэллээ. /70 хувь/

3.2.12. Хүүхдийг амьдрах ухаанд сургаж, харилцааны зөв хэвшилтэй, бусдыг хүндлэх, хариуцлагатай, итгэл даах чадвартай болгон төлөвшүүлэх цогц бодлого хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Өнөөгийн түвшинд ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтаар хүүхдийг амьдрах ухаанд хэрхэн суралцуулж байгаа талаар судалж, "Ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтын талаар баримтлах бодлого"-ын төсөлд амьдрах ухааны сургалтын агуулга, хөтөлбөр, зохион байгуулалт ямар байх талаар тусгаад байна. Ерөнхий боловсролын сургуульд сонгон секц, дугуйланг хичээллүүлж буй өнөөгийн нөхцөл байдлыг тодруулах, үнэлгээ, дүгнэлт өгч цаашид хэрэгжүүлэх арга замыг тодорхойлох судалгааг 21 аймаг, нийслэлийн хэмжээнд зохион байгууллаа. Судалгаанд үндэслэж ерөнхий боловсролын сургуульд секц, дугуйлан зохион байгуулах, санхүүжүүлэх аргачлалыг боловсруулж, Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2018 оны 12 дугаар сарын 13-ны өдрийн А/794 дүгээр тушаалаар батлан хэрэгжүүлж байна.

Суралцагчдад ёс зүй, ёс суртахуун, хүн хоорондын харилцааны эерэг хандлага төлөвшүүлэх, нийгмийн сүлжээгээр гарч байгаа асар их мэдээллийн учрыг зөв олох, найдвартай эх сурвалжийг тогтоох, уншиж байгаа зүйлийнхээ үндэслэл, баталгаа нотолгоог үнэлэх, үнэн зөв байдлыг эргэцүүлэн бодох, ач холбогдлыг нь ялган таних, хэрэгцээт мэдээллийг сонгон ашиглах арга барилд сургах агуулгыг сургалтын хөтөлбөрт тусгаж байна. /40 хувь/

3.2.13. Хичээл, сургуулиас гадуурх сонгон, секц, дугуйланг хичээллүүлэх, үр дүнд суурилсан санхүүжилтийн аргачлалыг нэвтрүүлж, хүүхдийн авьяас чадварыг нээн хөгжүүлнэ.

Биелэлт: Ерөнхий боловсролын сургуульд сонгон секц, дугуйланг хичээллүүлж буй өнөөгийн нөхцөл байдлыг тодруулах, үнэлгээ, дүгнэлт өгч цаашид хэрэгжүүлэх арга замыг тодорхойлох судалгааг 21 аймаг, нийслэлийн хэмжээнд зохион байгуулж, боловсруулалт хийж дууслаа. Судалгаанд үндэслэж ерөнхий боловсролын сургуульд секц, дугуйлан зохион байгуулах, санхүүжүүлэх аргачлалыг боловсруулж, Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2018 оны 12 дугаар сарын 13-ны өдрийн А/794 дүгээр тушаалаар батлан хэрэгжүүлж байна.

Ерөнхий боловсролын сургуульд урлаг, спортын секц, дугуйлан хичээллүүлэх асуудлыг 2017-2018 оны хичээлийн жилээс ахлах ангийн сургалтын төлөвлөгөөний "Сургууль зохицуулах цаг"-т тусган хэрэгжүүлж байна. Сургууль зохицуулах цаг 7 хоногт 2 цаг байх бөгөөд ногдож буй цагт урлаг, спортын дугуйлан, секцээс гадна амьдрах ухаан, ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох сургалтыг зохион байгуулна. Засгийн

газрын 2017 оны 12 дугаар сарын 20-ний өдрийн хуралдаанаар баталсан "Төрийн болон орон нутгийн өмчийн цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургууль, багш, албан хаагчид улирлын ажлын үр дүнгийн мөнгөн урамшил олгох журам"-д багш секц, дугуйлан хичээллүүлсэн тохиолдолд үр дүнг харгалзан мөнгөн урамшил олгох зохицуулалтыг хийлээ.

Дэлхийн банкны хөнгөлттэй зээлээр хэрэгжиж буй "Боловсролын чанарын шинэчлэл төсөл"-ийн хүрээнд 3.5 тэрбум төгрөгийн өртөг бүхий STEM-Шинжлэх ухаан, технологи, инженерчлэл, математикийн сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг 629 сургуулийн 8900 бага бүлэгт хүлээлгэж өгөх ажил хийгдэж байна. /40 хувь/

3.2.14. Ерөнхий боловсролын сургуульд сурагчдын амьдрах ур ухааныг хөгжүүлэх, аюулгүй байдлын сургалтыг нэвтрүүлж, хүүхдийг эрсдэлгүй, осол эндэлгүй, эрүүл, аюулгүй амьдрах чадварт сургана.

Биелэлт: БСШУС-ын сайдын 2018 оны "Сургалтын хөтөлбөр батлах тухай" А/181 дүгээр тушаалын хавсралтаар Цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуульд хэрэгжүүлэх "Аюулгүй амьдрах ухаан" сургалтын хөтөлбөрийг батлан хэрэгжүүлж эхлэв. Энэхүү сургалтын хөтөлбөрийг "Сургуулийн өмнөх боловсрол" болон "Бага", "Суурь", "Бүрэн дунд" боловсролын түвшинд "Орчны аюулгүй байдал", "Гамшиг, осол, аюулт үзэгдэл" гэсэн агуулгын үндсэн хоёр хүрээнд боловсруулсан.

Хүүхдийн таргалалтыг хянах, тандах тогтолцоог ерөнхий боловсролын сургууль дээр бий болгож хэрэгжүүлэх журам, заавар боловсруулах асуудлаар ЭМЯ, БСШУСЯ, НҮБХС-тай зөвшилцөх уулзалт зохион байгуулж, ажлын хэсэг гарган ажиллаж байна. Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2016 оны 9 дүгээр сарын 16-ны өдрийн "Сургалтын орчинд гар утас, цахим хэрэгслийн хэрэглээний талаар авах арга хэмжээний тухай" А/43 дугаар тушаал гарган хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна. "Цахим гадуурхал цаашаа" аяныг эхлүүлж, хүүхдийг цахим гэмт хэрэг, гадуурхлаас хамгаалах ажлыг төрийн болон төрийн бус байгууллагатай хамтран зохион байгуулав.

"Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрх, оролцоо, хөгжлийг дэмжих" үндэсний хөтөлбөрийг Засгийн газрын 2017 оны 321 дүгээр тогтоолоор батлав. Энэхүү хөтөлбөрт хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг боловсролд тэгш хамран сургах асуудлыг тусгаж, хүүхдийг сургуулийн өмнөх наснаас эхлэн боловсролын үйлчилгээнд тэгш хамруулах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөгөөнд тусгалаа.

"Аюулгүй амьдрах ухааны сургалтын хөтөлбөр"-ийг бие даасан хичээл биш, хичээлүүдийн агуулга, сургалтыг дэмжих үйл ажиллагаа, хичээлээс гадуурх сургалтын үйл ажиллагааны цагт тусган хэрэгжүүлж байна. /40 хувь/

3.2.15. Сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөөнд хүүхдийг хүнлэг, эх оронч, үндэсний ухамсар, бахархалтай иргэн болж төлөвшүүлэхэд чиглэсэн мэдлэг, хүмүүжил олгох агуулгыг тусган хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт эх орны түүх, соёлыг судлах агуулгыг монголын түүх, уран зохиол, иргэний боловсрол, дүрслэх урлаг, хөгжмийн хичээлийн хөтөлбөрт тусган хэрэгжүүлж байна. Сургалтын хөтөлбөрт эх орныхоо түүх, соёлыг судлах агуулгыг өргөжүүлэн гүнзгийрүүлэх хүрээнд дараах ажлыг хийж байна:

- Ерөнхий боловсролын сургалтын бодлогын төсөлд эх орны түүх, соёлыг судлах агуулгыг тусгайлан авч үзэж, монголын түүх, уран зохиолын хичээлийн агуулгыг өргөжүүлэн, судлах анги, цагийг нэмэгдүүлэх талаар тусгав;

- Монголын түүхийн хичээлийг 1-12 дугаар ангид судалж байхаар сургалтын төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлэх /2017-2018 оны хичээлийн жилээс эхлэн бүрэн дунд боловсролын түвшинд монголын түүхийн хичээлийг заавал судлах хичээл болгосон/;

- Эх түүхээ танин мэдэх, судлах асуудлыг дэмжиж, монголын түүхийн хичээлээр улсын төрөлжсөн олимпиад зохион байгуулах.

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайд, Батлан хамгаалахын сайдын хамтарсан тушаалаар байгуулагдсан ажлын хэсэг Эх оронч үзэл санаа, ёс суртахууны хүмүүжлийг хүүхэд, өсвөр үеийнхэнд олгох зорилгоор сургалтын хөтөлбөрүүдэд шинжилгээ хийж, дүгнэлт гаргах ажлыг зохион байгуулж байна. /70 хувь/

3.2.16.Сурагчдад эх орноо хайрлах, хүрээлэн байгаа орчноо хамгаалах мэдлэг, хүмүүжил олгоно.

Биелэлт: "Хүүхдэд зөв хүмүүжил, зан суртахууны төлөвшлийг ерөнхий боловсролын сургуульд бүх хичээлийн сургалтын хөтөлбөр, сурах бичгээр дамжуулан хэрэгжүүлж байна.

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайдын 2016 оны А/275 дугаар тушаалаар бүрэн дунд боловсролын заавал судлах сургалтын 15 цөм хөтөлбөрийг шинэчлэн баталлаа.

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын "Сургалтын хөтөлбөр шинэчлэн батлах тухай" 2018 оны А/551 дүгээр тушаалаар ахлах ангийн сонгон судлах сургалтын хөтөлбөрийг мөн шинэчлэн баталлаа.

БСШУС-ын сайд, Эрүүл мэндийн сайдын 2018 оны 01 дугаар сарын 02-ны өдрийн А/004/А/01 хамтарсан тушаалаар байгуулагдсан ажлын хэсэг "Эрүүл мэнд"-ийн сургалтын хөтөлбөрийг шинээр боловсруулж, БСШУС-ын сайдын 2018 оны А/467 дугаар тушаалаар батлуулан ерөнхий боловсролын нийт сургуулийн 4-12 дугаар ангид 2018 оны 9 сараас хэрэгжүүлж эхэлсэн. /40 хувь/

3.2.17.Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагч ажил, мэргэжлээ сонгох, суралцах сургуулиа сонгох, элсэн суралцах бэлтгэлийг хангах талаар ажил мэргэжлийн зөвлөгөө үзүүлдэг үйлчилгээг бий болгоно.

Биелэлт: Ерөнхий боловсролын сургуульд ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох үйлчилгээг нэвтрүүлэхтэй холбогдуулан "Хөдөлмөр эрхлэх ур чадварыг дээшлүүлэх төсөл"-ийг Азийн Хөгжлийн банктэй хамтран хэрэгжүүлж байна. Дунд ангийн хувьд: Ерөнхий боловсролын нийт сургуулийн 8-9 дүгээр ангийн суралцагчдад 2018 оны 9 сараас ажил мэргэжлээ зөв сонгох зөвлөгөө өгөх үйлчилгээг хэрэгжүүлж эхэллээ. Ажил мэргэжлээ зөв сонгоход зориулан сургалтын модуль, ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох гарын авлага, "Суралцах төлөвлөгөө"-г шинээр боловсруулж, 9 дүгээр ангид тус бүр 45,500 ширхэг, 8 дугаар ангид тус бүр 43,000 хувь хэвлэн түгээн, хэрэгжүүлж эхэллээ.

Ахлах ангийн хувьд: Сургууль зохицуулах цагт багтаан 2018 оны 9 сараас ерөнхий боловсролын нийт сургуулийн 10-12 дугаар ангид ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох зөвлөгөө өгөх үйлчилгээг хэрэгжүүлж эхэллээ. Ажил мэргэжлийн зөвлөгөө өгөх үйл ажиллагааны хөтөлбөр, сургалтын модуль, сургалтын хэрэглэгдэхүүн, "Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа" дасгал ажлын ном, "Ажил мэргэжлээ сонгох нь" сорилын номыг шинээр боловсруулж, тус бүр 38,000 хувь хэвлэн, түгээн хэрэгжүүлж эхэллээ.

"Хөдөлмөр, эрхлэлтийн үйлчилгээний бодлого, үйл ажиллагаа, ажил, мэргэжлийн чиг баримжаа олгох, зөвлөх үйлчилгээ" сэдэвт үндэсний зөвлөгөөнийг 2017 оны 11 дүгээр сард зохион байгуулсан. Тус арга хэмжээнд Олон Улсын байгууллага болон

төрийн бус байгууллагуудын удирдлагууд болон хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээ хариуцсан мэргэжилтэн зэрэг 121 хүн оролцлоо. Уг чуулганаар хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний тулгамдаж буй асуудлууд, шийдвэрлэх арга зам болон "Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хууль"-ийн шинэчлэлд хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний талаар тусгах саналууд, хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний шинээр батлагдсан стандартыг 2018 оноос нэвтрүүлэхтэй холбоотой хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, санал, дүгнэлт, зөвлөмж гаргалаа. **170 хувь!**

3.2.18.Төрийн өмчит их, дээд сургууль, коллежийг хувьчлахгүй. Дээд боловсролын эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгож, төрийн их, дээд сургуулийн бие даасан байдлыг нь хангах, хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт, хэрэгцээг баримжаалсан мэргэжилтэн бэлтгэх, стандартад суурилсан чанарын хяналтын бодлого, төлөвлөлтийг хэрэгжүүлэх, судалгаанд суурилсан их сургуулийг хөгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: "Боловсролын тухай", "Дээд боловсролын тухай" хуулиудын үзэл баримтлал, хуулийн төслүүдийг боловсруулах ажлын хэсгийг байгуулан ажиллаж байна. Ажлын хэсэг судалгаа хийж, хуулийн төслийн хэрэгцээ шаардлага, хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөө, хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардал, хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийх зэрэг судалгааны ажлууд хийж байна.

Хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт, хэрэгцээг баримжаалсан мэргэжилтэн бэлтгэх сургалтын чанар үр өгөөжийг дээшлүүлэх зорилтыг хэрэгжүүлэхээр ажлын хэсгийг бодлогын болон судалгааны гэсэн 2 дэд хэсэгтэйгээр 21 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулж, төрийн өмчийн 15, төрийн бус өмчийн 3 сургуулийн сүүлийн 3 жилийн үйл ажиллагаанд сургалтын хөтөлбөрийг сайжруулах, чанарыг дээшлүүлэх, багшийг хөгжүүлэх, суралцахуйн үр дүнг урьдчилан тодорхойлох бодлого, чиглэлийн тусгагдсан байдал, үр дүнг судалж, 6 сургуулийн Мэдээллийн технологийн хөтөлбөрийн боловсруулалтанд харьцуулсан дүн шинжилгээ хийж дууссан. "Судалгаанд суурилсан их сургуулийг хөгжүүлэх хөтөлбөр"-ийг Засгийн газрын 2018 оны 9 дүгээр сарын 5-ны өдрийн 282 дугаар тогтоолоор батлав.

Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилтээр хэрэгжиж буй Дээд боловсролын шинэчлэлийн төслийн хүрээнд төрийн өмчийн 5 их сургуулийн 7 хөтөлбөрийг олон улсад магадлан итгэмжлүүлэхэд нь санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэн хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийн зөвлөгөө, өгч ажиллаж байна. Үүнд: АШУҮИС-ийн Хүний их эмч, МУИС-ийн Мэдээллийн технологи, МУБИС-ийн Математик, ШУТИС-ийн Цахилгаан холбоо, Геодези, ХААИС-ийн Механик инженер хөтөлбөрүүд багтаж байна. Одоогийн байдлаар Германы инженер, мэдээлэл зүй, математик, байгалийн ухааны хөтөлбөрийн магадлан итгэмжлэлийн байгууллага /ASIIN/-аар Анагаахын шинжлэх ухааны үндэсний их сургуулийн "Хүний их эмч" хөтөлбөр, Шинжлэх ухаан, технологийн их сургуулийн "Геодези" хөтөлбөр тус тус магадлан итгэмжлэгдэж гэрчилгээгээ аваад байна. МУИС-ийн Мэдээллийн технологи, МУБИС-ийн Математик, ШУТИС-ийн Цахилгаан холбоо, ХААИС-ийн Механик инженер хөтөлбөрүүдэд шинжээч ажиллаж магадлан итгэмжлэхэд бэлэн болоод байна. **140 хувь!**

3.2.19.Эрдэм шинжилгээ, судалгаа, инновацийг хөгжүүлэхэд төрөөс зарцуулах санхүүжилтийг нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: Шинжлэх ухаан, технологийн санхүүжилт 2016 онд 1 тэрбум орчим төгрөгөөр нэмэгдсэн. 2017 оны улсын төсөвт эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлын зардалд 10.3 тэрбум төгрөг батлагдсан. Энэ нь улсын төсвийн 0.15 хувийг эзэлж байна. Эрдэм шинжилгээний байгууллагад суурь санхүүжилт олгох асуудлыг Засгийн газрын

2014 оны 401 дүгээр тогтоолоор баталсан “Шинжлэх ухаан, технологийн төсөл хэрэгжүүлэх журам”-д нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар шийдвэрлэхээр төлөвлөн ажиллаж байна.

“Дээд боловсролын сургалтын байгууллага ба үйлдвэрлэлийн түншлэлийг хөгжүүлэх төсөлд тэтгэлэг олгох журам”-ын дагуу дээд боловсролын сургалтын байгууллагуудад судалгааны төсөл сонгон шалгаруулахаар зарласны дагуу 2016-2017 онд судалгааны 13 төсөлд 450 сая төгрөгийн санхүүжилт олгон амжилттай хэрэгжүүлсэн.
/40 хувь/

3.2.20. “Боловсролын зээлийн сан” шинээр байгуулж, оюутан, суралцагчид үндэсний тэтгэлэг, зээл, буцалтгүй тусламжийн үйлчилгээг үзүүлэх тогтолцоог ил тод, нээлттэй болгож, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: Засгийн газрын 2016 оны 111 дүгээр тогтоолоор “Боловсролын зээлийн сан” байгуулж, “Оюутны хөгжлийн зээлийн журам” батлуулан зээл олгох үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж эхлээд байна. Боловсролын зээлийн сан нь гадаад, дотоодод суралцагчдын сургалтын төлбөрийн буцалтгүй тусламж, зээлийн хөрөнгийг захиран зарцуулах эрх бүхий байгууллага бөгөөд тухайн байгууллагын төсөвт дотоодын оюутны зээлийн эх үүсвэрийн санхүүжилтэд 2016 онд нийт 64.8 тэрбум төгрөг, 2017 онд нийт 90.0 тэрбум төгрөг батлагдаад байна.

Засгийн газрын 2018 оны 46-р тогтоолоор “Оюутны хөгжлийн зээл”-ийн журмыг шинэчлэн баталж, хэрэгжүүлж байна. Шинэчилсэн журамд оюутан, суралцагчдаас барьцаа хөрөнгө шаардахгүй, ирээдүйн орлого, сурлагын амжилтад тулгуурлан зээл авах боломж бүрдэж төлбөрийн дарамтгүй суралцах бололцоо бий болгов. Боловсролын зээлийн сангаар оюутан, суралцагчдад тэтгэлэг, зээл, тусламж олгоход гадаадад суралцаж буй 283 оюутанд 17,5 төгрөгийн зээл, дотоодод 9555 оюутанд 13,7 тэрбум төгрөгийн зээл, 1466 хөгжлийн бэрхшээлтэй суралцагч 1,4 тэрбум төгрөг, хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алдсан өрхийн 4811 суралцагчид 4,6 тэрбум төгрөг, нэг өрхийн 3 дахь суралцагчид 579 суралцагч, 595,6 сая төгрөг, багш мэргэжлээр элсэгч болон суралцагч 2472 оюутанд 1,7 тэрбум төгрөг, Засгийн газар хоорондын гэрээ хэлэлцээрийн дагуу Монгол улсад суралцаж байгаа гадаадын 285 оюутанд 800,7 сая төгрөгийн, “Оршин суугаа газраасаа 500 километр болон түүнээс хол байршилтай 10911 суралцагч 1,0 тэрбум төгрөг, цаатан иргэдийн гэр бүлээс суралцагч 8 суралцагчийн 6,1 сая төгрөгийн санхүүжилтийг олгоод байна.

Оюутны хөгжлийн зээл нь Монгол Улсын магадлан итгэмжлэгдсэн төрийн болон төрийн бус өмчийн бүх их, дээд сургууль, коллежийн оюутан бүрт нээлттэй, сургууль төгссөний дараа, ажил хөдөлмөр эрхэлсэн цагаасаа эхлэн төлбөрийг төлөх нэн тааламжтай нөхцөлтэй, зээлийн хүүгийн дарамтгүй, хамгийн бага хүүтэй хөгжлийн зээл юм. **/100 хувь/**

3.2.21. Өрхийн 3 ба түүнээс дээш хүүхэд нь их, дээд сургуульд зэрэг суралцаж байгаа бол санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Засгийн газрын 2016 оны “Боловсролын зээлийн сан байгуулах талаар авах арга хэмжээний тухай” 111 дүгээр тогтоолын 3 дугаар заалтад Засгийн газрын 2014 оны 71 дүгээр тогтоолоор баталсан “Дээд боловсролын сургалтын байгууллагад суралцагчид суралцагчийн тэтгэлэг олгох журам”-д “Нэг өрхийн 3 болон түүнээс дээш хүүхэд дээд боловсролын сургалтын байгууллагад бакалаврын зэргийн боловсрол эзэмшихээр зэрэг суралцаж байгаа тохиолдолд нэг хүүхдийн сургалтын төлбөрийг төр хариуцах”-аар заасныг хэрэгжүүлж байна. Засгийн газрын 201 дүгээр тогтоолоор

баталсан төрийн албан хаагчийн гэр бүлээс суралцаж байгаа нэг оюутны сургалтын төлбөрийг санхүүжүүлэх журмын дагуу 2017 онд нийт 338 оюутны 264,2 сая төгрөгийн санхүүжилт олгов.

2016-2017 оны хичээлийн жилд 134 оюутантай гэрээ хийж баталгаажуулан, сургалтын төлбөрийн санхүүжилт хийгээд байна. 2018 онд 328 оюутны 396,7 сая төгрөгийн санхүүжилт хийлээ. /70 хувь/

3.2.22. Үндэсний тэтгэлэг 70200 төгрөгийг олгоно.

Биелэлт: Улсын хэмжээнд Ерөнхий боловсролын сургуулийг 2016 онд 36,0 мянга гаруй суралцагч төгсөж элсэлтийн ерөнхий шалгалт өгсөн байна. Энэ оны ерөнхий боловсролын сургууль төгсөгч 2015 оныхоос 14,6 мянган оюутнаар өссөн ба 2016-2017 оны хичээлийн жилийн 9-12 сард журмын дагуу элсэлтийн ерөнхий шалгалтанд 400-аас дээш оноо авсан 1-р курсын оюутан болон 3,0-с дээш голч оноотой хуучин суралцагч нийт 54886 оюутанд 15,4 тэрбум төгрөгийн үндэсний тэтгэлгийн санхүүжилт олгохоор "Боловсролын зээлийн сан"-аас баталгаажуулаад байна. Үүнд:

№	Курс	Оюутны тоо	Санхүүжилт /тэрбум төгрөгөөр/
1	I	26362	7,4
2	II	5678	1,6
3	III	8352	2,3
4	IV	11997	3,4
5	V	1582	0,4
6	VI	915	0,3
Нийт		54886	15,4

Оюутны үндэсний болон урамшууллын тэтгэлгийн асуудлаарх Боловсролын зээлийн сангаас дотоодын их, дээд сургууль, коллежийн 54886 оюутан, суралцагчидад 42,2 тэрбум төгрөгийн үндэсний болон урамшууллын тэтгэлэг олгох ажлыг зохион байгуулж дуусч байна.

Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагад техникийн болон мэргэжлийн боловсролын түвшинд суралцаж буй бүх насны суралцагчид сар бүр 100,000 мянган төгрөгийн тэтгэлэг олгох журмын төслийг боловсруулж, яамдуудаас санал авч Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэн баталлаа. /100 хувь/

3.2.23. Оюутны дотуур байрны хүртээмжийг хоёр дахин нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: Дээд боловсролын сургалтын байгууллагын оюутны дотуур байрны хүртээмжийг судалж, цаашид авах арга хэмжээний санал боловсруулах ажлын хэсгийг бүрэлдэхүүн байгуулах БСШУС-ын сайдын А/245 тоот тушаал гарган, холбогдох саналыг боловсруулан ажиллаж байна.

2018 онд Орхон аймаг дахь МСҮТ-д 215 хүүхдийн багтаамжтай, 3 давхар 3960 м² талбай бүхий сургуулийн суралцагчдын дотуур байрыг шинээр ашиглалтад оруулсан байна.

- 2017 онд Дорнод аймаг дахь Мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төвийн хичээлийн байрны засварт 953.4 сая төгрөг;

- 2017 онд Баянхонгор аймаг дахь Политехник коллежийн "Төгсөгчдийг ажлын байраар хангах бичил нийтийн ахуйн үйлчилгээний төв" 50.0 сая төгрөг тус тус урсгал засварын ажлын гүйцэтгэсэн.

• 2018-2019 оны хичээлийн жилд Баян-өлгий аймгийн мэргэжил сургалт үйлдвэрлэлийн төвийн дотуур байрны засварт улсын төсвөөс 80 сая төгрөг, Хэнтий аймаг дахь мэргэжил сургалт, үйлдвэрлэлийн төвийн дотуур байрны засварт 15 сая төгрөг, Мэргэжлийн боловсрол сургалтын 2 байгууллагын дотуур байрны засварт 95 сая төгрөг төсөвлөн засварын ажил хийгдэж байна. /40 хувь/

3.2.24.Оюутнууд харьяалал харгалзахгүйгээр эрүүл мэндийн үйлчилгээ авдаг болно.

Биелэлт: Эрүүл мэндийн сайд, Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайд, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын хамтарсан 2016 оны “Оюутан, суралцагчдад үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний зарим арга хэмжээний тухай” А/51, А/47, А/136 тушаалаар хөдөө орон нутгаас нийслэлд суралцаж буй оюутан суралцагчдад эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх нийслэл, дүүргийн эрүүл мэндийн төв, нэгдсэн эмнэлгийн харьяаллыг баталсан. Хөдөө, орон нутгаас нийслэлд ирж суралцаж буй оюутан, суралцагчид дээрх тушаалын дагуу хуваарилсан дүүргийн эрүүл мэндийн төв болон нэгдсэн эмнэлэгийн хяналтад орох, эрүүл мэндийн эрт илрүүлэг, урьдчилан сэргийлэх үзлэг, шинжилгээнд хамрагдах боломжтой болсон.

2018 онд нийт оюутнуудын 80-аас дээш хувийг эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулахаар ажилласан. Мөн оюутны үзлэгт хамрагдах боломж бололцоогоор хангах үүднээс эрт илрүүлгийн 6 төрлийн үзлэгийн зардлыг ЭМД-ын сангаас төлөх боллоо.

2017-2018 оны хичээлийн жилд нийт 50 орчим их, дээд сургууль, коллеж хичээлийн жилийн эхэнд оюутан, суралцагчдаа эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулсан. Мөн оюутны дотуур байранд байрлаж байгаа 8900 гаруй оюутан эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамрагдлаа. /70 хувь/

3.2.25.Өндөр хөгжилтэй орнуудын их, дээд сургуулиудад бакалавр, магистр, докторын сургалтад элсэгчдийг ил тод, нээлттэй сонгон шалгаруулж, суралцагчдын тоог 2 дахин нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: Засгийн газар хоорондын гэрээ, хэлэцээрийн хүрээнд Монгол Улс одоогоор 16 оронтой харилцан оюутан солилцоогоор бакалавр, магистр, докторын түвшинд жилд 1000 орчим оюутан суралцуулж байна. ОХУ, БНХАУ, Унгар, Турк, Франц улсуудтай оюутан суралцуулах чиглэлээр 2017-2018 оны хичээлийн жилд 500 оюутан суралцуулахаар нэмэгдүүлээд байна.

Засгийн газар хоорондын хөтөлбөрөөс гадна Германы ДААД, АНУ-ын Фулбрайт, Япон улсын Жайка олон улсын байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлж буй 1000 инженерийн хөтөлбөр, их сургууль хоорондын гадаад оюутан солилцооны хөтөлбөрүүдээр дамжуулан урт болон богино хугацааны оюутан солилцоо, баклавр, магистр, доктор, мэргэжил дээшлүүлэх ажлуудыг зохион байгуулж байна.

Засгийн газар хоорондын гэрээ, хэлэлцээрийн дагуу тухайн орны Элчин сайдын яамдтай хамтран сонгон шалгаруулалтыг ил тод, хөнгөн шуурхай, боловсронгуй болгох зорилгоор доорхи арга хэмжээг хэрэгжүүллээ. Бүртгэлийг 100 хувь онлайн хувилбарт шилжүүллээ. Бүртгэлийн давхардлыг арилгах зорилгоор БНХАУ, ОХУ, Унгар, Солонгос, Вьетнам, Польш, Турк зэрэг 16 орны элчин сайдын яамтай хамтран, хяналт тавьж ажиллаж байна. Сонгон шалгаруулалтын мэдээллийг яам, их, дээд сургууль, коллежийн болон олон нийтийн цахим хуудсаар нээлттэй зарлаж, олон улсын боловсролын яармаг, нээлттэй хаалганы өдөрлөгүүдэд мэдээлж ажиллав. /40 хувь/

3.2.26.Оюутанд суралцах хугацаандаа цагийн ажил, хөдөлмөр эрхлэх боломжийг бий болгох “Орлоготой оюутан” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Засгийн газрын 2016 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн хуралдаанаар “Орлоготой оюутан” хөтөлбөрийг баталсан бөгөөд хөтөлбөрийн зорилго мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төв, политехникийн коллеж болон их, дээд сургуульд суралцагчдын хөдөлмөр эрхлэх нийгмийн боломж нөхцөл, хууль эрх зүйн зохицуулалтыг бий болгоход чиглэсэн. Энэ хүрээнд сургуулийн орчны хөдөлмөр эрхлэлт, сургуулийн орчноос гадуурх хөдөлмөр эрхлэлт гэсэн үндсэн хоёр хэлбэрээр 1. Энгийн ажил, үйлчилгээний хөдөлмөр эрхлэлт; 2. Дадлагажуулах, чадваржуулах хөдөлмөр эрхлэлт /Internship/; 3. Мэргэшүүлэх хөдөлмөр эрхлэлт /Assistantship/; 4. Бизнес-инноваци, гарааны бизнесийн хөдөлмөр эрхлэлт; 5. Оюутны ажил, хөдөлмөр эрхлэлтийн зарчимд харшлахгүй бусад ажил, хөдөлмөр эрхлэлт гэсэн чиглэлийн үйл ажиллагааг зохион байгуулахаар хөтөлбөрт тусгасан.

“Орлоготой оюутан” үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх орон тооны бус Үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг батлах БСШУС-ын сайдын тушаал батлагдлаа. Уг бүрэлдэхүүнд холбогдох яамд, Засгийн газрын агентлаг, нийслэл, их, дээд сургууль, коллеж, политехник коллеж, мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төв, ажил олгогч, оюутны эрх ашгийг хамгаалах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг төрийн бус байгууллагын төлөөллийг орууллаа. Мөн дээд боловсролын байгууллагууд, бизнесийн байгууллагуудын төлөөллийг оролцуулсан “Орлоготой оюутан” өдөрлөгийг зохион байгуулав. Дээд боловсролын шинэчлэлийн хүрээнд “Оюутны бүтээлч санаачлагыг дэмжих тэтгэлэг” олгоход 418700 мянган төгрөгийг төсөвлөснөөс 117 оюутны багт 351000 мянган төгрөгийг зарцуулсан. 2017 оны жилийн эцсийн байдлаар 6320 оюутныг цагийн болон үндсэн ажлын байранд зуучилсан. Их дээд сургуулиуд 2018 оны эцсийн байдлаар 10250 оюутныг цагийн болон үндсэн ажлын байранд зуучилсан байна. /70 хувь/

3.2.27. Нээлттэй мэдлэг, боловсролыг хөгжүүлэх үндэсний хөтөлбөрийг үргэлжлүүлж, орчин үеийн мэдээлэл, технологийн ололтод тулгуурласан насан туршийн боловсролын тогтолцоог эрчимтэй хөгжүүлнэ.

Биелэлт: Дээд боловсролын тухай хуулийн 7.4 дүгээр заалтын дагуу “Техникийн боловсролын албан сургалтаар эзэмшсэн, элсэлтийн шалгалтад тэнцсэн иргэний баклавацийн түвшинд багц цагийг дүйцүүлэн тооцож шатлан суралцуулах журам” боловсруулж байна.

Мэргэжлийн боловсрол сургалтын байгууллагын төгсөгч, мэргэжлийн ур чадвар эзэмшсэн иргэний мэргэшлийн түвшинг үнэлж, баталгаажуулах, хөндлөнгийн шалгалт зохион байгуулах журмыг ХНХ-ын сайдын 2017.03.27-ны өдрийн А/50 тоот тушаалаар батлав. Энэхүү журмын хүрээнд мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагын төгсөгчөөс гадна ажил, амьдралын явцад мэргэжлийн ур чадвар эзэмшсэн иргэний мэргэшлийн түвшнийг үнэлэх, баталгаажуулах зэрэг үнэлгээ, баталгаажуулалттай холбоотой зохицуулалт тусгаснаар техникийн болон мэргэжлийн боловсрол сургалтын түвшинд эзэмшсэн мэдлэг, ур чадварыг баталгаажуулж, дараагийн шатанд дэвшин суралцах нөхлийг бүрдүүлэн насан туршийн боловсрол сургалтын тогтолцоог бүрдүүлж байна.

“Бүх нийтийг тоон бичиг үсэгтэн болгох” үндэсний хөтөлбөрийн төсөл боловсруулах ажлын хэсгийг байгуулан холбогдох судалгаануудыг хийж хөтөлбөрийн төслийг боловсруулж байна.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах харилцаа холбооны салбарын орон тооны бус дэд зөвлөлийг байгуулан ажиллаж, сонсголгүй иргэдэд зориулсан зайн дүрс ярианы call center-ийг байгуулсан. Мөн хараагүй иргэдэд зориулсан монгол бичвэрийг дуу авианд хөрвүүлэх программ хангамжыг боловсруулж байна.

Мэргэжлийн боловсрол сургалтын үнэлгээний төвөөс 2018 оны эхний хагас жилийн байдлаар эдийн засаг, нийгмийн 16 салбарын 46 мэргэжлээр 2081 иргэнийг сургалтад хамруулснаас 1570 иргэнийг мэргэшлийн түвшинд хөндлөнгийн баталгаажуулалт хийж гэрчилгээ олгоод байна. **/40 хувь/**

3.2.28. Дүрслэх урлаг, уламжлалт урлахуйн ухааныг хөгжүүлж, гадаад, дотоодод түгээн сурталчлах бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: 2016 оны Дүрслэх урлагийн шилдэг бүтээлийг шалгаруулав, дүрслэх урлагийн шилдэг бүтээлээр Т.Энхболд "Хаалгач" /видео инстоляц/ 15 сая, Т.Нурмаажав "Амар амгалан" /гуашь акрилка/ 6 сая, Г.Сэрээтэр "Үүлэн хүлэг" /баримал/ 10 сая, З.Уянга "Талын өглөө" /торгон бар/ 5 сая 500 мянга, Б.Баатарзориг "Шүрэн арал" /бэх даавуу/ 4 сая бүтээлүүд тус тус шалгарав. Улсын санд худалдан авсан дүрслэх урлагийн бүтээлийг ашиглах онцгой эрхийг шилжүүлэх гэрээ байгуулж, БСШУСЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн даргын 2016 оны 10 дугаар сарын 08-ны өдрийн "Бүтээл худалдан авах" гэрээнд заасны дагуу зохиогчтой нь тохиролцсоны үндсэн дээр Дүрслэх урлагийг шилдэг бүтээлийг онцгой эрхийн хамт Улсын санд худалдан авав.

2018 оны шилдэг бүтээлээр Г.Одбаяр "Хүлэгү хаан", Ч.Баттөр "Хар цас", Т.Даваасамбуу "Талын морьтон", П.Ганбат "Эх", С.Болдбаатар "Парисын бороотой намар", Т.Нурмаажав "Цагийн хүрдэн" зэрэг 6 бүтээлийг шалгаруулан, 44,4 сая төгрөгөөр улсын санд худалдан авч дүрслэх урлагийн сан хөмрөгийг баяжуулав.

"Улсын захиалгаар бүтээх түүхэн болон уран сайхны кино туурвихад төрөөс дэмжлэг үзүүлэх журам"-ын төслийг боловсруулав. **/40 хувь/**

Шинжлэх ухаан, мэдээллийн технологи, инновацийн хөгжлийн чиглэлээр:

Шинжлэх ухааны удирдлага, зохион байгуулалтын тогтолцоог олон улсын хөгжлийн чиг хандлагад нийцүүлэн боловсронгуй болгож, үр дүнд суурилсан санхүүжилтийн системийг нэвтрүүлж, мэдлэгт суурилсан инноваци, технологи, үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, шинжлэх ухааны үйлдвэрлэлийн бүтээгдэхүүнийг нэмэгдүүлнэ.

3.2.29. Шинжлэх ухаан, технологи, инновацийн салбарын хууль, эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгож, Инновацийн талаар төрөөс баримтлах бодлогыг боловсруулан гаргана.

Биелэлт: "Төрөөс шинжлэх ухаан, технологийн талаар баримтлах бодлого"-ын төслийг Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн хуульд нийцүүлэн боловсруулж Засгийн газрын 2017 оны 9 дүгээр сарын 27-ны өдрийн 295 дугаар тогтоолоор батлав.

Шинжлэх ухаан, технологийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл, Шинжлэх ухаан, технологийн паркийн тухай хуулийн төсөл боловсруулах ажлын хэсгүүдийг байгуулан ажиллаж байна.

Инновацийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулан Засгийн газрын 2018 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэн, дэмжиж УИХ-д өргөн мэдүүлэв.

Төрөөс инновацийн талаар баримтлах бодлогын төслийг боловсруулж, Шинжлэх ухаан технологийн үндэсний зөвлөлийн хурлаар 2016 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдрийн хурлаар хэлэлцүүлэн дэмжсэн бөгөөд Засгийн газрын 2018 оны 8 дугаар сарын 01-ний өдрийн 233 дугаар тогтоолоор батлав.

Монгол Улсын шинжлэх ухаан, технологийг 2007-2020 онд хөгжүүлэх Мастер төлөвлөгөөний III шатанд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг боловсруулан, "Үйл ажиллагааны төлөвлөгөө батлах тухай" БСШУС-ын сайдын 2016 оны 12 дугаар сарын 16-ны өдрийн тушаалаар батлан, хэрэгжүүлж байна.

"Цахим засгийн тухай" хуулийн төсөл боловсруулах хэрэгцээ, шаардлагын урьдчилсан тандан судалгааг хийж, хуулийн төслийг боловсруулж байна. Мөн цахим засаглал үндэсний хөтөлбөрийн төслийг Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хуулийн дагуу боловсруулан Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр бэлтгэж байна. Өргөн нэвтрүүлгийн тухай хуулийн төсөл боловсруулан Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлэн, УИХ-д өргөн мэдүүлсэн. /40 хувь/

3.2.30. Үндэсний инновацийн тогтолцоог хөгжүүлэх бодлогыг тууштай баримталж, инноваци, гарааны бизнес, оюуны үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж, экспортыг нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: Төрөөс инновацийн талаар баримтлах бодлогын төслийг боловсруулж, Шинжлэх ухаан технологийн үндэсний зөвлөлийн хурлаар 2016 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдрийн хурлаар хэлэлцүүлэн дэмжсэн бөгөөд Засгийн газрын 2018 оны 8 дугаар сарын 01-ний өдрийн 233 дугаар тогтоолоор батлав.

Засгийн газрын 2018 оны 8 дугаар сарын 01-ний өдрийн "Жагсаалт батлах тухай" 234 дугаар тогтоолоор "Гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх инновацийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл явуулахад шаардлагатай тоног төхөөрөмжийн жагсаалт" батлагдсан. Энэхүү тогтоолыг хэрэгжүүлснээр инновацийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгчид тоног, төхөөрөмжөөр хангагдаж улс орны эдийн засгийн хөгжилд хувь нэмэр оруулахуйц импортыг орлох, экспортод чиглэсэн, зах зээлд шинэ бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, ажлын байр шинээр бий болгох, татварын орлогыг нэмэгдүүлэх боломж бүрдэнэ. БСШУС-ын 2018 оны "Инновацийн төсөл батлах, санхүүжүүлэх тухай" А/621 дугаар тушаалаар 2018 оноос эхлэн хэрэгжүүлэх 25 инновацийн төслийг батлан, 600 сая төгрөгийн санхүүжилт олгохоор шийдвэрлэв.

Засгийн газрын 2016 оны 304 дүгээр тогтоолоор "Мэргэжлийн болон техникийн боловсролыг хөгжүүлэх үндэсний хөтөлбөр"-ийг батлан, хэрэгжүүлж байна.

Эрдэм шинжилгээний байгууллагын дэргэд гарааны компани байгуулах 13 гарааны компанийн хүсэлтийг хүлээж авсан. Гарааны компанийн төслийн саналд үнэлгээ, дүгнэлт өгөх шинжээчийн багийн бүрэлдэхүүнийг сайдын 2017 оны 4 дүгээр сарын 27-ны А/157 тушаалаар томилон тушаалын хэрэгжилтийг ханган ажилласан. Улсын бүртгэлийн ерөнхий газарт гарааны компани байгуулахыг зөвшөөрсөн дүгнэлтийг 11 гарааны компанид хүргүүлээ.

"Инновацийн тухай" хуулийн хэрэгжилтийг хангах, судалгаа боловсруулалтын ажлын үр дүн, оюуны өмчийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулж, инновацийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг бий болгох зорилгоор 2017 оноос эхлэн хэрэгжүүлэх инновацийн төслийг сонгон шалгаруулсан. Нийт 208 инновацийн төслийн санал ирснээс 61 инновацийн төслийг дараагийн шатанд буюу шинжлэх ухаан, технологийн салбар зөвлөлөөр хэлэлцүүлж БСШУСайдын 2017 оны А/247 тоот тушаалаар 2 тэрбум 546 сая төгрөгний төсөв бүхий 32 инновацийн төсөл батлагдсан. Эдгээр төслүүдийн гүйцэтгэгч нартай хэрэгжүүлэх, санхүүжүүлэх гэрээ байгуулан 2017 оны байдлаар шинээр эхлэн хэрэгжиж буй 32 инновацийн төсөлд нийт 811 сая төгрөгний санхүүжилтийг олгоод байна. /40 хувь/

3.2.31. Шинжлэх ухааны салбар, эрдэмтэд, хүрээлэнгүүдтэй хамтран шинэ технологи нэвтрүүлсэн хувийн аж ахуйн нэгжүүдийг урамшуулах механизм бий болгоно.

Биелэлт: Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2017 оны "Ажлын хэсэг байгуулах, зардал батлах тухай" А/152 дугаар тушаалаар Шинжлэх ухаан, технологи, инновацийн салбарын эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, "Үндэсний инновацийн шагнал олгох журам"-ын төсөл боловсруулах ажлын хэсэг батлагдан ажиллаж журмын төслийг боловсруулав, Засгийн газрын 2018 оны 2 дугаар сарын 06-ны 49 дүгээр тогтоолоор "Үндэсний инновацийн шагнал олгох журам" батлав. Журмын дагуу Үндэсний инновацийн шагналд нэр дэвшүүлсэн бүтээлүүдийг сонгон шалгаруулж, Засгийн газрын 2018 оны 11 дүгээр сарын 14-ний өдрийн 342 дугаар тогтоолоор 2018 оны Үндэсний инновацийн шагналыг Гарааны ветбиотек ХХК-ий "Делтамон Пу-рон" бүтээлд, Ай Түүлс ХК-ий "Дата төвийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ"-д тус тус олгов. /40 хувь/

3.2.32. Оюуны өмчийн үнэлэмжийг нэмэгдүүлж, монгол хүний эзэмшиж байгаа зохиогчийн эрх, патентыг хамгаалах асуудлыг олон улсын түвшинд хүргэж, сурталчлах ажлыг идэвхжүүлнэ.

Биелэлт: Шинжлэх ухаан, технологийн салбарын оюуны өмчийн үнэлэмжийг нэмэгдүүлэх төлөвлөгөө боловсруулж байна. "Эрдэм шинжилгээний байгууллагын оюуны өмчийн эзэмшилт, ашиглалт, бүртгэл, мэдээллийн сан бүрдүүлэх тухай сургалт, семинар" зохион байгуулан, их дээд сургууль, эрдэм шинжилгээний хүрээлэн төвүүдийн эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга нар, инноваци хариуцсан мэргэжилтэн 50 орчим хүн оролцов. Төсвийн хөрөнгөөр гүйцэтгэсэн технологийн судалгааны ажлын үр дүнг хадгалах, сурталчилах, инновацийн үйл ажиллагааг дэмжих чиг үүрэгтэй үндэсний болон төрөлжсөн мэдээллийн сан байгуулах, баяжуулах зорилтын хүрээнд www.scince.edu.mn сайтын хэрэглэгчийн талбар дахь оюуны өмчийн бүртгэлд цахимаар бүртгүүлж, мэдээллийн сан бүрдүүлэхээр ажиллаж байна.

Шинжлэх ухаан, технологийн "Судалгаа боловсруулалтын ажлын үр дүнг хамгаалах, ашиглах эрх зүйн орчин, тогтолцоог боловсронгуй болгох, оюуны бүтээлийн үнэлэмжийг дээшлүүлэх арга зам" төслийг "Шинжлэх ухаан, технологийн төсөл батлах, санхүүжүүлэх тухай" Боловсрол,соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2017 оны 5 дугаар сарын 30-ны өдрийн А/246 дугаар тушаалаар батлан хэрэгжүүлж эхлээд байна. Судалгаа боловсруулалтын ажлын үр дүнд бий болсон ном, товхимол, хүн, малын урьдчилан сэргийлэх эм бэлдмэл, вакцин, оношлуур, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүн болон жимс жимсгэнэ, ургамал хамгаалал, пестицид, бордоо, байгаль орчинд халгүй технологи, ноос, ноолуур, арьс ширэн бүтээгдэхүүн зэрэг 120 гаруй нэр төрлийн бүтээгдэхүүний танилцуулга бүхий каталогийг хэвлүүлж олон нийтэд түгээж, танилцуулж байна. /40 хувь/

3.2.33. Шинжлэх ухаан, технологи, инновацийн салбарт олон улсын жишигт нийцсэн барилга, байгууламж, лабораторын орчин нөхцөл бүхий дэд бүтцийг бий болгохыг дэмжинэ.

Биелэлт: Засгийн газрын 2017 оны 1 дүгээр сарын 18-ний өдрийн "Шинжлэх ухаан, технологи, үйлдвэрлэлийн нэгдэл байгуулах тухай" 19 дугаар тогтоолоор инноваци, өндөр технологийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, шинжлэх ухааны паркийн үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулах чиг үүрэг бүхий "Шинжлэх ухааны паркийн захиргаа" шинжлэх ухаан, технологи, үйлдвэрлэлийн нэгдэл байгуулагдсан. Инновацийн дэд бүтцийг шинээр байгуулах, бэхжүүлэх ажлын хүрээнд Монгол Улсын БСШУС сайд БНХАУ-ын Шанхай хотноо албан ёсны айлчлал хийсэн. Айлчлалын үр дүнд хоёр орны хамтарсан "Технологийн инкубатор" байгуулах талаарх санамж бичиг байгуулав.

МУИС, ХААИС, ШУТИС, МУБИС зэрэг 4 их сургуульд дундын ашиглалтын лаборатори нийлүүлэх ажил хэрэгжиж байна. "Дөрвөн их сургуульд дундын ашиглалтын лаборатори нийлүүлэх" 15/01 дугаартай Олон улсын нээлттэй тендерийг зарлаж, Интерсайнс ХХК, Номин Холдинг ХХК түншлэл шалгарч, USD 1,435,467.00 үнийн дүнтэй гэрээг 2016 оны 8 дугаар сарын 30-ны өдөр байгуулав.

Технологи дамжуулах төв, бизнес инкубатор зэрэг инновацийн дэд бүтэц байгуулах төлөвлөгөөний төслийг боловсруулав. Азийн хөгжлийн банкны "Хөдөлмөр эрхлэх ур чадварыг дээшлүүлэх" төслийн хүрээнд мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагуудыг тоног төхөөрөмжөөр хангах бэлтгэл ажил хийгдэж байна. Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилтээр хэрэгжиж байгаа "Дээд боловсролын шинэчлэлийн төсөл"-ийн санхүүжилтээр 2018 онд Монгол Улсын их сургуульд орчин үеийн судалгааны шаардлагад нийцсэн 3 тэрбум төгрөгийн өртөг бүхий Лазерын лабораторийг байгуулсан.

УИХ-ын 2017 оны 5 дугаар сарын 11-ний өдрийн хуралдаанаар батлагдсан Авто замын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын 9 дүгээр зүйлийн 9.1.6 дахь заалтад буюу Авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд "авто замын засвар, арчлалт, хамгаалалт, ашиглалтын нэгдсэн зохион байгуулалтаар ханган эрдэм, шинжилгээ судалгааны ажил хийж, замын стандарт, норматив, техник технологийг сайжруулах үүрэг бүхий авто замын судалгаа, шинжилгээний байгууллага ажиллуулах" гэж оруулан эрх зүйн орчинг бий болгоод байна. Төрийн өмчийн хорооны 2017 оны 1 дүгээр сарын 24-ний өдрийн 14 дүгээр тогтоолоор "Автотээврийн үндэсний төв" ТӨҮГ-ын бүтэц зохион байгуулалтыг шинэчлэн "Судалгаа, хөгжил, чанар удирдлагын алба"-тай байхаар оруулан батлуулав.

2017 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар эрдэм шинжилгээний байгууллагуудад нийлүүлэх 1 тэрбум төгрөгийн өртөг бүхий багаж тоног төхөөрөмж олгов. Японы Засгийн газрын 7.5 тэрбум иений хөнгөлөлттэй зээлээр санхүүжиж байгаа "Инженер технологийн дээд боловсрол" төслийн хүрээнд 2018 онд ШУТИС-д сургалт, судалгааны лабораторийн 382.1 сая иений, МУИС-ийн судалгааны лабораторид 288.0 сая иений өртөгтэй тоног төхөөрөмжийг тус тус нийлүүлсэн.

Өндөр технологийн аж үйлдвэрийн парк байгуулах төслийн урьдчилсан ТЭЗҮ хийгдсэн бөгөөд Улсын хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрт тухайн төслийг 32,6 тэрбум төгрөгөөр /Гадаадын зээл тусламжаар/ гүйцэтгэх саналыг тусгаад байна.

Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагуудад судалгаа-туршилт-үйлдвэрлэл инноваци лабораторийн орчныг бүрдүүлэх ажлыг 5 сургууль дээр "Ашигт малтмалын салбар дахь түншлэлд суурилсан мэргэжлийн боловсрол сургалт" төслийн дэмжлэгтэйгээр хийж байна. Үүнд: Дархан уул аймаг дахь Уул уурхайн политехник коллеж цахилгаан мехатроник, Баянхонгор политехник коллеж цахилгаан, Налайх МСҮТ цахилгаан, Өмнөговь политехник коллеж гагнуур, Барилгын политехник коллеж сантехник, сэргээгдэх эрчим хүчний лаборатори дадлагын газрыг олон улсын жишигт нийцэхүйц сургалтын орчин, тоног төхөөрөмж, багажаар тохижуулаад байна. /40 хувь/

3.2.34. Хөрөнгө оруулалтын сангийн тухай хуульд үндэслэн хувийн хэвшлийн оролцоонд тулгуурласан Хамтын хөрөнгө оруулалтын санг байгуулж, инновацийн төсөл арга хэмжээг санхүүжүүлэх тааламжтай бүтцийг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: 2013 оны "Хөрөнгө оруулалтын сангийн тухай хууль", Санхүүгийн зохицуулах хорооны 2014 оны "Хөрөнгө оруулалтын менежментийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн болон үйл ажиллагааны журам батлах тухай" 08, "Хамтын хөрөнгө оруулалтын санг үүсгэн байгуулах, хамтын хөрөнгө оруулалтын сангийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох тухай журам " 175, "Хувийн хөрөнгө оруулалтын санг үүсгэн байгуулах, үүсгэн байгуулах баримт бичгийг бүртгүүлэх тухай

журам" 254 тоот тушаалыг тус тус үндэслэн "хамтын хөрөнгө оруулалтын сан"-г үүсгэн байгуулах эрх зүйн орчин бүрдсэн. 2017 онд 3 хөрөнгө оруулалтын менежментийн компани болон 4 хөрөнгө оруулалтын сан байгуулах тусгай зөвшөөрөл олгож, бүртгэсэн.
/40 хувь/

3.2.35. Шинжлэх ухаан, технологи, инновацийн салбарын хүний нөөцийг хөгжүүлэх бодлого баримтална.

Биелэлт: Шинжлэх ухаан, технологийн их сургууль нь 40 гаруй үйлдвэр аж ахуйн нэгж байгууллагуудтай үйлдвэрлэлийн дадлагын гэрээтэй ажиллаж багш нар үйлдвэрлэлийн дадлагыг удирдан ажиллаж байна. 2000 оноос эхлэн гадаад хамтын ажиллагааны хүрээнд "Багш солилцоо", "Оюутан солилцооны хөтөлбөр"-үүдийг амжилттай хэрэгжүүлж байна. Тус хөтөлбөрүүдийн хүрээнд 2016-2018 онд Япон, Герман, Тайван, Хонгконг, Малайз, АНУ зэрэг 20 гаруй орны 20 орчим их дээд сургуульд 100 гаруй багш, инженер техникийн ажилтныг дэвшилтэт тоног төхөөрөмж дээр дадлагажуулаад байна.

Засгийн газрын 2016 оны 304 дүгээр тогтоолоор баталсан "Мэргэжлийн болон техникийн боловсролыг хөгжүүлэх үндэсний хөтөлбөр"-ийн хүрээнд багш нарыг үйлдвэр, аж ахуйн нэгж байгууллагын дэвшилтэт тоног төхөөрөмж дээр дадлагажуулах, багш-инженер техникийн ажилтнуудын солилцооны хөтөлбөрийг Германы хамтын ажиллагааны нийгэмлэгийн "Ашигт малтмалын салбар дахь түншлэлд суурилсан мэргэжлийн боловсрол" төсөл болон "Оюу Толгой" ХХК-тай хамтран боловсруулав. Төслийн хүрээнд Өмнөговь, Дархан-Уул, Дорнод аймаг дахь Политехник коллежийн МБСБ багш нарыг "Оюу Толгой" ХХК дээр 3-6 сарын хугацаатай үйлдвэрлэлийн дадлага хийх, мөн "Оюу Толгой" ХХК-ний инженер, техникийн ажилчид МБСБ дээр ирж суралцагчдын үр чадварын үнэлгээ хамтарч зохион байгуулах зэрэг үйл ажиллагааг туршилтын хэлбэрээр зохион байгуулсан.

Нийгмийн мэдээллийн сүлжээг ашиглах зохистой хэрэглээг бий болгох арга хэмжээний хүрээнд бүх яам агентлагуудын төрийн албан хаагчдын дунд "Нийгмийн мэдээллийн сүлжээний хэрэглээ" сэдэвт санал асуулгын судалгаа явуулсан. Судалгааны үр дүн, гадаад орны туршлагыг судлан "Төрийн байгууллага, албан хаагчдад нийгмийн мэдээллийн сүлжээг зүй зохистой ашиглах гарын авлага"-ыг боловсруулаад байна.

/40 хувь/

3.2.36. Салбарын эдийн засгийн үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх өндөр технологийн судалгаа ба хөгжил, инновацийн болон зөвлөх, нэвтрүүлэх үйлчилгээний үйл ажиллагааны суурь бүтцийг хөгжүүлэх, эрх зүйн таатай орчинг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Засгийн газрын 2017 оны 1 дүгээр сарын 18-ны өдрийн хуралдаанаар Шинжлэх ухаан, технологийн сангийн Шинжлэх ухааны паркийн менежментийн хэлтсийг "Шинжлэх ухааны паркийн захиргаа" болгох 19 дүгээр тогтоол батлав. Захиргаа нь инноваци, өндөр технологийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, шинжлэх ухааны парк байгуулах ажлыг удирдан зохион байгуулах үүрэг хүлээж байна. Шинжлэх ухааны паркийн тухай хуулийн төслийг боловсруулахаар холбогдох тооцоо, судалгааны ажил хийж байна.

"Хөдөө аж ахуйн зөвлөх нэвтрүүлэх үйлчилгээний тухай" хуулийн төсөл, хуулийн үзэл баримтлалын төсөл боловсруулах ажлын хэсгийг байгуулан хууль тогтоомжийн тухай хуулийн дагуу хууль боловсруулах суурь судалгаануудыг хийж байна. */40 хувь/*

3.2.37. Нээлттэй лабораторид суурилсан био, нанотехнологийг хөгжүүлж, оюуны багтаамж өндөртэй, экспортын чиг баримжаатай бүтээгдэхүүний нэр төрөл, тоо хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: Судалгааны зарим томоохон лабораторийн үйл ажиллагааг судлаачдад нээлттэй болгох журам боловсруулах ажлыг эхлүүлсэн. Салбарын судалгаа ба хөгжлийн чиглэлээр олон улсын чуулган зохион байгуулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулан ажиллаж байна.

Био, нанотехнологийг хөгжүүлэх зорилтот шинжлэх ухаан технологийн төсөл хэрэгжүүлэх ажлын бэлтгэлийг 2017 онд хангаж 2018 оноос хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байна. “ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН ШИНЖЛЭХ УХААН, ТЕХНОЛОГИ, ИННОВАЦИ - 2017” Зөвлөлдөх уулзалтыг 2017 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдөр амжилттай зохион байгуулсан. Энэхүү арга хэмжээний хүрээнд эрдэмтэн судлаачид, үйлдвэрлэгчид, төрийн болон төрийн бус байгууллага, олон улсын төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллага, хувийн хэвшил, бизнес эрхлэгчдийн 200 орчим төлөөлөл оролцсон “ЗӨВЛӨЛДӨХ УУЛЗАЛТ, ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭГ” болон шинээр бий болсон шинжлэх ухааны ололт, үр дүнг танилцуулах “ИННОВАЦИЙН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ҮЗЭСГЭЛЭН” зохион байгуулагдлаа. Инновацийн бүтээгдэхүүний үзэсгэлэнд эрдэм шинжилгээний байгууллага, их сургууль, гарааны компаниудын нийт 30 орчим байгууллага өөрсдийн үйлдвэрлэсэн инновацийн бүтээгдэхүүнээ танилцуулан оролцсон. /0 хувь/

3.2.38. Монгол Улсад Ази, Европыг холбосон мэдээлэл дамжуулах өндөр хурдны сүлжээ бүхий өгөгдлийн төв (Data center) байгуулах боломж бүрдүүлж, төрийн хамгаалалтад авч, мэдээллийн аюулгүй байдлыг ханган олон улсын компаниуд чөлөөтэй транзит ашиглах боломж бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Энэхүү зорилтыг хэрэгжүүлэхийн тулд олон улсын түвшний дараах баримт бичгүүдэд дэмжүүлэхээр тусгуулаад байна. Үүнд: НҮБ-ын АНДЭЗ-ийн нийгмийн комиссын (UNESCAP) Ази-Номхон далайн орнуудын мэдээлэл, холбооны их багтаамжийн хурдны зам"-ийн мастер план, Монгол-Орос-Хятад 3 улсын эдийн засгийн коридор байгуулах хөтөлбөр, Хөгжлийн зам хөтөлбөр.

Одоогийн байдлаар Алтанбулаг, Замын-Үүд чиглэлийн 2 дамжлага гарцаар Жемнет ХХК олон улсын транзит мэдээллийн урсгалыг дамжуулж байгаа ба Мобинетворкс ХХК, МХС ТӨХХК-иуд сүлжээгээ бэлэн болгосон бөгөөд олон улсын гэрээ хийх ажил хийгдэж байна. /40 хувь/

3.2.39. “Монгол контент” бүтээгчдийг дэмжих бодлого баримтална.

Биелэлт: “Тоон контентийг дэмжих үндэсний хөтөлбөр”-ийн төслийг боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулан ажиллаж байна. Одоогоор тус хөтөлбөрт хамаарагдах орчны шинжилгээг хийж хөтөлбөрийн төслийн эхний хувилбарыг боловсруулаад байна.

Монголын програм хангамж үйлдвэрлэгчдийн холбоо (MOCA)-тай хамтран Ази номхон далайн орнуудын тооцоолон бодох үйлдвэрлэлийн ASOCIO олон улсын байгууллагын гишүүн орнуудын төлөөлөлтэй Үндэсний програм хангамж үйлдвэрлэгч байгууллагын төлөөллүүдийг уулзуулж цаашдын хамтын ажиллагааг нь дэмжих зорилгоор “ASOCIO Multilateral Trade Meeting” уулзалт арга хэмжээг 2017 оны 6 дугаар сарын 15-16-ны өдрүүдэд зохион байгуулсан. Энэ хүрээнд үндэсний програм хөгжүүлэгчид outsourcing хийх боломжийн талаар судалгаа хийж, танилцуулга хийв. “Мэдээлэл харилцаа холбооны технологийн хэрэглээний мэдлэгийг дээшлүүлэхэд

чиглэгдсэн контентуудыг олон нийтэд түгээх” төслийг БНҮҮС-ийн санхүүжилтээр хэрэгжүүлэв. Төслийн хүрээнд 1 нэвтрүүлэг, 2 анимэйшн, 12 шторк, 6 нийтлэл, 3 постер хийж гүйцэтгэв. Контентуудыг олон нийтийн сүлжээгээр болон телевизүүдээр дамжуулан олон нийтэд хүргэж байна. /40 хувь/

3.2.40.Сансрын холбооны үндэсний хиймэл дагуул төслийг хэрэгжүүлж, газар сансрыг холбосон үндэсний харилцаа холбооны сүлжээ байгуулж, мэдээллийн аюулгүй байдлыг хамгаална.

Биелэлт: ОУЦХБ болон бусад харилцаа холбооны хиймэл дагуулын олон улсын байгууллагуудын мэргэжилтнүүдтэй хамтран ажиллаж харилцаа холбооны үндэсний хиймэл дагуулын орбитын байрлал болон холбогдох радио давтамжийг олон улсын радио давтамжийн мастер бүртгэлд бүртгүүлэх ажлыг Монгол Улсад ОУЦХБ-аас хувиарласан байрлал, радио давтамжийг хөгжүүлэх замаар шийдвэрлэх буюу 2013 онд илгээсэн SANSAR-1 төлөвлөлтийг шинэчлэх замаар шийдвэрлэх нь зүйтэй гэсэн шийдлийг боловсруулсан.

Бага оврын хиймэл дагуул чиглэлээр-1, зайнаас тандан судлал, газарзүйн мэдээллийн системийн чиглэлээр-1, байршил тогтоох хиймэл дагуулын системийн чиглэлээр-1 хүнийг мастерийн сургалтанд БНХАУ-ын Бэйхангийн Их сургуулийн хөтөлбөрт хамруулав. /0 хувь/

3.2.41.Байгаль, эдийн засаг, нийгэм, хууль, эрх зүй зэрэг салбарын шинжлэх ухааныг хөгжүүлэх, тухайн салбарын эрдэмтдийн болон хүрээлэнгийн үйл ажиллагааг сайжруулах бодлого хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Ургамал хамгааллын эрдэм шинжилгээний хүрээлэн, Палеонтологи, геологийн хүрээлэн, Шинжлэх ухааны академийн нэгдсэн байрны өргөтгөлийн барилгын ажлыг улсын хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрт тусгав.

2018 онд Палеонтологи, геологийн хүрээлэнгийн барилгын зураг, төсвийн хөрөнгө батлагдаж, шинэ барилгын зураг, төсвийг боловсруулах зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх гэрээг 2018 оны 11 дүгээр сарын 12-ны өдөр байгуулав.

"Докторын дараах судалгаанд сайдын нэрэмжит инновацийн тэтгэлэг олгох" журмын дагуу 2016 онд сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулсан. Сонгон шалгаруулалтад тэнцсэн шилдэг 10 залуу эрдэмтэнд нэрэмжит тэтгэлгийг олголоо. Тэтгэлгийн хэмжээ нь 10 сая төгрөг бөгөөд 45 хүртэлх насны залуу эрдэмтэнд олгодог уламжлалтай. 2010 оноос хойш 66 шилдэг залуу судлаачид энэхүү тэтгэлэгийг хүртээд байна. Уг тэтгэлэг нь залуу эрдэмтдийн судалгааны ажлын чанарыг дээшлүүлэх, үр дүнг инноваци болгох, эрдэмтдийн залуу халааг бэлтгэх, оюуны өмчөөр баталгаажсан шинэ бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг бий болгоход чиглэгддэг.

2017 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт болон төсвийн тодотголоор шийдэгдсэн нэмэлт хөрөнгө оруулалтын хөрөнгөөр Шинжлэх ухаан, технологийн салбарын 12 байгууллагад 837.5 сая төгрөгийн их засварын ажил хийгдэж байна. /40 хувь/

Соёл урлаг, спортын салбарын чиглэлээр:

Соёл урлагийн салбарын хууль эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгож соёл урлагийг хөгжүүлэх бодлого, санхүүжилт, удирдлага зохион байгуулалтын шинэчлэлийг хэрэгжүүлнэ.

Үндэсний болон сонгодог урлаг, нүүдлийн соёл иргэншлийг төрийн ивээлд байлгаж, бүх нийтийн соёл урлагийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлж, соёл урлагийн аялал жуулчлал, гадаадад монголын үндэсний соёл урлагийг сурталчлах үйлдвэрлэлийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг бий болгож, монгол контентийг хөгжүүлнэ.

Нийтийн биеийн тамирын нийгмийн орчин, үйлчилгээг боловсронгуй болгох, үндэсний спортын өв соёлыг хөгжүүлэх, өвлөн уламжлах, спортын эрдэм шинжилгээ, спортын анагаах ухааныг хөгжүүлэх, тамирчдын бэлтгэл сургуулилт хийх таатай орчин нөхцөлийг бүрдүүлэх, спортыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах, тэмцээн, наадмын тогтолцоог боловсронгуй болгох, тамирчин дасгалжуулагчдын нийгмийн хамгааллыг сайжруулах бодлого, эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгож, биеийн тамир, спортын дэд бүтцийг сайжруулан нийтийн биеийн тамир, спортын үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

3.2.42.Соёлын тухай хуулийг шинэчлэн баталж, киноны тухай, музейн тухай хуулийг боловсронгуй болгон хэрэгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: “Соёлын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл”-ийг боловсруулах ажлын хэсгийг байгуулан хуулийн үзэл баримтлалын батлуулан хуулийн төслийг боловсруулав. Музейн тухай хуулийн үзэл баримтлалын батлуулан хуулийн төслийг боловсруулав. “Кино урлагийг дэмжих тухай” хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг батлуулав. “Номын сангийн тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт” оруулах төслийг боловсруулан хуулийн төслийн үндэслэл, шаардлага, хуулийн нөлөөллийн болон тандалт судалгаа хийлээ. /40 хувь/

3.2.43.Орчин үеийн музейн стандарт шаардлагыг хангасан байгалийн түүхийн музейг шинээр барина.

Биелэлт: Байгалийн түүхийн музейн асуудлыг судлахаар БНСУ-ын Гадаад хэргийн яам, КОЙКА байгууллагын төлөөлөгчид 2016 оны 10 дугаар сарын 17-20-ны өдрүүдэд Улаанбаатар хотод ажилласан. Байгалийн түүхийн музейн барилгыг барих газрын асуудал шийдэгдээгүй байна. Музейн шинэ барилгыг одоогийн Байгалийн түүхийн музейн эзэмшилд байгаа газар дээр 2014 онд хийгдсэн зураг төсвийн дагуу барих саналыг Монгол дахь Койкагийн төлөөлөгчийн газарт хүргүүлээд байна. Байгалийн түүхийн музейн өмнө нь гарсан барилга барих газрын зөвшөөрөл, техникийн нөхцлийг шинэчлэн гаргуулахаар бэлтгэж байна. /0 хувь/

3.2.44.Үндэсний болон сонгодог урлаг, нүүдлийн соёл иргэншлийг төрийн ивээлд байлгаж, хүний нөөцийг бэлтгэх, хөгжүүлэх бодлогыг тодорхойлох, мэргэжлийн боловсон хүчнээр хангах, уран бүтээл туурвих, уран бүтээлчдийг урамшуулах санхүүжилтийн тогтолцоог боловсронгуй болгох, монгол хэл, бичгийн соёлыг хадгалах, хамгаалах, судлах, хөгжүүлэх, түгээн дэлгэрүүлэх, ном, бүтээл туурвих, соён гэгээрүүлэх монгол өв соёлын дархлааг бий болгох талаар цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Уран бүтээлийн үйлдвэрлэл дэх зохиогчийн эрхийн урамшуулал, түүний хэм хэмжээг тогтоосон эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох, “Сонгодог урлаг-III” үндэсний хөтөлбөрийг боловсруулах чиглэлээр холбогдох ажлын хэсгүүд байгуулагдаж, хөтөлбөрийн төслийг боловсруулсан бөгөөд Засгийн газрын 2018 оны 8 дугаар сарын 8-ны өдрийн хуралдаанаар батлав.

БСШУС-ын сайдын 2016 оны 11 дүгээр сарын 28-наас 12 дугаар сарын 02-ны өдрүүдэд ОХУ-д хийсэн албан ёсны айлчлалын үр дүнд ОХУ-ын соёл, урлагийн чиглэлээр мэргэжилтэй боловсон хүчин бэлтгэдэг их, дээд сургуульд элсэн суралцах Монгол иргэдийн сонгон шалгаруулалтыг 2017 оноос Монгол Улсад зохион байгуулах, Монгол Улсын Хөгжим бүжгийн коллежийг Хөгжмийн их сургууль болгон өргөжүүлэхэд ОХУ-ын тал дэмжлэг үзүүлж, хамтран ажиллахаар боллоо.

2017 онд хүүхдэд зориулсан телевизийн олон ангит киногоор Голден пикчерс продакшны "Он цагийн эрэлчид" кино, хүүхдэд зориулсан инээдмийн жүжгээр Хишигзаяагийн "Царцаа Намжил" жүжгийн төслийг тус тус шалгаруулж 98.0 сая төгрөгийн дэмжлэг үзүүллээ.

БСШУС-ын сайдын шийдвэрээр 2017 онд ШУА-ийн Хэл зохиолын хүрээлэнгийн "Зава Дамдин тэргүүтэй 3 эрдэмтэн" номд 10.0 сая, Монгол Улсын Их Сургуулийн багш, хүүхдийн зохиолч Ж.Батжаргалын "Хүүхдийн уран зохиолын тайлбар толь" 10.0 сая, Соёл, урлагийн их сургуулийн "Боржигоны өв соёл", Ойрад монголын угсаатны зүйн хээрийн судалгааны 2 боть /1986-2016/-д тус бүр 5.0 сая, Олон Улсын Монгол Судлалын холбоо "Монгол орон ба Монголчууд-III" гэрэл зургийн цомогт 10.0 сая, Монголын утга зохиол судлалын төвийн "Алтан үе" монголын зохиолчдын цомогт 15.0 сая, иргэн А.Бат-Эрдэнийн "Би зурж чадна" номд 2.0 сая, Монголын урчуудын эвлэлийн "Монголын сайхан орон" цомогт 15.0 сая, Төрийн соёрхолт, Урлагийн гавьяат зүтгэлтэн, бүжиг дэглээч С.Сүхбаатарын ""Монгол угсаатны бүжгийн гайхамшиг, уламжлалт дэг" ном; 5.0 сая, О.Дашбалбарын "Амьддаа бие биенээ хайрла хүмүүс ээ", "Миний захидлууд" номд 6.6 сая, Б.Баянмөнхийн "Оюу товч" туужид 3.3 сая, "Хүүхдэд зориулсан аман зохиолын сонгомол ном", "Итгэл" судрын эмхэтгэл "Орхоны хөндийн аялал жуулчлал", "Соёлын аялал жуулчлал" номд 9.4 сая төгрөгийн дэмжлэг үзүүлэн хэвлүүлж, аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн номын санд түгээх ажлыг зохион байгуулав.

2018 онд Соёл, урлагийг дэмжих сангийн санхүүжилтээр Монгол хэл, бичгийн соёлын судалгааны чиглэлийн 11 бүтээлд 110,5 сая төгрөгийн дэмжлэг үзүүлэн хэвлүүлж төв, орон нутгийн номын санд хүргүүлэв.

Үндэсний сонгодог зохиол бүтээл болон үндэсний залуу боловсон хүчнийг дэлхийн тавцанд гаргах зорилгоор Төрийн соёрхолт, УГЗ, Чингисийн одонт, хөгжмийн зохиолч Бямбасүрэнгийн Шаравын нэрэмжит мэргэжлийн дуучид, үндэсний хөгжмийн хөгжимчдийн олон улсын хоёрдугаар уралдааныг 2016 оны 11 дүгээр сарын 15-наас 23-ны өдрүүдэд Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотноо зохион байгуулав. /40 хувь/

3.2.45. Улаанбаатар хотод ажиллаж байгаа төрийн болон орон нутгийн өмчийн соёл урлагийн зориулалттай театр, соёлын төвүүдийн барилгын нөхцөл байдлыг үнэлж, мэргэжлийн соёл, урлагийн байгууллагуудыг уран бүтээл туурвих, тоглолт зохион байгуулах боломжийг судалж, хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Улаанбаатар хотод ажиллаж байгаа төрийн өмчит болон орон нутгийн өмчийн соёл, урлагийн зориулалттай театр, соёлын төвүүдийн барилга байгууламжийн одоогийн ашиглалтад дүн шинжилгээ хийж, салбарын бодлогын түвшинд шинэчлэн, зургийн даалгаврыг боловсруулан батлуулж, мэргэжлийн байгууллагаар нэг маягийн зураг төсөв боловсруулах ажлыг гүйцэтгээд байна. /40 хувь/

3.2.46. Жил бүр үндэсний бахархал, эх оронч сэтгэлгээг хөгжүүлэхэд чиглэсэн түүхийн сэдэвтэй кино, тайз дэлгэц, утга зохиолын томоохон хэмжээний мэргэжлийн түвшний 1 бүтээл туурвихад санхүүгийн дэмжлэг үзүүлнэ.

Биелэлт: “Улсын захиалгаар бүтээх түүхэн болон уран сайхны кино туурвихад төрөөс дэмжлэг үзүүлэх журам”-ын төслийг боловсруулав.

БСШУС-ын сайдын 2018 оны А/264 дугаар тушаалаар Түүхэн 13 зууны үеэс өвлөн уламжлагдаж ирсэн эртний үнэт соёлын өвийг хадгалж хамгаалах, соёлын биет бус өв уртын дууг хойч үеийнхэнд уламжлан үлдээж буйг харуулсан МҮОНРТ-ийн бүтээл “Эрт нахиалсан сарнай” телевизийн олон ангит кино бүтээлд 20 сая төгрөг, Түүхэн уламжлалт ёс заншил, үнэт зүйлээ монгол хүн бүрт сурталчлан таниулах, өдөр тутмын амьдрал ахуйдаа хэвшил болгон үлдээх зорилгоор бүтээж буй “Язгуур” үндэсний адал явдалт хүүхэлдэйн кинонд 20 сая төгрөгийн санхүүжилтийг Соёл, урлаг дэмжих сангаас тус тус дэмжиж санхүүжүүлэв. Хүүхэд залуучуудын хүмүүжил төлөвшилд кино урлагаар дамжуулан эх оронч үндэсний үзэл, ёс суртахууныг төлөвшүүлэхэд чиглэсэн “Монголын нууц товчоо” зохиолоор сэдэвлэн бүтээгдсэн “Чингис хаан” анимэйшн хүүхэлдэйн кинонд 22,000.000 сая төгрөгийн санхүүжилтийг Соёл урлаг хөгжүүлэх зардлаас дэмжлэг үзүүллээ. **/40 хувь/**

3.2.47.Соёл урлагийн аялал жуулчлал хөгжүүлэх, гадаадад монголын үндэсний соёл урлагийг сурталчлах, үйлдвэрлэлийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг бий болгох талаар тусгайлсан бодлого хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Соёл, урлагийн аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх, гадаадад монголын үндэсний бүтээгдэхүүн үйлчилгээг сурталчлах чиглэлээр “Соёлын бүтээлч үйлдвэрлэл” олон улсын чуулган, “Соёл, урлагийн менежмент-Бүтээлч үйлдвэрлэл” семинарыг Улаанбаатар хотноо тус тус зохион байгуулсан.

2017 онд Монгол Улсын соёлын өдрүүдийг Япон Улсад, Монгол, Оросын кино өдрүүдийг харилцан зохион байгуулав. Гадаад оронд Монголын соёл, урлагийг сурталчлан гэрээгээр ажиллаж буй уран бүтээлчдэд дэмжлэг үзүүлэх ажлын эрхзүйн нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

2018 онд ОХУ-ын алдарт И.Моисеевийн чуулгын 85 хүний бүрэлдэхүүнтэй тоглолтыг 2018 оны 6 дугаар сарын 7-8 өдрүүдэд Улаанбаатар хотод зохион байгууллаа. Энэтхэг Улсын соёлын өдрүүдийг 2018 оны 5 дугаар сард Улаанбаатар, Дархан, Багануур дүүрэгт амжилттай зохион байгуулсан. **/40 хувь/**

3.2.48.Музейн хадгалалт, хамгаалалтын шаардлагыг олон улсын стандартад хүргэж, хэрэгжилтийг хангана.

Биелэлт: 2017 онд 2-3 музейн сан хөмрөгийг олон улсын стандартад нийцсэн байдлаар засаж тохижуулахаар шат дараатай ажлууд хийгдэж байна. Энэхүү ажлын хүрээнд музейн сан хөмрөгийг тохижуулахад шаардлагатай засвар үйлчилгээний болон материал, тоног төхөөрөмжийн үнийг судалгааг гарган ажиллаж байна.

Улаанбаатар хот дахь Улсын хамгаалалтад байх түүх, соёлын үл хөдлөх дурсгалын жагсаалтад орсон дурсгалын хамгаалалтын бүсийг шинэчлэн тогтооно. Мөн улсын болон орон нутгийн 10 музейг стандартын шаардлага хангасан сан хөмрөгтэй болгох ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

2018 онд Монголын Үндэсний музейн 3 сан хөмрөг, Баян-Өлгий аймгийн 4 сан хөмрөг, Сэлэнгэ аймгийн музейн 3 сан хөмрөгийг стандарт шаардлагад нийцүүлэн засаж, шаардлагатай тавилга, техник хэрэгсэл, дохиоллын систем суурилуулсан. **/40 хувь/**

3.2.49.Хөдөө орон нутагт хэрэгцээ, шаардлага, үйлчилгээний чанар, үр дүнтэй уялдуулан соёл урлагийн барилга байгууламжийг барих ажлыг үе шаттай зохион байгуулна.

Биелэлт: 2016 онд дараах барилгын ажлуудыг гүйцэтгэж, ашиглалтад оруулсан байна.

1. Завхан аймгийн Тосонцэнгэл сумын 500 хүний суудалтай Соёлын ордны барилга
2. Хэнтий аймгийн Баян-Адрага сумын 300 хүний суудалтай Соёлын төвийн барилга
3. Төв аймгийн Баянцагаан сумын Соёлын төвийн барилга
4. Говь-Алтай аймгийн Алтай чуулгын 500 хүний суудалтай барилга
5. Сүхбаатар аймгийн Наран сумын соёлын төвийн барилга
6. Архангай аймгийн Эрдэнэбулган сумын Хүүхдийн номын сан
7. Дорнод аймгийн Баянтүмэн сумын Соёл урлагийн заал

Хөгжимт драмын театрын барилга (Архангай, Эрдэнэбулган сум) ажлын гүйцэтгэгч "Акми Холдинг" ХХК-тай гэрээг дүгнэж, 2017 оны 4 дүгээр сараас барилга угсралтын ажил эхэлсэн. Завхан аймгийн Хөгжимт драмын театрын барилга /Эл Би Си ХХК/ угсралтын ажил 60 хувьтай явагдаж байна. Хөгжимт драмын театрын барилга (Төв, Зуунмод сум) ажлын гүйцэтгэгч "Рендер БАУ" ХХК 2018 оны 10 дугаар сард улсын комисст хүлээлгэн өгсөн.

Орхон, Баянхонгор, Өмнөговь аймгийн музейн барилгын зураг төсөв, техникийн дүгнэлтийг бэлтгэж бэлэн болгосон, 2018 онд Өмнөговь аймгийн музейн барилгыг орон нутгийн хөрөнгөөр барьж эхэлсэн бөгөөд барилга угсралтын ажил 20 орчим хувьтай явагдаж байна.

Төв, орон нутгийн 23 зөөврийн номын сан алслагдсан дүүрэг, сум, баг, эмэгтэйчүүдийн болон хүүхдийн хорих ангид 3774 уншигчид 4120 номоор үйлчилсэн байна. /40 хувь/

3.2.50.Соёл, урлагийг дэмжих сан байгуулна.

Биелэлт: Соёл, урлаг хөгжүүлэх сангийн дүрмийг сэргээж, сангийн 2017 оны төсвийн төслийг боловсруулан 1 тэрбум төгрөгийн төсвийг батлуулав. Соёл, урлаг дэмжих сангийн дүрмийг боловсруулан БСШУС-ын сайдын 2017 оны А/125 дугаар тушаалаар батлав. Соёл, урлаг дэмжих сангийн дүрэмд заасны дагуу сангаас санхүүжүүлэх төсөл, арга хэмжээг сонгон шалгаруулах орон тооны бус мэргэжлийн зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг БСШУС-ын сайдын 2017 оны А/249 дүгээр тушаалаар батлуулан үйл ажиллагааг эхлүүллээ. Соёл, урлаг дэмжих сангийн мэргэжлийн зөвлөл 2018 онд 3-н удаа хуралдаж, дүгнэлтийг үндэслэн Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2018 оны А/264, А/563, А/791 дугаар тушаалаар 83 төсөл арга хэмжээнд нийт 1,992.0 тэрбум төгрөгийн дэмжлэг үзүүллээ. /100 хувь/

3.2.51.Чойжин ламын сүм музейг шинэчлэн засварлаж, Тоньюкукын цогцолборыг хамгаалах, музей байгуулах, Шороон бумбагарын бунхант булш, ханын зургийг хамгаалах, сэргээн засварлах, Эзэнт гүрэн музей байгуулах ажлыг зохион байгуулна.

Биелэлт: 2018 онд Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын багцаас Чойжин ламын сүм музейн Занхан, Гол сүмийн дээврийг сэргээн засварлахад 190.0 сая төгрөгийг хуваарилж, хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

Монгол Улсын Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны яам, Бүгд Найрамдах Турк Улсын Ерөнхий сайдын дэргэдэх Туркийн хамтын ажиллагаа, зохицуулах агентлагийн хооронд 2015 оны 5 дугаар сарын 26-ны өдөр Улаанбаатар хотноо байгуулсан Монгол дахь эртний Түрэгийн үеийн соёлын өвийг хамгаалах, хадгалахад хамтран ажиллах тухай харилцан ойлголцлын санамж бичгийн хүрээнд хоёр тал Төв аймгийн Эрдэнэ сумын нутагт орших Тоньюкукийн цогцолбор дурсгалыг малтан судлах, хамгаалах арга

хэмжээг 2015 оноос эхлэн хэрэгжүүлж байна. 2016 онд хоёр талын археологчдын баг цогцолборын бүтцийг илрүүлэх зорилгоор өргөн хэмжээний малтлага судалгаа хийж дууссан. 2017 онд хоёр тал цогцолбор дурсгалын малтлагын үр дүнг бэхжүүлэх, музейн барилгын зураг төслийн боловсруулах ажлууд хийгдэж байна. Хоёр тал музейн барилга барих, дотор гадна тохижилтын ажлыг хэрэгжүүлэх чиглэлээр хамтарсан протокол байгуулж ажиллахаар урьдчилан тохиролцож, төслийг боловсруулаад байна. Музейн барилга угсралтын ажлыг 2018 оноос эхлүүлэхээр төлөвлөж байна.

"Булган аймгийн Баяннуур сумын нутагт орших Улаан хэрмийн Шороон бумбагар бунхант булш, ханын зургийг авран хамгаалах, сэргээн засварлах төсөл"-ийн гэрээний хүрээнд 2016 онд ханын зургийг хамгаалах, сэргээн засварлах үйл ажиллагааг дэд бүтцээр хангах ажлуудыг хийв. 2018 онд Шороон бумбагарын бунхант булш, ханын зургийг хамгаалахад шаардлагатай дэд бүтцийг барьж дуусгах ажлын хүрээнд хамгаалалтын барилгыг сунгах, агааржуулалтын систем суурилуулах, модон баганыг зэвэрдэггүй металл баганаар солих ажлуудыг хийж дуусгаад байна.

Эзэнт гүрний музей байгуулах асуудлаар эрдэмтэн судлаачдын дунд хэлэлцүүлэг зохион байгуулав. /40 хувь/

3.2.52.Биеийн тамир, спортын эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгож нийтийн биеийн тамир, спортыг хөгжүүлэх, үндэсний спортын өв соёлыг хөгжүүлэх, өвлөн уламжлах бодлого, тогтолцооны шинэчлэлийг хэрэгжүүлнэ.

Биелэлт: Биеийн тамир, спортын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг эцэслэн боловсруулан Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн бөгөөд УИХ-ын 2017 оны 7 дугаар сарын 06-ны өдрийн нэгдсэн чуулганаар хуулийн шинэчилсэн найруулгыг батлуулав.

Засгийн газрын 2018 оны 6 дугаар сарын 13-ны өдрийн хуралдаанаар "Олон улсын олимпийн хорооны ивээл дор зохион байгуулагддаг тив, дэлхийн наадам болон дэлхийн аварга шалгаруулах тэмцээн, үндэсний хэмжээний тэмцээн, наадамд амжилттай оролцож медаль хүртсэн тамирчин, түүний дасгалжуулагчдад мөнгөн шагнал олгох журам", "Улсын хэмжээний спортын наадам зохион байгуулах талаар шийдвэрлэх, зохион байгуулалтын журам"-ийг хэлэлцэн тус тус батлав.

Монгол Улсын "Спортын цол зэрэг олгох тухай журам"-ыг шинэчилэн боловсруулж, БСШУС-ын сайдын 2016 оны 10 дугаар сарын 26-ны өдрийн А/93 тушаалаар батлав. Биеийн тамир, спортыг хөгжүүлэх Үндэсний хөтөлбөрийн төслийг боловсруулав.

Монгол Улсын "Үндэсний шигшээ баг бүрдүүлэх, тамирчдыг сонгон шалгаруулах журам", "Ахлах дасгалжуулагчийг сонгон шалгаруулах журам"-ыг шинэчилэн боловсруулж, БСШУС-ын сайдын 2016 оны 11 дугаар сарын 24-ны өдрийн А/131 тушаалаар батлав.

Засгийн газрын 2016 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдрийн хуралдаанаар Монгол улсад 2020 онд "Азийн хүүхдүүд" Олон улсын хүүхдийн спортын VII наадмыг зохион байгуулахыг дэмжиж 145 дугаар тогтоолыг баталсан.

Биеийн тамир, спортын газар, Их дээд сургуулийн Биеийн тамирын багш нар, Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх институт, Багш нарын хөгжлийн хүрээлэнтэй хамтран 21 их, дээд сургуулийн 4000 гаруй оюутнаас биеийн тамирын хичээлийн сургалтын хөтөлбөрийн талаар, ажил олгогч 62 байгууллагаас ажилтнуудын хөдөлмөрийн бүтээмжид биеийн тамир, спортын үзүүлэх нөлөөллийн талаар судалгаа авч, гарсан дүгнэлтийн дагуу БСШУС-ын сайдын 2017 оны А/103 дугаар тушаалаар Их дээд сургуулийн биеийн тамирын хичээлийг 3 хүртлэх кредит цаг байхаар баталсан. /40 хувь/

3.2.53.Спортын төв ордныг шинэчилж, олон улсын стандартад нийцсэн хөнгөн атлетикийн тартанан зам, өвлийн спортын ордон барина.

Биелэлт: Олон улсын стандартад нийцсэн хөнгөн атлетикийн тартанан замыг Нийслэлийн Налайх дүүрэг нутаг дэвсгэрт барьж байгуулж байгаа бөгөөд 2017 онд гүйцэтгэх ажлын санхүүжилтийг БСШУС-ын сайдын 2017 оны А/173 дугаар тушаалаар шийдвэрлэсэн. Тус замын гүйцэтгэлд Олон улсын шинжээч дүгнэлт хийж, резинэн зам дэвсэх, наах ажлыг гүйцэтгэв, ашиглалтад хүлээн авсан.

БНХАУ-ын Засгийн газрын буцалтгүй тусламжийн хөрөнгөөр баригдах Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн спортын ордны барилгын ажил 2018 онд эхлэх бөгөөд Хятадын талын судалгааны баг ирж, барилгын ажлыг гүйцэтгэхэд холбоотой төрийн байгууллагуудтай зохих уулзалт хийн гэрээ байгуулахыг хүлээж байна. /10 хувь/

3.2.54. Спортын эрдэм шинжилгээ, спортын анагаах ухааныг хөгжүүлэх, тамирчдын бэлтгэл сургуулилт хийх таатай орчин нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Биеийн тамир, спортын салбарын мэргэжилтнүүдийг төгсөлтийн дараах сургалт, мэргэшлийн тогтолцоог бүрдүүлэн хэрэгжүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Боловсролын Их Сургуулийн бүрэлдэхүүн сургуулийн бүтцэд Биеийн тамирын сургуулийг өөрчлөн байгууллаа. Төгсөлтийн дараах сургалт, мэргэшлийн тогтолцоог бүрдүүлэх хэрэгжүүлэхээр төслийг боловсруулж байна.

Волейбол, уран сайхан, спортын гимнастикийн төрлөөр Спортын орчин, сургалт, хэрэглэл, тоног төхөөрөмжийн стандартын төслийг тухайн спортын холбоотой хамтран боловсруулан салбарын стандарт, хэмжил зүйн Техникийн хороогоор хэлэлцүүлсэнээс Волейболын стандартыг Стандарт, хэмжил зүйн газрын Үндэсний зөвлөлөөр хэлэлцүүлэн батлав.

Спортын гимнастик, уран сайхны гимнастикийн спортын стандартыг Стандарт, хэмжил зүйн газрын Үндэсний зөвлөлөөр, буудлага, аэробикийн спортын стандартыг салбарын Техникийн хороогоор хэлэлцүүлэхээр бэлтгэж байна.

Биеийн тамир, спортын тухай хуулийн шинэчилсэн найрууллагад төрийн байгууллагын зарим чиг үүргийг төрийн бус байгууллагаар гэрээгээр гүйцэтгүүлж, холбогдох зардлыг санхүүжүүлэх, спортын холбооны эрх, үүрэг, Өсвөр үе, залуучууд, насанд хүрэгчдийн үндэсний шигшээ багийн спортын сургалт-дасгалжуулалтыг удирдах, спортын тэмцээнд оролцуулах үйл ажиллагаа эрхлэх, эрх олгох журмаар зохицуулахаар батлагдсан. Салбарын мэдээллийн портал www.sport.gov.mn цахим хуудсыг өргөжүүлж 24 спортын холбоо, 21 аймаг, нийслэлийн үйл ажиллагааны мэдээлэл нэгдсэн байдлаар ажиллаж байна. /40 хувь/

3.2.55. "Спортыг дэмжих сан" байгуулна.

Биелэлт: Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 21⁷ зүйлд УИХ 2016 оны 11 дүгээр сарын 10-ны өдөр нэмэлт өөрчлөлт оруулан баталсан. Засгийн газрын 2017 оны 1 дүгээр сарын 18-ны өдрийн 23 дугаар тогтоолоор "Спортыг дэмжих сангийн хөрөнгийг зарцуулах журам"-ыг батлав. Спортыг дэмжих сангийн Удирдах зөвлөл, төсөл сонгон шалгаруулах журмыг БСШУС-ын сайдын 2017 оны А/202 дугаар тушаалаар баталсан. Нийт 31 төсөл саналаа ирүүлсэнээс Зөвлөлийн хурлаар хэлэлцэн нийтийн биеийн тамирын чиглэлээр 4, өндөр зэрэглэлийн тамирчин, дасгалжуулагчийг шинжлэх ухааны үндэслэлтэй бэлтгэх, хөгжүүлэхэд чиглэсэн төсөл арга хэмжээний хүрээнд 3 төсөл, үндэсний спортыг хөгжүүлэх, дэмжлэг үзүүлэх хүрээнд 1 төсөл, допинг, сэргээшийн эсрэг үйл ажиллагааны чиглэлээр 1 нийт 10 төсөлд 600 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэхээр хэлэлцэн шийдвэрлэж БСШУС-ын сайдын 2017 оны А/202 дугаар тушаалаар санхүүжилт хийгдсэн. "Спортыг дэмжих сан"-гийн хөрөнгөөр 2018 онд 30 төсөлд 2.5 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг хийгээд байна. /70 хувь/

3.2.56. Нийтийн биеийн тамир, иог, бясалгал, зохистой хөдөлгөөн /фитнес/-ээр хичээллэх, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааг эрүүл мэндийн даатгалын сангаас урамшуулна.

Биелэлт: Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулийн 2017 оны 7 дугаар сарын 06-ны өдрийн нэмэлт, өөрчлөлтөөр 9 дүгээр зүйл. Даатгуулагчид үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний 9.1.12-т магадлан итгэмжлэгдсэн спортын клубт идэвхтэй хөдөлгөөн, спортоор хичээллэх үйлчилгээ гэж батлуулсан. Хуулийн дагуу 2019 оноос эхлэн дээрх заалтыг хэрэгжиж байгаа бөгөөд эрүүл мэндийн даатгалын сангийн төсөвт 2019 онд 2.0 тэрбум төгрөг тусгаад байна.

Хүн амын бие бялдар, чийрэгжилтийн түвшин тогтоох сорилыг боловсронгуй болгох ажлын хүрээнд Хэнтий, Сүхбаатар аймаг, Баянгол, Сонгино хайрхан, Баянзүрх дүүргийн иргэд, аж ахуйн нэгж байгууллага, сургууль, биеийн тамир спортын газраас бие бялдрын түвшин тогтоох сорил авсан үйл ажиллагаанд түүврийн аргаар хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийж дүгнэлт гаргалаа. Бие бялдрын түвшин тогтоох сорилын арга, аргачлалыг боловсронгуй болгох талаар биеийн тамирын арга зүйчдийн сургалтыг зохион байгуулж, 80 гаруй арга зүйч, мэргэжилтнүүдийг хамруулсан. Сорилын аргачлалыг сайжруулах 3 хувилбарыг боловсруулан туршилтаар сорил авч дүгнэлтийг боловсруулсан. /40 хувь/

3.2.57. Үндэсний соёл, урлагийг шинэ шатанд гаргах зорилгоор “Үндэсний байгалийн музей, театр, урлагийн цогцолборууд”-ыг байгуулж, соёлын үнэт зүйлс, биет болон биет бус өвийн хадгалалт, хамгаалалтыг сайжруулна.

Биелэлт: “Чулуун соёлын өв” хөтөлбөр, “Соёлын биет бус өвийг хамгаалах” хөтөлбөрийн төслийг боловсруулах ажлын хэсгийг тус тус байгуулан ажиллаж байна.

Соёлын өвийн төвийн болон Үндэсний номын сангийн барилгын ажлууд 2017 онд явагдсан бөгөөд дэд бүтцийн шугамын ажил дуусвал барилгыг ашиглалтад өгөх боломжтой юм. Барилгын ажлын гүйцэтгэл 90 хувьтай байна, 2019 онд ашиглалтад орно. Үндэсний номын сангийн барилга (Улаанбаатар, Сүхбаатар дүүрэг)-ын ажлын гүйцэтгэл 45 хувьтай байна. 2019 онд барилгын ажлын зардалд 3.3 тэрбум төгрөг батлагдсан.

Хөгжим бүжгийн коллежийг хөгжмийн дээд сургууль /консерватор/ болгох зэрэг ажлуудыг хэрэгжүүлж байна. /40 хувь/

3.2.58. Соёл, шинжлэх ухааны салбарын ажиллагчдын хөдөлмөрийн үнэлэмжийг дээшлүүлнэ.

Биелэлт: Соёл, урлагийн салбарын төрийн үйлчилгээний албан тушаалын ангилал, зэрэглэл болон ажил, мэргэжлийн жагсаалтыг шинэчилсэн. Тус салбарын төрийн үйлчилгээний албан тушаалын ангилал, зэрэглэлийг ТҮСУ 1 - ТҮСУ 7 (ТҮСУ1-ТҮСУ11 байсан) болгон нягтруулж шинэчилсэн. Ангилал, зэрэглэлийг шинэчлэн боловсруулахдаа тухайн ажил, мэргэжлийн онцлог, ажлын туршлага, ажлын байрны хариуцлага, боловсролын түвшинг харгалзсан бөгөөд Засгийн газрын 2018 оны 8 дугаар сарын 22-ны өдрийн хуралдаанаар соёл, урлагийн салбарын ажилчдын хувьд цалин хөлс бусдаас харьцангуй доогуур байсныг төрийн үйлчилгээний бусад ажилчдын төвшинд хүргэж, тус салбарын төрийн үйлчилгээний албан тушаалын ангилал, зэрэглэлийг шинэчлэснээр соёл, урлагийн ажилтны цалин 8-36 хүртэл хувиар өссөн болно. /70 хувь/

3.2.59. Үндэсний урлагийг дэмжих бодлогын хүрээнд Үндэсний урлагийн Их театр барих ажлыг эхлүүлнэ.

Биелэлт: Үндэсний дуу, бүжгийн эрдмийн чуулгын бааз суурийг үндэслэн Үндэсний урлагийн их театр байгуулах ажлыг эхлүүлж, Засгийн газрын 2016 оны 11 дүгээр сарын 2-ны өдрийн 129 дүгээр тогтоолоор Үндэсний дуу, бүжгийн эрдмийн чуулгын нэрийг Үндэсний урлагийн их театр болгон өөрчлөв. /40 хувь/

3.3.Хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлж, нийгмийн хамгааллыг сайжруулах чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ:

Хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлтэд нийцсэн ур чадвар, мэргэшилтэй ажилтны тоог нэмэгдүүлэх замаар хүн амын орлогыг дээшлүүлэн дундаж давхаргын хүрээг нэмэгдүүлж, иргэдийн нийгмийн хамгааллыг сайжруулна.

3.3.1.Монгол хүний үнэ цэнэ, үнэлэмж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэх бодлогыг бүх салбарт баримтална.

Биелэлт: 2018 оны 1 дүгээр сард ОХУ-ын Дэлхийн ур чадварын холбоо буюу Залуу мэргэжилтэн, чадварлаг ажилчдын хөгжлийн агентлагийн ерөнхий захирал Р.Н.Уразовтай Дэлхийн ур чадварын тэмцээнийг хөгжүүлэх, хамтран ажиллах чиглэлээр санал солилцож, гэрээ байгуулав.

Мэргэжлийн боловсрол сургалтын байгууллагад суралцагчдын дунд үсчин гоо сайханч, гагнуур, модон эдлэлийн мужаан, барилгын сантехникч, хүнд машин механизмын оператор, авто машины засварчин мэргэжлээр “Монгол ур чадвар-2016” мэргэжлийн улсын уралдааныг зохион байгуулж ажиллалаа. Энэ удаагийн тэмцээнд орон нутгийн мэргэжлийн боловсрол, байгууллагын оролцоо нэмэгдсэн. 2017 оны Арабын Нэгдсэн Эмират улсын Абу Даби хотноо болох “Дэлхийн ур чадварын уралдаан-2017”-д гагнуур, сантехник, цахилгаан, өрөг угсралт, мужаан гэсэн 6 мэргэжлээр Монгол Улс 2 дахь удаагаа оролцсон. Тэмцээний дүнгээр Манай багийн оролцогчид нийт оноогоор 56 улсаас 47 дугаар байр эзэлсэн. Гагнуурын мэргэжлээр оролцсон оролцогч Ж.Жанлав-ойдов шагналт байрын босго оноо болох 700 оноо авч Монгол Улс анх удаа энэ тэмцээнээс Тусгай байрын медал, Монгол Улсаа төлөөлөн өрсөлдсөн оролцогчдоос хамгийн өндөр оноо авч Үндэсний ялагчийн алтан медалыг тус тус хүртсэн. /40 хувь/

3.3.2.Өрхийн орлого, зарлага, ядуурлын түвшинг тогтоох шалгуур үзүүлэлт, аргачлалыг сайжруулж, бодит амьдралд нийцүүлнэ.

Биелэлт: Хөдөлмөрийн зах зээлийн үндсэн үзүүлэлт, аргачлалыг боловсронгуй болгож, орчин үеийн шинэ ойлголт, тодорхойлолт, түүнийг тооцох аргачлалыг нэвтрүүлэх зорилгоор “Хөдөлмөр эрхлэлт, ажиллах хүчний статистикийн үзүүлэлтийг тооцох аргачлал”-ыг шинэчлэн боловсруулж, батлуулах зорилго бүхий Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн, ажлын хэсгийн ажиллах журмыг Үндэсний статистикийн хорооны дарга болон Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2016 оны 9 дүгээр сарын 27-ны өдрийн А/29, А/150 дугаар хамтарсан тушаалаар шинэчлэн батлан ажиллаж байна. Ажлын хэсэг нь Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын Хөдөлмөрийн статистикчдын 19-р бага хурлын тогтоолоор баталсан шинэ стандартуудыг турших судалгаанаас гарсан удирдамжид нийцүүлэн хөдөлмөр эрхлэлт, ажиллах хүчний үндсэн үзүүлэлт тооцох аргачлалыг боловсруулж байна. Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллага туршилтын судалгааны тооцооллыг дахин хийх, сайжруулах шаардлагатай тухай зөвлөмж өгсөн тул 2018 оны 2, 3 дугаар улиралд Ажиллах хүчний судалгааны хүрээнд туршилтын судалгааг дахин хийж байна. /40 хувь/

3.3.3. Хүн амын төвлөрлийг сааруулж, бүсчилсэн хөгжлийг дэмжихэд чиглэсэн хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлого хэрэгжүүлж, орон нутгийн санаачилгыг дэмжинэ.

Биелэлт: Хүн амын төвлөрлийг сааруулж, бүсчилсэн хөгжлийг дэмжихэд чиглэсэн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хүрээнд Засгийн газрын шийдвэрийн дагуу аймаг, нийслэл, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн зөвлөлөөс баталсан хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр, төслийг Дорноговь, Дорнод, Завхан, Өмнөговь, Ховд аймгуудын засаг захиргааны байгууллагын дэмжлэгтэйгээр хамтран хэрэгжүүлсэн.

- Дорноговь аймагт 99.7 сая төгрөг
- Дорнод аймагт 52.8 сая төгрөг
- Завхан аймагт 200.0 сая төгрөг
- Өмнөговь аймагт 20.0 сая төгрөг
- Ховд аймагт 97.5 сая төгрөг

Нийт 470 сая төгрөгийг орон нутгийн онцлогийг тусган боловсруулсан хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр, төсөлд зарцуулж 117 ажлын байрыг шинээр бий болгосон.

Үзүүлэлт		2011 он	2012 он	2013 он	2014 он	2015 он	2016 он	2017 он
Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангаас зарцуулсан хөрөнгө, /сая.төгрөг/		41,453.4	48,481.9	79,490.6	65,424.3	53,357.2	34,916.7	53,544.7
Үүнээс:	ХЭ-г дэмжих үйлчилгээ, арга хэмжээнд	11,081.8	16,935.1	25,490.5	35,565.7	31,105.9	24,767.4	33,544.7
	Жижиг зээлд	30,371.6	7,546.7	30,000.0	17,858.3	11,000.0	-	20,000.0
	Хөтөлбөр, арга хэмжээнд хамрагдсан хүний тоо	114,487	145,613	196,824	135,592	103,801	106,135	154,399

Эх сурвалж: Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам

Орон нутгийн оролцоог дэмжиж, төвлөрлийг сааруулах, ажлын байр шинээр бий болгох зорилгоор "Орон нутаг, нийслэлийн онцлог хэрэгцээнд нийцүүлсэн зорилтот төсөл"-ийн тэргүүлэх чиглэлийг Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний зөвлөлийн 2017 оны 3 дугаар тогтоолоор батлан хэрэгжүүлж байна. Орон нутгийн онцлогтой зорилтот төслийг олон нийтэд нээлттэй зарлан мэдээлж, сурталчилсан бөгөөд нийт 104 төслийг хүлээн авч сонгон шалгаруулах ажлыг зохион байгуулж шалгарсан 29 төслийг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2017 оны 8 дугаар сарын 30-ны өдрийн А/133 тоот тушаалаар хэрэгжүүлэхээр баталсан. 2017 оны 9 дүгээр сард дээрх шалгарсан 29 төсөл хэрэгжүүлэгч хуулийн этгээд болон харьяа аймаг, дүүргийн Засаг даргатай хамтран ажиллах гурвалсан гэрээ байгуулан 3786.0 сая төгрөгийн эргэн төлөгдөх санхүүжилтийг олгон хэрэгжүүлээд байна. Уг төслийн хүрээнд 900 байнгын ажлын байр шинээр бий болоод байна.

Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний зөвлөлийн 2018 оны 01 дүгээр тогтоолоор орон нутаг, нийслэлийн онцлог хэрэгцээнд нийцүүлсэн зорилтот төсөл хэрэгжүүлэхээр баталсан. 2018 онд уг төслийн хүрээнд хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангаас 3,323.3 сая төгрөг зарцуулж, 48 бичил, жижиг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг хамруулав. /40 хувь/

3.3.4. Хөдөлмөрийн зах зээлийн судалгаанд үндэслэн хөдөлмөрийн эрэлт, ур чадвар, мэргэшлийн хэрэгцээнд нийцсэн мэргэжилтэй ажилтныг бэлтгэх тогтолцоог хөгжүүлнэ.

Биелэлт: Монгол Улсын эдийн засгийн тэргүүлэх салбарыг тодорхойлон, тэдгээрт шаардлагатай ажлын байрны тоог богино, дунд /2017-2020 он хүртэл/ хугацаанд тодорхойлох шинжилгээний ажлыг хийж байна. Уг шинжилгээ ажлыг хийснээр богино, дунд хугацааны хөдөлмөр эрхлэлт, мэргэжлийн боловсролын бодлогын баримт бичгийг нарийвчлан боловсруулах, хөдөө аж ахуй, уул уурхай, боловсруулах үйлдвэрлэлийн салбарын хөгжил, цаашдын чиг хандлагыг хөдөлмөрийн салбартай уялдуулан хөгжүүлэхэд түлхэц болох юм.

Их, дээд сургууль, мэргэжлийн боловсролын байгууллагуудад элсэн суралцах суралцагчдын элсэлтийг хөдөлмөрийн зах зээлийн судалгаанд үндэслэн тогтоох, хөдөлмөрийн зах зээлийн судалгаа хийх, мэдээллээр хангах журмын төслийг боловсруулах үүрэгтэй ажлын хэсгийг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2016 оны А/292 дугаар тушаалаар байгуулан ажиллаж боловсруулав.

2016-2017 оны хичээлийн жилд нийт 46 МСҮТ-д 13825 суралцагч барилгын салбарын чиглэлээр мэргэжил эзэмшихээр суралцаж байна. Эдгээрийн 2915 нь эмэгтэй суралцагч байгаа бөгөөд 2017 онд нийтдээ 5587 нь мэргэжилтэй ажилтан бэлтгэгдсэн.

Үзүүлэлт		2015-2016	2016-2017	2017-2018
МБСБ	бүртгэлтэй сургууль	91	91	90
	идэвхтэй сургууль	81	86	83
	төрийн өмчийн	49	50	50
	хотод	39	42	42
Нийт суралцагч	нийт тоо	42675	40134	35831
	эмэгтэй	17286	15900	18941
	хотод	20079	19725	16126
	хөдөөд	22598	20409	19705
	төрийн өмчийн сургуульд	31572	29145	25707
Шинээр элсэгч	нийт тоо	20961	18769	19519
	9-р анги төгсөгчдөөс	10388	5455	5809
	12-р анги төгсөгчдөөс	3195	4416	3246
Төгсөгчид	нийт тоо	19488	19531	
	ажлын байртай болсон	7665 /40%/	9034 /47%/	
	Жил бүр нийт төгсөгчдийн 6-10% нь шатлан суралцаж байна			
Багш, ажиллагчид	нийт тоо	4520	4714	4227
	эмэгтэй	2894	2906	2656
	үндсэн багш	2504	2503	2230
	эмэгтэй	1621	1582	1369

2016-2017 оны хичээлийн жилд их, дээд сургуульд барилгын салбарын мэргэжлээр 8042 оюутан суралцаж байгаа бөгөөд үүний 2269 нь эмэгтэй оюутан байна. Эдгээрээс төрийн их, дээд сургуульд 4748 оюутан, үүний 1592 нь эмэгтэй, хувийн их, дээд сургуульд 3294 оюутан, үүний 677 нь эмэгтэй оюутан байна. Барилгын салбарт эрэлттэй байгаа мэргэжлийн жагсаалтыг гаргасан. /40 хувь/

3.3.5. Ажил олгогчийг ажлын байраа хадгалах, өндөр техник, технологи ашигладаг ажлын байраа нэмэгдүүлэхэд төрөөс бодлогоор дэмжинэ.

Биелэлт: Засгийн газрын 2015 оны 368-р тогтоолоор батлагдсан Шинжлэх ухаан, технологийг хөгжүүлэх тэргүүлэх чиглэл, цөм технологийн жагсаалт (2015-2021 он), Засгийн газрын 191 дүгээр тогтоолоор батлагдсан "Гаалийн албан татвар болон нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөгдөх жижиг, дунд үйлдвэрийн үйлдвэрлэлийн зориулалт бүхий тоног төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгслийн жагсаалт" зэрэгт өндөр техник, технологийн эзлэх хувь, тэдгээрт гаалийн татвар, нэмэгдсэн өртөгийн албан татварын хөнгөлөлт үзүүлэх боломж, тоон судалгааг хийж байна.

Ажилгүйдлийн даатгалын санг Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сантай нэгтгэх судалгааг хийж, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйл ажиллагааг ажлаас халагдсаны дараах идэвхгүй бус ажил хөдөлмөр эрхлэж буй иргэдээ ажил хөдөлмөрийн зах зээлд шинээр шаардагдаж буй мэдлэг, чадвар олгох сургалтад хамруулах, давтан сургах, технологийн дэвшилд зохицсон мэргэшлийн ур чадвар эзэмшүүлэх зэрэг идэвхтэй бодлого, арга хэмжээ хэрэгжүүлэх, өндөр техник, технологи ашигладаг ажлын байрыг хадгалж нэмэгдүүлсэн ажил олгогчийг татвар болон зээл, санхүүгийн бодлогоор дэмжихээр Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд тусгаад байна.

Нийгмийн даатгалын сангаас олгох ажилгүйдлийн тэтгэмжийн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлд 5 жил дараалан ажилгүйдлийн даатгалын сангаас тэтгэмж гаргуулаагүй бол дараа жилд төлөх шимтгэлийг 10 хувь хөнгөлөхөөр заасан. 2012-2016 онуудад ажлын байраа тогтвортой хадгалж, ажилтнаа халаагүй 8.7 мянган ажил олгогчид 140.9 сая төгрөг, 2014-2016 онуудад үйлдвэрлэлийн осол гаргаагүй 21 мянган ажил олгогчид 3.2 тэрбум төгрөг, нийт 29.7 мянган ажил олгогчид 3.4 тэрбум төгрөгийн шимтгэлийн хөнгөлөлт 2018 онд үзүүлэхээр төлөвлөж байна.

Хөдөлмөр эрхлэлтийн ур чадвар олгох, ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөрийн хүрээнд ажлын байраа хадгалж, ажил олоход хүндрэлтэй иргэнийг тогтвортой ажлын байраар хангасан нийт 193 аж ахуй нэгжид 453.9 сая төгрөгийн урамшуулал, 10 аж ахуй нэгжид 59.4 сая төгрөгийн цалингийн дэмжлэг олгосон.

Гарааны бизнес болон бичил үйлдвэрлэл үйлчилгээ эрхлэгч 945 иргэн, 7 нөхөрлөл, хоршоо, 69 аж ахуй нэгжид 4,114.5 сая төгрөгийн жижиг зээлийг олгож, 622.1 сая төгрөгийн батлан даалт гаргасан байна. /40 хувь/

3.3.6. Монгол залуусаа сургаж дадлагажуулан ажлын байраар хангаж, гадаадаас авдаг ажиллагчдын тоог 50-аас дээш хувиар бууруулна.

Биелэлт: Ажиллах хүч гадаадад гаргах, гадаадаас ажиллах хүч, мэргэжилтэн авах тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулах ажлын хэсгийг байгуулж, хуулийн үзэл баримтлалын төслийг боловсруулаад байна. Хуулийн үзэл баримтлалын төсөлд: Ажил олгогч гадаадаас ажиллах хүчээ сонгох, ажиллах хүч авах зөв гарцыг бий болгох, албан бус зуучлалыг зогсоох зорилгоор гадаадын ажиллах хүч мэргэжилтний мэдээллийн санг хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага бүрдүүлэх, ажил олгогч мэдээллийн сангаас ажилтнаа сонгох, гадаадаас ажиллах хүч авах квотын тогтолцооны үр нөлөөг сайжруулж, ажил олгогч юун түрүүнд дотоодын хөдөлмөрийн зах зээлээс ажиллах хүчээ сонгох, гадаадаас ажиллах хүч авсан тохиолдолд гадаадын ажиллах хүчний тоо хэмжээнээс хамааран монгол ажилчдыг сургах, ажиллуулах чиг үүргийг тусгаад байна.

2017 онд Хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний ерөнхий газрын даргын тушаалаар 279 аж ахуйг нэгж байгууллагын 3970 гадаадын ажиллах хүч, мэргэжилтэнд, Засгийн газрын 2016 оны 137 тогтоолын дагуу 914 аж ахуйн нэгж байгууллагын 3729 ажиллах хүч, мэргэжилтэнд нийт 1241 аж ахуйн нэгж байгууллагын 19715 гадаадын ажиллах хүч мэргэжилтэнд Монгол Улсад хөдөлмөр эрхлэх урьдчилсан зөвшөөрөл олгосон нь 2016

онд 27526 Гадаадын ажиллах хүч мэргэжилтэнд Монгол Улсад хөдөлмөр эрхлэх урьдчилсан зөвшөөрөл олгож байсантай харьцуулахад 29 хувь болж буурч 2017 онд гадаадын ажиллах хүч, мэргэжилтний тоог 30 хувь бууруулах зорилтоо биелүүллээ. 2017 оны 12 дугаар сарын 31-ны байдлаар гадаадын 92 орны 4708 иргэн Монгол улсад хөдөлмөр эрхэлж байна.

2018 онд ажиллах хүч, мэргэжилтний тухай Засгийн газрын тогтоолд гадаадын ажиллах хүч, мэргэжилтэнд дотоодоос авч ажиллуулж байгаа ажилчдыг дагалдуулан сургаж, цаашид байнгын ажлын байраар хангах үүрэг өгч энэ арга хэмжээний дүнд 2018 онд гадаад ажилчдын тоог 30 хувь бууруулах зорилтын хэрэгжилт 2018 оны 12 дугаар сарын 01-ний байдлаар гадаад ажилчдын тоо 9741 болж 2016 онтой харьцуулахад 42 хувь, 2017 онтой харьцуулахад 20 хувиар тус тус буурснаар хангагдав. /70 хувь/

3.3.7. Өндөр технологийн 2000 энтрепренёр мэргэжилтнийг бэлтгэнэ.

Биелэлт: Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж байна. Төсөлд багш нарыг судалгаа шинжилгээ, өндөр технологи, инновацийн үйл ажиллагаа эрхлэх, байгууллагын түвшинд технологид суурилсан сургалтын орчин бүрдүүлэх талаар судлан ажиллаж байна. Өндөр технологи нь бакалавраас дээш түвшний сургалтад илүү нийцэх хэдий ч мэргэжлийн боловсрол, сургалтын салбарт энэ асуудлыг судлаж байна.

БНСУ-ын Харилцаа холбоо, радио, телевизийн хөгжлийн бодлого хариуцсан холбоотой хамтран ажиллах санамж бичгийн хүрээнд жил бүр 4 хүнийг БНСУ-д 2 сарын хугацаагаар үнэ төлбөргүй сургалтад хамруулах боломжийг бүрдүүлсэн. Тоон контент үйлдвэрлэгчдийг бэлтгэх, чадавхижуулах, бие дааж үйлдвэрлэл эрхлэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор МТҮП, ААТҮГ дээр мэдээлэл, технологийн төрөлжсөн номын сан ажиллуулж, онлайн болон онлайн бус сургалтуудыг явуулж байна. Мөн жилд 20 хүртэлх мэдээлэл, технологийн гарааны компанийг байршуулан бойжуулахаас гадна, Co working space, Start up Co working space, МТ-ийн хүний нөөцийн ур чадварыг дээшлүүлэх олон улсын шалгалт, Мэдээлэл, технологийн хүний нөөцийг сургах, чиглүүлэх зэрэг сургалтуудыг тогтмол явуулж байна.

Хоёр талт гэрээ, хэлэлцээрийн хүрээнд БНСУ, Япон улсад хөдөлмөрийн гэрээгээр, ур чадварын дадлагажигчаар ажиллаж байгаа Монгол иргэд мэргэжлийн ур чадвараа үнэлүүлэх, баталгаажуулах зохицуулалтыг тусган хэрэгжүүлж байна. Тухайлбал БНСУ-д гэрээний хугацаанд ажлын байрандаа тогтвортой ажилласан Монгол ажилтанд Карьерийн сертификат олгох, мэргэжлийн ур чадвараа үнэлүүлэх, баталгаажуулах зохицуулалтыг 2 улсын хооронд байгуулсан санамж бичгийн 15 дугаар зүйлийн 9-д тусган хэрэгжүүлж байна. Япон улсын тухайд ур чадварын дадлагажигч эхний жил болон 3 дахь жилд Японы улсын үндэсний ур чадварын шалгалтыг амжилттай өгсөн тохиолдолд мэргэжлийн 2 болон 3 дугаар зэргийг эзэмших боломж бүрдсэн. /40 хувь/

3.3.8. Үйлдвэрлэлийн салбарын ажиллах хүчнийг бэлтгэх, давтан сургах тогтолцоог хөгжүүлнэ.

Биелэлт: "Үйлдвэрлэлийн дадлагажуулагч бэлтгэх журам"-ын төслийг Өмнөговь, Дархан-Уул, Улаанбаатар, бүх яамдын төлөөлүүдээр хэлэлцүүлэн Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын Үндэсний зөвлөлийн 2018 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэн дэмжсэн бөгөөд Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр бэлтгэж байна.

Мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төв, Политехник коллежийг түшиглэн богино хугацааны сургалтын мэргэжлийн чадамж эзэмшүүлэх сургалтаар 434, Хөдөлмөр,

бизнесийн үндсэн мэдлэг, чадвар эзэмшүүлэх сургалтаар 83 нийт 517 иргэнийг хамруулаад байна. Улаанбаатар болон орон нутгийн 8 аж ахуйн нэгж байгууллагын 9 хүн 2017 онд 2 удаагийн сургалтад Герман улсад хамрагдлаа. Үйлдвэрлэлийн дадлагажуулагч багшийн сургалтанд 18 хүн, дадлагажуулагч багшийг мэргэшүүлэх сургагч багшийн сургалтаар 80 гаруй хүн аж ахуйн нэгжээс бэлтгэгдсэн байна.

2017 оны байдлаар нийтдээ 11 удаагийн сургалт зохион байгуулж нийтдээ 448 мэргэжилтэнг оролцуулаад байна. Мэргэшлийн зэрэг сунгах, ахиулах сургалтыг 20 удаа зохион байгуулж нийтдээ 820 мэргэжилтэн хамрагдсан. Эдгээрээс 651 мэргэжилтэнд мэргэшлийн зэрэг олгосон. Үүний 64 нь зөвлөх, тэргүүлэх, 320 нь мэргэшсэн зэрэг шинээр авсан. Зөвлөх, тэргүүлэх зэргийг 22, мэргэшсэн зэргийг 243 мэргэжилтэн сунгуулсан. Салбарын ажилтнуудад зориулсан чадавхжуулах сургалтыг 6 удаа зохион байгуулж нийтдээ 168 инженер, техникийн ажилтан хамрагдсан.

2018-2019 оны хичээлийн жилд төрийн болон төрийн бус өмчийн Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын 47 байгууллага салбар дундын 14 мэргэжлээр 2415 суралцагч төгсөж, мэргэжлийн үнэмлэх авсан байна. /40 хувь/

3.3.9.Мэргэжлийн боловсрол сургалтын төвүүдийг хувийн хэвшлийн байгууллагуудтай хамтран ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Төр, хувийн хэвшлийн тэгш оролцоо бүхий Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын Үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн Засгийн газрын 2016 оны 11 дүгээр сарын 30-ны өдрийн 168 дугаар тогтоолоор батлав. “Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын Үндэсний зөвлөл” нь Засгийн газрын 9 төлөөлөл, хувийн хэвшлийг 9 төлөөлөл нийт 18 гишүүнтэй ажиллаж байна.

“МБСБ-ын төгсөгч болон мэргэжлийн ур чадвар эзэмшсэн иргэний мэргэшлийн түвшинг үнэлэх, үнэлгээг баталгаажуулах, хөндлөнгийн шалгалт зохион байгуулах журам”-ын хэрэгжилтийг хангахын тулд мэргэжлийн холбоод ажил олгогчийн оролцоотойгоор хөндлөнгийн үнэлгээг зохион байгуулж байна. Хөндлөнгийн үнэлгээг зохион байгуулахад 16 салбарын хүрээнд мэргэжлийн холбоо, ажил олгогчдын төлөөллөөс түүвэрлэн үнэлгээний ажилтан бэлтгэх сургалтанд 2018 онд 1273 иргэнийг хамруулж үнэлгээ, баталгаажуулалтын ажилтан бэлтгэсэн байна.

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам, ЕХ-ны ТМБССДТ-1 болон Монголын ажил олгогч эздийн нэгдсэн холбоо хамтран 20 МСҮТ-ийн захирал, Удирдах зөвлөлийн гишүүд, нийгмийн түншлэл хариуцсан ажилтнуудыг нийгмийн түншлэлийн чиглэлээр чадавхижуулах сургалтуудыг шат дараатай зохион байгуулсан болно. Уг сургалтанд 6 хувийн МСҮТ, 14 төрийн өмчийн МСҮТ-ийг хамруулсан бөгөөд нийт 200 гаруй хүнийг хамруулж сургалтуудыг амжилттай зохион байгуулж дуусгалаа.

Элсэлт, төгсөлтийн бодлого, төлөвлөлтийн хөгжлийн тэргүүлэх чиглэл, хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт, хэрэгцээтэй уялдуулан мэргэжлийн боловсрол, сургалтын статистик мэдээлэл болон хөдөлмөрийн судалгааны институтээс жил бүр барометрийн судалгаа, төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн судалгаа, хөдөлмөр эрхлэлтийн тогтвортой байдлын судалгаа, дунд ба урт хугацааны эрэлт, нийлүүлэлтийн таамаглалыг гаргаж байна.

Барилгын салбарын мэргэжилтэй ажилчин бэлтгэдэг 46 МСҮТ-д суралцаж байгаа 13825 суралцагч суралцах хугацаандаа барилгын салбарын хувийн хэвшлийн байгууллагууд дээр үйлдвэрлэлийн дадлага, сургалтыг жил бүр хийж байна. Мөн үйлдвэрлэлийн дадлагажуулагч багшийг бэлтгэх ажлыг Германы олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллагаас төслийн хүрээнд зохион байгуулж байна. /40 хувь/

3.3.10. Мэргэжлийн боловсролын салбарын удирдах ажилтан, багш сурган хүмүүжүүлэгчдийг чадваржуулах, мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад тогтмол хамруулна.

Биелэлт: “Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын багшийн хөгжил хөтөлбөр”-ийг хүрээнд 2017 оны хичээлийн жилд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний хүрээнд 86 сургалтын байгууллага, зургаан бүсийн арга зүйн төвүүдэд багш, арга зүйчийг хөгжүүлэх чиглэлээр 1629 багшийг сургалтуудад хамруулан мэргэшүүлсэн. Мөн 469 багшийг мэргэжил арга зүйн зөвөлгөө мэдээллээр хангаж, 273 багш, арга зүйчдийг туршлага судлах аялалд хамруулаад байна. Мөн зургаан бүсийн арга зүйн төвүүдийн нийт 209 менежер арга зүйчид, мэргэжилтнүүд мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад хамрагдсан байна.

“Багшийн хөгжлийг дэмжих тухай” хууль батлагдаж 2019 оны 1 дүгээр сарын 01-ээс хэрэгжиж эхлэхтэй холбогдуулан МСҮТ, политехник коллежийн дэргэд багшийн хөгжлийн төв байгуулан сургалтын байгууллагын нийт хувьсах зардлын 2 хүртлэх хувийг үйл ажиллагаанд зарцуулахаар тусгаад байна.

2018 онд 85 мэргэжлийн боловсрол сургалтын байгууллагад 2656 багш ажиллаж байгаа бөгөөд 2017-2018 оны хичээлийн жилд давхардсан тоогоор ажил олгогч хувийн хэвшлийн 273 ажилтныг дадлагажуулагч багшаар, 123 үйлдвэрлэлийн багш, 76 үнэлгээний багш, мэргэжил дээшлүүлэх түгээн дэлгэрүүлэх сургалтад 1629 багш, ажил олгогч, 650 удирдах албан тушаалтныг мэргэжил дээшлүүлэх сургалт болон ур чадвар, хүний хөгжлийн сургалтад гадаад, дотоодод хамруулаад байна.

Германы хамтын ажиллагааны нийгэмлэгийн Ашигт малтмалын салбар дахь түншлэлд суурилсан мэргэжлийн боловсрол, төслийн хүрээнд Түнш байгууллагуудад гадаадын 12 техникийн зөвлөх ажиллаж байна. Барилга, механикийн чиглэлээр 60 багшид түгээн дэлгэрүүлэх сургалтыг мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагуудад нийт 8 удаа зохион байгууллаа. Үйлдвэрлэлийн дадлагажуулагч багш бэлтгэх хөтөлбөрийн хүрээнд 2014 оноос хойш ХБНГУ-д сургагч /шалгагч багш-34, Монгол улсад бэлтгэгдсэн сургагч/ шалгагч багш 89, аж ахуйн нэгжийн дадлагажуулагч багш 273 тус тус бэлтгэгдсэн байна. /40 хувь/

3.3.11. Багш, эмч, эмнэлгийн ажилтнуудын ажлын ачаалал, ур чадвар, мэргэшил, ажлын үр дүн, ажилласан жил зэргээс хамаарсан цалин хөлс, урамшууллын тогтолцоог бий болгоно.

Биелэлт: Эрүүл мэндийн болон боловсролын салбарын төрийн үйлчилгээний албан тушаалын ангилал, зэрэглэлд зарим өөрчлөлтийг хийж, 2018 оны 9 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн мөрдүүлж байна. Тухайлбал, Засгийн газрын 2018 оны 8 дугаар сарын 22-ны өдрийн 263 дугаар тогтоолоор ТҮЭМ-2 зэрэглэлд хамаарч байсан сувилагчийг ерөнхий болон нарийн мэргэшлийн чиг үүргийн хүрээнд ялгаатай байхаар 26 ангилж, харьцангуй ач холбогдлоор нь эрэмблэн ТҮЭМ-3 зэрэглэлд 12 сувилагчийн ажлын байр, ТҮЭМ-4 зэрэглэлд 13 сувилагчийн ажлын байр, ТҮЭМ-2 зэрэглэлд туслах сувилагчийн ажлын байрыг хамааруулж, эрүүл мэндийн салбарын төрийн үйлчилгээний албан тушаалын ангилал зэрэглэлд өөрчлөлт оруулав.

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын 2018 оны 4 дүгээр сарын 6-ны өдрийн А/228 тоот тушаалаар сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургалтын байгууллагын төрийн үйлчилгээний албаны ажлын байранд үнэлгээ хийж эхний ээлжинд ТҮБД-4 зэрэглэл дэх ерөнхий боловсролын сургуулийн бага ангийн багш, сургуулийн өмнөх боловсрол олгох багшийн зэрэглэлийг ахиулж, ТҮБД-5 болгохоор Засгийн газрын 2018 оны 263 дугаар тогтоолоор шийдвэрлэв. Мэргэжлийн боловсрол олгох сургалтын

байгууллагын төрийн үйлчилгээний ангилал, зэрэглэлийг шинэчлэх төслийг боловсруулав. /70 хувь/

3.3.12. Хүүхдийн мөнгийг хүүхэд бүрд олгоно.

Биелэлт: Монгол Улсын Засгийг газар ОУВС-тай тохиролцсоны дагуу Хүүхдийн мөнгөн тэтгэмжийг 60 хувиас 80 хувьд хүргэх УИХ-ын тогтоолын төслийг боловсруулж УИХ-ын 2018 оны 5 дугаар сарын 30-ны өдөр баталсан. Хүүхдийн мөнгөн тэтгэмжийг 2018 оны 4 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн тооцож олгоход шаардагдах хөрөнгийг төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн 2018 оны батлагдсан төсөвт багтаан зохицуулалт хийж олгох, 2019 оноос эхлэн жил бүрийн төсөвт тусгаж байхаар тусгажээ. Хүүхдийн мөнгөн тэтгэмжийг нийт хүүхдийн 80 хувьд олгох тохиолдолд 228 мянга орчим хүүхэд нэмэгдэж, 860 мянган хүүхэд буюу амьжиргааны төвшний дундаж хэрэглээтэй бүлгийн бүх хүүхэд хамрагдах боломжтой болох юм. Өрхийн мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэлтэй өрхийн 0-18 хүртэлх насны хүүхдэд сар бүр бэлэн мөнгө хэлбэрээр хүүхдийн мөнгөн тэтгэмж олгох босго шугамыг амьжиргааны түвшний үнэлгээний 670 болон түүнээс доош оноогоор тогтоох Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2018 оны 6 дугаар сарын 14-ний өдрийн А/137 дугаар тушаалаар батлав. Ингэснээр өрхийн мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэлтэй өрхийн нийт 912.0 мянган хүүхэд сар бүр 20.0 мянган төгрөг авах боломжтой боллоо. /70 хувь/

3.3.13. Гурав хүртэл насны хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх /эцэг/ болон орлого багатай өрхийг төрөөс дэмжих эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгоно.

Биелэлт: Эх, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эцэг, эхэд тэтгэмж олгох тухай” хуулийг УИХ-ын 2017 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн нэгдсэн чуулганаар хэлэлцэн баталлаа. Энэ хуулиар жирэмсэн эхийн тэтгэмжийг жирэмсний 5 сартайгаас эхлэн төрөх хүртэлх хугацаанд сар бүр 40.0 мянган төгрөг, 0-3 хүртэлх насны хүүхдээ асарч байгаа эхэд сар бүр 50.0 мянган төгрөг, түүнчлэн хоёр болон түүнээс дээш ихэр хүүхдэд нэг удаа хүүхэд бүрд 1.0 сая төгрөг, гурав болон түүнээс дээш 0-18 насны хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх /эцэг/-д улиралд 240.0 мянган төгрөгөөр буюу хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээгээр тооцон олгоно. Энэхүү тэтгэмжид 2018 оны 11 дүгээр сарын байдлаар 5900 иргэн хамрагдаж нийт 5,1 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг олгоод байна. /100 хувь/

3.3.14. Гурав хүртэл насны хүүхэдтэй ээжүүдийн нийгмийн баталгааг сайжруулах “Цалинтай ээж” хөтөлбөр хэрэгжүүлж, нийгмийн даатгалын шимтгэл төлсөн хугацаа нь тасрахгүй байх эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Улсын Их Хурал 2017 оны 2 дугаар сарын 02-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэн баталлаа. Тус хуулиар хүүхдээ 3 нас хүртэл асарч байгаа ээжийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийн төлөгдсөн хугацаа тасрахгүй байхаар ажил олгогч төлөх, нийгмийн даатгалд сайн дураар даатгуулсан эх жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмж авах эрх үүссэн бол тэтгэмжийн даатгалын сангаас шимтгэлийг төлөхөөр, ажил эрхэлдэггүй ээж хүүхдээ 3 нас хүртэл өсгөх хугацаанд нийгмийн даатгалын шимтгэлийн 50 хувийг төр хариуцах зохицуулалтыг тусгаад байна. Энэ заалтын дагуу жил бүр 10 мянган даатгуулагч эхийн ажилласан жилийг нэмэгдүүлж, 5.4 тэрбум төгрөг зарцуулах юм.

“Цалинтай ээж” хөтөлбөр буюу хүүхэд асарсны тэтгэмжид 2018 онд 135 мянган эхийг хамруулахаар тооцон 81 тэрбум төгрөг төсөвлөсөн. 2018 оны 11 дүгээр сарын

байдлаар 0-3 насны хүүхдээ асарч байгаа эхийн тэтгэмжид 154.5 мянган эх хамрагдаж нийт 83,9 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг олгоод байна.

3 хүртэлх насны хүүхдээ асарч байгаа ээжүүдийн нийгмийн баталгааг сайжруулах зорилгоор "Эх, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эцэг, эхэд тэтгэмж олгох тухай" хуулийн төслийг Засгийн газраас 2016 оны 12 дугаар сарын 28-нд УИХ-д өргөн мэдүүлсэн. УИХ-ын 2017 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэн баталлаа. Энэ хуулийн хүрээнд өрх толгойлсон эцэг эхэд улирал бүр тэтгэмж олгохоос гадна дагалдуулан өргөн мэдүүлсэн Нийгмийн халамжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд өрх толгойлсон эцэг, эхтэй ядуу өрхийн хүүхдэд дүрэмт хувцас олгох, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эцэг, эхийг ажил хөдөлмөр эрхлэх боломжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор хүүхдийг нь өдрийн үйлчилгээнд хамруулах асуудлыг тусгасан. Эдгээр арга хэмжээг 2018 оны 1 дүгээр сарын 1-ээс хэрэгжүүлэхэд шаардагдах 96,8 тэрбум төгрөгийн хөрөнгийг улсын 2018 оны төсвийн төсөлд тусгаад байна.

Хүнсний эрхийн бичгийн үйлчилгээнд орлого багатай хамгийн ядуу өрх иргэд хамрагддаг бөгөөд 2017 оны 11, 12 дугаар сар болон 2018 оноос бага орлоготой өрх иргэдэд хүрч байгаа дээрх үйлчилгээний хүртээмжийг сайжруулж хамрах хүрээг 2 дахин нэмэгдүүлэх, тэтгэмжийн хэмжээг 20 гаруй хувиар нэмэгдүүлэхээр 2017 оны төсвийн тодотгол, 2018 оны төсвийн төсөлд тусгаад байна. /100 хувь/

3.3.15. Малчдын тэтгэврийн насыг 5 жилээр наашлуулна.

Биелэлт: Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийг УИХ 2017 оны 2 дугаар сард батлаж малчдын тэтгэвэрт гарах насыг эрэгтэй 55, эмэгтэй 50 нас болгов. Улсын хэмжээнд 2018 оны 12 сарын байдлаар 13,0 мянга гаруй малчин иргэн зөвлөгөө, мэдээлэл авч, 6,4 мянган малчин хуульд заасан болзлыг ханган тэтгэврээ тогтоолгон авсан байна. /100 хувь/

3.3.16. Малчид, хувиараа аж ахуй эрхлэгчдэд нийгмийн даатгалын шимтгэлээ нэг удаа нөхөн төлөх эрх зүйн орчин бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн Малчин, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчийн тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийг нөхөн төлүүлэх тухай хуулийн төслийг Улсын Их Хурал 2017 оны 2 дугаар сарын 02-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэн батлав. Хуульд 1995 оноос 2018 оны 1 дүгээр сарын 01-ний өдөр хүртэл хугацаанд малчнаар ажилласан болон хувиараа хөдөлмөр эрхэлж байсан 15-60 насны иргэн хамаарна. Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлт нь 1995-2016 онд тасарсан малчин, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчид тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийг хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс 10 хувиар тооцон нэг удаа нөхөн төлөх эрхтэй боллоо. Малчин, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч нь 1995-2016 оныг бүрэн хамруулан төлбөл нэг удаа 1.9 сая төгрөг, харин 2001-2010 оныг хамруулан нөхөн төлбөл 727.3 мянган төгрөг тус тус төлөхөөр байна. Энэхүү хууль батлагдан гарснаар малчид, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчид нийгмийн даатгалд шимтгэлээ тасралтгүй төлж, тэтгэвэр тогтоолгох, авч байгаа тэтгэврээ нэмэгдүүлэн тогтоолгох боломжтой болов. /100 хувь/

3.3.17. Нийгмийн даатгалын хамрах хүрээг өргөтгөж, тэтгэврийн даатгалын тогтолцоог шинэчилнэ.

Биелэлт: Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуулийг Засгийн газрын 2017 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэн дэмжиж, 2017 оны 6 дугаар сарын 29-ний өдрийн УИХ-ын нэгдсэн чуулганаар хэлэлцээд анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгүүлэхээр

НББСШУ-ны Байнгын хороонд шилжүүлсэн. Нийгмийн даатгалын багц хуулийн төсөл, хуулийн үзэл баримтлалын төсөл, танилцуулга боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулсан бөгөөд дараах багц хуулийг шинэчлэн боловсруулав. Үүнд: Нийгмийн даатгалын ерөнхий хууль; Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хууль; Ажилгүйдлийн болон тэтгэмжийн даатгалын сангаас олгох тэтгэмжийн тухай хууль; Нийгмийн даатгалын сангаас олгох хөдөлмөрийн нөхцөлийн болон үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрийн тухай хууль; Тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн нэрийн дансны тухай хууль; Малчны тэтгэврийн тухай хууль; Суурь тэтгэврийн тухай зэрэг хуулиуд болно. Нийгмийн даатгалын багц хуулийг УИХ-д өргөн мэдүүлээд байна.

Тэтгэврийн олон давхаргат тогтолцоог нэвтрүүлэх ажлын хүрээнд Хувийн тэтгэврийн нэмэлт даатгалын тогтолцоог бүрдүүлэх чиглэлээр холбогдох эрх зүйн зохицуулалтын судалгаа хийх, хуулийн төсөл, хуулийн үзэл баримтлалын төслийг боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулан ажиллаж байгаа бөгөөд хуулийн үзэл баримтлалын төслийг батлаад байна.

Хөдөлмөрийн хортой, хүнд нөхцөлийн тэтгэврийн харилцааг зохицуулах үүднээс Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын 2018 оны 5 дугаар сарын 23-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэн дэмжиж, УИХ-д өргөн мэдүүлсэн бөгөөд УИХ-ын 2018 оны 10 дугаар сарын 25-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар хуулийг батлав. /40 хувь/

3.3.18. Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн нэр төрлийг багцлан оновчтой тогтоож, халамжийг зорилтот бүлэгт чиглүүлнэ.

Биелэлт: Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж, үйлчилгээний нэр төрлийг оновчтой тогтоон зарим хөнгөлөлт, тусламжийг нэгтгэн багцалж, халамжийн үр дүнтэй тогтолцоог нэвтрүүлэх зорилгоор Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж байна. Хуулийн төслийг боловсруулахдаа бусад орны туршлагаас судлан тусгах үүднээс Эстон болон Япон улсын Нийгмийн халамжийн тухай хуулиудыг Монгол хэлнээ бүрэн орчуулан судалсан. Хуулийн төслийг УИХ-ын намрын чуулганд өргөн мэдүүлэхээр ажиллаж байна. /40 хувь/

3.3.19. Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлж, эрх зүйн орчин, санхүүжилтийн механизмыг оновчтой болгоно.

Биелэлт: Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн үндэсний 5 дахь хөтөлбөрийн төслийг Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн тухай хууль, "Хөгжлийн бодлогын баримт бичиг боловсруулах нийтлэг журам"-ын дагуу боловсруулан холбогдох судалгааг хийж, хэлэлцүүлгүүдийг зохион байгууллаа. Засгийн газрын 2017 оны 8 дугаар сарын 1-ний өдрийн 243 дугаар тогтоолоор "Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн Үндэсний тав дахь хөтөлбөр"-ийг баталсан. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2017 оны 11 дүгээр сарын 29-ний өдрийн 210 тоот тушаалаар батлав. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангах хүрээнд аймаг, нийслэл, дүүрэг, салбарын яамд тус тусын Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн дэд хөтөлбөр түүнийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулан батлуулж, хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

Нийгмийн даатгалын багц хуулийн шинэчлэлийн хүрээнд Нийгмийн даатгалын сангаас олгох хөдөлмөрийн нөхцөлийн болон үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрийн тухай хуулийн төслийн эхний хувилбар, үзэл баримтлалыг боловсруулав. /40 хувь/

3.3.20. Эрүүл мэндийн даатгалын үйлчилгээний салбарт төр хувийн хэвшлийн түншлэлд суурилсан хамтын ажиллагааг өрнүүлж, эрүүл мэндийн даатгалын үйлчилгээний төрөл, хэлбэрийг олшруулан дотооддоо өндөр үнэтэй эмчилгээ хийлгэх тохиолдолд даатгалд хамруулдаг болно.

Биелэлт: Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулийн 9.1. дүгээр зүйлд заасны дагуу ЭМДС-аас зардлын төлбөрийг нь хариуцах тусламж, үйлчилгээний 12 төрлийн багцаас 2018 оны эхний 9 сарын байдлаар 11 багцыг санхүүжүүлж байна. 9.1.12.-т магадлан итгэмжлэгдсэн спортын клубт идэвхтэй хөдөлгөөн, спортоор хичээллэх үйлчилгээг 2019 оноос санхүүжүүлэхээр төлөвлөж эрүүл мэндийн даатгалын сангийн төсөвт 2019 онд 2.0 тэрбум төгрөг төсөвлөсөн. Нийт 12 багцын 11 багц ЭМДС-аас бүрэн санхүүжиж байна

Эрүүл мэндийн сайд, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2016 оны 12 дугаар сарын 19-ний өдрийн А/298, А/192 тоот хамтарсан тушаалаар байгуулсан даатгуулагчид үзүүлэх өндөр өртөг бүхий мэс заслын тусламж, үйлчилгээнд шаардагдах зарим эмнэлгийн хэрэгсэл, протезийн зардлын даатгалын сангаас олгох хэмжээ, жагсаалт өөрчлөлт оруулах, хувийн эмнэлгүүдэд хийгдэж буй өндөр өртөгтэй тусламж үйлчилгээний зардлын төлбөрийг даатгалын сангаас олгох талаар судалгаа хийх, санал боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг ажиллаж байна. Өндөр өртөгтэй тусламж, үйлчилгээг үзүүлэхээр Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2017 оны төсөвт 3.0 тэрбум төгрөг батлагдсан бөгөөд уг тусламж, үйлчилгээг сонгон шалгаруулалтад тэнцсэн нэр бүхий 12 хувийн эмнэлгүүд /Гурван гал, Интермед, Номун, Сонгодо, ЭМЖЖ, Монгол Хьюндай, Грандмед, Мөнгөнгүүр, Топаз, Мишээл, Болор мэлмий, Ачтан/ тус тус үзүүлэх юм. /40 хувь/

3.3.21. Эрүүл мэндийн даатгалын бие даасан байгууллагыг бүрдүүлж, даатгуулагч төвтэй, орчин үеийн менежмент бүхий стратегийн идэвхтэй худалдан авагч болгон хөгжүүлнэ.

Биелэлт: Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулиар Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлтэй байхаар, үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагын оролцоо байхаар хуульчилсан. УИХ-ын 2017 оны 6 дугаар сарын 2-ны өдрийн хуралдаанаар Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг хэлэлцүүлж батлууллаа.

Эрүүл мэндийн даатгалын тогтолцоог бэхжүүлэх үүднээс эрүүл мэндийн даатгалын бие даасан байгууллагыг байгуулахаар Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах 2017 оны 11 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулан баталсан. Мөн Засгийн газрын 2017 оны 12 дугаар сарын 13-ны өдрийн хуралдаанаар Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг-"Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар"-ыг байгуулсан. /70 хувь/

3.3.22. "Төрөөс ахмадын талаар баримтлах бодлого" гаргаж, "Ач санах" хуулийг батлуулж, азай буурлуудад "Насны хишиг" тэтгэвэр олгох эрх зүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Биелэлт: Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн Ахмад настны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг Монгол Улсын Их Хурал 2017 оны 1 дүгээр сарын 26-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэн батлав. Энэ хууль батлагдсанаар 60, түүнээс дээш настай эрэгтэй, 55 түүнээс дээш настай эмэгтэй Монгол Улсын иргэнд буюу ахмад настны эрхийг хангах, амьжиргаа, нийгмийн үйлчилгээ авах боломжийг нэмэгдүүлэх, төрийн болон аж ахуйн нэгж, байгууллагын үүргийг тодорхойлж, тэдгээрийн үйл

ажиллагааны эрх зүйн үндсийг тогтоосон. "Ахмад настны хөгжил, хамгааллын үндэсний хөтөлбөр"-ийн төслийг боловсруулав.

Ахмад настанд "Насны хишиг" олгож байхаар Ахмад настны нийгмийн хамгааллын тухай хуульд 2016 оны 11 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуулиар нэмэлт оруулж, Билгийн тооллын хаврын тэргүүн сар-цагаан сар, Үндэсний их баяр наадам, Ардын хувьсгалын ойн баярыг тохиолдуулан насны хишгийг жилд хоёр удаа олгохоор хуульчиллаа.

2017 онд улсын хэмжээнд насны хишиг авахаар өргөдөл гаргасан 65-69 насны 42096 ахмад, 70-79 насны 52413 ахмад, 80-89 насны 17559 ахмад 90-ээс дээш насны 2366 ахмад, нийт 114,434 ахмад настанд 9,5 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг олгоод байна.

2018 онд хуулийг хэрэгжүүлэхэд улсын төсөвт 20.5 тэрбум /насны хишиг/, орон нутгийн төсөвт 21.1 тэрбум /ахмад настны хөнгөлөлт тусламж/ төгрөгийг батлан хэрэгжүүлэв. /100 хувь/

3.3.23.Тэтгэвэр, тэтгэмж, цалинг үе шаттай нэмэгдүүлнэ.

Биелэлт: Төсвийн нөхцөл байдалтай уялдаж төрийн албан хаагчдын цалин хөлсийг 2017-2018 онд одоогийн түвшинд хэвээр хадгалах буюу царцаах, цаашид 2019 оноос нэмэгдүүлэх бодлого баримталж байна. Эдийн засгийн хүндрэлтэй өнөөгийн нөхцөлд цалин нэмэгдүүлэх боломж хомс байгаатай холбогдуулан иргэдийн орлогыг тодорхой хувь хэмжээгээр нэмэгдүүлэх зорилгоор Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас Төрийн банк, ХААН банктэй цалингийн зээлийн хүүг 3 пунктээр бууруулж, зээлийн шимтгэлийн зардлыг тэглэх тухай гэрээ байгуулан 2017 оны 5 дугаар сараас эхлэн төрийн үйлчилгээний албанд ажиллаж байгаа багш, эмч, эмнэлгийн ажилтнуудыг хамруулж байна.

Инфляцын түвшинтэй уялдуулан Нийгмийн даатгалын сангаас тэтгэвэр авч байгаа 394.2 мянган хүний тэтгэврийг нэмэгдүүлэхэд нийт 119.5 тэрбум төгрөг, 62.0 мянган хүний нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, асаргааны тэтгэмжийг нэмэгдүүлэхэд нийт 17.4 тэрбум төгрөгийг тус тус 2018 оны төсөвт тусган батлууллаа. Ингэснээр нийгмийн даатгалын сангаас олгож буй тэтгэвэр дунджаар 8,8 хувиар буюу 27,5 мянган төгрөгөөр, халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн хэмжээ 5100, 11200 төгрөгөөр тус тус нэмэгдэв.

№	Үзүүлэлт	Урьд мөрдөж байсан хэмжээ /төг/	Шинээр тогтоосон хэмжээ /төг/	Өссөн дүн /төг/	Хэрэгжсэн хугацаа
1	Бүрэн тэтгэврийн доод хэмжээ	251 000	280 000	29 000	2018.02.01
2	Хувь тэнцүүлсэн тэтгэврийн доод хэмжээ	216 000	243 000	27 000	
3	Бусад бүх тэтгэвэр	Доод хэмжээнээс дээш тэтгэвэр авагч, цэргийн алба хаасны тэтгэвэр авагч-392.8 мянган хүн		27 000	

Иргэдийн бодит орлогыг нэмэгдүүлэх зорилгоор төрийн албан хаагчдад ажлын үр дүнгээр 2017 оны 12 дугаар сард 55.4 тэрбум төгрөгийн урамшуулал олгож, 2018 онд улсын төсвөөс 56.2 тэрбум төгрөгийн урамшуулал олгохоор батлагдсан.

Засгийн газрын 2018 оны 8 дугаар сарын 22-ны өдрийн хуралдаанаар ОУВС-тай хамтран хэрэгжүүлж буй “Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөр”-ийн хүрээнд ОУВС-ийн ажлын хэсэгтэй тохиролцсоны дагуу 2018 оны Улсын төсөвт төрийн албан хаагчдад олгохоор батлагдсан урамшууллын эх үүсвэрт багтаан төрийн албан хаагчдын цалинг 8-30 хүртэл хувиар нэмэгдүүлэхээр шийдвэрлэлээ. Эрүүл мэнд боловсролын салбарын албан хаагчдын цалинг ЭМЯ, БСШУСЯ, ХНХЯ-тай хамтран явуулсан ажлын байрны үнэлгээнд үндэслэн тогтоосон. Ажлын байран дахь ажлын ачаалал өндөр, уртасгасан цагаар ажилладаг, хөдөлмөр эрхлэлтийн нөхцөл зэргийг нь харгалзан бага ангийн болон цэцэрлэгийн багш, эмнэлгийн сувилагч нарын албан тушаалын зэрэглэлийг 1-2 зэрэглэлээр ахиулж, цалинг 12,3-30 хүртэл хувиар нэмэгдүүлэхээр болов. Цалин нэмэгдүүлэх энэхүү арга хэмжээнд төрийн албан хаагчдын 92,4 хувь буюу 173,1 мянга нь хамрагдаж бол тэдний 145 мянга нь 8 хувь, үлдсэн 28,200 нь албан тушаалын зэрэглэл, ажлын байрны үнэлгээ зэргээс шалтгаалан 30 хүртэл хувиар цалин нэмэгдэв.

Төрийн албан хаагчдын цалинг 2019 оны 1 дүгээр сарын 1-нээс инфляцийн түвшинтэй уялдуулан нэмэгдүүлэх “Төрийн албан хаагчийн албан тушаалын цалингийн сүлжээг шинэчлэн тогтоох тухай”, “Зарим албан хаагчийн цалингийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай” асуудлыг Засгийн газар хэлэлцэн батлав.

Хөдөлмөр, нийгмийн зөвшлийн гурван талт үндэсний хорооны 2018 оны 8 дугаар сарын 19-ний өдрийн 05 дугаар тогтоолоор хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг сард 320000 төгрөг буюу нэг цагт 1904.76 мөнгөөр шинэчлэн тогтоож 2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс, сард 420000 төгрөг буюу нэг цагт 2500 төгрөг байхаар шинэчлэн тогтоож 2020 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн тус тус мөрөхөөр шийдвэрлэв. Энэ нь 2019 онд өмнөх хэмжээнээсээ 33.3 хувиар, харин 2020 онд 31,2 хувиар тус тус нэмэгдэж байна. /70 хувь/

3.3.24. Тэтгэврийн зөрүүг ойртуулах, зээлийн хүүг бууруулах бодлого баримтална.

Биелэлт: Төрийн болон ХААН банктай тэтгэвэр барьцаалсан зээлийн хүүг буулгах уулзалт, хэлэлцээг 3 удаа хийсний үр дүнд зээлийн хүүг үе шаттай буулгахаар тохиролцоонд хүрлээ. 2017 онд тэтгэвэр барьцаалсан зээлийн хүү 18 хувь байсныг 15 хувь болгон бууруулсан бөгөөд 2018 оны 01 дүгээр 05-ны өдөр Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд Монгол банк, арилжааны банкуудтай тэтгэвэр барьцаалсан зээлийн хүүг бууруулах Санамж бичиг байгуулж 15 хувь байсан зээлийн хүүг 12 хувь болгон тус тус бууруулав.

Тэтгэвэр авагч өөрийн сонгосон банкаар тэтгэврээ сар бүр авах боломжийг бүрдүүлэх ажлыг 2016 оны 11 дүгээр сарын 15-ны өдрөөс эхлэн хэрэгжүүлснээр тэтгэвэр авагч түргэн шуурхай үйлчилдэг, бага хүүтэй зээл олгодог, шимтгэл хураамж багатай банкиг өөрөө сонгох боломж бүрдэж, тэтгэвэр авагчаас банктай холбоотой гаргаж байгаа зардал тодорхой хэмжээгээр буурч, банкууд төрийн байгууллагатай тохиролцож бус зах зээлд шударга өрсөлдсөнөөр харилцагчаа нэмэгдүүлэх зарчимд шилжих зэрэг зөрөг үр дүн гарлаа. /70 хувь/

3.3.25. “Ахмадын зөвлөх үйлчилгээ”-г бий болгож, хүүхэд, залууст ажлын дадлага, туршлага, мэргэжлийн ур чадварыг нь өвлүүлэх ажлыг зохион байгуулна.

Биелэлт: Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний зөвлөлийн 2017 оны 1 дүгээр сарын 27-ны өдрийн 01 тоот тушаалаар Ахмад мэргэжилтнүүдийн хүсэлтэд үндэслэн ажил,

хөдөлмөрт оролцох оролцоог нэмэгдүүлж мэдээллийн сан үүсгэн, тэдний мэдлэг, ажлын туршлагыг өвлүүлэх, зөвлөн туслах үйлчилгээ үзүүлэх, өсвөр хойч, залуу үеийнхэнд хөдөлмөрийн дадал олгох чиглэлээр ажиллуулж орлогын дэмжлэг үзүүлэх зорилго бүхий “Ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээг хөгжүүлэх” хөтөлбөрийг батлуулав. 2017 оны эхний улирлаас 21 аймаг 09 дүүрэгт төсөл, хөтөлбөрүүдийг шалгаруулан хэрэгжүүлж байна.

№	Арга хэмжээ	2017 оны гүйцэтгэл			2018 оны төлөвлөгөө	
		Хүн	Хөрөнгө	хувь	Хүн	Хөрөнгө
1	Ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээ	1971	786,561.6	81%	1032	866,880.0
2	Санхүүгийн дэмжлэг /100 хувь эргэн төлөгдөх/	307	532,900.0	100%	180	540,000.0
	Дүн	2278	1,319,461.6	88%	1212	1,406,680.0

Тус хөтөлбөрийн хүрээнд:

- Аймаг, дүүрэгт ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээг зохион байгуулах;
- Үндэсний хэмжээнд ахмадын төрийн бус байгууллагуудаар зөвлөх үйлчилгээг зохион байгуулах,
- Аж ахуй болон өрхийн үйлдвэрлэл эрхлэхэд нь зориулан эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх зэрэг арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бөгөөд 3780 ахмад мэргэжилтэнг хамруулж 1,5 тэрбум төгрөгийг зарцуулахаар төлөвлөсөн.

2017 оны жилийн эцсийн байдлаар “Ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээг хөгжүүлэх хөтөлбөр”-т 1754 ахмад мэргэжилтнийг хамруулж 1.3 тэрбум төгрөгийг зарцуулаад байна. 2018 оны 11 дүгээр сарын байдлаар “Ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээг хөгжүүлэх хөтөлбөр”-ийн Ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээ арга хэмжээнд 934.9 сая төгрөгийг зарцуулж 892 ахмадыг хамруулж, түр ажлын байртай болгов. /70 хувь/

3.3.26. Ахмад настны асаргаа үйлчилгээ, сэргээн засах болон сувилахуйн үйлчилгээг өргөжүүлж, хувийн хэвшлийн асрамжийн газар байгуулахыг дэмжинэ.

Биелэлт: Ахмад настны тухай хуулийг 2017 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн хэрэгжихтэй холбоотойгоор хуульд тусгагдсан журам боловсруулах ажлын хэсгийг Төрийн нарийн бичгийн даргын 2017 оны А/49 тоот тушаалаар байгуулсан ажлын хэсэг “Хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалттай ахмад настны асрамжийн газрыг төрөөс бодлогоор дэмжин санхүүжүүлэх журам”-ын төслийг боловсруулсан бөгөөд Сангийн сайд, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2018 оны 1 дүгээр сарын 03-ны өдрийн А/03/03 дугаар хамтарсан тушаалаар батлав. Журамд Нийгмийн халамжийн тухай хууль, Ахмад настны асрамжийн үйлчилгээнд тавих нийтлэг шаардлага, Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн асрамжийн үйлчилгээнд тавигдах нийтлэг шаардлагыг заасан Монгол Улсын стандартыг хэрэгжүүлэн ажиллах хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалттай асрамжийн газрын төсвийг бүрдүүлэхэд улсын төсвөөс дэмжлэг үзүүлэх, төсвийг зарцуулах, бүртгэх тайлагнах, хяналт тавих, асрамжийн газрын хүлээх үүрэг хариуцлагын тогтоолцоог энэхүү журмаар зохицуулахаар тусгасан.